

บทอาศรัยวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 :
วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในสื่อสิ่งพิมพ์สมัยใหม่

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

"Asirawat" in Thai Periodicals from the Reign of King Rama V
to the Reign of King Rama VIII : Thai Panegyric Literature
in Modern Publications

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Thai
Department of Thai
FACULTY OF ARTS
Chulalongkorn University
Academic Year 2022
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	บทอาศรัยวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 : วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในสิ่งพิมพ์สมัยใหม่
โดย	นายปารเมศ อภัยฤทธิรงค์
สาขาวิชา	ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ชีรวณิชย์กุล

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณะบดีคณะอักษรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ไกล่รุ่ง อามระดิษ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ชีรวณิชย์กุล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต วิงวอน)

ปารเมศ อภัยฤทธิรงค์ : บทอาศิริวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8
: วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในสื่อสิ่งพิมพ์สมัยใหม่ . ("Asirawat" in Thai Periodicals from the
Reign of King Rama V to the Reign of King Rama VIII : Thai Panegyric Literature in
Modern Publications) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.อาทิตย์ ชีรวณิชกุล

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาการสืบทอดขนบการเฉลิมพระเกียรติและการสร้างสรรค์ใหม่
ในบทอาศิริวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 จำนวน 30 ชื่อเรื่อง รวม 247 จำนวน รวมถึง
ศึกษาความสำคัญของบทอาศิริวาทดังกล่าว

ผลการศึกษาพบว่า บทอาศิริวาทเป็นบทประพันธ์ที่แต่งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัย
มงคลพระมหากษัตริย์รวมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ มักแต่งเป็นบทร้อยกรองขนาดสั้นเนื่องในโอกาสสำคัญต่าง ๆ มี
เนื้อหาหลัก 2 ส่วน ได้แก่ การเฉลิมพระเกียรติและการถวายพระพรชัยมงคล บทอาศิริวาทมีทั้งการสืบทอดขนบ
การเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีและมีการสร้างสรรค์ใหม่ กล่าวคือ ในด้านรูปแบบ มีการสืบทอดการใช้รูปแบบคำ
ประพันธ์ตามอย่างวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติแต่โบราณ และการใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ บท
ประพันธ์มีความยาวที่สอดคล้องกับลักษณะของสิ่งพิมพ์รายคาบ ในด้านเนื้อหาและแนวคิด บทอาศิริวาทสืบทอด
เนื้อหาและแนวคิดเฉลิมพระเกียรติตามขนบ ได้แก่ การสรรเสริญพระมหากษัตริย์ตามคติศาสนา คือ ธรรมิกราชา
โพธิสัตว์ราชา จักรพรรดิราชา และเทวราชา การสรรเสริญพระมหากษัตริย์ว่าเป็นผู้ทรงพระปรีชาสามารถด้าน
การปกครองและศาสตร์ต่าง ๆ ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประชาราษฎร์ และทรงเป็นผู้มีบุญญาภิ
การ นอกจากนี้ ยังมีการสรรเสริญพระเกียรติผ่านการชมบ้านเมืองและพระราชพิธีซึ่งแสดงถึงพระเกียรติยศ
ตลอดจนสืบทอดเนื้อหาถวายพระพรชัยมงคลแด่พระมหากษัตริย์ด้วย ขณะเดียวกัน บทอาศิริวาทในสิ่งพิมพ์ราย
คาบแสดงให้เห็นการสร้างสรรค์เนื้อหาเฉลิมพระเกียรติตามแนวคิดอย่างใหม่ซึ่งสัมพันธ์กับยุคสมัย ทั้งยังมีการ
ระบุโอกาสในการเฉลิมพระเกียรติอย่างชัดเจน ในด้านวรรณศิลป์ มีการสืบทอดการใช้ถ้อยคำ ความเปรียบ และ
ลำดับความตามขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดี ขณะเดียวกันก็มีการสร้างสรรค์ความเปรียบเทียบการวางเนื้อหา
และการดำเนินเรื่องเพื่อสร้างความน่าสนใจ จึงกล่าวได้ว่าบทอาศิริวาทเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่
ที่ได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวางมากขึ้นด้วยความเฟื่องฟูของสิ่งพิมพ์รายคาบ ส่งผลให้บทอาศิริวาทมี
ความสำคัญต่อการส่งเสริมสถาบันพระมหากษัตริย์ มีความสำคัญต่อการเป็นบันทึกประวัติศาสตร์สมัยรัชกาลที่ 5
ถึงรัชกาลที่ 8 รวมทั้งมีความสำคัญต่อพัฒนาการของสิ่งพิมพ์รายคาบไทยและพัฒนาการของวรรณคดีไทย

สาขาวิชา ภาษาไทย
ปีการศึกษา 2565

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6280026122 : MAJOR THAI

KEYWORD: Asirawat, periodical, panegyric literature

Parames Apairittirong : "Asirawat" in Thai Periodicals from the Reign of King Rama V to the Reign of King Rama VIII : Thai Panegyric Literature in Modern Publications. Advisor: Asst. Prof. ARTHID SHERAVANICHKUL, Ph.D.

This thesis aims to study the literary conventions and creations in 247 "Asirawat" poems published in 30 periodicals between the reign of King Rama V and the reign of King Rama VIII.

The study finds that "Asirawat" is a literary work mostly composed in short verses to praise and bless the monarch and members of the royal family on significant occasions. The content is divided into two main parts: praise and blessing. "Asirawat" both adheres to the conventions in traditional Thai panegyrics and establishes its own distinct styles. In terms of form, it employs traditional versification, as used in traditional Thai panegyrics, as well as invents new versifications. The length of each poem conforms to the characteristics of the respective periodicals. In terms of content and concepts, "Asirawat" upholds conventional panegyric contents and concepts from traditional literature, including religious portrayals of the monarch as Dharmikaraja, Bodhisattvaraja, Cakravartin, and Devaraja. It also emphasizes the concept that the monarch is a wise and talented ruler, that the monarch is dedicated to royal duties for the people's benefit, and that the monarch possesses an almighty power of merit. Additionally, "Asirawat" also includes other panegyric contents that appreciate the city and royal ceremonies to showcase the King's prestige. Meanwhile, "Asirawat" within the periodicals demonstrates creative panegyric content by introducing new concepts relevant to specific reigns and clearly indicating royal occasions. In terms of literary techniques, "Asirawat" maintains the use of phraseology, metaphors, and content organization seen in the traditional panegyrics while introducing new metaphors and narration styles to captivate attention. Therefore, it can be concluded that "Asirawat" is a novel form of Thai panegyrics that gains widespread popularity through the ascendancy of periodicals. It plays a significant role in venerating the Thai monarchy and functions as an historical record spanning from the reign of King Rama V to the reign of King Rama VIII. Importantly, it constitutes an essential part of the development of Thai periodicals and Thai literature.

Field of Study: Thai
Academic Year: 2022

Student's Signature
Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ ชีรวณิชกุล ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ช่วยแนะนำข้อถกเถียงวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ตลอดระยะเวลาศึกษา ทั้งยังเมตตาอบรมสั่งสอนด้วยความเข้าใจตั้งแต่ผู้วิจัยเริ่มต้นศึกษาในระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณด้วยความเคารพ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.โกศลรุ่ง อามระดิษ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณิต วิงวอน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.ปรมินทร์ จารูวร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำผึ้ง ปัทมะกลางกุล รองศาสตราจารย์ ดร.ธานีรัตน์ จิตุหะศรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยรัตน์ พลมุข ที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทความรู้อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ในการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับทุนการศึกษาจากโครงการสู่ความเป็นเลิศด้านภาษาและวรรณคดีไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างปีการศึกษา ๒๕๖๒ - ๒๕๖๓ และได้เข้าร่วมโครงการ “อาศรมวิจัยมนุษยศาสตร์ ครั้งที่ ๖” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.มนธิรา ราโท และอาจารย์ ดร.อัสนี พูลรักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ ดร. ทศพล ศรีพุ่ม ตรวจสอบแก้ไขบทความภาษาอังกฤษ และได้รับความอนุเคราะห์จากคุณปวีติ มาพบ ด้านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ “เพื่อน - พี่ - น้อง” ในภาควิชาภาษาไทยที่มีส่วนให้ความช่วยเหลือในการศึกษาระดับมหาบัณฑิต ประกอบด้วย คุณศนัย พลอยพลาย คุณขวัญชนก ทองล้วน คุณจรรย์นัท ดีโวหาร คุณภักจิรา ธรรมานุธรรม คุณนีนนิมมาน ยอดเมือง และคุณภูริทัต หงษ์วิวัฒน์ รวมถึงกัลยาณมิตรที่ช่วยเป็นกำลังใจอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ศึกษา คุณภูรินทร์ ศรีทราย คุณปณิธิ ปรารกฎ คุณอาทิตย์ยา ที่ปวัต และคุณพุทธิวัฒน์ ศรีพัฒนานนท์ ตลอดจนอีกหลายท่านที่มีได้ออกนาม

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคุณอาจารย์บุญเดือน ศรีวรพจน์ และบุคลากรกลุ่มภาษาและวรรณกรรม สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ ที่กรุณาช่วยเหลือและให้คำแนะนำด้วยความห่วงใย รวมถึงเป็นกำลังใจที่อบอุ่นระหว่างเรียบเรียงวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคุณบุญขึ้น อภัยฤทธิ์รงค์ คุณวัชรินทร์ อภัยฤทธิ์รงค์ คุณทิพวรรณ บุญส่งเจริญ และคุณฤทธิชัย บุญโชติธนพงศ์ ผู้สร้างความมั่นคงขึ้นจากความสั่นคลอน สร้างความสมบูรณ์ขึ้นจากความไม่สมบูรณ์ และเป็นกำลังสนับสนุนที่ยิ่งใหญ่เกินกว่าถ้อยคำพรรณนาใด ๆ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ปารเมศ อภัยฤทธิ์รงค์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
1.3 สมมติฐานการวิจัย	10
1.4 ขอบเขตการศึกษา.....	10
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	12
1.6 วิธีดำเนินการการวิจัย.....	12
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ	13
1.9 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
1.9.1 เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติและขนบการเฉลิมพระเกียรติใน วรรณคดี	13
1.9.2 เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาบทอาศิรวาท	19
บทที่ 2 ภาพรวมของสิ่งพิมพ์รายคาบไทยและบทอาศิรวาทสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8	25
2.1 ความหมายของบทอาศิรวาท	25
2.2 ภาพรวมของสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8.....	29

2.2.1	สิ่งพิมพ์รายคาบไทยก่อนรัชกาลที่ 5 (ก่อน พ.ศ. 2411).....	29
2.2.2	สิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411 - พ.ศ. 2453).....	30
2.2.3	สิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2453 - พ.ศ. 2468).....	32
2.2.4	สิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2468 - พ.ศ. 2478).....	34
2.2.5	สิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2478 - พ.ศ. 2489).....	35
2.3	ภาพรวมของบทความในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8*	36
2.3.1	บทความในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5.....	36
2.3.2	บทความในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 6.....	40
2.3.3	บทความในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 7.....	42
2.3.4	บทความในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 8.....	43
2.4	สรุป	44
บทที่ 3 การสืบทอดขนบและสร้างสรรค์ในบทความในสิ่งพิมพ์รายคาบ สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8		46
3.1	การสืบทอดขนบในบทความในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8.....	46
3.1.1	ขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไทย.....	46
3.1.1.1	วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ	47
3.1.1.2	การเฉลิมพระเกียรติที่ปรากฏแทรกในวรรณคดี.....	48
3.1.2	การสืบทอดขนบด้านรูปแบบคำประพันธ์.....	50
3.1.2.1	รูปแบบคำประพันธ์เดี่ยว	50
3.1.2.2	รูปแบบคำประพันธ์ผสม	53
3.1.3	การสืบทอดขนบด้านเนื้อหาและแนวคิด	56
3.1.3.1	การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์.....	56
3.1.3.3	การสืบทอดเนื้อหาว่าด้วยการชมบ้านเมืองและพระราชพิธี	72
3.1.3.4	การถวายพระพรชัยมงคล.....	76

3.1.4 การสืบทอดขนบด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์.....	83
3.1.4.1 การใช้ถ้อยคำที่มีแบบแผน.....	83
3.1.4.2 การใช้ความเปรียบ.....	87
3.1.4.3 การลำดับเนื้อหา.....	93
3.2 การสร้างสรรค์ในบทอาศิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8.....	94
3.2.1 การสร้างสรรค์ด้านรูปแบบ.....	95
3.2.1.1 การสร้างสรรค์รูปแบบคำประพันธ์.....	95
3.2.1.2 การกระชับความยาวของบทประพันธ์.....	98
3.2.2 การสร้างสรรค์ด้านเนื้อหาและแนวคิด.....	103
3.2.2.1 การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์.....	103
3.2.2.2 การกล่าวถึงโอกาสในการลงพิมพ์บทอาศิรวาท.....	112
3.2.3 การสร้างสรรค์ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์.....	115
3.2.3.1 การเล่นคำ.....	115
3.2.3.2 การใช้ความเปรียบ.....	116
3.2.3.3 การวางเนื้อหาและการดำเนินเรื่องเพื่อสร้างความน่าสนใจ.....	118
3.3 สรุป.....	120
บทที่ 4 ความสำคัญของบทอาศิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8.....	122
4.1 ความสำคัญต่อการส่งเสริมสถาบันพระมหากษัตริย์.....	122
4.1.1 การเป็นสื่อแสดงความจงรักภักดี.....	122
4.1.2 การโน้มน้าวให้ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์.....	128
4.1.2.1 การกล่าวถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์.....	128
4.1.2.2 การกล่าวถึงผลร้ายเมื่อขาดสถาบันพระมหากษัตริย์.....	130
4.1.3 การเผยแพร่พระบรมราโชบายในการปกครองประเทศ.....	132
4.2 ความสำคัญต่อการเป็นบันทึกประวัติศาสตร์.....	136

4.2.1 เหตุการณ์ในสมัยรัชกาลที่ 5	137
4.2.1.1 การตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎร.....	137
4.2.1.2 การเสด็จฯ เยือนประเทศในทวีปยุโรป.....	139
4.2.2 เหตุการณ์ในสมัยรัชกาลที่ 6	141
4.2.2.1 การพระราชพิธีบรมราชาภิเษก.....	141
4.2.2.2 การได้ช้างเผือกและวัตถุโบราณอันเป็นมงคลมาสู่พระบารมี.....	142
4.2.2.3 เหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 1.....	143
4.2.2.4 การรับเรือรบหลวงพระร่วง	145
4.2.3 เหตุการณ์ในสมัยรัชกาลที่ 7.....	147
4.2.3.1 การเสด็จฯ เลียบมณฑลฝ่ายเหนือและมณฑลพายัพ	147
4.2.3.2 การเสด็จกลับจากการรักษาพระเนตรที่ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	148
4.2.4 เหตุการณ์ในสมัยรัชกาลที่ 8.....	149
4.2.4.1 การเสด็จฯ นิวัติพระนคร (พ.ศ. 2481).....	149
4.3 ความสำคัญต่อพัฒนาการของสิ่งพิมพ์รายคาบไทย.....	150
4.3.1 การก่อให้เกิดคอลัมน์สำหรับลงพิมพ์บทอาศิรวาท	150
4.3.2 ความสำคัญต่อความเฟื่องฟูของกวีนิพนธ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบ	151
4.4 ความสำคัญต่อพัฒนาการของวรรณคดีไทย.....	154
4.4.1 การเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่.....	154
4.4.2 การก่อให้เกิดขนบการสร้างวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่สัมพันธ์กับโอกาส	155
4.5 สรุป	157
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	158
บรรณานุกรม.....	2
ประวัติผู้เขียน.....	30

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการเปรียบเทียบเนื้อหาฉันท์และภาพย่ห่อโคลงของพระองค์เจ้าเพิ่มและบทอาศิริ วาท “คำฉันท์ถวายไชยมงคล” ของขุนบัญญัติวรราชในประเด็นที่สอดคล้องกัน	100
ตารางที่ 2 แสดงตัวอย่างวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่แต่งขึ้นเนื่องในโอกาสสำคัญ	156
ตารางที่ 3 แสดงการสืบทอดและสร้างสรรค์ด้านรูปแบบของบทอาศิริวาท	160
ตารางที่ 4 แสดงการสืบทอดและสร้างสรรค์ด้านเนื้อหาและแนวคิดของบทอาศิริวาท	162
ตารางที่ 5 แสดงการสืบทอดและสร้างสรรค์ด้านด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ในบทอาศิริวาท	163

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ปรากฏในวรรณคดีไทยมาช้านาน ดังปรากฏในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งกวีแต่งขึ้นด้วยเหตุที่ได้เห็นพระปรีชาสามารถด้านต่าง ๆ เช่น การศึกสงคราม การปกครองประเทศให้ร่มเย็นเป็นสุขภายใต้พระบรมโพธิสมภาร หรือด้วยเหตุที่กวีเป็นผู้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทจึงสร้างวรรณคดีถวายเป็นเครื่องประดับพระบารมี (เสาวณิต วิงวอน, 2530 : 7)

ในสมัยอยุธยาตอนต้น วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเรื่องสำคัญ ได้แก่ *ยวนพ่ายโคลงดั้นสรรเสริญสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ* ที่มีพระปรีชาสามารถนานัปการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการสงครามสามารถปราบกองทัพของพระเจ้าตีโลกราชแห่งอาณาจักรโยนกอย่างราบคาบ วรรณคดีเรื่องนี้ได้เป็นแบบแผนแก่วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติของไทยในเวลาต่อมา (ปีพมา พิษประเสริฐกุล, 2556 : 330)

วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติปรากฏสืบเนื่องต่อมาโดยลำดับ ในสมัยอยุธยา เช่น *ฉันท์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โคลงชะลอพุทธไสยาสน์* ในสมัยธนบุรี เช่น *โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี* และในสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น *โคลงสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โคลงปราบดาภิเษกเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กลอนเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โคลงดั้นเรื่องปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน ลิลิตตะเลงพ่าย* ฯลฯ วรรณคดีเหล่านี้แสดงให้เห็นการสืบทอดขนบในการแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติทั้งในด้านรูปแบบ แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์

ตัวอย่างการสืบทอดขนบของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ ในด้านรูปแบบคำประพันธ์ มีการใช้โคลงสี่ท่อนนำด้วยรายใน *ยวนพ่ายโคลงดั้น โคลงดั้นเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย* และ *โคลงดั้นเรื่องปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน* ในด้านเนื้อหาและแนวคิด มีการสืบทอดคติเรื่องพระมหากษัตริย์ทรงเป็นโพธิสัตว์มาบำเพ็ญโพธิสมภารบารมีในเรื่อง *ฉันท์สรรเสริญพระเกียรติพระเจ้าปราสาททอง โคลงดั้นเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย* และ *ลิลิตกระบวนพยุหยาตราทางสถลมารคและชลมารค* ทั้งยังปรากฏเนื้อหาถวายพระพรชัยมงคลพระมหากษัตริย์เป็นลำดับสุดท้ายต่อจากการสรรเสริญพระเกียรติคุณ ในเรื่อง *โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โคลงชะลอพระพุทธไสยาสน์* และ *โคลงยอพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี*

และในด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ มีการสืบทอดกลวิธีการใช้บทพรรณนากองทัพในเรื่อง *ยวนพ่ายโคลงดั้น* *ลิลิตตะเลงพ่าย* และ *โคลงของหม่อมเจ้าสุวรรณ*

การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในวรรณคดียังปรากฏใน *บทประณามพจน์* หรือ *บทไหว้ครู* อันเป็นขนบการแต่งวรรณคดีไทยในส่วนต้นก่อนเข้าสู่เรื่อง โดยกวีกล่าวบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่กวีเคารพ ได้แก่ พระรัตนตรัย เทพเจ้า ครูอาจารย์ รวมทั้งพระมหากษัตริย์ กล่าวถึงพระบุญญาธิการ พระบรมเดชาานุภาพอันยิ่งใหญ่จากการมีชัยเหนือกลุ่มชนต่างๆ สามารถแผ่พระราชอาณาเขตออกไปได้อย่างกว้างขวาง ดังปรากฏในวรรณคดีอยุธยาตอนต้น เช่น *ลิลิตพระลอ* *โคลงกำสรวล* และ *โคลงท้าวทศมาศ* ฯลฯ สืบมาดังตัวอย่างจาก *ลิลิตพระลอ* ความว่า

... ปราบทุกทิศ ฤทธิรุกกราญ ผลาญพระนคร รอนลาวกาวตาวตัดหัว
ตัวกลิ้งลาดตาชดวน ฝ่ายข้างยวนแพ้วพ่าย ฝ่ายข้างลาวประไลย ฝ่ายข้างไทยไชเยศร์
คืนยังประเทศพิศาล ...

(กรมศิลปากร, 2510 : 1)

นอกจากนี้ บทประณามพจน์ของวรรณคดีหลายเรื่องยังอยู่ในรูปแบบของการชมบ้านชมเมือง ซึ่งชลดา *เรื่องรักษ์ลิลิต* (2544 : 477) เสนอว่าบทชมเมือง “เป็นการนำเอาเรื่องของการชมเมืองมาสัมพันธ์กับการสร้างสมบุญญาบารมีของกษัตริย์” ดังตัวอย่างจาก *โคลงกำสรวล* ความว่า “...บุรีรมย์เมืองมิ่ง แล้วแฮ รามะศไ้ท้าวตั้ง แต่งเอง” (กรมศิลปากร, 2530 : 513)

บทประณามพจน์ที่มีการสรรเสริญพระมหากษัตริย์นี้ แสดงให้เห็นความสำคัญของพระมหากษัตริย์ที่มีต่อการสร้างวรรณคดีไทยอย่างลึกซึ้งมาแต่โบราณ ผู้แต่งวรรณคดีอาจเป็นกวีราชสำนักหรือพระมหากษัตริย์โปรดเกล้าฯ ให้แต่งขึ้น หรือกวีแต่งวรรณคดีถวายเป็นเครื่องประดับพระเกียรติยศ

นอกจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติแล้วและบทประณามพจน์แล้ว การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ยังปรากฏแทรกอยู่ในวรรณคดีประเภทอื่น ๆ ด้วย เช่น *โองการแข่งน้ำ* สมัยอยุธยาตอนต้น ซึ่งเป็นวรรณคดีที่แต่งขึ้นเพื่อใช้ประกอบพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์หรือถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาถวายสัตย์สาบานแก่พระมหากษัตริย์ นอกจากนี้เนื้อหาตอนต้นที่เป็นการสรรเสริญเทพเจ้า การแสดงเดชาานุภาพและสิทธิธรรมของพระมหากษัตริย์ รวมทั้งการสาปแช่งผู้คิดทรยศแล้ว ส่วนท้ายมีการกล่าวสรรเสริญพระเกียรติและถวายพระพรสมเด็จพระรามธิบดีที่ 1

๑ ขยายขจรอเนกบุญ สมเด็จพระรามธิบดีศรีสินทรบรมมหา

จักรพรรดิศรราชเรื่อยหล้า สุขผ่านฟ้าเบิกสมบุรณ์พ้อสมบุรณ์ ฯ

(กรมศิลปากร, 2540 : 11)

ในนิราศพระยามหาอนุภาพไปเมืองจีน สมัยธนบุรี แม้จะเป็นวรรณคดีนิราศที่มุ่งบันทึกการเดินทาง แต่ก็มีการแทรกการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีด้วย ด้วยกวีได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นราชทูตให้เดินทางไปเมืองจีน จึงตั้งใจเขียนนิราศเรื่องดังกล่าวเพื่อทูลเกล้าฯ ถวาย

	๑ สรวมชีพบังคมบรมนารถ
ด้วยภักดีชูลีลาบาท	อภิวาทขอเบื้องพระบารมี
...	
ชรอยอรรคบุรุษอุดมวงษ์	ในสิบบองค์โพธิสัตว์ดุสิตสวรรค์
ได้ลัทธยาเทศทายนายาธรรม	ในอนันตสำนักชินนทร์นาน
จึงดลใจให้พระองค์ทรงนั่ง	บัลลังก์จักรศพระกรรมฐาน
ให้ทรงเครื่องนพรัตน์ชัชวาล	พระชมฉานแทนเบญจกนกภูษณ์

(กรมศิลปากร, 2557 : 51 - 68)

การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏในวรรณคดีไทย ทั้งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ และการเฉลิมพระเกียรติที่แทรกอยู่ในวรรณคดีดังกล่าวแล้วล้วนมีความสัมพันธ์กัน อาจกล่าวโดยรวมได้ว่าเป็น “ขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไทย”

เมื่อเทคโนโลยีการพิมพ์หนังสือเข้ามาในสยามใน พ.ศ. 2379 สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เกิดวัฒนธรรมการพิมพ์และการอ่านหนังสือที่เปลี่ยนแปลงไปโดยลำดับ มีการตีพิมพ์สิ่งพิมพ์รายคาบภาษาไทย เช่น *บางกอกรีคอร์เดอร์* ใน พ.ศ. 2387 เพื่อเผยแพร่ข่าวสารในประเทศ ชาวต่างประเทศ ชาวเบ็ดเตล็ด และความรู้ที่แปลจากตำราภาษาต่างประเทศ สิ่งพิมพ์รายคาบในระยะแรกมักมีเจ้าของเป็นชาวต่างชาติหรือคนในบังคับต่างชาติทั้งสิ้น (คณะทำงานประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย, 2549 : 11 – 13) ต่อมาจึงมีการจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์รายคาบภาษาไทยโดยคนไทยเป็นผู้ดำเนินการ เช่น *วชิรญาณ* *วชิรญาณวิเศษ* *ประตูล้ำใหม่* ฯลฯ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ด้วยเหตุที่ผู้จัดทำสิ่งพิมพ์ในยุคนี้ส่วนใหญ่เป็นเจ้านายและขุนนางข้าราชการที่ใกล้ชิดพระยุคลบาท ขณะเดียวกันกลุ่มผู้อ่านก็เป็นกลุ่มบุคคลเดียวกัน ทั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเองก็ทรงเป็นทั้งผู้อ่านและผู้เขียนเรื่องลงในสิ่งพิมพ์รายคาบด้วย ดังเห็นได้จากการที่ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง “พระราชพิธี 12 เดือน” พระราชทานให้ตีพิมพ์ใน*วชิรญาณ* พ.ศ. 2431 จึงมีการแต่งบทประพันธ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรตีพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบเหล่านี้ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ เช่น วันฉัตรมงคล วันเฉลิมพระชนมพรรษา หรือในโอกาสที่สิ่งพิมพ์รายคาบเผยแพร่ฉบับปฐมฤกษ์

จากการสำรวจบทประพันธ์เฉลิมพระเกียรติที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 พบว่า “โคลงสรรเสริญบารมี” ซึ่งประพันธ์เป็นโคลง 4 สุภาพ 5 บท ตีพิมพ์ใน*วชิรญาณ* ปีที่ 1 เล่มที่ 1 หน้าต้นเป็นบทร้อยกรองเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในสิ่งพิมพ์รายคาบที่เก่าที่สุดเท่าที่พบ หลังจากนั้นก็ปรากฏว่ามีการประพันธ์บทร้อยกรองที่มีเนื้อหาถวายพระพรและเฉลิมพระเกียรติเช่นนี้ในสิ่งพิมพ์รายคาบในสมัยรัชกาลที่ 5 อีกหลายฉบับ ได้แก่ *วชิรญาณวิเศษ สยามประเภทสุนทโรวาทพิเศษ* และ*ประตูล้ำใหม่* สิ่งพิมพ์เหล่านี้มีทั้งจัดพิมพ์โดยข้าราชการสำนักและเอกชน

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 การแต่งบทประพันธ์เฉลิมพระเกียรติในสิ่งพิมพ์รายคาบ ซึ่งทั้งผู้จัดพิมพ์และผู้อ่านเป็นผู้อยู่ในแวดวงราชสำนัก ยังคงได้รับความนิยมต่อเนื่อง เช่นใน *สมุทราสาร ดุสิตสมิต ดุสิตสมัย* และได้ขยายไปสู่สิ่งพิมพ์รายคาบที่จัดพิมพ์โดยเอกชนหรือสถาบันการศึกษา เช่น *ศัพท์ไทยนักเรียน ยุพราชวิทยา* และ*แฉ่งการศึกษาเทพศิรินทร์*

ในสมัยรัชกาลที่ 7 ยังคงมีการแต่งบทประพันธ์เฉลิมพระเกียรติอย่างกว้างขวางในสิ่งพิมพ์รายคาบของเอกชน เช่น *ไทยเชชม เสนาศึกษาและแม่วิทยาศาสตร์ สารานุกรม และนารีนารถ* แต่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 การแต่งบทประพันธ์เฉลิมพระเกียรติเช่นนี้ก็ลดลงโดยลำดับจนถึงสมัยรัชกาลที่ 8 พบการแต่งบทประพันธ์เฉลิมพระเกียรติในสิ่งพิมพ์รายคาบเพียงไม่กี่ฉบับ ได้แก่ *วรรณคดีสาร ศรีกรุง* และ*ชีวิตไทย*

บทประพันธ์เฉลิมพระเกียรติในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 เหล่านี้สืบทอดขนบวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่มีมาแต่เดิมหลายประการ ทั้งด้านรูปแบบ เนื้อหาและแนวคิด รวมถึงกลวิธีทางวรรณศิลป์

ในด้านรูปแบบพบว่าบทประพันธ์เหล่านี้มักใช้คำประพันธ์ประเภทฉันทน์ โดยเฉพาะวสันตดิถีฉันทน์ ซึ่งเป็นการสืบทอดมาจากบทประณามพจน์ที่ประพันธ์ด้วยวสันตดิถีฉันทน์ เช่น *ฉันทสรเสริญพระเกียรติพระเจ้าปราสาททอง*

๑ ขอจงจำเริญสุขแลศาน-	ติภิรมมรยา
แต่จอมสุรินทร์วรรณรา-	ธิบดินทร์เสวยมรย์
๑ ท้าวท้าวทั้งไตรภพจมา	สดุดีภาพบังคม
ก้มเกล้าบ่าววงบทรม-	บพิตรโปรดปรานฯ

(กรมศิลปากร, 2543 : 78)

มีบทประพันธ์เฉลิมพระเกียรติหลายสำนวนที่แต่งด้วยวสันตดิถีฉันทน์ ดังตัวอย่างจาก “ถวายพระพรชัยมงคล แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว” ตีพิมพ์ใน*ยุพราชวิทยา* ความว่า

๑ แฝ่พ่ายทำลายณอุปเทศ	เพราะพระเดชพระจอมพล
ควบเกล้าละเล้ากมลยล	อนุภาพสยอนเอย
๑ นอบน้อมประนอมปณูปกา-	รนำมาอธิกเพรง
เลอเดชพระเด่นอริก็เกรง	มละหทัยมอหังการ

(ยุพราชวิทยา. 1 (1), 2471 : พิเศษ)

ในด้านเนื้อหาและแนวคิด เนื้อหาซึ่งแสดงคติการเฉลิมพระเกียรติมีการนำคติเรื่องพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระอินทร์ ซึ่งปรากฏแพร่หลายในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น เช่น โคลงสรรเสริญพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ โคลงดั้นเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และโคลงปราบดาภิเษกของพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ดังตัวอย่างจากโคลงดั้นเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ของพระยาตรัง

๑ พางองค์อมเรศแม่	อมรินทร์
ผ่านพิภพดาวดั่งส์	เด่นฟ้า
พร้อมโภควรรโภคิน	ครองครอบ
แสนอัปสรชรัองหน้า	นอบถวาย ฯ

(พระยาตรัง, 2547 : 248)

มีการใช้แนวคิดเรื่องพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประจักษ์ “มัจฉวาน” คือพระอินทร์ดังกล่าวมาเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน “โคลงยอพระเกียรติ” ของหลวงสรจักษ์กรอนุกิจ ตีพิมพ์ในวารสาร *วิชาภาษาไทย* เล่มที่ 1 ตอนที่ 12

๑ ยิ่งยงอย่างยอดฟ้า	มัจฉวาน
ทรงสถิตยบรรลั๊งก์กาญจน์	ก่องแก้ว
ในห่มะพิมาน	ลอยเมฆ
ล้วนสรรวงศ์เลิศแล้ว	แวดล้อมถวายโฉม

(วารสาร *วิชาภาษาไทย*, 1, (12), 24 : 197 - 198)

เนื้อหาถวายพระพรชัยมงคลปรากฏในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีกอยู่ในส่วนท้ายของเรื่องหลังจากยกย่องพระเกียรติยศประการต่าง ๆ แล้ว จึงขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ประทานพรแก่พระมหากษัตริย์ เช่น โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระศรีมหาสมุทรขอพรพระอาทิตย์บันดาลให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชมีพระยศแผ่ไปทั่วทั้งแผ่นดิน

๑ ขอพรไฟโรจน์เร้า	รังสี
แสงส่องเรื่องธรรณี	ท้าวหน้า
ขोजงแผ่นภูมิ	ศวรรราช
เรื่องรุ่งพระยศหล้า	ชานสิ้นสากล

(พระศรีมโหสถ, 2561 : 18)

บทอาศิริวาทสืบทอดการถวายพระพรพระมหากษัตริย์จากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติโดยมักอยู่ใน ส่วนท้ายหลังการสรรเสริญพระเกียรติคุณเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างจาก “โคลงถวายไชยมงคลในการเฉลิม พระชนมพรรษา ปี 1248 ผ.ศ.” ลงพิมพ์ใน*วาริชญาณพิเศษ* เล่มที่ 1 ฉบับที่ 36 พ.ศ. 2429

๑ อ้าองคสุริยเทพล้ำ	ฤทธิ
ส่องสว่างท้าวราชตรี	มีดมล้าง
จูงผดุงนฤบดี	ธรรมิก ราชแฮ
ให้พระเดชพระคุณร้าง	วิโรจเรื่องพันรพี

(วาริชญาณพิเศษ, 1 (36), 2429 : 383)

ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ มีการสืบทอดการใช้ถ้อยคำและความเปรียบจากวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ เช่น การใช้คำว่า “สรวมชีพ” ขึ้นต้นบทประพันธ์ ซึ่งปรากฏใน*นิราศพระยามหานุภาพไปเมืองจีน* ดังตัวอย่าง

๑ สรวมชีพบังคมบรมนารถ	อภิวาทขอเบื้องพระบารมี
ด้วยภักดีชูลีลาบาท	

CHULALONGKORN UNIVERSITY (กรมศิลปากร, 2557 : 51)

การใช้คำว่า “สรวมชีพ” ปรากฏในบทประพันธ์เฉลิมพระเกียรติเหล่านี้หลายครั้งเพื่อเป็นคำขึ้นต้น ในการกราบบังคมทูล ดังตัวอย่างจาก “ราชสดุดี” เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงพิมพ์ใน*สมุทรรสาร* เมื่อ พ.ศ. 2459

๑ สรวมชีพอภิวาทบาทบงสุ์	พระผู้ดำรง
สยามรัฐฉัตรชัย	

(สมุทรรสาร, 3 (25), 2459: พิเศษ)

การใช้ความเปรียบว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นดั่งฉัตรที่กางกั้นแผ่นดินปรากฏในเรื่อง *योพระเกียรติ* *สามารถกาล* ของพระยาไชยวิชิต (เผือก) ความว่า

๑ สมเด็จพระเพท็ชญ์บรมนารถ	<u>พระบาทตั้งฉัตรขึ้นกันหล้า</u>
ทรงมหาอนุภาพได้ปราบดา	เปนมหาสมมติสุทิวังค์

(พระยาไชยวิชิต (เผือก), 2518 : 27)

ความเปรียบว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นดั่งฉัตรปรากฏใน “โคลงสรรเสริญพระบารมี” เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตีพิมพ์ใน *วชิรญาณ* เล่มที่ 1 ฉบับที่ 1 ความว่า

๑ พระผ่านพิภพด้าว	ดับเชื้อ
พระผ่านพิภพเย็น	ทั่วพื้น
<u>พระผ่านพิภพแปน</u>	ฉัตรโลกย์ เลื่องแสด
พระผ่านพิภพพ้น	เฟื่องฟุ้งฟูสยาม

(วชิรญาณ, 1 (1), 2427 : 86)

บทประพันธ์เฉลิมพระเกียรติที่แต่งขึ้นใหม่เหล่านี้ไม่เพียงแต่สืบทอดขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไทย หากแต่ยังมีการสร้างสรรค์ใหม่หลายลักษณะเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการจัดพิมพ์ของสิ่งพิมพ์รายคาบด้วย เช่น การกระชับความยาวของบทประพันธ์ การออกชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบในบทประพันธ์เฉลิมพระเกียรติ และการกล่าวถึงวาระโอกาสในการเฉลิมพระเกียรติ ดังตัวอย่างจาก “คำถวายพระพรไชย” ใน *จดหมายเหตุแสงอรุณ* ระบุว่าแต่งขึ้นเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2455

๑ ร้อยสามสิบเอ็ดอ้าง	ร.ศ.
ที่หนึ่งมั่งกระ	มาศต้อง
พระราชพิธีมะ	หาฤกษ์
เฉลิมพระชนม์พรรษ์ก้อง	ก่อเกื้อบารมี

(วัฒนาวิทยา, 18 (10), 2455 : พิเศษ)

ทั้งการนำเสนอภาพของพระมหากษัตริย์ก็มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือพบว่ามีการใช้กลวิธีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยการนำเสนอความสงบสุขของชาติเปรียบเทียบกับชาติอื่น ๆ ทั้งยังแสดงความเป็นผู้นำของชาติสมัยใหม่จากการที่ทรงนำประเทศสยามเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 เพื่อสร้างความสงบสุขแก่โลก มิได้จำกัดเฉพาะภายในพระราชอาณาจักรของพระองค์เท่านั้น ดังตัวอย่าง “ไทยบรรเทิง” แต่งโดยพระศรี (พระนามแฝงของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์) ตีพิมพ์ใน *ดุสิตสมิต* ฉบับวันเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2462 ความว่า

บทความ การเขียนบทอาศிரวาท ของชะอุม์ โชติทอง (2547) คุณค่าและบทบาทของบทอาศிரวาท พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ของปราโมทย์ สกุศลรักความสุข (2561)

เมื่อพิจารณาการศึกษาเหล่านี้แล้ว พบว่าล้วนศึกษาบทอาศிரวาทที่ประพันธ์ขึ้นในรัชกาล พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชฯ เท่านั้น ยังไม่มีผู้ใดศึกษาที่มาของบทอาศிரวาทไว้ อย่างชัดเจน ที่ผ่านมีผู้ศึกษาและตั้งข้อสันนิษฐานว่า บทประณามพจน์เป็นต้นเค้าสำคัญของบทร้อย กรองเฉลิมพระเกียรติหรือบทอาศிரวาท เพราะมีจุดประสงค์ในการเฉลิมพระเกียรติเช่นเดียวกันแต่มีการ ลดทอนขนาดลง (วิเชษฐชาย กมลสัจจะ, 2561 : 2) นอกจากนั้นพันทิพา สังข์เจริญ (2528 : 3 - 4) สันนิษฐานว่าการตีพิมพ์บทถวายพระพรในสิ่งพิมพ์รายคาบน่าจะมีความตั้งแต่สมัย พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะพบบทถวายพระพรเขียนเป็นร้อยแก้วใน*กรุงเทพฯ เดลิเมต์* เนื่องในโอกาส วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2456 ซึ่ง*กรุงเทพฯ เดลิเมต์* ดำเนินกิจการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2451 แล้ว

จากการศึกษาเบื้องต้นของผู้วิจัย พบว่า ธรรมเนียมการเขียนบทอาศிரวาทลงในสิ่งพิมพ์รายคาบ ภาษาไทยที่ดำเนินการโดยชาวไทยเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 ดังปรากฏใน*วชิรญาณ*เล่ม 1 ฉบับ 1 พุทธศักราช 2427 มีการตีพิมพ์ “*โคลงสรรเสริญบารมี*” ลงในทั้งส่วนต้นและส่วนท้ายของหนังสือฉบับ แรก ส่วนบทอาศிரวาทที่แต่งในโอกาสพิเศษ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา ก็ปรากฏในสิ่งพิมพ์รายคาบใน สมัยรัชกาลที่ 5 เช่นกัน ได้แก่ *สยามประเพณี สุนทรโรวาทพิเศษ* พ.ศ. 2441

อนึ่ง มีผู้ศึกษาวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติหรือวรรณคดียอพระเกียรติที่แต่งในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึง รัชกาลที่ 8 ไว้ ได้แก่ วิทยานิพนธ์*การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมยอพระเกียรติ* ของเสาวณิต วิงวอน (2530) หนังสือ*วรรณคดียอพระเกียรติ* ของยุพร แสงทักษิณ (2537) และวิทยานิพนธ์*ลักษณะเด่นของ วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว* ของศักดิ์ชัย ตระกูลเลิศงาม (2554) การศึกษาเหล่านี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติขนาดยาว ยังมีได้กล่าวถึงบท อาศிரวาทในฐานะวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติไว้อย่างชัดเจน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทอาศிரวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ว่ามีการสืบขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดี ทั้งที่เป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ ทั้งเรื่องและเฉลิมพระเกียรติที่แทรกอยู่ในวรรณคดีอย่างไร มีการสร้างสรรค์ใหม่ในลักษณะใด สอดคล้องกับรูปแบบของสิ่งพิมพ์รายคาบอันเป็นสื่อสมัยใหม่ในเวลานั้นอย่างไร ตลอดจนศึกษาว่า บทอาศிரวาทเหล่านี้มีบทบาทความสำคัญอย่างไรในช่วงเวลานั้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสืบทอดขนบและการสร้างสรรค์ของบทอาศิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8
2. เพื่อศึกษาความสำคัญของบทอาศิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8

1.3 สมมติฐานการวิจัย

บทอาศิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 สืบทอดขนบจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติและการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไทยทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหาและแนวคิด รวมถึงกลวิธีทางวรรณศิลป์ รวมทั้งมีการสร้างสรรค์ใหม่ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการนำเสนอของสิ่งพิมพ์และบริบทของยุคสมัย บทอาศิรวาทเหล่านี้เป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดขึ้นและเฟื่องฟูของสิ่งพิมพ์รายคาบ มีความสำคัญต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ และมีความสำคัญต่อพัฒนาการวรรณคดีไทย

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาบทอาศิรวาทพระมหากษัตริย์จำนวน 247 สำนวน¹ ตีพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบในรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2427 - 2489) จำนวน 28 ชื่อเรื่อง แบ่งออกเป็นบทอาศิรวาทสมัยรัชกาลที่ 5 จำนวน 154 สำนวน บทอาศิรวาทสมัยรัชกาลที่ 6 จำนวน 56 สำนวน บทอาศิรวาทสมัยรัชกาลที่ 7 จำนวน 30 สำนวน และบทอาศิรวาทสมัยรัชกาลที่ 8 จำนวน 7 สำนวน เท่าที่สามารถสืบค้นได้จากหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ หอสมุดดำรงราชานุภาพ และศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรียงลำดับตามเวลาที่พบว่ามีการพิมพ์บทอาศิรวาทครั้งแรกในสิ่งพิมพ์แต่ละเรื่อง ได้แก่

1. วชิรญาณ	พ.ศ. 2427 - 2468 ²	จำนวน 57 สำนวน
2. วชิรญาณวิเศษ	พ.ศ. 2428 - 2437	จำนวน 33 สำนวน
3. สยามประเกศ สุนทรโรวาทพิเศษ	พ.ศ. 2440 - 2442	จำนวน 2 สำนวน
4. ประตู่ใหม่	พ.ศ. 2451 - 2453	จำนวน 67 สำนวน
5. จดหมายเหตุแสงอรุณ	พ.ศ. 2452 - 2462	จำนวน 11 สำนวน

¹ ดูรายชื่อบทอาศิรวาทที่ศึกษาเพิ่มเติมที่ภาคผนวก.

² ปีที่ระบุคือปีที่พบการตีพิมพ์บทอาศิรวาท.

6. สมุทรสาร	พ.ศ. 2458 - 2463	จำนวน 4 ส่วน
7. ดุสิตสมิต	พ.ศ. 2461 - 2464	จำนวน 17 ส่วน
8. ดุสิตสมัย	พ.ศ. 2462 - 2462	จำนวน 4 ส่วน
9. ศัพท์ไทย	พ.ศ. 2464 - 2468	จำนวน 6 ส่วน
10. นักเรียน	พ.ศ. 2465 - 2469	จำนวน 5 ส่วน
11. แฉงการศึกษาเทพศิรินทร์	พ.ศ. 2466	จำนวน 1 ส่วน
12. เบญจมานุสาสน์	พ.ศ. 2466 - 2467	จำนวน 3 ส่วน
13. ไทยเชชม	พ.ศ. 2467 - 2474	จำนวน 8 ส่วน
14. เสนาศึกษาและแพวทยาศาสตร์	พ.ศ. 2468 - 2474	จำนวน 3 ส่วน
15. The College News	พ.ศ. 2468 - 2469	จำนวน 2 ส่วน
16. สนวนกุหลาบวิทยา	พ.ศ. 2469 - 2474	จำนวน 2 ส่วน
17. อัสนัซชัยอุโฆษสมัย	พ.ศ. 2469	จำนวน 1 ส่วน
18. มหาวิทยาลัย	พ.ศ. 2467 - 2472	จำนวน 4 ส่วน
19. สารานุกรม	พ.ศ. 2470 - 2471	จำนวน 2 ส่วน
20. โฟแทกซ์	พ.ศ. 2471	จำนวน 1 ส่วน
21. ยุพราชวิทยา	พ.ศ. 2471	จำนวน 3 ส่วน
22. สุภาพบุรุษ	พ.ศ. 2472	จำนวน 2 ส่วน
23. นารีนารถ	พ.ศ. 2473 - 2474	จำนวน 2 ส่วน
24. ชีวิตไทย	พ.ศ. 2484	จำนวน 1 ส่วน
25. ศรีกรง	พ.ศ. 2484	จำนวน 1 ส่วน
26. สลิปิน	พ.ศ. 2485	จำนวน 1 ส่วน
27. วรรณคดีสาร	พ.ศ. 2485 - 2487	จำนวน 3 ส่วน
28. ววรรณคดี	พ.ศ. 2489	จำนวน 1 ส่วน

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ในงานวิจัยนี้จำกัดขอบเขตข้อมูลเฉพาะบทอาศรัยวาทที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ขณะยังทรงพระชนม์ชีพอยู่เท่านั้น
2. งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะบทอาศรัยวาทภาษาไทยที่แต่งเป็นบทร้อยกรอง ยังมีบทอาศรัยวาทที่เป็นร้อยแก้ว หรือเป็นภาษาบาลี สันสกฤต และอังกฤษ หรือบทร้อยกรองที่แต่งขึ้นเพื่อสวดติบुकคลสามัญ แต่ไม่ได้อยู่ในขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้
3. การเน้นตัวอักษรหนา เอน หรือขีดเส้นใต้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการกระทำของผู้วิจัย เพื่อเน้นข้อความที่มีความสำคัญเท่านั้น การเน้นข้อความดังกล่าวไม่ปรากฏในต้นฉบับ
4. ผู้วิจัยจะรักษาอักขรวิธีตามตัวบทต้นฉบับที่ปรากฏในหนังสือ เว้นแต่การจัดรูปแบบคำประพันธ์ผู้วิจัยจะจัดรูปแบบตามสมัยนิยมเนื่องจากในสิ่งพิมพ์รายคาบมีการจัดรูปแบบคำประพันธ์แตกต่างกันไม่สม่ำเสมอ
5. การระบุชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ ผู้วิจัยจะตัดชื่อประเภทของสิ่งพิมพ์รายคาบออก เช่น “หนังสือพิมพ์นักเรียน” จะระบุชื่อเรื่องเพียง “นักเรียน” เท่านั้น และจะทำตัวอักษรเอียง ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบจะรักษาอักขรวิธีตามต้นฉบับ

1.6 วิธีดำเนินการการวิจัย

1. รวบรวมบทอาศรัยวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8
2. ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย
4. เรียบเรียงและนำเสนอในรูปแบบวิทยานิพนธ์

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เห็นการสืบทอดและการสร้างสรรค์ของบทอาศรัยวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 จากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติและขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดี
2. ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของบทอาศรัยวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8
3. เป็นแนวทางการสร้างสรรค์บทอาศรัยวาทสมัยใหม่

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **บทอาศรัยวาท** หมายถึง บทประพันธ์ที่แต่งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคลพระมหากษัตริย์รวมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ ซึ่งมักแต่งขึ้นเนื่องในโอกาสสำคัญต่าง ๆ มักแต่งเป็นบทร้อยกรองขนาดสั้น

2. **วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ** หมายถึง วรรณคดีที่แต่งขึ้นเพื่อสดุดีพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์และถวายพระพรชัยมงคล มีขนบการเฉลิมพระเกียรติที่เป็นแบบแผนสืบเนื่องมาแต่โบราณ

3. **ขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดี** หมายถึง การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ที่เป็นแบบแผนสืบเนื่องมาในวรรณคดีประเภทต่าง ๆ ทั้งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ และการเฉลิมพระเกียรติที่ปรากฏแทรกในวรรณคดี

4. **สิ่งพิมพ์รายคาบ** มาจากภาษาอังกฤษว่า periodical หรือ periodical publication ซึ่งหมายถึงสิ่งพิมพ์ที่มีกำหนดออกแน่นอนและต่อเนื่อง หมายถึงทั้งนิตยสาร วารสาร และหนังสือพิมพ์รายวัน

1.9 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจำแนกเอกสารและงานวิจัยออกเป็น 2 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1.9.1 เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติและขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดี

เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติและขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีมีอยู่อย่างกว้างขวาง สามารถแบ่งงานวิจัยเหล่านี้ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เอกสารและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในภาพรวม

กลุ่มที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเฉพาะสมัยหรือเฉพาะเรื่อง

กลุ่มที่ 3 เอกสารและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาการเฉลิมพระเกียรติที่แทรกอยู่ในวรรณคดี

กลุ่มที่ 1 เอกสารและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในภาพรวม

การศึกษาเรื่องรูปแบบและกลวิธีที่ทำให้เห็นลักษณะทั่วไปของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ของ เสาวณิต วิงวอน (2530) “การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมยอพระเกียรติ” ได้เสนอว่าวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมีโครงสร้างหลัก 3 ส่วน คือ ส่วนประณามพจน์ ส่วนเนื้อ

เรื่อง และส่วนสรุป มีการใช้ภาษาที่แตกต่างออกไปจากวรรณคดีหรือภาษาในบริบททั่วไปเรียกว่า “ภาษาประดิษฐ์” ด้วยเหตุนี้จึงทำให้วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมีคุณค่า มีความสูงส่ง และประทับใจผู้อ่าน มีพัฒนาการด้านเนื้อหาโดยตลอดซึ่งสัมพันธ์กับสังคมและมุมมองต่อพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้หากพิจารณาเฉพาะวรรณคดีที่ประพันธ์ขึ้นสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 จะพบว่าไม่ได้มีกลวิธีที่โดดเด่นมากกว่าสมัยก่อนหน้า แต่ผู้วิจัยเห็นว่ากลวิธีที่โดดเด่นของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในยุคนี้คือการกระชับขนาดและเนื้อหาของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติให้เหมาะสมกับสิ่งพิมพ์แนวใหม่

หนังสือ “วรรณคดียอพระเกียรติ” ของยุพร แสงทักษิณ (2537) เสนอว่าวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมีพัฒนาการมาโดยลำดับ ในด้านรูปแบบมีการเพิ่มคำประพันธ์ชนิดใหม่มากขึ้น และในด้านเนื้อหา มีการเปลี่ยนแปลงจากการนำเสนอภาพพระมหากษัตริย์ในอุดมคติสู่การโน้มน้าวใจด้วยการนำเสนอข้อเท็จจริง อย่างไรก็ตามผู้เรียบเรียงเสนอไว้ในสรุปว่าการแต่งวรรณคดียอพระเกียรติมีวิวัฒนาการน้อยและดำเนินตามขนบเดิมอย่างเห็นได้ชัดกว่าวรรณคดีประเภทอื่น ๆ

เรื่องคดีเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และภาพของพระมหากษัตริย์ในวรรณคดีก็เป็นประเด็นการศึกษาสำคัญในงานวิจัยกลุ่มนี้ ได้แก่ บทความเรื่อง “คติพุทธราชาในวรรณคดีไทย” ของชลดา เรืองรักษ์ลิขิต (2538) เสนอว่าคติพุทธราชาคือแนวคิดว่าพระมหากษัตริย์คือพระพุทธเจ้าที่จะมาตรัสรู้ในอนาคตกาล แนวคิดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นในวรรณคดีไทย โดยเฉพาะวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติหลายเรื่อง

บทความเรื่อง “เทวราชาและธรรมราชาในวรรณกรรมยอพระเกียรติ” ของเสาวณิต วิงวอน (2538) เสนอว่าในยุคแรกวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมีแนวคิดเรื่องพระมหากษัตริย์เป็นเทวราชา ต่อมาเปลี่ยนแปลงแนวคิดสู่ความเป็นผู้ทรงคุณความดี หากสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติทุกเรื่องคือแนวคิดเรื่องพระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงธรรม หรือ “ธรรมราชา”

บทความ “ภาพของพระมหากษัตริย์ในวรรณคดียอพระเกียรติ” ของประคอง นิมมานเหมินท์ (2542) เสนอว่า ภาพของพระมหากษัตริย์ ๕ พระองค์ที่ศึกษา ได้แก่ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชฯ ที่ปรากฏในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ มีความใกล้เคียงกัน คือ มีพระบรมเดชานุภาพ มีพระบุญญาบารมี และทรงเป็นพุทธศาสนูปถัมภก หากแต่รายละเอียดจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและสภาพสังคม

นอกจากนี้ยังมีงานที่ศึกษาวิธีการใช้ความเปรียบในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง “ความเปรียบเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในวรรณคดียอพระเกียรติสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น” ของปราโมทย์ สุกุลรักความสุข (2554) พบว่าความเปรียบเกี่ยวกับ

พระมหากษัตริย์ในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมีแนวคิดเปลี่ยนแปลงไปตามความเชื่อและศาสนาซึ่งแตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย การใช้ความเปรียบมีทั้งสืบทอดขนบเดิม และสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

การศึกษาเหล่านี้ล้วนนำเสนอผลการศึกษาไปในทิศทางที่ใกล้เคียงกัน คือเสนอว่าวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมีลักษณะที่สืบทอดกันมาโดยลำดับ ทั้งด้านเนื้อหา รูปแบบ แนวคิด และกลวิธีการประพันธ์ อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาก็มักเห็นว่าวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมีความเปลี่ยนแปลงโดยลำดับ สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนไป

กลุ่มที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเฉพาะสมัย

การศึกษาลักษณะสำคัญของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในแต่ละยุคสมัย ได้แก่ วิทยานิพนธ์ของ กาญจนา ธรรมเมธี (2519) ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์วรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325 - 2411)” เสนอที่มาของการสร้างวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในช่วงเวลาดังกล่าวว่ามีที่มาจากทั้งพระราชพงศาวดารและกวีพบเห็นเองด้วยเหตุที่เป็นบุคคลร่วมสมัย มีกลวิธีดำเนินเรื่องไปสู่จุดสูงสุด และมีความเปลี่ยนแปลงไปจาวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในยุคก่อนหน้าในด้านรูปแบบคำประพันธ์ และการเพิ่มอรรถรส แต่ไม่มีความเปลี่ยนแปลงจาวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในเวลาก่อนหน้านัก

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ลักษณะเด่นของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ของศักดิ์ชัย ตระกูลเลิศงาม พบว่าภาพของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขณะที่ยังดำรงพระชนม์ชีพอยู่มีความแตกต่างกัน เป็นผลจากความสัมพันธ์ระหว่างกวีกับรัชกาลที่ 5 และบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ก็มีการสืบทอดขนบเดิมและสร้างสรรค์ลักษณะใหม่ขึ้น

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในแต่ละยุคสมัย ในบทความ เรื่อง “คติความเชื่อเกี่ยวกับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ : ภาพสะท้อนจาวรรณคดีสมัยอยุธยา” ของสุรีย์ ทวีอุดมทรัพย์ (2531) จากการพิจารณาวรรณคดีสมัยอยุธยาพบว่าพระมหากษัตริย์ยุคแรกใช้คติพราหมณ์สร้างความศักดิ์สิทธิ์ ต่อมามีการผสมแนวคิดธรรมิกราชาเข้ากับเทวราชา จนในที่สุดแนวคิดเรื่องธรรมิกราชาและโพธิสัตว์ราชาจึงเข้มข้นขึ้นในสมัยอยุธยาตอนกลางเป็นต้นมาจากอิทธิพลของพุทธศาสนา

การศึกษากลุ่มนี้แสดงให้เห็นถึงขนบการประพันธ์วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในแต่ละสมัย ซึ่งมีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจขนบของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติซึ่งเป็นที่มาส่วนหนึ่งของบทอาศิรวาท

กลุ่มที่ 3 เอกสารและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเฉพาะเรื่อง

การศึกษาการสืบทอดขนบในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเฉพาะเรื่อง ได้แก่วิทยานิพนธ์เรื่อง “ยวนพ่ายโคลงตัน : ความสำคัญที่มีต่อการสร้างขนบและพัฒนาการของวรรณคดีประเภทยอพระเกียรติของไทย” ของ ปัทมา ฑิตยประเสริฐกุล (2556) เสนอว่าเรื่องโคลงยวนพ่ายมีกลวิธีการประพันธ์ทั้งการเล่าเรื่องและวรรณศิลป์ที่ดีเด่น เป็นต้นแบบแก่วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในสมัยต่อมา แต่ขณะเดียวกันวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเหล่านั้นก็มีพัฒนาการที่แตกต่างออกไป เช่นการคลี่คลายคติจากเทวราชาสู่ธรรมิกราชาและผู้ประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อปวงชน

การศึกษาการสร้างสรรค้วรรณคดีประเภทอื่น ๆ ให้เป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ จากบทความเรื่อง “ลิลิตกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคและสถลมารค : จากวรรณคดีพระราชพิธีสู่วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ” ของธานีรัตน์ จัตตุหะศรี (2555) พบว่าวรรณคดีเรื่องดังกล่าวแม้จะมุ่งพรรณนากระบวนพยุหยาตราของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวในการถวายผ้าพระกฐิน แต่มีการผสมผสานคติต่าง ๆ เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้แก่ ความเป็นธรรมิกราชา พญาจักรพรรดิราชา และพระโพธิสัตว์ เพื่อให้มีความเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยสมบูรณ์

เช่นเดียวกับบทความเรื่อง “โคลงตันเรื่องปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน : จากบันทึกประวัติศาสตร์สู่การสร้างสรรค้วรรณกรรมยอพระเกียรติ” ของวรางคณา ศรีกำเนต (2558) เสนอว่าโคลงตันเรื่องปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนมีที่มาจากจารึกแผ่นศิลาว่าด้วยการปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน แม้จะมุ่งพรรณนารายละเอียดการปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามครั้งใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 3 แต่มีการเพิ่มเติมเรื่องหลักธรรมสำหรับพระมหากษัตริย์ ทั้งมีกลวิธีการประพันธ์มีการสืบทอดมาจากขนบการประพันธ์วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่มีมาแต่เดิมหลายประการ

นอกจากนี้มีการศึกษาวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติด้วยการอ่านในเชิงสุนทรียศาสตร์ ในวิทยานิพนธ์ “การศึกษาลิลิตตะเลงพ่ายในแนวสุนทรียศาสตร์” ของชลดา ศิริวิทย์เจริญ (2519) โดยศึกษาลิลิตตะเลงพ่ายด้วยแนวคิดสุนทรียศาสตร์ พบว่าความไพเราะของเรื่องลิลิตตะเลงพ่ายเกิดจากการสรรคำและความให้เหมาะกับเนื้อเรื่องในแต่ละตอน ทั้งยังมีการแสดงความสามารภในเชิงวรรณศิลป์ของกวีด้วยการเล่นเสียง และเล่นคำตลอดทั้งเรื่อง ผู้ศึกษายังเสนอว่าเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย

มีลักษณะตรงกับรูปแบบมหากาพย์หรือมหากาพย์ (Epic) ตามนิยามของวรรณคดีอินเดียและวรรณคดีสากล เพราะมีการสวดตีสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในฐานะวีรกษัตริย์

การศึกษาในกลุ่มนี้แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติแต่ละเรื่องที่อยู่ในยุคสมัยที่แตกต่างกันว่าวิธีการเลือกสรรเนื้อหาจากที่มาหลายรูปแบบ ทั้งจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในสมัยก่อนหน้า และจากวรรณคดีประเภทอื่น เพื่อนำมาแต่งเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่มีรูปแบบเฉพาะแตกต่างกัน

กลุ่มที่ 4 เอกสารและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาการเฉลิมพระเกียรติที่แทรกในวรรณคดี

งานวิจัยกลุ่มนี้ศึกษาการเฉลิมพระเกียรติที่แทรกในวรรณคดีประเภทต่าง ๆ มิได้ศึกษาวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติโดยตรง

แนวทางการศึกษาสำคัญของงานวิจัยกลุ่มนี้คือ การศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏในวรรณคดีประเภทต่าง ๆ ได้แก่บทความเรื่อง “ภาพสะท้อนเกี่ยวกับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ในวรรณกรรมไทย” ของนิตยา แก้วคัลณา (2542) ศึกษาภาพสะท้อนสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยจากวรรณคดีหลายประเภท ได้แก่ วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ วรรณคดีบทละคร วรรณคดีพิธีกรรม วรรณคดีนิราศ และวรรณคดีศาสนา พบว่า ในสมัยสุโขทัยภาพของพระมหากษัตริย์เป็นผู้สั่งสอน ในสมัยอยุธยาทรงมีสถานะเป็นสมมติเทพ ซึ่งปรากฏน้อยลงในสมัยอยุธยาตอนปลาย จนกระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจึงปรากฏภาพพระมหากษัตริย์เด่นชัด ทั้งในฐานะเทวราชา ธรรมิกราชา ผู้มีบุญญาธิการ และกษัตริย์นักรบ

ผลการศึกษาของนิตยา แก้วคัลณา (2542) ดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาของปัทมา ฑีฆประเสริฐกุล ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “ภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ไทยในวรรณคดีสมัยอยุธยา” (2547) พบว่าภาพของพระมหากษัตริย์ตามอุดมคติในวรรณคดีอยุธยา ได้แก่ภาพผู้ทรงอำนาจตามศาสนาพราหมณ์ และธรรมราชาคือพระโพธิสัตว์ผู้บำเพ็ญบารมีตามคติพุทธศาสนา

บทความเรื่อง “ ‘ผู้นำสยาม’ ในอุดมคติ : ภาพสะท้อนจากวรรณคดีไทยพระพุทธรูปศาสนาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น” ของอภิรักษ์ เกษมผลกุล (2560) เสนอว่าวรรณคดีฝ่ายพุทธศาสนาต้องการผู้นำที่มีบุญญาธิการและคุณธรรม เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก และสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ

มีการศึกษาการกลวิธีสื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับสถานภาพของพระมหากษัตริย์ ในวิทยานิพนธ์เรื่อง “วรรณคดีประกอบพระราชพิธีสมัยรัตนโกสินทร์ : แนวคิดธรรมราชากับกลวิธีทางวรรณศิลป์” ของชัยรัตน์ พลมุข (2552) เสนอว่าวรรณคดีประกอบพระราชพิธีสมัยรัตนโกสินทร์ มีเนื้อหาสัมพันธ์กับพระมหากษัตริย์ และมองเห็นคติทางพุทธศาสนานำมาสู่การนำเสนอแนวคิดเรื่องธรรมราชา ประกอบด้วยความเป็นพระจักรพรรดิราชา พระโพธิสัตว์ และอัครศาสนูปถัมภก ซึ่งนำเสนอผ่านกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่มีความสืบทอดกัน

อีกทั้งยังมีการศึกษาเนื้อหาเฉลิมพระเกียรติที่ปรากฏในวรรณคดีประเภทต่าง ๆ ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง “ประណามบทในวรรณคดีไทย” ของวรรณธิดา วิระวรรณ (2557) เสนอว่าการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์เป็นเนื้อหาที่สำคัญในบทประណามพจน์ของไทย ปรากฏภาพของพระมหากษัตริย์ 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) เทวราชา พุทธราชา ธรรมราชา 2) ผู้เป็นที่พึ่งของแผ่นดิน 3) ผู้ปราบยุคเข็ญ 4) ผู้นำความสุขความเจริญมาสู่ประชาชน ซึ่งเนื้อหาเฉพาะประการแรกมีความคลี่คลายไปโดยลำดับ ในด้านกลวิธีการประพันธ์มีการใช้ศัพท์สูง กวีในเวลาต่อมามีการเลียนแบบโวหารของวรรณคดีโบราณ แต่มีการเปลี่ยนแปลงความหมายให้เข้ากับบริบททางสังคม ซึ่งบทประណามพจน์อาจกล่าวได้ว่าเป็นที่มาของบทอาศิรวาทได้อีกทางหนึ่ง

วิทยานิพนธ์ “การศึกษา ‘วรรณคดีโศกาลัย’ ในฐานะวรรณคดีเฉพาะประเภท” ของจตุพร มีสกุล (2556) พบว่าการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์เป็นสาระสำคัญของวรรณคดีโศกาลัย ส่วนเนื้อหาจากวรรณคดีนิราศและวรรณคดีบันทึกได้เปลี่ยนจุดมุ่งหมายไปสู่การเฉลิมพระเกียรติ การศึกษาวรรณคดีโศกาลัยเป็นแนวทางการศึกษาประเภทวรรณคดีที่ความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ โดยลำดับเช่นเดียวกับบทอาศิรวาท

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยและตำราเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นภาพรวมของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ และขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีว่ามีพัฒนาการมาโดยลำดับ มีการคงมีรูปแบบที่สืบทอดกันมาจนเป็นขนบของวรรณคดีกลุ่มนี้อย่างชัดเจน ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบ แนวคิดและกลวิธีการประพันธ์ วิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงจะนำแนวคิดเรื่องการสืบทอดและสร้างสรรค์ในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมาพิจารณาบทอาศิรวาทในฐานะวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่ ซึ่งยังไม่มีการวิจัยขึ้นใดศึกษาข้อมูลในกลุ่มนี้มาก่อน

1.9.2 เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาบทอาศิรวาท

เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับบทอาศิรวาทมีอยู่เป็นจำนวนมาก การศึกษาบางชิ้นอาจเรียกบทอาศิรวาทว่าบทหรือกรองเฉลิมพระเกียรติ สามารถแบ่งงานวิจัยเหล่านี้ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เอกสารและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาบทอาศิรวาทพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชฯ

กลุ่มที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาบทอาศิรวาทพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

กลุ่มที่ 3 เอกสารและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาบทอาศิรวาทพระบรมวงศานุวงศ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระบรมวงศ์ศตรี

กลุ่มที่ 4 เอกสารและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาบทอาศิรวาทในด้านองค์ประกอบ เนื้อหา และที่มา

กลุ่มที่ 1 เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาบทอาศิรวาทพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชฯ

การศึกษบทอาศิรวาทพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชฯ มีการศึกษาอย่างกว้างขวางในหลากหลายประเด็น ได้แก่ การศึกษาเนื้อหา แนวคิด และกลวิธีทางวรรณศิลป์ การศึกษาภาพลักษณ์หรือภาพตัวแทน และการศึกษาบทบาทความสำคัญ

การศึกษาภาพรวมของบทอาศิรวาทเพื่อทำความเข้าใจแนวโน้มในการประพันธ์บทอาศิรวาท ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง “วิเคราะห์บทหรือกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม” ของพันทิพา สังข์เจริญ (2528) ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทอาศิรวาทที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสาร ระหว่าง พ.ศ. 2522 – 2526 พบว่า ในด้านวรรณศิลป์ มีการใช้รูปแบบคำประพันธ์ประเภทกลอนมากที่สุด เพราะสามารถบรรจุเนื้อหาได้มาก แต่งได้ไม่ยุ่งยาก มีการผสมผสานรูปแบบคำประพันธ์รวมทั้งสร้างสรรค์โวหารเพื่อแสดงความสำคัญของวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษามักนำเสนออย่างตรงไปตรงมา เนื้อหาแสดงความจงรักภักดีและการยกย่องด้วยความประทับใจในพระราชจริยาวัตรและพระราชกรณียกิจ ปรากฏแนวคิดธรรมิก แต่ยังมีนำเสนอพระราชกรณียกิจตามข้อเท็จจริง แตกต่างไปจากธรรมเนียมนิยมในการแต่งวรรณคดีเพื่อส্তুติพระมหากษัตริย์

มีการผู้ศึกษบทอาศิรวาทอันเนื่องด้วยพระราชพิธีกาญจนาภิเษก 2 ชิ้น ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง “วิเคราะห์ทศพิธราชธรรม จากราชสตุติในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก” ของวิมล พิชัยณรงค์ (2540) พบว่าบทอาศิรวาทที่ศึกษาประพันธ์ด้วยคำประพันธ์เดียวคำประพันธ์ผสม มีการเสนอเนื้อหาทศพิธราชธรรมเป็นเนื้อหาสำคัญเพื่อนำเสนอสถานภาพธรรมิกราชา

งานวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์บทร้อยกรองเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีกาญจนาภิเษกจากวารสารและนิตยสาร” ของชูศักดิ์ ศุภกรนันท์ (2544) ผลการศึกษาพบว่าด้านวรรณศิลป์ มีการใช้รูปแบบคำประพันธ์เดี่ยวและรูปแบบคำประพันธ์ผสม มีการประดิษฐ์ถ้อยคำเป็นพิเศษ มีกลวิธีการนำเสนอว่ามีการนำเสนอแบบตรงไปตรงมา และสร้างเป็นเรื่องราว เนื้อหาที่ปรากฏบ่อย ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านโครงการในพระราชดำริ ด้านศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ ตามลำดับ ด้านกลวิธีการถวายพระพร พบว่ามีการถวายพระพรแบบถวายพระพรประการเดียว และการถวายพระพรหลายประการในบทประพันธ์

วิทยานิพนธ์เรื่อง “บทอาศิรวาทเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช: ภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์และกลวิธีการนำเสนอ” ของวิเชษฐชาย กมลสัจจะ (2561) ศึกษาจากบทอาศิรวาทในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช บรมนาถบพิตร พ.ศ. 2558 จากเทบบันทึกภาพการถวายพระพรชัยมงคลของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่าสามารถแบ่งแนวคิดในบทอาศิรวาทที่ศึกษาออกเป็น 2 รูปแบบคือ ความเป็นพระมหากษัตริย์ในอุดมคติที่สอดคล้องกับคติพุทธราชา เทวราชา และราชาธิราช และภาพลักษณ์เฉพาะพระองค์ มีกลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อสร้างความไพเราะและการถ่ายทอดภาพลักษณ์ของรัชกาลที่ 9 ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การศึกษาทั้ง 4 ชิ้นที่กล่าวมาแล้ว มีประเด็นการศึกษาและได้ผลการศึกษาที่สอดคล้องกันในด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ แต่ด้านแนวคิดและเนื้อหาพบว่ามีพลวัตบางประการ เช่น การนำเสนอโครงการในพระราชดำริ และแนวคิดราชาธิราช

ต่อมามี การศึกษาคุณค่าและบทบาทของบทอาศิรวาท ในปริญญาานิพนธ์เรื่อง “คุณค่าและบทบาทของบทอาศิรวาทพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช” ของปราโมทย์ สกุศลรักความสุข (2561) โดยศึกษาจากหนังสือรวบรวมบทอาศิรวาท และรวบรวมจากนิตยสารในระหว่าง พ.ศ. 2550-2559 พบว่าบทอาศิรวาทมีคุณค่าด้านการให้ข้อมูลเกี่ยวกับรัชกาลที่ 9 คุณค่าด้านการบันทึกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ และคุณค่าในด้านการบันทึกแนวคิดที่ผู้ประพันธ์ถ่ายทอด ทั้งยังมีบทบาทเป็นสื่อแสดงความจงรักภักดี และบทบาทในฐานะพื้นที่สืบทอดและสร้างสรรค์วรรณศิลป์

ปราโมทย์ สกุศลรักความสุข (2561) ได้เขียนบทความเรื่อง “บทอาศิรวาทพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชในฐานะบันทึกประวัติศาสตร์” ขยายจากปริญญาานิพนธ์ ผลการศึกษาพบว่าอาศิรวาทมีบทบาทในฐานะเครื่องบันทึกประวัติศาสตร์ ในการบันทึกพระราชพิธีสำคัญ และบันทึกเหตุการณ์ด้านการเมืองที่เกี่ยวข้องกับรัชกาลที่ ๙ ซึ่งแต่ละเหตุการณ์จะมีการนำเสนอภาพลักษณ์ของรัชกาลที่ ๙ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เป็นผู้ระงับความบาดหมาง หรือเป็นศูนย์

รวมจิตใจ อย่างไรก็ตาม การบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ผ่านบทอาศิรวาทย่อมเป็นการเฉลิมพระเกียรติซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบทอาศิรวาท และแม้ว่าจะมีการบันทึกเรื่องราวในประวัติศาสตร์ก็จริง แต่ก็ต้องประเมินค่าบันทึกทางประวัติศาสตร์นั้นด้วยว่าเกิดขึ้นเพื่อสนองอุดมการณ์เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์เป็นสำคัญ

กลุ่มที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาบทอาศิรวาทพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

ประเด็นการศึกษาที่พบคือ การศึกษาเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอบทอาศิรวาท จากบทความเรื่อง “ ‘ทศมินทรราชสดุดี’ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัววชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ‘พระผู้ทรงเป็นความหวังของพสกนิกร’ บทอาศิรวาทเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสวันคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษา 28 กรกฎาคม 2560” ของ ภัทรเวช พุ่งเฟื่อง (2560) โดยศึกษาบทอาศิรวาทรัชกาลที่ 10 ที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน เฉพาะวันที่ 28 กรกฎาคม 2560 พบว่า มีการใช้รูปแบบคำประพันธ์กลอนสุภาพมากที่สุด มีเนื้อหากล่าวถึงพระบารมีและพระบุญญาธิการ การทรงเป็นผู้สืบราชสันตติวงศ์ การที่ทรงเป็นความหวังของพสกนิกร การกล่าวถึงพระอัจฉริยภาพและพระราชจริยาวัตร และการถวายพระพร มีการใช้โวหารเปรียบเทียบเพื่อนำเสนอภาพลักษณ์

การศึกษบทอาศิรวาทในรัชกาลที่ 10 ทำให้เห็นได้ว่าแนวโน้มในการประพันธ์บทอาศิรวาทในด้านแนวคิด รูปแบบ และกลวิธีทางวรรณศิลป์ยังคงสอดคล้องกับการศึกษบทอาศิรวาทในรัชกาลที่ 9 มีเพียงด้านเนื้อหาที่เปลี่ยนแปลงไปตามพระราชจริยาวัตรหรือโอกาสในการประพันธ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

กลุ่มที่ 3 เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาบทอาศิรวาทพระบรมวงศานุวงศ์

เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาบทอาศิรวาทพระบรมวงศานุวงศ์ มีประเด็นศึกษาสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การศึกษาด้านแนวคิด และการศึกษาด้านเนื้อหาที่สะท้อนภาพลักษณ์ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเด็นศึกษาจะแตกต่างกัน แต่ทุกการศึกษามีการพิจารณารูปแบบการประพันธ์และกลวิธีทางวรรณศิลป์ในฐานะสื่อในการนำเสนอสาระสำคัญด้วย

การศึกษาแนวคิดและกลวิธีนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์ในบทอาศิรวาท เป็นประเด็นสำคัญในการศึกษากลุ่มนี้ วิทยานิพนธ์เรื่อง “กวีนิพนธ์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี : แนวคิดและกลวิธีสร้างสรรค์วรรณศิลป์” ของ เก่ง แดงสกุล (2554) ศึกษาบทอาศิรวาทจากทั้งกวีนิพนธ์ขนาดสั้น 5 เล่ม หนังสือกวีนิพนธ์ขนาดสั้นในลักษณะหนังสือรวมกวีนิพนธ์ 2 เล่ม และจากนิยายสารสกุลไทย โดยศึกษาในด้านแนวคิด ก็สามารถ

แบ่งแนวคิดออกเป็นด้านสถานะ คือความเป็น ชัตติยนารี ลูกแก้ว นางแก้ว บรมราชกุมารี และพระราชจริยาวัตรส่วนพระองค์ คือ ความเป็นปราชญ์ ความเป็นเอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย และความเป็นพุทธมามกะ เนื้อหามีโครงสร้างคล้ายกันเป็นส่วนมาก คือการเริ่มต้นด้วยบทประณามพจน์ มีการแทรกพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจ และลงท้ายด้วยบทถวายพระพร อาจมีการตัดบางส่วนออกไปตามความเหมาะสมของการจัดพิมพ์ ด้านกลวิธีการสร้างสรรค์วรรณศิลป์ พบว่ามีการใช้คำประพันธ์หลากหลายและใช้กลอนมากที่สุด มีการลำดับเนื้อหา และการสร้างความไพเราะ

บทความเรื่อง “บทอาศิรวาทเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ : ภาพของพระราชินีในอุดมคติ” ของ ธาณิรัตน์ จัตุหะศรี (2547) ศึกษาบทอาศิรวาทสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 72 พรรษา จากสิ่งพิมพ์รายคาบที่พิมพ์เผยแพร่ใน พ.ศ. 2547 ผลการศึกษาพบว่าบทอาศิรวาทมีแบบแผนในการประพันธ์ ได้แก่ การประพันธ์ การตั้งชื่อ เนื้อหา และกลวิธี ร่วมกัน จึงควรนับว่าเป็นกลุ่มวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติสมัยใหม่ ทั้งยังปรากฏแนวคิดอุดมคติที่แตกต่างไปจากเดิมซึ่งเน้นการสวดิ์ อุดมคติแบบชาย คือพระปรีชาสามารถในทางการเมืองและการปกครอง ความชอบธรรมในพระราชอำนาจ แต่อุดมคติอย่างใหม่ที่ปรากฏนี้ได้แก่ความเป็นผู้มีเมตตาและปัญญาบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน การศึกษานี้เป็นอีกการศึกษาหนึ่งที่เสนอว่าบทอาศิรวาทนั้นมีแบบแผนในการประพันธ์ที่ชัดเจนเป็นกลุ่มเดียวกัน ขณะที่ในด้านแนวคิดจะเป็นแนวคิดแบบใหม่ที่แตกต่างไปจากบทอาศิรวาทพระมหากษัตริย์ โดยเสนอผ่านอุดมคติสำคัญคือด้านเมตตาและปัญญา

ทั้งยังมีการศึกษาในประเด็นการนำเสนองานลักษณะของพระบรมวงศานุวงศ์ในบทอาศิรวาท ได้แก่วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์การใช้ภาษาเนื้อหาของบทอาศิรวาทที่สะท้อนภาพลักษณ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์” ของนิคม รัตนปรีชาชัย (2554) ศึกษาจากบทอาศิรวาทของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จากวารสารและนิตยสารในเวลาที่ยังดำรงพระชนม์ชีพอยู่ และภายหลังการสิ้นพระชนม์ ผลการศึกษาพบว่าการใช้คำประพันธ์ประเภทกลอนมากที่สุด มีการใช้ถ้อยคำประดิษฐ์ตรงกับการศึกษาอื่น ๆ แต่ด้านเนื้อหาพบว่ามีหลากหลาย สามารถแบ่งออกได้เป็น 11 ประเด็นรวมทั้งเนื้อหาส่วนถวายพระพรและความอาลัยจากการสิ้นพระชนม์ รวมไปถึงมีการให้ภาพลักษณ์ที่หลากหลายเช่นกัน

ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาบทอาศิรวาทพระบรมวงศานุวงศ์พบว่า การใช้รูปแบบการประพันธ์และกลวิธีทางวรรณศิลป์มีความสอดคล้องกันอย่างมีแบบแผน แต่ในด้านแนวคิดและเนื้อหาที่สะท้อนภาพลักษณ์มีความแตกต่างออกไปในบทอาศิรวาทพระบรมวงศานุวงศ์แต่ละพระองค์

กลุ่มที่ 4 เอกสารและงานวิจัยที่มุ่งศึกษาบทอาศிரวาทในด้านการแต่ง องค์ประกอบ เนื้อหา และที่มา

เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาภาพรวมของบทอาศிரวาทโดยไม่จำกัดกลุ่มข้อมูลที่ศึกษา พบว่าศึกษาในประเด็นด้านการแต่ง องค์ประกอบ เนื้อหา และที่มา ดังนี้

การศึกษาแต่ง องค์ประกอบ และเนื้อหาของบทอาศிரวาท ได้แก่ บทความเรื่อง “การเขียนบทอาศிரวาท” ของ ชะอุ่ม โชติทอง (2547) บทความนี้ได้พยายามพิจารณาวิเคราะห์องค์ประกอบของบทอาศிரวาทที่ได้ศึกษาว่า แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนต้นบอกวัตถุประสงค์การแต่ง อาจบอกเวลาหรือสถานที่จัดกิจกรรม นิยมใช้คำขึ้นต้นที่มีความหมายถึงการกราบบังคมทูล ส่วนเนื้อหาประกอบด้วยวาระและจุดประสงค์ในการแต่ง ขอพระราชทานพระราชนุญาตในการถวายพระพร ชมความงามของบ้านเมือง กล่าวถึงพระราชกรณียกิจ เหตุการณ์สำคัญ และการถวายพระพร ในลักษณะเดียวกับความเรียง และส่วนท้ายจึงเป็นชื่อผู้ประพันธ์หรือในนามองค์กร และลงท้ายด้วยคำกราบบังคมทูลตามฐานันดรศักดิ์ ทั้งยังได้เสนอว่าบทอาศிரวาทน่าจะมีที่มาจากบทประณามพจน์

หนังสือ “หลักการนิพนธ์บทอาศிரวาทและบทเฉลิมพระเกียรติ” ของชูศักดิ์ ศุภรพันธ์ (2558) ระบุว่าบทอาศிரวาทควรแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การเปิดเรื่อง เนื้อหาสาระ และส่วนปิดเรื่อง ด้านถ้อยคำภาษาต้องไม่ใช่ศัพท์สามัญ ควรใช้คำไพเราะสละสลวย การใช้ศัพท์สูงนั้นเพื่อแสดงความขลังและเพื่อความสมพระเกียรติ ด้านศิลปะโวหารอาจใช้รูปแบบเดียวหรือหลายรูปแบบร่วมกันก็ได้ พร้อมกับได้เสนอว่าบทอาศிரวาทมีที่มาจากการเคารพนับถือผู้อาวุโสและความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

มีการสันนิษฐานที่มาของบทอาศிரวาท นักวิชาการ เช่น สุจิตต์ วงษ์เทศ (2555) เสนอว่าบทอาศிரวาทสืบเนื่องมาจากบทประณามพจน์ กำเนิดขึ้นระหว่างพุทธศักราช 2510 จนถึงก่อน 14 ตุลาคม 2516 สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือการทำตามขนบการประพันธ์วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ และการพัฒนาขนบคือการนำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์ และแต่งด้วยกลอนสุภาพ อย่างไรก็ตามสุจิตต์ไม่ได้พิจารณาบทอาศிரวาทช่วงก่อนเวลานั้น และบทความนี้เขียนขึ้นเพื่อโต้แย้งคำวิจารณ์ของบทอาศிரวาทที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ประจำวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2555 ว่ามีเนื้อหาสื่อเสียด สุจิตต์จึงมุ่งนำเสนอว่าบทอาศிரวาทมีหลายประเภท ไม่จำกัดเฉพาะแนวสืบทอดขนบวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเท่านั้น

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับบทอาศிரวาทที่ยกมานี้ ส่วนมากมีประเด็นการศึกษาใกล้เคียงกัน ได้แก่ การศึกษาเนื้อหาของบทอาศிரวาทที่สะท้อนภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์แต่ละพระองค์ การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ที่ปรากฏ

ในบทอาศிரวาท และการศึกษาการนำเสนอโดยใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ต่าง ๆ กลุ่มข้อมูลที่นำมาศึกษา ส่วนใหญ่เป็นบทอาศிரวาทที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 9 แต่ยังไม่เห็นผู้ใดศึกษาบทอาศிரวาทช่วงเวลาก่อน รัชกาลที่ 9 อย่างชัดเจนนัก ทั้งยังไม่มีการศึกษาใดศึกษาบทอาศிரวาทในฐานะวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ สมัยใหม่ที่มีการสืบทอดขนบและสร้างสรรค์จากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติและขนบการเฉลิมพระเกียรติใน วรรณคดี ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาว่าบทอาศிரวาทที่ตีพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 มี การสืบทอดและสร้างสรรค์ใหม่จากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเต็มรูปแบบอย่างไรเพื่อให้ยังคงรักษา ขนบการเฉลิมพระเกียรติ และสอดคล้องกับการเกิดขึ้นของสิ่งพิมพ์รายคาบซึ่งเป็นสื่อสมัยใหม่ ทั้งศึกษาว่า บทอาศிரวาทเหล่านี้มีบทบาทความสำคัญอย่างไรในเวลานั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 2

ภาพรวมของสิ่งพิมพ์รายคาบไทยและบทอาศிரวาทสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8

ในบทนี้เป็นการอธิบายความหมายของคำว่า “อาศிரวาท” ทั้งความหมายตามรูปศัพท์และความหมายในฐานะรูปแบบวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่เกิดขึ้นใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5 อธิบายภาพรวมของสิ่งพิมพ์รายคาบซึ่งเป็นสื่อสิ่งพิมพ์สมัยใหม่ที่สำคัญต่อการเผยแพร่บทอาศிரวาท ตลอดจนอธิบายภาพรวมของบทอาศிரวาทที่เผยแพร่ในสิ่งพิมพ์รายคาบระหว่างรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8

2.1 ความหมายของบทอาศிரวาท

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 1370) ให้นิยามของ “อาศிரวาท” หมายถึง “คำอวยพร (เป็นคำที่ผู้น้อยใช้กับผู้ใหญ่)” และเก็บศัพท์ที่เกิดจากการแปลงรูปศัพท์ ได้แก่ อาศิรพจน์ อาศิรพาท อาศิรวจนะ อาเศียรพจน์ อาเศียรพาท อาเศียรวจนะ และอาเศียรวาท

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (2459 : 106) ทรงอธิบายความหมายคำว่า “อาศิรพาท” หรือ “อาเศียรพาท” ในอภิธานศัพท์เรื่องพระนลคำหลวง ว่า “ส. ผ.³ [ส. อาศิรฺวาท] = คำให้พร ๆ จากมูลว่า “อาศิสฺ” = การขอพร ฤ การอวยพร ๆ”

A Sanskrit English Dictionary ของ Sir Monier Monier-williams (1889 : 157) ให้นิยามของคำ “āśis” ว่า “asking for, prayer, wish” (การขอ, การสวดมนต์, คำขอพร) ดังนั้นความหมายตามรูปศัพท์ของคำว่า “อาศิรวาท” จึงหมายถึง คำกล่าวขอพร หรืออานวยพรแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง

หลักฐานเก่าที่สุดเท่าที่พบ คำว่า “āśirvada” ปรากฏวรรณคดีสันสกฤตเรื่อง “จัญญศตม” หรือ “สุภาสิตของจัญญศตม” ซึ่งเป็นนักปรัชญาชาวอินเดียและเป็นทีปรีक्षाของพระเจ้าจันทร์คุปต์และพระเจ้าพินทุसार มีชีวิตอยู่ตั้งแต่ พ.ศ. 173 ถึง 260 (S.K. Agarwal, 2008 : 18) ความว่า

๑๐๑ เวทเวททางคตตวชโย

ชปโหมปราชณ:

อาศิรวาทวโจยูกต

เอช ราชปุโรหิต:

³ ภาษาสันสกฤตแผลง.

แปลถอดความได้ว่า

๑๐๑ ผู้รู้เวทและองค์ของเวทโดยถ่องแท้ ๑
ตั้งหน้าในการบริการและเส้นสรวง ๑
ประกอบด้วยวาตะในการอำนวยพร ๑
ผู้นี้แลควรเป็นราชบุโรหิต

(ราชบัณฑิตยสภา, 2473 : 42 - 43)

ในวรรณคดีไทย หลักฐานที่เก่าที่สุดที่ปรากฏคำว่า “อาศิรวาท” อยู่ใน *จินตามณี เล่ม 1* ซึ่งสันนิษฐานว่าพระโหราธิบดีแต่งขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นคำศัพท์คำหนึ่งใน ส่วนศัพท์อักษร⁴ ว่า “ถวายเป็นอาศิรวาท” แต่มิได้ระบุความหมายไว้ (กรมศิลปากร, 2558 : 42)

ในเรื่อง *รามเกียรติ์* พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปรากฏคำว่า “อาศิรวาท” ในตอนองคตจับทศกัณฐ์ที่แปลงเป็นปู่ได้ แล้วนำกลับมายังเมืองขีดขิน บรรดาพราหมณ์ปุโรหิตต่างเข้ามาถวายเป็นอาศิรวาท ความว่า

๑ ครั้นถึงพระมหาปราสาท อันโอภาสจรัสพระเวหา
โยคีชีพรามณ์พฤดา ราชครูโหราทั้งนั้น
เข้ามาถวายเป็นอาศิรวาท โดยศาสตร์พระอิศวรรังสรรค์
โอมอ่านพระเวทขึ้นพร้อมกัน เฉลิมขวัญองค์พระกุมารา ฯ

ฯ ๔ คำ ฯ สาธุการ

(กรมศิลปากร, 2540 : 133)

เรื่อง *ราชาธิราช* ของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ปรากฏคำว่า “อาศิรวาท” ในตอนพระเจ้าราชาธิราชประกอบพิธีปลุกมกรรม ประหารมัจจายกะยอฉะวา อุปราชแห่งอาณาจักรอังวะ ความว่า

สมเด็จพระเจ้าราชาธิราชก็เสด็จขึ้นสู่เกย ทรงเหยียบ
เหนือหน้าห้องไชยมหาฤกษ์ล้างพระบาทลงไป พอน้ำชำระพระบาท
ตกลงถูกมัจจายกะยอฉะวา ๆ ก็สิ้นพระชนม์ในขณะนั้น ฝ่าย
พราหมณ์ปุโรหิตทั้งปวง ก็ถวายเป็นอาศิรวาทน้ำกลดน้ำสังข์เสริ้ง
แล้ว ก็เสด็จพระราชดำเนินขึ้นยังราชาอาศน์ ณภายใต้มหาเศวตฉัตร
อันประเสริฐ พร้อมด้วยเสนาพฤดามาตย์ราชปุโรหิตทั้งปวง

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน), 2507 : 43)

⁴ ศัพท์อักษร หรือ อักษรศัพท์ เป็นเนื้อหาตอนหนึ่งที่ปรากฏใน *จินตามณี* แทบทุกเล่ม ว่าด้วยการรวบรวมศัพท์ที่จะนำไปใช้ในการแต่งคำประพันธ์.

คำอุษาฎี พระนิพนธ์สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ร่วมกับ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร และ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงภูวเนตรนรินทร ฤทธิ์ รวบรวมคำศัพท์จากวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ ในลักษณะอภิธานศัพท์ หรือศัพท์านุกรม ปรากฏ คำว่า “อาศิรพาท” และระบุความหมายว่า “คำถวายพร ดุจดั่งว่า เทพอิงวอยอาศิรพาท” (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส, 2533 : 80)

คำว่า “อาศิรพาท” ที่ปรากฏในตัวบทวรรณคดีจึงหมายถึงถ้อยคำสำหรับถวายพระพร ชัยมงคลแก่พระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการลงพิมพ์บทร้อยกรองซึ่งมีเนื้อหาเฉลิมพระเกียรติ และถวายพระพรชัยมงคล มีขนาดสั้นและมักลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบตามโอกาสสำคัญต่าง ๆ ของ พระราชวงศ์ ในระยะแรกมีการเรียกชื่อบทร้อยกรองเหล่านี้แตกต่างกันออกไป เช่น “โคลงสรรเสริญ พระบารมี” ลงพิมพ์ใน*วชิรญาณ* เมื่อ พ.ศ. 2427 “โคลงยอพระเกียรติ” ลงพิมพ์ใน*วชิรญาณ* เมื่อ พ.ศ. 2428 “ราชสดุดี” ลงพิมพ์ใน*สมุทรวาร* เมื่อ พ.ศ. 2459 และ “คำถวายไชยมงคล” ลงพิมพ์ใน *ประตู่ใหม่* เมื่อ พ.ศ. 2452 แต่ไม่มีถ้อยคำสำหรับเรียกวรรณคดีประเภทดังกล่าวในลักษณะเดียวกัน

จนถึงสมัยรัชกาลที่ 6 จึงพบการใช้คำว่า “อาศิรพาท” หรือ “อาเศียรพาท” เรียกบท ร้อยกรองที่มีลักษณะดังกล่าว หรือใช้ประกอบกับชุดคำอื่น ๆ เช่น “ราชินยาศิรพาท” ลงพิมพ์ใน *นักเรียน* เล่มที่ 1 ฉบับที่ 9 เมื่อ พ.ศ. 2465 “ดุชฎาเศียรพาท ราชสักการ” ใน*สวนกุหลาบวิทยา* ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2469 “ฉัตรมงคลาศิรพาท” ใน*สุภาพบุรุษ* ฉบับวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2472 และ “อาเศียรพาทราชสดุดี ถวายพระพรพิพัฒน์มงคล แต่ สมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณี พระบรมราชินี” ใน*ไทยเชชม* ฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ. 2473

ปัจจุบันคำว่า “อาศิรพาท” ใช้เรียกบทร้อยกรองที่มีลักษณะดังกล่าวอย่างแพร่หลาย โดยพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ของราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552 ให้นิยามของคำว่า “อาศิรพาท” หรือ “อาเศียรพาท” ว่า

คำถวายพรตามความหมายเดิมเป็นคำที่ผู้ใหญ่อวยพรให้ ผู้น้อย แต่ความหมายที่ใช้ในการประพันธ์ไทย หมายถึง **บทร้อย กรองสดุดี**พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูง เนื่องในวโรกาสอันเป็นมงคลยิ่ง เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันคล้ายวัน ประสูติของพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดง ความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ พระกรุณาธิคุณ และความ

จงรักภักดีรวมถึงสดุดี พระเกียรติยศในประการต่าง ๆ เป็นประเด็นสำคัญ ...

ปัจจุบันบทอาศิรวาท มักแต่งขึ้นเฉพาะในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นบทร้อยกรองสั้น ๆ เนื้อความกล่าวสดุดีพระเกียรติยศ พระปรีชาสามารถในด้านต่าง ๆ อาจกล่าวถึงพระราชกรณียกิจ และถวายพระพรขอให้ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน.

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2562 : 562)

สอดคล้องกับคำนิยามของธานีรัตน์ จัตุหะศรี (2547 : 1) ซึ่งนิยามความหมายของ “อาศิรวาท” ว่า “บทประพันธ์ร้อยกรองขนาดสั้นที่มีเนื้อความเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์” นิคม รัตนปรีชาชัย (2554 : 3) ให้นิยามความหมายว่า “บทอวยพรที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ โดยใช้รูปแบบคำประพันธ์ร้อยกรองชนิดต่าง ๆ” และประคอง นิมมานเหมินท์ (2538 : 25) ให้นิยามว่า “บทร้อยกรองที่แต่งขึ้นเพื่อน้อมถวายพระพรชัยมงคลแด่องค์พระประมุขของชาติ หรือพระบรมวงศานุวงศ์ในโอกาสสำคัญ”

โดยภาพรวมแล้ว เห็นได้ว่ามีนิยามของ “บทอาศิรวาท” 2 แนวทาง ได้แก่ “คำถวายพระพร” และ “คำสดุดีเฉลิมพระเกียรติ” ซึ่งแต่งด้วยบทประพันธ์ร้อยกรอง ซึ่งบางครั้งก็เก็บเฉพาะความหมายใดความหมายหนึ่ง บางครั้งก็เก็บทั้งสองความหมายไว้ด้วยกัน จึงมีผู้ให้นิยามทั้ง 2 ลักษณะมาอธิบายร่วมกัน เช่น ปราโมทย์ สุกุลรักความสุข (2561 : 27) ให้นิยามอาศิรวาทเอาไว้ว่า “บทร้อยกรองขนาดสั้นที่มีจุดมุ่งหมายในการถวายพระพรพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ โดยกวีจะกล่าวถึงพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์หรือพระราชวงศ์พระองค์นั้นให้เป็นที่ประจักษ์แล้วจึงถวายพระพรเพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดี” สอดคล้องกับการศึกษาของคำยวง ศรีธวัช (2553 : 105) ซึ่งพบว่า “โครงสร้างสำคัญของการแต่งที่สำคัญประกอบด้วย 2 ส่วนซึ่งสามารถสลับตำแหน่งกันได้ ได้แก่ พระราชประวัติรวมทั้งพระราชกรณียกิจและบทถวายพระพร”

จากการศึกษาพบว่านิยามของบทอาศิรวาททั้ง 2 แนวทางดังกล่าว สามารถปรากฏได้เพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือปรากฏร่วมกันก็สามารถเรียกว่า “บทอาศิรวาท” ได้ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นจึงควรนิยามบทอาศิรวาทว่า หมายถึง บทประพันธ์ที่แต่งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติ

และถวายพระพรชัยมงคลพระมหากษัตริย์รวมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ มักแต่งเป็นบทหรือกรองขนาดสั้นเนื่องในโอกาสสำคัญต่าง ๆ

2.2 ภาพรวมของสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8

สิ่งพิมพ์รายคาบ (periodical; periodical publication) คือสิ่งพิมพ์ที่ตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง มีกำหนดระยะเวลาออกแต่ละฉบับอย่างชัดเจนและไม่กำหนดจำนวนฉบับหรือระยะเวลาออกฉบับสุดท้าย เนื้อหาประกอบด้วย ข้อเขียน บทบรรณาธิการ กวีนิพนธ์ เรื่องสั้น ฯลฯ ซึ่งเขียนขึ้นโดยนักเขียนหลายคน มีบรรณาธิการหรือกองบรรณาธิการเป็นผู้ควบคุมเนื้อหา (Joan M. Reitz, 2004 : 534) มีการเรียกสิ่งพิมพ์รายคาบในชื่อที่แตกต่างกันออกไปตามรูปแบบของการพิมพ์ เช่น นิตยสาร วารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ ฯลฯ

สิ่งพิมพ์รายคาบกำเนิดขึ้นจากการพัฒนาเทคโนโลยีการพิมพ์ในตะวันตก สิ่งพิมพ์รายคาบฉบับแรก คือ *Erbauliche Monats-Unterredungen* ออกเป็นรายเดือน พิมพ์เผยแพร่ในประเทศเยอรมนี ตั้งแต่ พ.ศ. 2206 ถึง พ.ศ. 2211 และเกิดสิ่งพิมพ์รายคาบในประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และอิตาลีในเวลาต่อมา ส่วนเนื้อหาของสิ่งพิมพ์รายคาบเริ่มต้นจากการนำเสนอความรู้ในศาสตร์หลายแขนงเปลี่ยนแปลงมาเป็นการมุ่งนำเสนอเนื้อหาเฉพาะเจาะจงขึ้นโดยลำดับ (คณะทำงานประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย, 2549 : 305-306) ตรงกับลักษณะของสิ่งพิมพ์รายคาบไทยในระยะแรก ประเทศไทยเริ่มมีสิ่งพิมพ์รายคาบมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 เนื่องจากการรับเทคโนโลยีและวัฒนธรรมการพิมพ์หนังสือ และดำรงอยู่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

2.2.1 สิ่งพิมพ์รายคาบไทยก่อนรัชกาลที่ 5 (ก่อน พ.ศ. 2411)

ก่อนมีสิ่งพิมพ์รายคาบตีพิมพ์ในประเทศไทย คนไทยรับสิ่งพิมพ์รายคาบซึ่งตีพิมพ์ขึ้นนอกประเทศ อาทิ พระภิกษุเจ้าฟ้ามงกุฎทรงรับหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษที่ส่งมาจากปีนังและสิงคโปร์ เช่น Strait Times (วิไลเลขา บุรณศิริ, 2542 : 243) ขณะเดียวกัน ในสมัยรัชกาลที่ 3 มีสิ่งพิมพ์รายคาบตีพิมพ์ในประเทศไทย 2 ชื่อเรื่อง ได้แก่ *The Bangkok Recorder* ของหมอบรัดเลย์ พิมพ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และ *Bangkok Calendar* ของหมอจันดเล จัดพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ (ขจร สุขพานิช, 2508 : 17-18)

ต่อมาในรัชกาลที่ 4 สิ่งพิมพ์รายคาบในประเทศไทยตีพิมพ์เพิ่มขึ้นเป็น 7 ชื่อเรื่อง สิ่งพิมพ์รายคาบที่พิมพ์ในประเทศไทยในระยะนี้ทั้งหมดมีชาวต่างชาติเป็นเจ้าของและพิมพ์เป็น

ภาษาอังกฤษสำหรับผู้่านชาวต่างชาติที่เข้ามารับราชการและทำธุรกิจในประเทศไทย จึงเน้นลงพิมพ์ข้อมูลข่าวสารในประเทศซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจดำเนินกิจการต่าง ๆ โดยอาจมีการพิมพ์ภาษาไทยรวมอยู่บ้าง ยกเว้นหนังสือจดหมายเหตุ (The Bangkok Recorder) ของหมอบรัดเลย์ที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย (คณะกรรมการประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย, 2565 : 310-311)

อนึ่ง เมื่อ พ.ศ. 2401 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ออกราชกิจจานุเบกษาขึ้นเพื่อเผยแพร่ข่าวสารที่เป็นข้อราชการ ทั้งข่าวในพระราชสำนักและข่าวราษฎร แต่ไม่มีกำหนดออกอย่างชัดเจนในระยะแรก จึงไม่อาจนับเป็นสิ่งพิมพ์รายคาบได้ (คณะกรรมการประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย, 2549 : 367) ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 5 จึงมีกำหนดออกราชกิจจานุเบกษาชัดเจนเดือนละ 4 ฉบับ เมื่อ พ.ศ. 2417

สิ่งพิมพ์รายคาบในประเทศไทยสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 4 ล้วนแต่เป็นสิ่งพิมพ์รายคาบของชาวต่างชาติ มีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ข่าวสารที่เป็นประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ยกเว้นหนังสือจดหมายเหตุ (The Bangkok Recorder) ของหมอบรัดเลย์ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นเป็นภาษาไทยสำหรับผู้่านชาวไทย ขณะเดียวกันก็มีการจัดพิมพ์ราชกิจจานุเบกษาเพื่อเผยแพร่ข่าวสารของราชสำนักไทยในรูปแบบคล้ายกับสิ่งพิมพ์รายคาบแต่ไม่มีกำหนดออกอย่างชัดเจน

2.2.2 สิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411 - พ.ศ. 2453)

สิ่งพิมพ์รายคาบช่วงต้นรัชกาลที่ 5 ยังคงมีลักษณะเป็นจดหมายข่าวเช่นเดียวกับในสมัยก่อนหน้า มีทั้งที่ดำเนินการโดยชาวต่างชาติและตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ เช่น *Bangkok Daily Advisor*, *Siam Daily Advisor* และ *Siam Free Press* สิ่งพิมพ์รายคาบที่ดำเนินการโดยชาวต่างชาติ แต่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย เช่น *จดหมายเหตุสยามสมัย* และ *มิวเซียม ฤๅ รัตนโกษ* รวมถึงสิ่งพิมพ์รายคาบที่เจ้าของเป็นคนไทย เช่น *ราชกิจจานุเบกษา* และ *COURT ข่าวราชการ* โดยสิ่งพิมพ์รายคาบในลักษณะจดหมายข่าวนี้อาจคลี่คลายเป็นหนังสือพิมพ์ต่อไป

เมื่อ พ.ศ. 2417 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพรหมวรานุรักษ์ ออก*ดรุณาวาท*ในนามกลุ่ม “สยามหนุ่ม” เพื่อเผยแพร่ข่าวสารที่ไม่เกี่ยวข้องกับราชการโดยตรง เช่น ข่าวต่างประเทศ ความรู้ต่าง ๆ รวมถึงสุภาษิต ร้อยกรอง รวมถึงนิทานทั้งที่นำมาจากของเก่าและแต่งขึ้นใหม่ (คณะกรรมการประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย, 2549 : 312) แตกต่างจากราชกิจจานุเบกษาซึ่งมุ่งเผยแพร่เฉพาะข่าวสารราชการ *ดรุณาวาท*จึงนับเป็นสิ่งพิมพ์รายคาบฉบับแรกที่ดำเนินการโดยคนไทย

ต่อมาเกิด*วชิรญาณ* และ *วชิรญาณพิเศษ* ดำเนินการโดยหอพระสมุดวชิรญาณ เน้นการนำเสนอเนื้อหาแนวศิลปวัฒนธรรม *วชิรญาณ*ออกเป็นรายเดือนระหว่าง พ.ศ. 2427 - 2458 มีเนื้อหา

ประกอบด้วย ข่าวสารและสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ ร้อยกรองและร้อยแก้วทั้งที่รวบรวมมาจาก เอกสารโบราณและแต่งขึ้นใหม่ รวมถึงรายงานการประชุมของหอพระสมุดวชิรญาณ ส่วน *วชิรญาณวิเศษ* ออกเป็นรายสัปดาห์ระหว่าง พ.ศ. 2429 - 2437 มีเนื้อหาคล้ายกับ *วชิรญาณ* แต่เพิ่มเติมเนื้อหา การทนายปัญหาระหว่างสมาชิกซึ่งสอดคล้องกับระยะเวลาออกของ *วชิรญาณวิเศษ* ที่สั้นกว่า *วชิรญาณ* (ธนพงศ์ จิตต์สง่า, 2552 : 106 - 123)

การกำเนิดขึ้นของ *วชิรญาณ* และ *วชิรญาณวิเศษ* ส่งผลให้มีสิ่งพิมพ์รายคาบแนว ศิลปวัฒนธรรมและวรรณกรรมพิมพ์เผยแพร่อีกหลายเรื่อง เช่น *กุมารวิทยา* ของกลุ่มพระราชโอรสใน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ศึกษาในโรงเรียนราชกุมาร ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2438 *ลักขวิทยา* รายเดือน ของเจ้าพระยาธรรมาศกัณฐ์ (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2443 - 2445 *ถลกลวิทยา* รายเดือน ของนายวัน ถลกลวิทยา และหลวงวิลาศปริวัตร (เหล็ยม วินทุพราหมณกุล) พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2443 - 2448 *ทวีปัญญา* รายเดือน ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร พิมพ์ในนามทวีปัญญาสโมสร พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2447 - 2450 และ *ประตูล้ำใหม่* รายปักษ์ ของพระยาปรียัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2451 - 2455 โดยเนื้อหาของสิ่งพิมพ์รายคาบเหล่านี้เริ่มมีความเจาะจงในการนำเสนอเรื่องเฉพาะด้านตามที่เจ้าของสิ่งพิมพ์รายคาบกำหนดไว้

นอกจากสิ่งพิมพ์รายคาบที่กลุ่มมีเจ้าของเป็นเจ้าของและข้าราชการสำนักแล้ว ยังมี สิ่งพิมพ์รายคาบที่เจ้าของเป็นหน่วยงาน ทั้งส่วนราชการ เช่น *ยุทธะโกษ* รายสัปดาห์ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2436 ของกรมยุทธนาธิการ จึงมีเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับการทหาร *ธรรมสาตรสมัย* พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2440 - 2443 ของกระทรวงยุติธรรม นำเสนอความรู้ด้านกฎหมาย และ หน่วยงานเอกชน เช่น *จดหมายเหตุแสงอรุณ* ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น *แมกเอซัน วัฒนธรรมวิทยา* ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2434 ของโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย (คณะทำงานประวัติการพิมพ์ในประเทศไทย, 2565 : 316-317) สิ่งพิมพ์รายคาบเหล่านี้มักนำเสนอเนื้อหาที่สัมพันธ์กับหน่วยงานเจ้าของสิ่งพิมพ์รายคาบ

สิ่งพิมพ์รายคาบที่ราษฎรเป็นเจ้าของ เช่น *สยามประเภท สุนทโรวาทพิเศษ* รายเดือน ของ ก.ศ.ร. กุหลาบ (กุหลาบ ตฤณานนท์) พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2440 - 2442 ลงพิมพ์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และโบราณคดี รวมถึงการแสดงความคิดเห็นด้านการเมืองการปกครอง *ตุลวิ ภาคพจนกิจ* และ *ศิริพจนภาค* ของเทียนวรรณ (ต.ว.ส. วัฒนาโก) เน้นการนำเสนอความคิดเห็นทางการเมือง รวมถึงสิ่งพิมพ์รายคาบสำหรับสตรี เช่น *กุลสตรี* มีบรรณาธิการใช้นามแฝงว่า “จันทราทิตย์” พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2449 - 2450 (คณะทำงานประวัติการพิมพ์ในประเทศไทย, 2565 : 323 - 325)

สิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 จึงมีทั้งที่มุ่งนำเสนอข่าวสารซึ่งจะคลี่คลายไปเป็นหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์รายคาบที่มุ่งนำเสนอความรู้เชิงสารคดีและบันเทิงคดี มักมีเนื้อหาแยกจำเพาะไปตามบุคคลและหน่วยงานที่เป็นเจ้าของซึ่งมักเป็นกลุ่มเจ้านายและข้าราชการสำนักเป็นผู้กำหนด แต่ในสมัยนี้ก็เริ่มมีสิ่งพิมพ์รายคาบที่เป็นบุคคลทั่วไป มิใช่เจ้านายหรือข้าราชการสำนักด้วย สิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 แนวศิลปวัฒนธรรมและวรรณกรรมเป็นประเภทที่พบทอาศิรวาทมากที่สุด โดยเฉพาะ *วชิรญาณ วชิรญาณวิเศษ และประตู่ใหม่* ส่วนสิ่งพิมพ์รายคาบประเภทจดหมายข่าวหรือสารคดีที่ให้ความรู้ทั่วไปแทบไม่พบทอาศิรวาทเลย พบเพียงใน *จดหมายเหตุแสงอรุณ* และ *สยามประเภทสุนทโรวาทพิเศษ* เท่านั้น

2.2.3 สิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2453 - พ.ศ. 2468)

ในรัชกาลที่ 6 นับเป็นช่วงเวลาที่สิ่งพิมพ์รายคาบเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มีการออกสิ่งพิมพ์รายคาบฉบับใหม่จำนวนมากเนื่องจากเจ้านายและข้าราชการที่ได้รับทุนให้ไปศึกษาในต่างประเทศเริ่มกลับมายังประเทศไทย พร้อมกับนำวิทยาการแบบตะวันตกมาเผยแพร่ ส่วนราษฎรก็สามารถอ่านออกเขียนได้มากขึ้นจากนโยบายส่งเสริมการศึกษา เป็นเหตุให้เกิดความต้องการหนังสืออ่านเพิ่มขึ้น ประกอบกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดการประพันธ์ จึงทรงส่งเสริมการพิมพ์และการพิมพ์สิ่งพิมพ์รายคาบอย่างเต็มที่ ทรงอุปถัมภ์นักหนังสือพิมพ์หลายคน เช่น ขุนสันธานอักษรศาสตร์ ขุนสารัตถ์ธรรารัง และชิต บุรทัต (จตุพร มีสกุล, 2556 : 35-36)

ด้วยเหตุที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยสิ่งพิมพ์รายคาบในฐานะสื่อนำเสนอพระราชทัศนะและพระบรมราชาบาย จึงพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์แก่สิ่งพิมพ์รายคาบ เช่น ทรงเป็นบรรณาธิการ *สมุทรวาร* ซึ่งออกในนามราชนาวิสมาคม ในพระบรมราชูปถัมภ์เมื่อ พ.ศ. 2457 เพื่อระดมทุนสำหรับซื้อเรือหลวงพระร่วง ต่อมาเมื่อทรงก่อตั้งดุสิตธานีจึงมีการออกสิ่งพิมพ์รายคาบซึ่งเนื่องมาจากกิจการของดุสิตธานี เช่น *ดุสิตสมิต* ออกระหว่าง พ.ศ. 2461 - 2464 ลงพิมพ์เรื่องขบขัน สารคดี และร้อยกรองสุภาพิตต่างๆ และเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกดุสิตธานีบอกรับด้วย ต่างจาก *ดุสิตสมัย* และ *ดุสิตสักขี* ซึ่งลงพิมพ์ข่าวสารและกิจการภายในของดุสิตธานีจึงมีผู้บอกรับเฉพาะกลุ่ม (เทพ บุญตานนท์, 2559 : 239-252) ทรงให้การอุปถัมภ์สิ่งพิมพ์รายคาบ เช่น *คัพพีไทย* รายเดือน ของขุนเศรษฐบุตรสิริสาร (แช เศรษฐบุตร) ออกระหว่าง พ.ศ. 2464 - 2467 รวมทั้งทรงพระราชนิพนธ์ข้อเขียนไปลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบต่าง ๆ ด้วย (คณะทำงานประวัติการพิมพ์ในประเทศไทย, 2565 : 333)

สิ่งพิมพ์รายคาบแนววรรณกรรมของเอกชนในลักษณะเดียวกับ *ดุสิตสมิต* ก็เฟื่องฟูขึ้น เช่นเดียวกัน อาทิ *ศรีกรุง* รายเดือน ของสุกรี วัสุวัต พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2456-2470 *ไทยเชชม* รายเดือน ของพัน ลักษณะสุด พิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2467-2478 เนื้อหาของสิ่งพิมพ์รายคาบเหล่านี้มีทั้งเรื่องแต่งใหม่ ร้อยกรอง เรื่องแปล และสารคดีต่าง ๆ

ในช่วงเวลานี้ สิ่งพิมพ์รายคาบแนวการเมืองมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก เช่น *บางกอกการเมือง* *เกราะเหล็ก* และ *วายุโม* ซึ่งมีทั้งข้อเขียนทั้งสนับสนุนและวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล เป็นเหตุให้มีการตรา “พระราชบัญญัติว่าด้วยสมุด เอกสาร แลหนังสือพิมพ์ พระพุทธศักราช 2465” เพื่อควบคุมเนื้อหาของสิ่งพิมพ์รายคาบให้มีความเหมาะสม (คณะทำงานประวัติการพิมพ์ในประเทศไทย, 2565 : 162-164)

การก่อตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎรส่งผลให้เกิดความต้องการแสวงหาความรู้และพื้นที่สำหรับเผยแพร่งานเขียนของนักเรียนและนิสิตนักศึกษา ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าของวงการสิ่งพิมพ์ เป็นเหตุให้สิ่งพิมพ์รายคาบที่ดำเนินกิจการโดยโรงเรียนเฟื่องฟูขึ้นด้วย โดยเฉพาะในช่วงเวลาหลัง พ.ศ. 2457 เป็นต้นมา โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในกรุงเทพฯ นิยมออกสิ่งพิมพ์รายของโรงเรียน โดยเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน เช่น *อัสสัมชัญอุโฆษสมัย* (*Echo de l'Assmption*) ของโรงเรียนอัสสัมชัญวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2457 *เบญจมานุสาสน์* ของโรงเรียนวัดเบญจมบพิตร เมื่อ พ.ศ. 2467 และ *College News* (*คอลเลจ นิวส์*) ของโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2467 รวมถึง *มหาวิทยาลัย* ออกโดยคณะนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2467 สิ่งพิมพ์รายคาบเหล่านี้มีเนื้อหาส่วนใหญ่ประกอบด้วยประกาศและข่าวสารของโรงเรียน ความรู้ทั่วไปสำหรับนักเรียน และเรื่องอ่านเล่น หากเป็นสิ่งพิมพ์รายคาบของโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยมิชชันนารีก็จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาคริสต์ด้วย (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2530 : 55)

กิจการสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 6 จึงนับได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่เฟื่องฟูอย่างมาก เพราะมีผู้จัดพิมพ์สิ่งพิมพ์รายคาบจำนวนมาก ทั้งข้าราชการสำนัก หน่วยงานราชการและเอกชน ตลอดจนประชาชนทั่วไป ด้านผู้อ่านสิ่งพิมพ์รายคาบมีจำนวนมากเนื่องจากมีผู้รู้หนังสือเพิ่มขึ้น แนวเนื้อหาของสิ่งพิมพ์รายคาบก็มีความหลากหลาย ทั้งแนวจดหมายข่าว ศิลปวัฒนธรรม วรรณกรรม และสิ่งพิมพ์รายคาบของสถานศึกษาและนักเรียน ประกอบกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงสนับสนุนการแต่งหนังสือวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ งานวรรณกรรมในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยนี้จึงเฟื่องฟูขึ้น รวมถึงบทอาศิรวาทที่ปรากฏว่าลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสิ่งพิมพ์รายคาบในพระบรมราชูปถัมภ์และสิ่งพิมพ์รายคาบของสถานศึกษาและนักเรียน

2.2.4 สิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2468 - พ.ศ. 2478)

ในรัชกาลที่ 7 เป็นช่วงเวลาที่สิ่งพิมพ์รายคาบไทยเจริญก้าวหน้าต่อเนื่องจากในรัชกาลก่อนหน้า เนื่องจากจำนวนผู้รู้หนังสือเพิ่มขึ้นโดยลำดับ (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2530 : 57-58) โดยประเภทของสิ่งพิมพ์รายคาบยังมีความสืบเนื่องจากในสมัยก่อนหน้า

สิ่งพิมพ์รายคาบแนววรรณกรรมยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง เช่น *สารานุกรม* รายเดือน ของหลวงสารานุกรมประพันธ์ ออกเมื่อ พ.ศ. 2468 *สุภาพบุรุษ* รายปักษ์ ลงพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2472-2474

ส่วนสถาบันการศึกษาและหน่วยงานของราชการยังคงออกสิ่งพิมพ์รายคาบของตนเองเพิ่มเติม และขยายไปสู่สถาบันการศึกษาในจังหวัดอื่น ๆ อาทิ พ.ศ. 2471 โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ ออก *ยุพราชวิทยา* ต่อมาใน พ.ศ. 2474 กรมตำรวจภูธร ออก*ตำรวจ* มีเนื้อหาประกอบด้วยความรู้และความบันเทิง ตลอดจนข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพตำรวจ

ในสมัยนี้ สิ่งพิมพ์รายคาบแนวสตรีได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางและมีการออกสิ่งพิมพ์รายคาบฉบับใหม่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากกว่าในอดีต เช่น *นารีเชรม* *นารีนิเทศ* และ*สุภาพนารี* มุ่งเสนอสาระความรู้ต่างๆ สำหรับสตรี

นอกจากนั้น สิ่งพิมพ์รายคาบแนวรายงานข่าวและวิพากษ์วิจารณ์การเมืองมีการออกฉบับใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะฝ่ายแนวคิดหัวก้าวหน้าที่มุ่งวิพากษ์วิจารณ์จอมเผด็จการ อาทิ *ศรีกรุง* ออกเมื่อ พ.ศ. 2469 *ศรีกรุง* ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงที่สำคัญของคณะราษฎรซึ่งเป็นคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองในเวลาต่อมา (ศิลปวัฒนธรรม, 28(8), 68-71)จนกระทั่งช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง สิ่งพิมพ์รายคาบแนวนี้จึงได้รับการควบคุมกวดขันมิให้เสนอความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับระบอบการปกครองใหม่ ด้วยการประกาศใช้พระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2475 (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2530 : 250)

สิ่งพิมพ์รายคาบในสมัยรัชกาลที่ 7 มีลักษณะต่อเนื่องจากสมัยรัชกาลที่ 6 หลายประการ ได้แก่ สิ่งพิมพ์รายคาบแนววรรณกรรมยังคงมีนักเขียนที่ผลิตงานวรรณกรรมยังคงเป็นกลุ่มเดิม สิ่งพิมพ์รายคาบของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานราชการรวมถึงสิ่งพิมพ์รายคาบแนวสตรีที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางและออกฉบับใหม่เพิ่มอย่างต่อเนื่อง ขณะที่สิ่งพิมพ์รายคาบแนวการเมืองมีความเข้มข้นมากขึ้นโดยลำดับ สิ่งพิมพ์รายคาบในสมัยรัชกาลที่ 7 พบบทอาศิริบาทส่วนมากในสิ่งพิมพ์รายคาบแนววรรณกรรม เช่น *ไทยเชรม* *เสนาศึกษาและแม่วิทยาศาสตร์* และ*สารานุกรม* รวมถึงสิ่งพิมพ์รายคาบของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ยังคงพบบทอาศิริบาทหลายสำนวนต่อเนื่องจากสมัยรัชกาลที่ 6 รวมทั้งยังพบบทอาศิริบาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสำหรับสตรี ได้แก่ *นารีนาถ*

2.2.5 สิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2478 - พ.ศ. 2489)

สิ่งพิมพ์รายคาบส่วนใหญ่ในรัชกาลที่ 8 เป็นสิ่งพิมพ์รายคาบที่เผยแพร่เฉพาะในหน่วยงานราชการต่าง ๆ ไม่ได้ออกจำหน่ายแก่ผู้อ่านทั่วไป เนื่องจากประเทศอยู่ในภาวะสงครามและประสบปัญหาเศรษฐกิจ สิ่งพิมพ์รายคาบจึงเป็นสิ่งพิมพ์เพื่อสำหรับประชาชนทั่วไป รวมถึงเกิดภาวะขาดแคลนกระดาษด้วย (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2530 : 63-64) มีสิ่งพิมพ์รายคาบออกใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 8 เช่น กรมที่ดินและโลหกิจ ออก *ข่าวกรมที่ดินและโลหกิจ* โรงเรียนอุตรพิทยาคาร ออก *อุตรพิทยาสาร* โรงเรียนอำนวยการ ออก *อำนวยการสาร* ในเวลานี้ยังเกิดสื่อสารมวลชนชนิดใหม่ คือ วิทยุกระจายเสียง ซึ่งเป็นสื่อที่รัฐบาลช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองนำมาใช้ในการกระจายข่าวสารและแนวความคิดการปกครอง

ในช่วงเวลาดังกล่าวมีการดำเนินนโยบายตามแนวคิดรัฐนิยม ของจอมพล ป. พิบูลสงครามโดยใช้โฆษณาชวนเชื่อและนำเสนอข่าวสารเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐบาล ส่งผลให้มีการควบคุมสิ่งพิมพ์รายคาบเพิ่มเติมด้วยพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 โดยเข้าควบคุมหนังสือพิมพ์เป็นหลัก ส่งผลให้รูปแบบลักษณะของหนังสือพิมพ์และนิตยสารสามารถแยกกันได้ชัดเจน นิตยสารมุ่งนำเสนอเรื่องสั้นและนวนิยายเพื่อความบันเทิงและความรู้ทั่วไปเพื่อมิให้ถูกควบคุมเหมือนหนังสือพิมพ์ (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2530 : 63 - 64) และมีสิ่งพิมพ์รายคาบที่ดำเนินการโดยรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม อาทิ *วรรณคดีสาร* เป็นสิ่งพิมพ์รายเดือน ออกตั้งแต่ พ.ศ. 2485 - 2487 ดำเนินการโดยวรรณคดีสมาคมแห่งประเทศไทย โดยมีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงค์ ประพันธ์ เป็นบรรณาธิการ เนื้อหาหลักมุ่งนำเสนอความรู้ด้านภาษาและด้านวรรณคดี ทั้งยังพบว่ามีกรนำเสนอนโยบายรัฐนิยม และภาพลักษณ์ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ร่วมกับท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม (เซอร์รี เกษมสุขสำราญ, 2555 : 88 - 89)

เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2488 เป็นเหตุให้นโยบายควบคุมสิ่งพิมพ์รายคาบอย่างเข้มงวดยกเลิกไปด้วย พ.ศ. 2489 กลุ่มนิสิตเก่าที่สำเร็จวิชาอักษรศาสตร์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นำโดยหม่อมราชวงศ์สุมนชาติ สวัสดิกุล และสมาชิก เช่น ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา วิทย์ ศิวะศรียานนท์ และเจือ สตะเวทิน รวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มวรรณคดี หรือสมาคมวรรณคดีในเวลาต่อมา และเริ่มออก *วงวรรณคดี* ซึ่งมีเนื้อหาให้ความรู้ด้านวรรณคดีและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ (พัชยาภรณ์ พูลเกตุ, 2555 : 64 - 73)

โดยสรุปแล้ว ในสมัยรัชกาลที่ 8 นับเป็นช่วงเวลาที่ชอบของสิ่งพิมพ์รายคาบ สิ่งพิมพ์รายคาบที่เกิดขึ้นในช่วงนี้มักเป็นสิ่งพิมพ์ของหน่วยงานราชการหรือสิ่งพิมพ์รายคาบที่ได้รับการควบคุม

เนื้อหาให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐนิยม ในช่วงเวลานี้พบบทอาศรัยจำนวนไม่มาก ส่วนใหญ่พบในสิ่งพิมพ์รายคาบแนววรรณกรรมเป็นหลัก ได้แก่ *ลิลิปีน วรรณคดีสาร และวงวรรณคดี*

2.3 ภาพรวมของบทอาศรัยในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8*

ในที่นี้จะกล่าวภาพรวมของบทอาศรัยในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 โดยสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยดังกล่าวที่ลงพิมพ์บทอาศรัย มีทั้งหมด 28 ชื่อเรื่อง สามารถแบ่งประเภทได้ดังนี้ แนวศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ *วชิรญาณ วชิรญาณวิเศษ และสยามประเพณี สุนทรโวาทพิเศษ แนววรรณกรรม* ได้แก่ *ประตูล้ำ ดุสิตสมิต คัพทีไทย ไทยเชชม เสนาศึกษาและแม่วิทยาลัย สารานุกรม สุภาพบุรุษ สยามวรรณคดี ลิลิปีน วรรณคดีสาร และวงวรรณคดี* สิ่งพิมพ์รายคาบสำหรับนักเรียนหรือมีเจ้าของเป็นสถานศึกษา ได้แก่ *จดหมายเหตุแสงอรุณ นักเรียน เบญจมานุสาศน์ The College News สวนกุหลาบวิทยา อัสสัมชัญอุโฆษสมัย มหาวิทยาลัย ยุพราชวิทยา และแถลงการศึกษาเทพศิรินทร์* แนวจดหมายข่าว ได้แก่ *ดุสิตสมัย โฟแท็กซ์ ชีวิตไทย และศรีกรุง* แนวสตรี ได้แก่ *นารีนาถ และแนวสารคดี* ได้แก่ *สมุทรสาร*

สิ่งพิมพ์รายคาบเหล่านี้จำนวนไม่น้อยมีระยะเวลาการพิมพ์เผยแพร่ยาวนาน เช่น *วชิรญาณ* พิมพ์จำหน่ายระหว่าง พ.ศ. 2427 - 2458 เป็นระยะเวลา 32 ปี *จดหมายเหตุแสงอรุณ* พิมพ์จำหน่ายตั้งแต่ พ.ศ. 2435 และมีอายุยืนยาวมาไม่น้อยกว่า พ.ศ. 2475 จึงมีระยะเวลาพิมพ์ไม่น้อยกว่า 40 ปี *ดุสิตสมิต* พิมพ์จำหน่ายระหว่าง พ.ศ. 2461 - 2467 เป็นระยะเวลา 7 ปี *ไทยเชชม* พิมพ์จำหน่ายระหว่าง พ.ศ. 2467 - 2478 เป็นระยะเวลา 12 ปี ลงพิมพ์บทอาศรัยในโอกาสสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษาและวันฉัตรมงคลอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ ดังจะได้กล่าวรายละเอียดต่อไป

2.3.1 บทอาศรัยในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5

สมัยรัชกาลที่ 5 พบบทอาศรัยในสิ่งพิมพ์รายคาบจำนวน 154 สำนวน พบในสิ่งพิมพ์รายคาบ 5 ชื่อเรื่อง ได้แก่ *วชิรญาณ วชิรญาณวิเศษ ประตูล้ำ จดหมายเหตุแสงอรุณ และสยามประเพณี สุนทรโวาทพิเศษ* จากสิ่งพิมพ์รายคาบที่มีอยู่ในเวลานั้นทั้งหมด 47 ชื่อเรื่อง (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2526 : 258)

* ดูรายชื่อบทอาศรัยที่ศึกษาเพิ่มเติมในภาคผนวก.

สิ่งพิมพ์รายคาบไทยก่อนสมัยรัชกาลที่ 5 ล้วนแต่มีเจ้าของเป็นชาวต่างชาติ ส่วนมากจัดพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษเผยแพร่กันในหมู่ชาวต่างชาติที่เข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทย (คณะทำงานประวัติศาสตร์พิมพ์ในประเทศไทย, 2565 : 310-311) จึงไม่ปรากฏการลงพิมพ์บทอาศิรวาทหรือข้อความที่มุ่งถวายพระพรชัยมงคลแก่พระมหากษัตริย์แต่อย่างใด

จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 5 เกิด*ดรโณวาท*เป็นสิ่งพิมพ์รายคาบที่มีเจ้าของเป็นเจ้านายพระราชวงศ์ มีการลงพิมพ์บทความชื่อ “ขอทูลถวาย” ในฉบับวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2417 ซึ่งออกใกล้กับวันเฉลิมพระชนมพรรษา มีเนื้อความสรรเสริญพระราชกรณียกิจและถวายพระพรชัยมงคลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงอาจนับได้ว่าเป็นการถวายพระพรชัยมงคลพระมหากษัตริย์ที่ลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบของไทยเป็นครั้งแรก ดังนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า, เจ้าของหนังสือพิมพ์*ดรโณวาท*ขอพระราชทาน, น้อมเกล้าถวายบังคมทูลถวายไชยมงคล, ในการเฉลิมพระชนมพรรษาแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ซึ่งมีพระเดชพระคุณทรงพระกรุณาชุบเลี้ยง, ข้าพระพุทธเจ้าให้มียศ, แลความสุขความเจริญ, แลได้ทรงเปลี่ยนแปลงธรรมเนียม, ซึ่งเปนการกดขี่ซึ่งกันแก่กันให้เลิกเสื่อมสูญไป, แลได้ทรงตั้งที่ปฤกษาราชการแผ่นดิน, คือเคาน์ซิลออฟสเตต, แลปรีวิเคาน์ซิล, คือที่ปฤกษาราชการในพระองค์ ไว้ให้ช่วยทำนุบำรุงทั้งสมณพราหมณาจารย์แลราษฎร, ให้มีความสุขทั่วไปในพระราชอาณาจักรทั้งสิ้น. ขอพระผู้ซึ่งสิ่งซึ่งเปนใหญ่เปนประธานในสกลโลก, จงช่วยอภิบาลรักษาแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ให้ทรงพระเจริญพระชนมายุยืนยาวไปสิ้นกาลนาน, ให้ประกอบด้วยพระปฤชาญาณบุญโยยิ่ง, พระบารมีแผ่ทั่วทิศานุทิศน้อยใหญ่, ทั้งหมู่อรินทราชให้ห่างไกล, อย่าได้มาเบียดเบียน, ให้ขุนเคืองพระราชฤไทยได้, แลทรงพระราชดำริห์กิจการสิ่งหนึ่งสิ่งใด, ขอให้สำเร็จดังพระราชประสงค์ทุกประการ เทอญ. ะ”

(*ดรโณวาท*, 2412 : 198)

เมื่อหอพระสมุดวชิรญาณซึ่งมีสมาชิกประกอบด้วยกลุ่มเจ้านายและข้าราชการสำนักออก*วชิรญาณ*และ*วชิรญาณพิเศษ* มีการชี้แจงเนื้อหาที่จะลงพิมพ์ไว้ในคำนำว่า “๑. การอันใดซึ่งเปนการเกื้อกูลแก่วิชาการที่ดีที่จริง ... แลนำใจคนให้นับถือยำเกรงกฎหมายบ้านเมือง แลรักใคร่ ชื่อสัตย์กตัญญูต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเปนหนังสือโบราณก็ดี ฤเปนการอันก็ดี จะเลือกคัดมา

เก็บไว้ในหนังสือนี้ด้วย” (วชิรญาณ, 1(1), 2427 : 8) จึงมีการลงพิมพ์บทร้อยกรองสรรเสริญพระเกียรติ และถวายพระพรชัยมงคลในโอกาสต่างๆ ซึ่งนับเนื่องเป็นเนื้อหาประเภทหนึ่งที่คณะผู้จัดทำหนังสือ ยินดีนำมาลงพิมพ์อย่างต่อเนื่อง

บทอาศிரวาทในวชิรญาณสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ บทอาศிரวาทที่ แต่งขึ้นเพื่อลงพิมพ์ในวชิรญาณและวชิรญาณพิเศษโดยเฉพาะ เช่น “โคลงสรรเสริญบารมี” ในวชิรญาณ เล่มที่ 1 ฉบับที่ 1 “โคลงยอพระเกียรติ” ในวชิรญาณ เล่มที่ 1 ฉบับที่ 5 และ “คำโคลง” พระนิพนธ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ ในวชิรญาณ เล่มที่ 3 ฉบับที่ 1 มีทั้งแต่งขึ้นเนื่องใน โอกาสสำคัญของสิ่งพิมพ์รายคาบและโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ส่วนอีกประเภทหนึ่งเป็นการ รวบรวมบทอาศிரวาทที่แต่งขึ้นในโอกาสอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดพิมพ์วชิรญาณและ วชิรญาณพิเศษมารวมพิมพ์ไว้ เช่น เมื่อ พ.ศ. 2436 วชิรญาณลงพิมพ์โคลงถวายพระพรชัยมงคลที่ ครูใหญ่ประจำโรงเรียนหลวงตามพระอารามแต่งตั้งให้นักเรียนร้องถวายในเวลาเสด็จพระราชดำเนิน ถวายผ้าพระกฐิน “คำฉันท์ถวายไชยมงคล” ของขุนบัญญัติวราวาท (รัตน์) แต่งทูลเกล้าฯ ถวายในงาน แพนซี ณ วังบูรพา แล้วนำมาลงในวชิรญาณ เล่มที่ 10 ฉบับที่ 44 และ “โคลงถวายพระพรไชยมงคล จารึกในกระถางเงินใหญ่คู่หนึ่ง” ซึ่งทูลเกล้าฯ ถวายในการเฉลิมพระที่นั่งเวหาศจำรูญ นำมาพิมพ์ในวชิร ญาณพิเศษ เล่มที่ 5 แผ่นที่ 23 อย่างไรก็ตามในสมัยรัชกาลที่ 6 ไม่พบการลงพิมพ์บทอาศிரวาทในวชิร ญาณและวชิรญาณพิเศษจนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินการ

เมื่อ พ.ศ. 2440 ก.ศ.ร. กุหลาบ (กุหลาบ ตฤณานนท์) ออกสิ่งพิมพ์รายคาบโดยนำ แบบอย่างมาจากวชิรญาณ คือ สยามประเภท สุนทโรวาทพิเศษ จำหน่ายเป็นรายเดือน (สมเด็จพระ ยาดำรงราชานุภาพ, 2544 : 92) แม้ว่าเนื้อหาบางส่วนจะมีการเสนอความคิดเห็นด้าน การปกครองซึ่งกระทบต่อการบริหารราชการของราชสำนัก แต่พบว่าในสิ่งพิมพ์นี้มีการพิมพ์ข้อเขียน “เฉลิมพระเกียรติยศ” ว่าได้นำฉบับปฐมฤกษ์ทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี ในฐานะผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน นอกจากนั้นยังพิมพ์บทอาศிரวาทเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา และวันฉัตรมงคลตลอด 2 ปีที่สิ่งพิมพ์รายคาบฉบับนี้ดำเนินการ โดยความตอนหนึ่งของบทอาศிரวาท ที่ลงพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2441 แสดงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑ ขอเดชะไนใต้ฝ่า	ลอบงบาท
ขอพระราชวโรกาส	ปกเกล้า
ในคำที่บังอาจ	ออกโธฐ แสดงเอย
ข้าพระพุทธเจ้า	จิตรตั้งกระตัญญู

(สยามประเภท สุนทโรวาทพิเศษ, 1, 2441 : 641)

ประตู่ใหม่ เป็นสิ่งพิมพ์รายคาบที่มีเนื้อหาหลักเป็นบทร้อยกรองที่มีเนื้อหาหลากหลาย มีพระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ) เป็นเจ้าของซึ่งท่านเป็นคณะผู้จัดทำ*วชิรญาณ*และ*วชิรญาณวิเศษ*ด้วย ลักษณะของสิ่งพิมพ์รายคาบจึงใกล้เคียงกันคือการลงพิมพ์บทกวีนิพนธ์จากสมาชิกรวมมาให้รางวัล รวมถึงลงพิมพ์บทอาศิรวาทเนื่องในโอกาสสำคัญอย่างต่อเนื่องทั้งในวันขึ้นปีใหม่และวันเฉลิมพระชนมพรรษา ในพ.ศ. 2451 *ประตู่ใหม่* ฉบับที่ 8 มีการจัดการแข่งขันแต่งโคลงกระทู้ “ขอ-ทรง-พระ-เจริญ” เพื่อรวบรวมมาตีพิมพ์ในฉบับที่ 10 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2451 ซึ่งระบุว่าเป็นการถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคาบที่ 2 ซึ่งฉบับดังกล่าวพิมพ์โคลงกระทู้ “ขอ-ทรง-พระ-เจริญ” ที่มีผู้ส่งมาพิมพ์ถึง 45 สำนวน รวมกับขุนสารัตถ์ธรรมา (วอน) แต่งเองอีก 1 สำนวน จึงอาจนับได้ว่า *ประตู่ใหม่* เป็นสิ่งพิมพ์รายคาบฉบับแรกที่มีการจัดประกวดบทอาศิรวาท

ในช่วงเวลาดังกล่าว เกิดสิ่งพิมพ์รายคาบที่สถานศึกษาเป็นเจ้าของขึ้น โดยมีการลงพิมพ์บทอาศิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบที่ราชสำนักให้การสนับสนุน เช่น *จดหมายเหตุแสงอรุณ* หรือ *วัฒนาวิทยา* ซึ่งได้รับพระอนุเคราะห์จากสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถอย่างต่อเนื่อง จึงพบว่ามีมีการลงพิมพ์ “พระปีใหม่” ถวายพระพรชัยมงคลแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในฉบับเดือนเมษายน พ.ศ. 2452 ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสวยราชสมบัติ *จดหมายเหตุแสงอรุณ* ก็ยังคงพิมพ์บทอาศิรวาทเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาอย่างต่อเนื่องมาจนถึง พ.ศ. 2462

ผู้แต่งบทอาศิรวาทในช่วงเวลานี้ส่วนมากเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการสำนัก เช่น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) หม่อมราชโชทัย (หม่อมราชวงศ์กระต่าย อิศรางกูร) ผู้แต่งบางส่วนเป็นพระสงฆ์และฆราวาสที่เป็นอาจารย์โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นใหม่ตามพระอารามแต่งถวายเนื่องในการเสด็จฯ ถวายผ้าพระกฐิน โดยมักระบุนามผู้แต่งในส่วนตอนต้นหรือส่วนตอนท้ายของบทอาศิรวาท คล้ายกับบานแพนกในวรรณคดีตามขนบเดิม เช่น บทอาศิรวาทของนายพื่อน อาจารย์โรงเรียนวัดกัลยาณมิตร ระบุชื่อและตำแหน่งไว้ในตอนท้ายของบทอาศิรวาท

๑ สรวมชีพข้าบาทผู้	นักเรียน
ยอพระคุณทูนเคียร	อยู่เกล้า
รับส่วนศึกษาเพียร	ผาศุก ยิ่งแฮ
อังกฤษไทยมจรเข้า	เปรียบพร้อมเพียงประสงค์

(โคลงสี่สุภาพ 3 บท)

๑ <u>ข้าบาทนายพื่อนฝ้าย</u>	<u>นามา จารย์เอย</u>
ฝึกตรุณศึกษา	ศาสตร์ไใช้
โรงเรียนวัดกัลยา	ณมิตร
ถวายพระราชกุศลไ้	จิราชทั้งถวายพร

(วชิรญาณ, 18 (92), 2445 : 460)

รวมทั้งมีผู้แต่งบทอาศิรวาทที่เป็นข้าราชการ เช่น “หลวงอภิบาล” “นายอุ้น จากกรมแผนที่” “เพ็ญ ศาลต่างประเทศ” สามัญชน เช่น “นายเชื้อ” “นายเพก โรงพิมพ์อักษรพัฒนกิจ” “นายนิ่ม บ้านตำบลถนนบูรพา” บางครั้งอาจระบุเป็นนามแฝง เช่น “ม,ห,ช” “แก้วก่องศรี” “ย,ธ,ส,ท”

บทอาศิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 มักลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบที่พระราชวงศ์และข้าราชการเป็นผู้จัดทำเป็นส่วนมาก แต่ก็มีการลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบที่มีเจ้าของเป็นเอกชนด้วย เช่น *สยามประเวท* *สุนทโรวาทพิเศษ* และ *จดหมายเหตุแสงอรุณ* แสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลาดังกล่าวการลงพิมพ์บทอาศิรวาทในโอกาสสำคัญต่าง ๆ เริ่มเป็นขนบนิยมของการออกสิ่งพิมพ์รายคาบ และพบบทอาศิรวาทจำนวนมากตลอดรัชกาล

2.3.2 บทอาศิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 6

สมัยรัชกาลที่ 6 พบบทอาศิรวาท 56 ส่วน พบในสิ่งพิมพ์รายคาบจำนวน 11 ชื่อเรื่อง จากสิ่งพิมพ์รายคาบในเวลานั้นทั้งหมด 127 ชื่อเรื่อง (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2526 : 258)

สิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 6 หลายชื่อเรื่องได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่น *สมุทรวาร* ซึ่งเป็นสิ่งพิมพ์รายคาบของราชนาวีสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์ มีจุดประสงค์เพื่อระดมทุนเพื่อจัดซื้อเรือหลวงพระร่วงถวาย พบว่า *สมุทรวาร* ลงพิมพ์บทอาศิรวาทเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ได้แก่ วันเฉลิมพระชนมพรรษา โอกาสที่กองทัพเรืออังกฤษทูลเกล้าฯ ถวายพระยศนายพลเอกพิเศษแก่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และการประกาศเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร รวมถึงบทร้อยกรอง “เฉลิมขวัญสยามรัฐ” เนื่องในโอกาสต้อนรับเรือหลวงพระร่วง เมื่อ พ.ศ. 2463 เนื้อหาส่วนท้ายมุ่งถวายพระพรชัยมงคล จึงอาจนับว่าเป็นบทอาศิรวาทในลักษณะหนึ่งได้เช่นกัน

ในสิ่งพิมพ์รายคาบกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับเมืองจำลองดุสิตธานี ได้แก่ *ดุสิตสมิต* *รายสัปดาห์* และ *ดุสิตสมัย* รายวัน ซึ่งคณะผู้จัดทำเป็นข้าราชการบริพารใกล้ชิดพระองค์ มีการลงพิมพ์บทอาศิรวาทอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ *ดุสิตสมิต* มีการออกฉบับพิเศษเป็นที่ระลึกเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ฉบับ ตั้งแต่ พ.ศ. 2461 ถึง พ.ศ. 2464 และลงพิมพ์บทอาศิรวาทพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาและเนื่องในโอกาสอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องตลอด

ระยะเวลาที่ตีพิมพ์ โดยเฉพาะใน พ.ศ. 2462 ถึง พ.ศ. 2463 *ดุสิตสมัย* มีการลงพิมพ์บทความพระบรมวงศานุวงศ์ที่สำคัญ เช่น สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ กรมหลวงนครราชสีมา สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ามหิดลอดุลเดช กรมขุนสงขลานครินทร์ และสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้านิภานภดล นับเป็นการพิมพ์บทความพระบรมวงศานุวงศ์ครั้งแรก ๆ ในสิ่งพิมพ์รายคาบไทย ส่วน *ดุสิตสมัย* ซึ่งมีเนื้อหาเน้นการรายงานข่าวในพระราชสำนักและเรื่องราวภายในดุสิตธานีก็มีการลงพิมพ์บทความเช่นกันในโอกาสที่เกี่ยวข้องกับดุสิตธานี เช่น โอกาสการขึ้นพระตำหนักใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2461

ยังมีสิ่งพิมพ์รายคาบที่อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ เช่น *ศัพท์ไทย* พบว่าลงพิมพ์บทความเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาอย่างต่อเนื่องทั้งในรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 จนกระทั่งปิดกิจการ

สิ่งพิมพ์รายคาบอีกกลุ่มหนึ่งที่ลงพิมพ์บทความอย่างต่อเนื่องในสมัยรัชกาลที่ 6 คือ สิ่งพิมพ์รายคาบของสถานศึกษาและกลุ่มที่ผู้อ่านเป็นนักเรียน เช่น *แถลงการศึกษาเทพศิรินทร์* ของโรงเรียนเทพศิรินทร์ *เบญจมานุสาลน์* ของโรงเรียนวัดเบญจมบพิตร และ *นักเรียน* ซึ่งระบุจุดพิจารณาว่า “สำหรับเด็กนักเรียนชายหญิงและลูกเสือทุกคน” และมีเจ้าของเดียวกับ *ศัพท์ไทย สตรีพจน์* ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น *ราชินีบำรุง* ของโรงเรียนราชินี สิ่งพิมพ์รายคาบกลุ่มนี้ลงพิมพ์บทความอย่างสม่ำเสมอ โดยมักพบในฉบับปฐมฤกษ์และวันเฉลิมพระชนมพรรษา รวมถึงเมื่อพิจารณาเนื้อหาจะพบว่ามีกรยกย่องพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวด้านการศึกษเป็นพิเศษด้วย

บทความในรัชกาลที่ 6 จึงมักลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบที่มีความเกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์และสิ่งพิมพ์รายคาบของสถานศึกษาที่ได้รับพระบรมราชานุญาตในทางอ้อมจากการที่ทรงสนับสนุนการศึกษาของประชาชน นอกจากนั้นยังมีสิ่งพิมพ์รายคาบแนวข่าวสารและแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เช่น *วายุโม* *บางกอกการเมือง* และ *มังกรแดง* แต่ไม่พบการลงพิมพ์บทความ

ผู้แต่งบทความในสมัยรัชกาลที่ 6 ส่วนมากไม่ลงชื่อผู้แต่งซึ่งน่าจะแต่งขึ้นในนามบรรณาธิการของสิ่งพิมพ์รายคาบจึงไม่ระบุชื่อผู้แต่ง หรืออาจจะระบุเป็นนามแฝง เช่น “หมากพญา” “วรวิช” “ประติสมิต” ส่วนที่ระบุชื่อผู้แต่งมีทั้งแต่งโดยข้าราชการสำนัก เช่น กรมหมื่นกวีพจน์สุปรีชา พระยาธรรมศักดิ์มนตรี พระยาศรีสุนทรโวหาร รวมถึงสามัญชนทั่วไป เช่น แซ่ม ม่วงดำ สวง วิเศษสิริ ชิต บุรทัต แสดงให้เห็นว่าผู้แต่งบทความเริ่มขยายตัว แม้คนสามัญสามารถแต่งบทความมาลงพิมพ์ได้มากขึ้นเนื่องจากจำนวนของสิ่งพิมพ์รายคาบที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งผู้อ่านสิ่งพิมพ์รายคาบก็มีจำนวนมากขึ้นจากจำนวนผู้รู้หนังสือและความแพร่หลายของสิ่งพิมพ์รายคาบ รวมทั้งพระมหากษัตริย์ก็ทรงส่งเสริม

ให้ผู้มีความรู้แต่งวรรณคดี โดยการทรงพระราชนิพนธ์วรรณคดีเป็นแบบอย่างแก่การแต่งหนังสือ การก่อตั้งวรรณคดีสโมสรเพื่อยกย่องหนังสือที่แต่งได้ดี และทรงให้การอุปถัมภ์กวีด้วย (ค้ายวง ศรีธวัช, 2533 : 21)

2.3.3 บทอาศรัยในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 7

สมัยรัชกาลที่ 7 พบบทอาศรัย 30 สำนวน ในสิ่งพิมพ์รายคาบ 16 ชื่อเรื่อง จากสิ่งพิมพ์รายคาบที่มีอยู่ทั้งหมด 160 ชื่อเรื่อง (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2526 : 258) พบในสิ่งพิมพ์รายคาบทุกแนวเนื้อหาโดยเฉพาะแนววรรณกรรม ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ 7 ยังคงได้รับความนิยมต่อเนื่องมาจากสมัยรัชกาลที่ 6 เช่น *สารานุกรม สุภาพบุรุษ* และ *ไทยเชชม* พบว่าสิ่งพิมพ์รายคาบดังกล่าวมีการลงพิมพ์บทอาศรัยอย่างต่อเนื่องในโอกาสวันฉัตรมงคลและวันเฉลิมพระชนมพรรษา โดยเฉพาะ *ไทยเชชม* มีการจัดทำปกพิเศษเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา และออก *ไทยกำสรด* ซึ่งเป็น *ไทยเชชม* ฉบับพิเศษแสดงความอาลัยเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคต *ไทยเชชม* ยังตีพิมพ์บทอาศรัยในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระบรมราชินี และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี อย่างต่อเนื่องอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475

สิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 7 อีกประเภทหนึ่งที่ลงพิมพ์บทอาศรัยอย่างสม่ำเสมอคือสิ่งพิมพ์รายคาบของหน่วยงานราชการซึ่งขณะนั้นยังถือว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้นำรัฐบาล จึงมีการลงพิมพ์บทอาศรัยซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของหน่วยงาน เช่น *เสนาศึกษาและแพทยศาสตร์* ของโรงเรียนทหารบก หรือกรมยุทธศึกษาทหารบกในเวลาต่อมา *ตำรวจ* ของกรมตำรวจ พบการลงพิมพ์บทอาศรัยเนื่องในโอกาสออกสิ่งพิมพ์รายคาบฉบับปฐมฤกษ์และวันเฉลิมพระชนมพรรษา

สิ่งพิมพ์รายคาบแนวสตรีซึ่งเฟื่องฟูขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 7 สิ่งพิมพ์รายคาบแนวสตรีที่พบบทอาศรัย คือ *นารีนาถ* ออกเมื่อ พ.ศ. 2473 โดยความโดดเด่นของสิ่งพิมพ์รายคาบฉบับนี้คือการลงพิมพ์บทอาศรัยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในฉบับปฐมฤกษ์ ต่างจากสิ่งพิมพ์รายคาบอื่นที่นิยมลงพิมพ์บทอาศรัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในฉบับปฐมฤกษ์ ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาของสิ่งพิมพ์รายคาบกับการลงพิมพ์บทอาศรัยด้วย

บทอาศรัยในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 7 ลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบหลากหลายประเภท โดยเจ้าของสิ่งพิมพ์รายคาบมักเป็นเอกชน เช่น *สุภาพบุรุษ* เจ้าของคือกุหลาบ

สายประดิษฐ์ ร่วมกับกลุ่มนักเรียนเก่าโรงเรียนเทพศิรินทร์ หรือโพแท้กซ์ เจ้าของคือประสาธ สุขุม ตัวแทนของบริษัทอินเตอร์เนทชั่นแนล นิวสรีล ซึ่งดำเนินกิจการส่งภาพให้สิ่งพิมพ์รายคาบทั่วไป (คณะทำงานประวัติการพิมพ์ในประเทศไทย, 2549 : 223-224) แต่การลงพิมพ์บทความในขณะนี้ มีความสม่ำเสมอจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของบรรณาธิการในการจัดทบทอวารสารมาลงพิมพ์เนื่องในโอกาสสำคัญ เช่น โอกาสออกฉบับปฐมฤกษ์และวันเฉลิมพระชนมพรรษา บางฉบับลงพิมพ์ในโอกาสวันฉัตรมงคลด้วย และพบว่าบทความในขณะนี้ มักไม่ระบุชื่อผู้แต่งบทความแต่ระบุว่าเป็นนามสิ่งพิมพ์รายคาบแต่ละฉบับมากกว่า รวมถึงมีรูปแบบการลงพิมพ์บทความร่วมกับพระรูปประกอบ มีการตั้งชื่อและคำลงท้าย เช่น “ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ” แสดงให้เห็นว่าบทความเริ่มมีรูปแบบชัดเจนในช่วงเวลานี้

2.3.4 บทความในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 8

สมัยรัชกาลที่ 8 พบบทความ 7 ส่วน ในสิ่งพิมพ์รายคาบ 4 ชื่อเรื่อง จากสิ่งพิมพ์รายคาบที่มีอยู่ทั้งหมด 52 ชื่อเรื่อง (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2526 : 258) ถือว่ามีจำนวนลดลงอย่างมากเมื่อเทียบกับรัชกาลก่อนหน้าเนื่องจากการสถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เปลี่ยนแปลงไปภายใต้รัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ประกอบกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลที่ทรงศึกษาในต่างประเทศเกือบตลอดทั้งรัชกาล

สิ่งพิมพ์รายคาบที่ลงพิมพ์บทความอย่างต่อเนื่องในระยะนี้ คือ *วรรณคดีสาร* ซึ่งออกในนามวรรณคดีสมาคมแห่งประเทศไทย ภายใต้การอุปถัมภ์ของรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม แม้ว่าจะลงพิมพ์บทความเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลในฉบับเดือนกันยายนตลอดช่วงเวลาที่ดำเนินการ อย่างไรก็ตาม *วรรณคดีสาร* ยังมีการลงพิมพ์บทร้อยกรองสดุดีและอำนวยการเนื่องในวันคล้ายวันเกิดของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม โดยเรียกว่า “อาเสียรวาท” หรือ “อาสิรวาท” เช่นเดียวกัน

เมื่อ พ.ศ. 2489 มีการรวมกลุ่มสมาคมวรรณคดีซึ่งมีแนวคิดอนุรักษ์นิยมสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา วิทย์ ศิวะศรียานนท์ และเจือ สตะเวทิน *วงวรรณคดี* จึงลงพิมพ์บทความสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ รวมถึงมีการลงพิมพ์บทความพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ที่เป็นหนึ่งในการแสดงความมุ่งหมายในการมุ่งเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ของสิ่งพิมพ์ฉบับนี้อย่างชัดเจน (พิชยาภรณ์ พูลเกตุ, 2555 : 64 - 73)

นอกจากนั้นยังมีสิ่งพิมพ์รายคาบแนวข่าวสารลงพิมพ์บทธาสิรวาทสมัยรัชกาลที่ 8 ด้วย เช่น *ศรีกรุง ไทยใหม่วันจันทร์* และ *โพแท้ก็ซ* แต่พบหลักฐานสิ่งพิมพ์รายคาบและบทธาสิรวาทจำนวนน้อย จึงไม่อาจสรุปลักษณะสำคัญของบทธาสิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบประเภทนี้ได้อย่างชัดเจน

บทธาสิรวาทสมัยรัชกาลที่ 8 ส่วนมากไม่ระบุชื่อผู้แต่ง เท่าที่พบชื่อผู้แต่ง ได้แก่ ชิต บุรทัต สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา และระบุเป็นนามแฝง เช่น “กระแสดินธุ์” ซึ่งเป็นนามแฝงของฉันทิชัย กระแสดินธุ์ แสดงให้เห็นว่าผู้แต่งบทธาสิรวาทในสมัยรัชกาลที่ 8 เป็นสามัญชนแต่เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงด้านผลงานการแต่งวรรณกรรมอย่างต่อเนื่อง

2.4 สรุป

สิ่งพิมพ์รายคาบ หรือสิ่งพิมพ์ซึ่งมีกำหนดออกแต่ละฉบับอย่างชัดเจน เริ่มมีขึ้นในประเทศไทยสมัยรัชกาลที่ 3 ดำเนินกิจการโดยชาวต่างชาติ จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงมีสิ่งพิมพ์รายคาบของคนไทยเป็นครั้งแรก ดำเนินกิจการโดยกลุ่มพระราชวงศ์และข้าราชการ ต่อมาความนิยมของสิ่งพิมพ์รายคาบเฟื่องฟูขึ้นโดยลำดับ เกิดสิ่งพิมพ์รายคาบที่มีเจ้าของเป็นข้าราชการ หน่วยงาน และเอกชนในเวลาต่อมา ขณะเดียวกันแนวเนื้อหาของสิ่งพิมพ์รายคาบก็มีความหลากหลาย จากเดิมที่เน้นเนื้อหาแนวจดหมายข่าวและสารคดี เริ่มมีเนื้อหาแนวศิลปวัฒนธรรม แนววรรณกรรม และแนวสตรี ในเวลาต่อมา สิ่งพิมพ์รายคาบเหล่านี้มีการลงพิมพ์บทธาสิรวาทเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ โดยพบมากในสิ่งพิมพ์รายคาบแนววรรณกรรม ในสมัยรัชกาลที่ 5 บทธาสิรวาทที่พบในสิ่งพิมพ์รายคาบยังไม่ได้ลงพิมพ์ในโอกาสสำคัญอย่างต่อเนื่อง พบในสิ่งพิมพ์รายคาบ 5 ชื่อเรื่อง จากสิ่งพิมพ์รายคาบในเวลานั้นทั้งหมด 47 ชื่อเรื่อง ทั้งยังมีการรวมพิมพ์บทธาสิรวาทหลายสำนวนในสิ่งพิมพ์รายคาบฉบับเดียว เช่นใน *วชิรญาณ วชิรญาณพิเศษ* และ *ประตู่ใหม่* ในสมัยรัชกาลที่ 6 บทธาสิรวาทเริ่มลงพิมพ์ในโอกาสสำคัญอย่างหลากหลาย เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา การประกาศเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 และการออกสิ่งพิมพ์รายคาบฉบับปฐมฤกษ์ พบในสิ่งพิมพ์รายคาบจำนวน 11 ชื่อเรื่อง จากสิ่งพิมพ์รายคาบในเวลานั้นทั้งหมด 127 ชื่อเรื่อง พบมากในสิ่งพิมพ์รายคาบที่พระมหากษัตริย์ทรงให้การอุปถัมภ์ เช่น *ดุสิตสมิต* *สมุทรสาร* และ *ศัพท์ไทย* รวมถึงพบในสิ่งพิมพ์รายคาบที่มีเจ้าของเป็นหน่วยงานราชการและประชาชน เช่น *เบญจมานุสาสัน* *มหาวิทยาลัย* และ *นักเรียน* ในสมัยรัชกาลที่ 7 พบการลงพิมพ์บทธาสิรวาทอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาและวันฉัตรมงคล พบในสิ่งพิมพ์รายคาบ 16 ชื่อเรื่อง จากสิ่งพิมพ์รายคาบ 160 ชื่อเรื่อง และพบในสิ่งพิมพ์รายคาบแทบทุกแนวเนื้อหา ยกเว้นแนววิพากษ์วิจารณ์การเมือง และพบว่ามักไม่ลงชื่อผู้แต่งบทธาสิรวาทแต่ระบุว่าเป็นนามสิ่งพิมพ์รายคาบ แสดงให้เห็นว่าบทธาสิรวาทในสมัยนี้เป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่บรรณาธิการเป็นผู้จัดหาบทธาสิรวาทมาพิมพ์ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ บทธาสิรวาท

สมัยรัชกาลที่ 8 พบในสิ่งพิมพ์รายคาบ 4 ชื่อเรื่อง จากสิ่งพิมพ์รายคาบที่มีทั้งหมด 52 ชื่อเรื่อง โดยมากเป็นสิ่งพิมพ์รายคาบแนววรรณกรรมและลงพิมพ์เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา บทอาศิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบเหล่านี้เป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติสมัยใหม่ซึ่งสืบทอดขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดี และมีลักษณะสร้างสรรค์ใหม่ให้สอดคล้องกับสิ่งพิมพ์รายคาบและบริบทของยุคสมัย

บทที่ 3

การสืบทอดขนบและสร้างสรรค์ในบทอาศิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบ สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8

บทอาศิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 สืบทอดขนบการประพันธ์จาก ขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไทย ซึ่งมีทั้งขนบการแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติซึ่งมีเนื้อหามุ่ง สดุดีพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์ทั้งเรื่อง และการเฉลิมพระเกียรติที่ปรากฏแทรกอยู่ใน วรรณคดีประเภทอื่น ๆ โดยขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไทยส่งอิทธิพลต่อบทอาศิรวาทด้าน รูปแบบคำประพันธ์ เนื้อหาและแนวคิด ตลอดจนถึงวิถีทางวรรณศิลป์ แต่มีการสร้างสรรค์ใหม่ให้ เหมาะสมกับสิ่งพิมพ์รายคาบและบริบททางสังคมจนกล่าวได้ว่าเป็น “วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ สมัยใหม่” ดังจะได้อธิบายต่อไป

3.1 การสืบทอดขนบในบทอาศิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8

“ขนบ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานมีความหมายว่า “แบบอย่าง ระเบียบ แบบแผน” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า convention ซึ่งมีความหมายตามพจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมของราชบัณฑิตยสภา (2560 : 132) ว่า “สัจนิยม กลการประพันธ์ หลักการ วิธีดำเนินการ หรือรูปแบบซึ่งผู้เขียนกับผู้อ่าน (หรือผู้ชม) ยอมรับกัน” คำว่า “ขนบ” หรือ “ขนบวรรณศิลป์” จึงอาจหมายความว่า “แบบแผนและ กลวิธีบางประการในการแต่งวรรณคดีที่เป็นที่ยอมรับและทำตามกันโดยทั่วไป” (ปัทมา ทีฆประเสริฐกุล, 2556 : 29)

การสร้างสรรค์ตัวบทวรรณคดีย่อมสัมพันธ์กับตัวบทวรรณคดีที่เคยมีอยู่ก่อนหน้า การสร้างสม วัฒนธรรมภาษาและวรรณศิลป์ของสังคมใดสังคมหนึ่งทำให้เกิดขนบซึ่งกวีสามารถสืบทอดหรือพยายาม สร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้แตกต่างออกไปจากขนบ (สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, 2549 : 93 - 94) โดยพบว่า วรรณคดีไทยแบบจารีตส่วนใหญ่สืบทอดขนบในการประพันธ์เดียวกัน (رينฤทัย สัจจพันธุ์, 2552 : 187)

3.1.1 ขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไทย

สถาบันพระมหากษัตริย์มีความสำคัญต่อสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน พระมหากษัตริย์ รวมทั้งพระราชวงศ์ทรงพระคุณแก่บ้านเมืองและพสกนิกร จึงมีการถ่ายทอดพระเกียรติคุณในรูปแบบ วรรณคดี (กรมศิลปากร, 2560 : 1) ทั้งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติซึ่งเป็นวรรณคดีที่มีเนื้อหามุ่งเสนอ

พระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์โดยตรง นอกจากนี้ยังมีการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ที่แทรกอยู่ในวรรณคดีประเภทอื่น ๆ เช่น วรรณคดีนิราศ วรรณคดีบันเทิง และวรรณคดีการแสดง การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในวรรณคดีประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวมีขอบในการประพันธ์ที่สืบทอดมาเป็นแบบแผน เรียกโดยรวมว่า “ขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไทย”

3.1.1.1 วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ

วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติแต่งขึ้นอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์ ส่วนใหญ่มีรูปแบบการแต่งใกล้เคียงกันและมีการสรรสำนวนโวหารที่ประณีตบรรจงเป็นพิเศษ ด้วยถือว่าเป็นวรรณคดีที่มีความศักดิ์สิทธิ์สูงส่ง (ยุพร แสงทักษิณ, 2537 : 174, 183) ขนบการแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติสามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบ ด้านเนื้อหาและแนวคิด ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์

ด้านรูปแบบ วรรณคดีเฉลิมพระเกียรตินิยมใช้รูปแบบคำประพันธ์อย่างเป็นขนบ โดยรูปแบบคำประพันธ์ที่นิยมใช้แต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ ได้แก่ โคลงสี่สุภาพ เช่น โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โคลงยอพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และ โคลงสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โคลงต้นบาทกฤษณ์ เช่น ยวนพ่าย โคลงต้น โคลงต้นเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กลอนสุภาพ เช่น เพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ของหมื่นพรหมสมพัตสร (มี) ยอพระเกียรติสามรัชกาล ของพระยาไชยวิชิต (เผือก) เพลงยาวเฉลิมพระเกียรติ ของคุณพุ่ม คำฉันท์ เช่น คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติพระเจ้าปราสาททอง ฉันท์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และ รัชมังคลาภิเษกคำฉันท์ ของหลวงธรรมาภิมณฑ์ (ถึก จิตรกรถึก) กลอน เช่น กลอนยอพระองค์เจ้าอรุณนิภาคุณากร กลอนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ของเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (พร บุนนาค)

ด้านเนื้อหาและแนวคิด วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมีขนบการเฉลิมพระเกียรติด้วยการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ ทั้งแนวคิดอันเนื่องมาจากคติพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ฮินดู ได้แก่ โพธิสัตว์ราชา ธรรมิกราชา พระเจ้าจักรพรรดิราชา เทวราชา และวีรกษัตริย์ นอกจากนี้ยังมีแนวคิดพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชาสามารถสูงส่ง มีพระราชจริยวัตรตรงตามตลอดจนพระมหากษัตริย์ผู้บำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประชาราษฎร์ แนวคิดดังกล่าวได้รับการถ่ายทอดผ่านขนบการนำเสนอเนื้อหาของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ เช่น บทชมเมืองซึ่งสื่อถึงพระปรีชาสามารถและพระราชกรณียกิจในการทำนุบำรุงบ้านเมือง การยกย่องพระมหากษัตริย์ด้วยข้อ

ราชธรรมต่าง ๆ ที่ทรงบำเพ็ญเพื่อสื่อแนวคิดธรรมิกราชา รวมถึงการบรรยายพระราชกรณียกิจต่าง ๆ เพื่อสื่อแนวคิดพระมหากษัตริย์ผู้บำเพ็ญพระราชกรณียกิจ เป็นต้น

ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมีจุดมุ่งหมายเพื่อสวดตีพระเกียรติของพระมหากษัตริย์ให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ กวีจึงเลือกสรรกลวิธีต่าง ๆ เพื่อสร้างความงดงามทางวรรณศิลป์และสื่อสารสำคัญให้เห็นประจักษ์ ทั้งกลวิธีการใช้ภาษาด้วยการเล่นเสียงสัมผัสเพื่อความไพเราะ การเล่นคำหรือกลุ่มคำเพื่อเน้นย้ำความหมาย การใช้ภาพพจน์ รวมถึงการเลือกสรรและลำดับเนื้อหาเพื่อการเฉลิมพระเกียรติได้อย่างชัดเจน

ขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติจึงเป็นการสวดตีพระเกียรติยศอย่างเต็มรูปแบบด้วยการเลือกสรรรูปแบบคำประพันธ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับขนบ การนำเสนอเนื้อหาและแนวคิดอย่างสอดคล้องสืบเนื่องกัน ตลอดจนมีขนบการใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์อย่างประณีตบรรจงสร้างความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ การที่ขนบดังกล่าวได้รับการสืบทอดมาจนถึงบทอาศิรวาทจึงเป็นการธำรงสถานะอันสูงส่งของพระมหากษัตริย์ผ่านการแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ

3.1.1.2 การเฉลิมพระเกียรติที่ปรากฏแทรกในวรรณคดี

วรรณคดีไทยจำนวนมากแต่งขึ้นโดยกวีในราชสำนัก พระมหากษัตริย์ไทยหลายรัชกาลทรงอุปถัมภ์กวี รวมถึงมีคติความเชื่อในการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่กวีเคารพบูชาเพื่อให้การแต่งวรรณคดีสำเร็จลุล่วง ซึ่งหมายรวมถึงการบูชาพระมหากษัตริย์ผู้มีสถานะสูงส่งด้วย (เสาวณิต วิงวอน, 2530 : 77) เป็นเหตุให้มีการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ปรากฏแทรกอยู่ในวรรณคดีประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ ในที่นี้จึงจะอธิบายลักษณะของการเฉลิมพระเกียรติที่ปรากฏแทรกในวรรณคดีประเภทต่าง ๆ

วรรณคดีการแสดง มีการเฉลิมพระเกียรติปรากฏแทรกในบทละครที่แต่งโดยราชสำนักในลักษณะบทประณามพจน์และปัจฉิมพจน์ เช่น *บทละครเรื่องรามเกียรติ์* พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช มีบทประณามพจน์แต่งด้วยร้อยมีเนื้อความสวดตีพระเกียรติยศ เช่น “... สมเด็จพระบรมธรรมฤกราช พระบาทศดำรง ทรงพิภพลุ่มล่าง พ่างพระนารายณ์ ผายแผ่นพื้นสิมมออกกว้าง สร้างสรรค์สิ่งมิ่งเมือง เรื่องรัตนจิตร มีพระกมลอิฐฐารมณ อุดมด้วยพระญาณพันลึก ศรัทธาธิกบำเพ็ญ ปองเป็นพระสรรเพชญ เผด็จมัจฉริยะจำราญ ...” (กรมศิลปากร, 2540 : 19)

วรรณคดีนิราศ มีทั้งในลักษณะบันทึกการเดินทางและคร่ำครวญถึงความพลัดพรากอาลัยจากความรักเป็นเหตุ (สุปาณี พัดทอง, 2552 : 56) แต่ปรากฏว่ามีการเฉลิมพระเกียรติแทรกอยู่ในนิราศบางเรื่อง เช่น *นิราศสุพรรณ* ของนายมี ชมความงดงามของกรุงรัตนโกสินทร์ว่าเป็น

พระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ และนิราศพระยามหาบุรุษภาพไปเมืองจีน มีการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีแทรกในตอนท้ายเรื่องเพื่อแสดงความจงรักภักดี

วรรณคดีนิทาน มีการเฉลิมพระเกียรติแทรกในบทประณามพจน์ เช่น *ลิลิตพระลอ* มีบทประณามพจน์เฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์โดยสดุดีพระราชกรณียกิจด้านการสงครามว่า “... ปราบทุกทิศ ฤทธิกรราญ ผลาญพระนคร รอนลาวกาวตาวตัดหัว ตั๊กลิ่งกลาดตาชวอน ฝ่ายข้างยวนแพ้วฝ่าย ฝ่ายข้างลาวประไลย ฝ่ายข้างไทยไชยศร์ ...” (กรมศิลปากร, 2540 : 387)

วรรณคดีพุทธศาสนา ในเรื่อง *มหาชาติคำหลวง* มีการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถโดยนัย ด้วยการใช้ถ้อยคำเรียกพระเวสสันดรและพระพุทธเจ้าว่าทรงเป็นที่พึ่งและยิ่งใหญ่ในสามโลก เช่น พระตรีโลเกศวร์ พระหน่อโลกนาถ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ฯลฯ (สุธิญา พูนเอียด, 2556; คณิตา หอมทรัพย์, 2556) นอกจากนี้ยังมีการแต่งวรรณคดีชาดกเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์อีกหลายเรื่อง เช่น *สรรพสิทธิ์คำฉันท์* จึงมีเนื้อหาเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงบูรณะวัดพระเชตุพน ทรงได้ช้างเผือก และบุญบารมีของพระองค์จะเป็นปัจจัยนำไปการบรรลุพระโพธิญาณในที่สุด (อาทิตย์ ชีรวณิชกุล, 2565 : 283-284)

วรรณคดีประกอบพระราชพิธี นอกจากการนำเสนอเนื้อหาว่าด้วยข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับพระราชพิธีแล้ว ยังมีเนื้อหาเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ เนื่องจากเป็นวรรณคดีสำหรับขับอ่านในวาระสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์เพื่อเสริมสร้างสถานะภาพของพระมหากษัตริย์ต่อผู้ร่วมการพระราชพิธี เช่น *ฉันท์สรรเสริญพระมหามณเฑียรตนภูมิมากร* มีเนื้อหาสรรเสริญพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงพระราชธรรมข้อต่าง ๆ (ชัยรัตน์ พลमुख, 2552 : 198)

วรรณคดีแบบเรียนของไทยหลายเล่มมีเนื้อหาส่วนหนึ่งสอนการแต่งคำประพันธ์ประเภทต่างๆ จึงมีการนำบทเฉลิมพระเกียรติมาเป็นตัวอย่างสอนแต่งคำประพันธ์ เช่น *จินตตามณี* ของพระโหราธิบดีแสดงตัวอย่างกาพย์ขับไม้ โคลงขับไม้ กาพย์เพชรมังกกร และลิลิตบทร่าย เป็นบทเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ (บุญเดือน ศรีวรพจน์, 2564 : 110-112) และ *จินตตามณี เล่ม 2* พระนิพนธ์กรมหลวงวงษาธิราชสนิท แสดงตัวอย่างการแต่งร่ายกาพย์ เป็นบทเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์

การเฉลิมพระเกียรติที่ปรากฏแทรกในวรรณคดี แสดงถึงความสำคัญของพระมหากษัตริย์ต่อการสร้างสรรค์วรรณคดีหลากหลายประเภท ไม่จำกัดเฉพาะวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเท่านั้น การเฉลิมพระเกียรติเหล่านี้แสดงแนวคิดอันเป็นชนบเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ซึ่งสอดคล้องกับวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติหลายประการ แต่นำเสนอเนื้อหาแตกต่างออกไปตามประเภทวรรณคดี

ชนบววรรณคดีเฉลิมพระเกียรติและการเฉลิมพระเกียรติที่ปรากฏแทรกในวรรณคดี รวมเรียกว่า “ชนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดี” ส่งอิทธิพลต่อบทอาศிரวาทซึ่งเป็นบทร้อยกรองที่มีเนื้อหาเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรพระมหากษัตริย์ในด้านรูปแบบ เนื้อหาและแนวคิดตลอดจนกลวิธีทางวรรณศิลป์

3.1.2 การสืบทอดชนบด้านรูปแบบคำประพันธ์

การเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไทย โดยเฉพาะวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ มีชนบด้านการใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่เป็นแบบแผน เสาวณิต วิงวอน (2530 : 340-341) อธิบายการใช้รูปแบบคำประพันธ์ในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติของไทยว่าในระยะแรกนิยมแต่งด้วยโคลงทั้งโคลงต้นและโคลงสุภาพ ยกเว้นเรื่อง*คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง*เพียงเรื่องเดียวที่แต่งเป็นคำฉันท์ จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 3 จึงมีการนำคำประพันธ์ประเภทอื่นมาใช้เพิ่มเติม โดยรูปแบบคำประพันธ์เดี่ยว ได้แก่ กลอน ส่วนรูปแบบคำประพันธ์ผสม ได้แก่ ลิลิต การแต่งฉันท์ร่วมกับกาพย์ห่อโคลง และการแต่งโคลงร่วมกับกลอน บทอาศிரวาทสืบทอดชนบด้านรูปแบบคำประพันธ์จากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติดังกล่าว ทั้งรูปแบบคำประพันธ์เดี่ยวและรูปแบบคำประพันธ์ผสมเพื่อธำรงความศักดิ์สิทธิ์สูงส่งของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ อันจะเป็นการสนับสนุนความสถานะอันสูงส่งของพระมหากษัตริย์ด้วย

3.1.2.1 รูปแบบคำประพันธ์เดี่ยว

วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติของไทยจำนวนมากแต่งด้วยรูปแบบคำประพันธ์ชนิดเดี่ยวทั้งเรื่องเช่นเดียวกับบทอาศிரวาท การที่กวีเลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์เพียงชนิดเดียวมาแต่งบทอาศிரวาทนอกจากจะเป็นการสืบทอดชนบด้านรูปแบบคำประพันธ์แล้ว ยังเหมาะสมกับขนาดของบทอาศிரวาทซึ่งเป็นบทร้อยกรองขนาดสั้น ไม่เื้ออานวยให้เปลี่ยนรูปแบบคำประพันธ์หลายชนิดเหมือนการแต่งวรรณคดีขนาดยาว โดยรูปแบบคำประพันธ์เดี่ยวที่บทอาศிரวาทสืบทอดชนบคำประพันธ์ ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ และกลอน

โคลง ประกอบด้วย โคลงต้นและโคลงสุภาพ เป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่นิยมใช้ในการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในวรรณคดี วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติหลายเรื่องแต่งด้วยโคลง เช่น *โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ยวนพ่ายโคลงต้น และโคลงยอพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี* เนื่องจากมีลีลางามสง่าและจังหวะเสียงไพเราะเหมาะสมกับการสรรเสริญพระเกียรติ (ยุพร แสงทักษิณ, 2537 : 29) พบบทอาศிரวาทที่แต่งด้วยโคลงสุภาพจำนวน 82 สำนวน ส่วนมากไม่มีการส่งสัมผัสระหว่างบทหรือร้อยโคลงซึ่งสอดคล้องกับวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่แต่งด้วยโคลงสุภาพหลายเรื่อง และพบบทอาศிரวาทที่แต่งด้วยโคลงต้นจำนวน 1 สำนวน

ตัวอย่างบทอาศิรวาทที่แต่งด้วยโคลงสี่สุภาพ

๑ อ้าองค์พิเศศล้ำ	โลกย์สาม
สรวมสิ่งประเสริฐความ	สวัสดิแผ้ว
อวยภททีทุกทิศขาม	ขอออก นบนา
แดพระบัวบาทแก้ว	เกษเกล้ากรุงสยาม

๑ ข้าบาทสรวมสมุติอ่อนม	บังคม
แดพระบาทบรม	ราชเจ้า
ขอทวยเทพย์อุดม	दानศุข ถวายนา
พระเกียรติอย่าเศร้า	สิทธิ์ร้อยพรรษา

(วชิรญาณ, 1 (1), 2427 : 167)

ตัวอย่างบทอาศิรวาทที่แต่งด้วยโคลงฉันท์

๑ พระยศยงยิ่งทำว	เธอสนอง
นรเทพอังกฤษไกร	เกริกหล้า
นายพลเอกพิเศษครอง	เสียมศักดิ์
โทเทพกึ่งฟ้าคว่า	หัตถ์ผะสาน

๑ ราชกรณียกิจนี้	ควรจา รึกใน
พระราชพงษาวดาร	ดุจเต้า
เฉลิมพระเกียรติเดชา	นุกภาพ
พระมกุฎเกล้าเจ้า	เจ็ดเศียร

(สมุทรสาร, มกราคม 2458 : 194 - 196)

ฉันท์ เป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่ได้รับการนำมาแต่งเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติตั้งแต่สมัยอยุธยา คือเรื่อง *ฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง* นอกจากนั้นยังนิยมนำฉันท์มาแต่งเป็นบทประณามพจน์ซึ่งมีเนื้อหาขย่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่กวีเคารพรวมถึงสรรเสริญพระมหากษัตริย์ด้วย เช่น *เสื่อโคคำฉันท์* *บุญโถ้วาทคำฉันท์* โดยในสมัยอยุธยานิยมแต่งประณามพจน์ด้วยสันตติกลฉันท์ 14 ส่วนสมัยรัตนโกสินทร์นิยมแต่งด้วยสัททูลวิกกีฬิตฉันท์ 19 (วรรณธิดา วิจารณ์, 2557 : 57) บทอาศิรวาทหลายสำนวนสืบทอดการใช้รูปแบบคำประพันธ์โดยการแต่งด้วยฉันท์เพียงชนิดเดียว ได้แก่ วสันตติกลฉันท์ 15 สำนวน และสัททูลวิกกีฬิตฉันท์ 9 สำนวน จึงน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากการแต่งบทประณามพจน์เพื่อแสดงความศักดิ์สิทธิ์สูงส่งของวรรณคดี

ตัวอย่างบทอาศรัยที่แต่งด้วยสันตติลกฉันท 14

๑ ทวยข้าคณาครุณจง	จิตมั่งสวามี
ภักดิ์ต่อพระปิ่นนรบดี	รัฐหล้าประชาไทย
๑ นอบน้อมประนอมครวอง	คพระทรงเฉลิมชัย
ในนาม “ยุพราชวิทย” ใน	ขณะเริ่มเผติมนำ
	(สารานุกรม, 2 (11), 2470 : 1)

ตัวอย่างบทอาศรัยที่แต่งด้วยสัททูลวิกิพิตฉันท 19

๑ สรววมชีพพรค “สุภาพบุรุษ” คณะนิพนธ์	
ผู้ข้าพระบาทบรร-	ณกร
๑ กอปรจิตต์สาธูสมานะฉันทะณบวร	
วารมาสสโมสร	ประสพ
๑ ล่วงปีเล็งลุ่มะเส็งสมัยคณนะครบ	
คราราชสมภพ	ดิถี
	(สุภาพบุรุษ, 1 พฤศจิกายน 2472 : ก)

ยังพบบทอาศรัยที่แต่งด้วยอินทริวิเชียรฉันท 11 จำนวน 15 สำนวน รวมถึงกมลฉันท 12 อินทวงส์ฉันท 12 และภุขงคประยาตฉันท 12 อีกอย่างละ 1 สำนวน รูปแบบคำประพันธ์ฉันทเหล่านี้ไม่พบว่ามีำการนำไปแต่งเป็นบทประณามพจน์มาก่อน แต่สามารถถือเป็นการสืบทอดรูปแบบคำประพันธ์จากการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไทย เนื่องจากกวียังคงใช้คำประพันธ์ประเภทฉันทในการยกย่องสรรเสริญสิ่งที่กวีเคารพ แม้จะมีการเปลี่ยนชนิดคำประพันธ์ไปตามความถนัดของกวี

กาพย์ โดยเฉพาะกาพย์ฉับ 16 นิยมนำมาแต่งเป็นบทประณามพจน์มาตั้งแต่สมัยอยุธยาเช่นเดียวกับฉันท เช่น *สมุทโฆษคำฉันท* และ*กฤษณาสอนน้องคำฉันท* ฉบับกรุงธนบุรี ส่วนกาพย์ยานี 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 ไม่พบว่ามีผู้นำมาแต่งเป็นบทเฉลิมพระเกียรติอย่างชัดเจนในวรรณคดีโบราณ จากกลุ่มข้อมูลที่ศึกษาพบบทอาศรัยที่แต่งด้วยกาพย์ฉับ 8 สำนวน

ตัวอย่างบทอาศิวาทที่แต่งด้วยกาพย์ฉบัง 16

๑ ศรีศุภวารสวัสดิ์	มงคลพิพัฒน์
เฉลิมพระชนม์พรรษา	
๑ สมเด็จพระปรมินทรา	มหาประชา
ธิปกพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	
๑ ประมุขชาติมิ่งครอบครัว	ชาวสยามทั่ว
ทุกเขตต์นิคมสถาน	

(เสนาศึกษาและแผ้วทยาศาสตร์, ธันวาคม 2471: พิเศษ)

กลอน ได้รับการแต่งเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติครั้งแรกในรัชกาลที่ 3 เช่น เพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ของนายมี ก่อนหน้านั้นอาจได้รับการนำไปแต่งเป็นบทเฉลิมพระเกียรติที่แทรกอยู่ในวรรณคดีประเภทอื่นบ้าง เช่น นิราศพระยามหานุภาพ ไปเมืองจีน แต่งด้วยกลอนเพลงยาว มีเนื้อหาสรรเสริญสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีแทรกอยู่ ด้วยลีลาของกลอนที่มีความเรียบง่าย มักใช้ถ้อยคำไม่ซับซ้อน แม้จะทำไมเสริมความศักดิ์สิทธิ์สูงส่งของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเหมือนการใช้คำประพันธ์ประเภทอื่น แต่เหมาะกับการพรรณนาเหตุการณ์และความรู้สึกนึกคิดของกวี (ยุพร แสงทักษิณ, 2537 : 46) พบบทอาศิวาทที่แต่งด้วยกลอนสุภาพ 10 สำนวน ส่วนหนึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องกับวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่แต่งด้วยกลอน คือมุ่งพรรณนาเหตุการณ์และความรู้สึก เช่น “กลอนพระราชประวัติประจำปี” บรรยายพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวใน พ.ศ. 2463 และมีการแทรกความรู้สึกของกวีอยู่เป็นระยะดังตัวอย่าง

เปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกายตำรวจ	ภูธรยวดยงล้วนควรสรรเสริญ
ใครได้เห็นเป็นที่ผลิตเพลิน	แลจำเรณุนัยนานาดู
ตัดถนนในตำบลที่เพลิงไหม้	มิให้มิเชื่อไฟสะสมอยู่
ถิ่นฐานสอ้านสอาดดู	งามตรูตราใจให้ควรชม

(ดุสิตสมิต, ฉบับพิเศษ สำหรับเป็นที่ระกุกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2463, 2463, 14)

3.1.2.2 รูปแบบคำประพันธ์ผสม

กวีไทยแต่โบราณนำคำประพันธ์ต่างชนิดกันมาแต่งร่วมกันตามความเหมาะสม เช่น คำฉันท์ ลิลิต กาพย์ห่อโคลง กาพย์เห่ ในที่นี้เรียกว่ารูปแบบคำประพันธ์ผสม โดยรูปแบบที่ได้รับการนำไปแต่งเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติได้แก่ คำฉันท์ ลิลิต ซึ่งได้รับการสืบทอดมาแต่งเป็นบทอาศิวาท

เช่นเดียวกัน แสดงถึงการแต่งบทอาศรัยทโดยการดำเนินตามรูปแบบของกวีโบราณและดำรงความศักดิ์สิทธิ์ของรูปแบบคำประพันธ์ที่นำมาเฉลิมพระเกียรติ

คำฉันท์ เป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่ใช้ฉันทลักษณ์และกาพย์แต่งรวมกัน โดยจะใช้ฉันทลักษณ์และกาพย์ชนิดใดก็ได้ ทั้งมีธรรมเนียมว่าคำฉันท์เป็นคำประพันธ์ชั้นสูงจึงมักใช้แต่งเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์และใช้ในวรรณคดีประกอบพระราชพิธี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550 : 183-185) วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่แต่งด้วยคำฉันท์ เช่น *คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติพระเจ้าปราสาททอง ฉันทลักษณ์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว* และ*รัชมังกลาภิเษกคำฉันท์* ของหลวงธรรมาภิรมณ์ (ถึก จิตรกรถึก) นอกจากมีการนำฉันทลักษณ์เพียงชนิดเดียวมาแต่งบทอาศรัยทแล้ว ยังพบการใช้ฉันทลักษณ์และกาพย์มาแต่งรวมกันในบทอาศรัยทสำนวนเดียวตามรูปแบบคำฉันท์ 16 สำนวน ดังตัวอย่าง

๑ เตชะกุศลอันใด	ช่วยแนะนำให้
ประเทศไทยต้องคืบคืบเรศ	
๑ ใฝ่ในทุกข์สุขพิเศษ	ให้ราษฎร์ร่วมเกศ
มิหวังพระสุขส่วนองค์	
๑ ให้สมตามคำจ่านง	สยามนามบ่ง
“เมืองพระ”สมณะสถาน	
โตฏกฉันท ๑๒	
๑ เตชะการุณคุณ	วรสุนทรการ
ปรียภักดีประสาน	ณมนนรชน
๑ คณะข้าบาทวี	ยุวตินฤมล
จिरแน่วนฤมล	สุวภักดีนฤบาล
ฉบบง ๑๖	
๑ จึงเทิดรูปเทียนทองธารณ	พุ่มสุมาลย์
สักการะพระพุทธรคุณ	
๑ อีกพระธรรมคุณสังฆคุณ	สามพระอดุล
น้อมทั้งเทพไท้เทวา	

(นารีนารถ, 1 (2), 2473 : พิเศษ)

ลิลิต เป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่แต่งด้วยร้อยและโคลงแต่งร้อยสัมผัสกันไป และมีธรรมเนียมว่าต้องขึ้นต้นด้วยร้อยเสมอ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550 : 401-409) ลิลิตเป็นรูปแบบคำประพันธ์ของไทยที่นิยมแต่งตั้งแต่ในสมัยอยุธยาโดยเฉพาะในหมู่กวีราชสำนัก มีวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่แต่งด้วยลิลิต เช่น *ลิลิตตะเลงพ่าย* พระนิพนธ์สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส *ลิลิต*

3.1.3 การสืบทอดขนบด้านเนื้อหาและแนวคิด

การเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีสงอิทธิพลต่อบทอาศิรวาทด้านเนื้อหาและแนวคิด 2 ลักษณะ ได้แก่ เนื้อหาซึ่งแสดงแนวคิดเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ตามขนบและเนื้อหาถวายพระพรไชยมงคล แนวคิดเฉลิมพระเกียรติที่ปรากฏมีทั้งการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ตามคติพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์ ซึ่งบางคติได้รับการตีความใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัยกับช่วงเวลาที่ตั้งบทอาศิรวาท นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในฐานะพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชาสามารถ ผู้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประชาราษฎร และผู้มีบุญญาธิการ ส่วนเนื้อหาถวายพระพรไชยมงคลในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติสงอิทธิพลต่อการถวายพระพรไชยมงคลในบทอาศิรวาทด้วยมีถ้อยคำถวายพระพรที่สอดคล้องกัน ตลอดจนมีการสืบทอดเนื้อหาชมบ้านเมืองและพระราชพิธีด้วย

3.1.3.1 การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์

แนวคิดการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์สำคัญของการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดี ได้แก่ การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ตามคติศาสนา การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชาสามารถ และการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ผู้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประชาราษฎร นอกจากนี้ยังมีการนำแนวคิดเฉลิมพระเกียรติที่มีมาแต่เดิมมาตีความใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมด้วย แนวคิดเฉลิมพระเกียรติเหล่านี้แสดงให้เห็นผ่านการนำเสนอเนื้อหา ยกย่องสรรเสริญพระมหากษัตริย์ประการต่าง ๆ ดังนี้

1) การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ตามคติศาสนา

พุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ซึ่งมีอิทธิพลสำคัญต่อวัฒนธรรมไทยแต่โบราณได้แสดงคติและคำสอนเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ไว้หลายประการ คติทางพุทธศาสนา ได้แก่ คติธรรมิกราชา โภธิสัตว์ราชา และจักรพรรดิราชา ส่วนคติทางศาสนาพราหมณ์ ได้แก่ คติเทวราชา

คติธรรมิกราชา

พระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นพุทธมามกะ จึงทรงยึดถือธรรมะในพุทธศาสนาเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติพระองค์ หรือเรียกว่า “ราชธรรม” เช่น ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร และราชสังคหวัตถุธรรม กวีจึงยกย่องพระมหากษัตริย์ว่าทรงเป็นธรรมิกราชา หมายถึงพระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรม วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่มีมาแต่อดีตมักสรรเสริญพระมหากษัตริย์ว่าเป็นผู้ทรงทศพิธราชธรรม เช่น เรื่อง *ยวนพ่ายโคลงดั้น* ยกย่องสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถว่าทรงทศพิธราชธรรมว่า “ทศพิธธรรมโมชแท้ ทศกนธ” (กรมศิลปากร, 2540, น. 339) ขณะที่บางเรื่อง

นำเสนอแนวคิดดังกล่าวด้วยการอธิบายขยายข้อราชการธรรมแต่ละข้อ เช่น *ลิลิตตะเลงพ่าย ไคลงตั้ง* *ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน และพระนลคำหลวง*

บทอาศรัยวาทสมัยรัชกาลที่ 5 รับผิดชอบต่อผลการเฉลิมพระเกียรติตามคติธรรมมิกราชาโดยการยกย่องว่าทรงธรรมข้อต่างๆ โดยเฉพาะทศพิธราชธรรม เช่น “คำฉันท์สดุดีพระเกียรติ” ของพระอธิการปยุตต (พุ่ม) วัดเขาบางทราย ใน *วชิรญาณวิเศษ* เล่มที่ 3 แผ่นที่ 10 พ.ศ. 2430 สรรเสริญพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงทศพิธราชธรรม นอกจากนี้ยังทรงไว้ซึ่งอภิปรินิพนธ์ธรรม ราชสังคหวัตถุ และปัตติทานธรรม ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยผู้แต่งเป็นพระภิกษุจึงยกย่องพระมหากษัตริย์โดยใช้แนวคิดธรรมมิกราชาเป็นแนวคิดหลักในการแต่ง

๑ ไตพินพิภพผ่าน	รัชการ กระทำ กระทำ
จอมเจษฏานะเรศสัม	มัตตวิงศ <u>ทรงธรรม</u> <u>ทรงธรรม</u>
กรุงเทวมหา	นครา สวรรค์ สวรรค์
<u>ทรงทศราชธรรม</u>	สยามขอบ ครอบครอง ครอบครอง
	...
๑ อปะริหานิยะธรรม	จุทตบ่า ญัตติไว้ ญัตติไว้
พระตบประพฤติไต่	ปฏิบัติ ประจำ ประจำ
<u>สังคหะวัตถุ</u>	ก็ทรงอุ ปถัมภ์ ปถัมภ์
อีก <u>ปะฏิทานธรรม</u>	ก็ดำรง คงมี คงมี

(วชิรญาณวิเศษ, 3 (10), 2430 : 74 - 75)

การสรรเสริญพระมหากษัตริย์ตามคติธรรมมิกราชาอีกอย่างหนึ่งคือการที่พระมหากษัตริย์เป็นผู้รักษา “ธรรม” หรือ “ยุติธรรม” อันหมายถึงการรักษาความเป็นปกติสุขเรียบร้อย การรักษาครลองแห่งความถูกต้องยุติธรรมไว้ ดังปรากฏใน *ลิลิตนิทราชาคริต* พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า

บารมีพระมากพัน	รำพัน
พระพิทักษ์ยุติธรรม	ถ่องแท้

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2553 : 32)

พบการสรรเสริญพระมหากษัตริย์ว่าทรงเป็นธรรมมิกราชาด้วยทรงรักษา “ธรรม” คือการรักษา “ยุติธรรม” ผ่านการตราตัวบทกฎหมายเพื่อรักษาความสงบสุขแก่บ้านเมือง เช่นเดียวกับที่พระมหากษัตริย์ในอดีตทรงตรากฎหมาย เช่น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงชำระกฎหมายตราสามดวง แนวคิดนี้ปรากฏเช่นใน “กลอนพระราชประวัติประจำปี”

พระนิพนธ์พระราชาวรวงศ์เธอ กรมหมื่นกวีพจน์สุปรีชา ในดุสิตสมิต ฉบับพิเศษ สำหรับเป็นที่ระงุกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2463

อนึ่งนั้นบรมธรรมิกราชา	โปรดเกล้าให้ประกาศแก้ไข
ความมาตราหนึ่งซึ่งมีใน	ข้อเจ็ดข้อสิบเจ็ดใช้สองมาตรา
แห่งพระราชกำหนดพจนาน	จัดการตามหมายลายเลขา
ให้สอดคล้องถูกต้องตามสัญญา	สันติภาพซึ่งว่าด้วยเรื่องทรัพย์

(ดุสิตสมิต, ฉบับพิเศษ สำหรับเป็นที่ระงุกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2463, 2463 : 15)

ในสมัยรัชกาลที่ 7 คติธรรมิกราชาที่ปรากฏมีลักษณะผสมผสานแนวคิดระหว่างธรรมิกราชาในฐานะผู้ประพฤติตามหลักราชธรรมในพุทธศาสนาและผู้รักษาความยุติธรรมด้วยกฎหมาย ดังเห็นได้จาก “คำถวายพระพรชัยมงคล” ในเสนาศึกษาและแพวทยาศาสตร์ ฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ. 2471 ยกย่องพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วยแนวคิดธรรมิกราชา โดยยกย่องว่าทรงทศพิธราชธรรมและทรงธำรงความยุติธรรมในบ้านเมืองด้วยการลงโทษผู้กระทำผิดและปูนบำเหน็จผู้มีศีลธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักจักรวรรดิวัตรธรรมข้อ “อธมมการปฏิกุเขโป” คือการป้องกันประชาชนมิให้ประพฤติผิดศีลธรรมและสนับสนุนผู้ประพฤติธรรม

ทรงทศพิธธมโมฬาร	ครองด้าวพิศาล
วิเศษสมบุญณพูนผล	
ยุติธรรมนำสุขปลุกชน	ยังประโยชน์ดล
เกษมฤดีปรีดา	
คนเข้ารับราชอาชญา	สมกับโทษา
นุโทษเทียงธรรมกรรมกรณ	
คนดีศรีศีลบวร	ทรงโปรดอาทร
บำเหน็จบำนาญพิงใจ	

(เสนาศึกษาและแพวทยาศาสตร์, ธันวาคม 2471 : ก)

คติโพธิสัตว์ราชา

คติโพธิสัตว์ราชา หมายถึง คติว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระโพธิสัตว์ซึ่งปรารถนาพุทธภูมิจึงต้องบำเพ็ญโพธิสมภารบารมีให้ถึงพร้อม ในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติปรากฏแนวคิดโพธิสัตว์ราชาด้วยการยกย่องว่าพระมหากษัตริย์ทรงบำเพ็ญโพธิสัตว์จรยา เช่น คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง กล่าวว่สมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรง

เป็นพระโพธิสัตว์ที่ได้รับพุทธพยากรณ์ว่าจะเป็นพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่งในอนาคต แต่ทว่าทั้งหลายอัญเชิญให้ทรงอุปบัติเป็นพระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาเพื่อรักษาพระพุทธศาสนา ทรงบริจาคสัตตสดกมหาทานอย่างพระเวสสันดรโพธิสัตว์ ทั้งยังทรงอธิษฐานขอให้ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าสั่งสอนสรรพสัตว์ด้วย (อาทิตย์ ชีรวณิชย์กุล, 2565 : 281)

แม้โดยส่วนพระองค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงพระราชวิจารณ์ความปรารถนาโพธิญาณของสมเด็จพระเจ้าปราสาททองว่า “คำอธิษฐานซึ่งอ้างเอาความปรารถนาโพธิญาณ เป็นสัจจาธิษฐาน นี่ก็เป็นการแสดงให้เห็นว่าเย่อหยิ่งมาก” (พระยาโบราณราชธานินทร์, 2508 : 2) แต่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็พบบทอาศิรวาทที่สรรเสริญพระองค์ทรงเป็นพระโพธิสัตว์ผู้บำเพ็ญบารมี เช่น บทอาศิรวาทของพระครูวินัยธร (กล่อม) วัดพระเชตุพน ในวชิรญาณ เล่มที่ 18 ตอนที่ 94 พ.ศ. 2445 ระบุว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระบารมีสมเป็น “หน่อพุทธภูมิ” ด้วยการบำเพ็ญทาน ศีล ตลอดจนทำนุบำรุงศาสนสถาน

๑ นบพระบาทอิราชาเจ้า	จอมบรม
รามศร์เดชอุดม	เลิศไ้
บำเพ็ญโพธิญาณสม	หน่อพุทธ ภูมิแ
เพียรเพิ่มสมภารให้	แก้กล้าบารมี ๗
๑ ทวีคุณพุลเพียบถ้วน	ศีลทาน
พระเสด็จยลวิหาร	ใหญ่่น้อย
ชำระตสุตสงสาร	ทรงช่วย เฉลิมแ
รวมหิรัญหาร้อย	ซึ่งให้สถาปนา

(วชิรญาณ, 18 (94), 2445 : 27)

นอกจากปรากฏการกล่าวว่าการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์เป็นไปเพื่อสั่งสมโพธิสมภารบารมีแล้ว ยังเสนอว่าอำนาจบุญบารมีที่ทรงบำเพ็ญยอมนำมาซึ่งความสุขความเจริญของบ้านเมือง เช่น “ด้วยพระโพธิสมภารสำราญจิตร ได้เปลื้องปลิดบาราศาตทุกข์เชื้อ” (วชิรญาณ, 6 (32), 2440 : 3324) แนวคิดดังกล่าวนี้ปรากฏเด่นชัดในบทอาศิรวาทสมัยรัชกาลที่ 5 โดยเฉพาะบทที่อาจารย์ในโรงเรียนต่างๆ แต่งขึ้นเนื่องในการเสด็จฯ พระราชทานผ้าพระกฐิน ลงพิมพ์ในวชิรญาณและวชิรญาณวิเศษ เนื่องจากเป็นวาระในการบำเพ็ญพระราชกุศลจึงสอดคล้องกับจริยาคติแห่งพระโพธิสัตว์ในการบำเพ็ญพระบารมี ภายหลังจากรัชกาลที่ 5 แทบไม่ปรากฏบทอาศิรวาทที่แสดงถึงแนวคิดโพธิสัตว์ราชาอย่างชัดเจนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 9 คติโพธิสัตว์ราชาจึงปรากฏเด่นชัดอีกครั้งหนึ่งเนื่องจากทรงครองสิริราชสมบัติเป็นระยะเวลายาวนาน และทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อมหาชนตลอดรัชกาลเหมือนการสั่งสมบารมีของพระโพธิสัตว์

คติจักรพรรดิราชา

คติจักรพรรดิราชาเป็นคติเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในอุดมคติทางพุทธศาสนา อีกประการหนึ่ง ไตรภูมิภคธาระบุว่าพระเจ้าจักรพรรดิราชาต้องสั่งสมบุญบารมีอย่างยิ่งใหญ่ มีสิ่งมงคล หรือที่เรียกว่า “รัตนะ” 7 ประการ ได้แก่ กงจักรแก้ว ช้างแก้ว ม้าแก้ว ดวงแก้ว นางแก้ว ขุนคลังแก้ว และ ขุนพลแก้ว ซึ่งเกิดจากพระบารมีส่งผลให้ทรงพระบรมเดชาานุภาพปราบได้ทั่วทั้งจักรวาล (กรมศิลปากร, 2555 : 124-146)

คติจักรพรรดิราชาปรากฏในขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดี เช่น *ลิลิตกระบวน พุทธยาตราสถลมารคและชลมารค* สรรเสริญพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวในฐานะจักรพรรดิราชา ผ่านคำเรียกขาน การกล่าวถึงช้างเผือกในฐานะช้างแก้วของพระเจ้าจักรพรรดิราชา และการพรรณนา กระบวนพยุหยาตราอย่างกระบวนแห่ของจักรพรรดิราชา (ธานีรัตน์ จัตตะศรี, 2555 : 51 - 53)

คติจักรพรรดิราชาปรากฏอย่างชัดเจนในบทอาศิรวาทสมัยรัชกาลที่ 5 โดยนำเสนอ ผ่านคำเรียกพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงเป็น “พระจอมจักรพาฬ” “พระจุลจักรพรรดิ” และ “พระจอมจักรพรรดิ” ทั้งยังยกย่องว่าทรงปราบได้ทั้งสิบทิศ ดังปรากฏในบทอาศิรวาท ใน *วชิรญาณ* เล่มที่ 6 ตอนที่ 32 พ.ศ. 2440

ข้าบาทผู้นักเรียนอาเศียรพาด	บังคมบาทบพิตรอดิศร
<u>พระจอมจุฬจักรพันธ์ปิ่นนคร</u>	กรุงอมรรัตนโกสินทร์มหินทรา
ทรงพระเดชกระเดื่องเรื่องพระฤทธิ	<u>ทศทิศยอมอ่อนน้อมเกษรา</u>
<u>ต่างถวายอภิวันท์เครื่องบรรณา</u>	ชนประชาชุ่มเกล้าทุกเข้าเฝ้า
	(วชิรญาณ, 6 (32), 2440 : 3324)

บทอาศิรวาทในสมัยรัชกาลที่ 5 ยังสรรเสริญพระมหากษัตริย์ตามคติจักรพรรดิราชาโดย กล่าวว่ามีช้างพิเศษ หรือ “ช้างแก้ว” อันเป็นหนึ่งในเจ็ดรัตนะของพระเจ้าจักรพรรดิ ดังบทอาศิรวาท ของนายรอด อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดราชบูรณะ ใน *วชิรญาณพิเศษ* เล่มที่ 3 แผ่นที่ 5 พ.ศ. 2430

๑ อภินิหารพระล้า	เลอสุด กระษัตริย์เอย
<u>มีคชธรรวารวดี</u>	<u>เสวตรแท้</u>
<u>พระเดชกระเดื่องดุจ</u>	<u>จุลจักร พรรดิเอย</u>
หมูปัจจามิตรแม่	มาดร้ายวายวงษ ฯ

(วชิรญาณพิเศษ, 3 (5), 2430 : 34)

การสรรเสริญพระมหากษัตริย์ตามคติจักรพรรดิราชยังคงปรากฏต่อมาจนถึงรัชกาลที่ 6 มีตัวอย่างใช้คำเรียกพระมหากษัตริย์ และกล่าวถึงช้างเผือกในฐานะช้างแก้วของพระเจ้าจักรพรรดิราช อย่างไรก็ตามไม่พบการกล่าวถึงรัตนเจ็ดประการคู่บารมีของพระจักรพรรดิราชอย่างอื่น เนื่องจากช้างเผือกเป็นรัตนะของพระเจ้าจักรพรรดิราชที่ประชาชนเห็นประจักษ์ด้วยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีช้างต้นคู่พระบารมีถึง 19 ช้าง (ช้างราชพาหนะ, 2542 : 70-75)

คติเทวราชา

พระมหากษัตริย์ไทยทรงได้รับการยกย่องในฐานะเทวราชา หมายถึง พระมหากษัตริย์คือเทพเจ้าที่อวตารมา พบแนวคิดการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ว่าทรงอุบัติจากเทพเจ้าหรือมีคุณสมบัติเทียบเท่ากับเทพเจ้า ดังปรากฏใน *ยวนพ่ายโคลงต้น* กวีกล่าวว่าสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงอุบัติจากเทพเจ้า 11 องค์ ทั้งยังแสดงพระคุณสมบัติของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเทียบกับคุณสมบัติของเทพเจ้า เช่น มีพระสุรเสียงไพเราะเหมือนเสียงของพระพรหม มีพระสิริโฉมงดงามเหมือนพระกามเทพ และมีพระรัศมีแผ่จากพระวรกายเหมือนพระจันทร์ แนวคิดเทวราชาปรากฏในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติอย่างต่อเนื่อง เช่น *โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช*ระบุว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อวตารของพระนารายณ์ ในสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้นคติเทวราชาคลี่คลายมาเป็นการยกย่องว่าพระมหากษัตริย์ทรงเปรียบได้กับเทพเจ้า (เสาวณิต วิงวอน, 2538 : 78) เช่น *โคลงต้นเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย*ระบุว่าพระมหากษัตริย์ทรงเปรียบเสมือนพระอิศวร พระอินทร์ และพระพรหม

บทอาศิรวาทสมัยรัชกาลที่ 5 แสดงคติเทวราชาในลักษณะเดียวกับวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น กล่าวคือพบการเปรียบพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเทพเจ้า ดังตัวอย่างจากดังตัวอย่างจาก “โคลงสรรเสริญพระบารมี” ใน *วชิรญาณ* เปรียบว่ามีพระบารมีเหมือนพระอิศวร มีพระยศเหมือนพระพรหม และมีพระเดชเหมือนพระนารายณ์

๑ บารเมศพระคู่เจ้า	ตรีศูลี
พระยศปางพรหมทวิ	เฟื่องฟุ้ง
พระเดชจตุจักรกรี	ปราบโลกย์ แลฤ
คุณพระยืนยั้งคั่ง	ขวบฟ้าดินเจริญ

(วชิรญาณ, 1 (4), 2427 : 353)

ในสมัยรัชกาลที่ 6 คติเทวราชาได้รับความนิยมน้อยมากในบทอาศิรวาทปรากฏบทอาศิรวาทหลายบทที่สรรเสริญว่าพระองค์คือพระวิษณุหรือพระนารายณ์ หรือพระรามผู้

สมัยรัชกาลที่ 7 ไม่พบการใช้คติเทวราชาในบทอาศิรวาทอย่างกว้างขวางเหมือนสมัยรัชกาลที่ 6 แต่ยังคงพบการยกย่องพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงเป็น “ทริวงค์” หรือผู้สืบเชื้อสายจากพระนารายณ์ซึ่งเป็นหนึ่งในคำเรียกพระราม

คติเทวราชาในบทอาศิรวาทสืบทอดขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีในสมัยรัชกาลที่ 5 มักเปรียบพระมหากษัตริย์กับเทพเจ้า ขณะที่ในสมัยรัชกาลที่ 6 มีการกล่าวโดยตรงว่าทรงเป็นองค์อวตารของเทพเจ้าอย่างสมัยอยุธยา สอดคล้องกับการนำคติเทวราชามาประกอบการสร้างพระบารมีและความจงรักภักดีในหมู่ข้าราชการและประชาชน (วิศรุต บวงสรวง, 2021 : 32) แต่ในรัชกาลที่ 7 พบเฉพาะคำเรียกขานพระมหากษัตริย์ที่พ้องกับพระนามของพระเป็นเจ้าในศาสนาพราหมณ์ แสดงให้เห็นว่าคติเทวราชาเป็นคติเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ที่สำคัญและได้รับสืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันก็มีพัฒนาการแตกต่างกันไปในแต่ละสมัย

2) การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชาสามารถ

พระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ที่ได้รับการยกย่องในบทอาศิรวาทสืบทอดมาจากขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีที่พบอย่างเด่นชัด ได้แก่ พระปรีชาสามารถด้านการปกครอง และพระปรีชาสามารถรอบรู้ในศาสตร์ต่างๆ

พระปรีชาสามารถด้านการปกครอง

ตามขนบเฉลิมพระเกียรติแต่เดิม กวีมักแสดงพระปรีชาสามารถในหลากหลายด้าน ด้วยเป็นการแสดงคุณลักษณะของพระมหากษัตริย์ที่จะสามารถปกครองดูแลประชาชนให้ได้รับความสุข (สันติภาพ ชารัมย์, 2560 : 29) จึงปรากฏแนวคิดพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชาสามารถดังตัวอย่างจากเรื่อง *ยวนพ่ายโคลงดั้น* ยกย่องพระปรีชาสามารถของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถด้านการปกครอง โดยระบุว่าทรงรอบรู้ระเบียบแบบแผนการปกครองของพระมหากษัตริย์ในอดีต

๑ รบิณรบยบท้าว

รบอบรบบับยล

รบยนรบิการย

รเบอตรบัตรู้

เบาราน

ยั้งผู้

เกลาภาพย ก็ดี

รบสรรพ์ ฯ

(กรมศิลปากร, 2540 : 343)

บทอาศรัยที่แสดงแนวคิดการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชาสามารถด้านการปกครอง เช่นในบทอาศรัยวาทสมัยรัชกาลที่ 5 “โคลงที่นักเรียนวัดราชบพิธ ร้องสรรเสริญพระบารมี” ในวชิรญาณ เล่มที่ 5 ตอนที่ 30 เมื่อ พ.ศ. 2440 ยกย่องว่าทรงพระปรีชาสามารถในราชกิจทั้งปวง โดยมีพระวิจารณ์ญาณอันสุขุมคามภิรภาพ

๑ พระปรีชาเฉียบรู้	ราชกิจ ปวงแล
โดยพระไทยพินิจ	แน่พ้อง
การุญมาตย์พลาตผิต	ผันผ่อน ลงแฮ
เพิ่มประโยชน์อันต้อง	ต่อผู้เพียรสนอง

(วชิรญาณ, 5 (30), 2440 : 3037)

ในสมัยรัชกาลที่ 7 การเฉลิมพระเกียรติด้วยแนวคิดพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชาสามารถให้ความสำคัญกับการนำเสนอพระปรีชาสามารถด้านการปกครองเช่นเดียวกับในสมัยรัชกาลที่ 5 และวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติตามขนบเดิม นำมาเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมซึ่งเกิดปัญหาเศรษฐกิจแพร่กระจายไปทั่วโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจเป็นผลดีหลายประการ เช่น ยอดเงินคงคลังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นรัชกาลจนถึง พ.ศ. 2473 (สำราญ ผลดี, 2551 : 142) ดังตัวอย่างจาก “อาเศียรพาทราชสดุดี ในโอกาสกษัตริย์สมัยพระราชาธิเบศเฉลิมฉัตรรัชชพรรษา พระพุทธศักราช 2473” ลงพิมพ์ในวารินาถเมื่อ พ.ศ. 2472

๑ มีพระปฏิภาณเลิศคุณ	วิศิษฏ์วิบุลย์
สามารถปกป้องครองรัฐ	สามารถปกป้องครองรัฐ

๑ ในยามสภภัยพิบัติ	ขุกเข็ญสารพัด
ทั่วโลกเดือดร้อนนานา	ทั่วโลกเดือดร้อนนานา

๑ ชาตไทยคงไรทุกข์ผา	สุกอยู่ถ้วนหน้า
ตั้งว่ามีมีเกทภัย	ตั้งว่ามีมีเกทภัย

(วารินาถ, 1 (2), 2473 : พิเศษ)

พระปรีชาสามารถรอบรู้ในศาสตร์ต่างๆ

ในขนบการเฉลิมพระเกียรติมีการยกย่องพระมหากษัตริย์ว่าทรงพระปรีชาสามารถรอบรู้ในศาสตร์ต่างๆ เพื่อแสดงถึงความเป็นผู้มีปัญญาสูงส่ง ดังตัวอย่างจากโคลงฉันเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ดังนี้

๑ สบสรรพพระร่วมรู้	เรื่องปราชญ์
ทรงพระอัชฌมาชาญ	เชี่ยวชาญ
ทุกประเทศทวยราชา	ฎรขึ้น ชมแฮ
ดำริดำรัสสั้น	เลิศเหลือ ๑

(กรมศิลปากร, 2547 : 240)

บทอาศรัยวาทีบทยอดแนวคิดการเฉลิมพระเกียรติด้วยการยกย่องพระมหากษัตริย์ ว่าทรงพระปรีชาสามารถในศาสตร์ต่างๆ โดยแสดงความถึงเป็นปราชญ์ผู้เป็นพหูสูต ดังพบในบทอาศรัยวาที “คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคล” ใน*ศัพทไทย* เล่มที่ 1 ฉบับที่ 6 เดือนมกราคม พ.ศ. 2464 สรรเสริญพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า

๑ อ้างโดยพระปรีชชวะวุฒี	พหูสูตคามภีร์
เลิศปราชญ์ประรักกัมมะพีธี	นะสมัตถะพลญาณ

(ศัพทไทย, 2 (6), 2465 : ข)

นอกจากพระปรีชาสามารถในศาสตร์ต่างๆ ตามขอบเดิมแล้ว บทอาศรัยวาทีในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 6 ได้เน้นยกย่องพระปรีชาสามารถในด้านกวีนิพนธ์ ซึ่งไม่ปรากฏในขอบการเฉลิมพระเกียรติอย่างชัดเจนมาก่อน ซึ่งเป็นการสะท้อนพระอัจฉริยภาพอันเด่นชัดของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังใน “คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคล” ใน*ศัพทไทย* เล่มที่ 2 ฉบับที่ 6 เดือนมกราคม พ.ศ. 2465 ยกย่องพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงพระปรีชาสามารถด้วยทรงรอบรู้ตันติภาษา (ภาษาที่มีแบบแผน) สรรพวิทยา การกวีประวัติศาสตร์ และการฟ้อนรำ อันเป็นศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับในประเทศตะวันตก

๑ พระเลอเลิศประเสริฐธิ-	ระคัมภีระปัญญา
พิพิธตันติภาษา	วิเทศไทยพระทราบทัน
๑ อเนกศาสตร์อนันต์สิก-	ชะกิจอิกกวีวรรณ
บุราณบำฐและบรร-	พะแบบนัจจะนานา

(ศัพทไทย, 2 (6), 2465 : ค)

3) การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ผู้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ เพื่อประชาราษฎร์

พระมหากษัตริย์ผู้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประชาราษฎร์ด้วยพระมหากรุณาธิคุณและเนื่องมาจากหลักราชธรรม เช่น การบำเพ็ญทานและบริจาคตามหลักทศพิธราชธรรม และทรงอนุเคราะห์ประชาชนทุกหมู่เหล่าตามหลักจักรวรรดิวัตร จึงปรากฏแนวคิดการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ผู้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประชาราษฎร์สืบเนื่องจากแนวคิดธรรมิกราชาในขนบการเฉลิมพระเกียรติ ดังเห็นได้จากเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว กล่าวถึงพระราชกรณียกิจในการสงเคราะห์ราษฎรด้วยการตั้งโรงงาน ทั้งยังยกย่องพระราชกรณียกิจด้านการบำรุงพระพุทธศาสนาด้วยการถวายเครื่องไทยทานแก่พระสงฆ์และการบูรณะปฏิสังขรณ์พระอารามต่าง ๆ

การนำเสนอแนวคิดเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการสรรเสริญพระราชกรณียกิจที่พระราชทานความช่วยเหลือสงเคราะห์ราษฎรและการบำรุงพระพุทธศาสนา ยังคงสืบทอดและนำเสนอในบทอาศิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 อย่างต่อเนื่อง

การพระราชทานความช่วยเหลือสงเคราะห์ราษฎร

การนำเสนอพระราชกรณียด้านการสงเคราะห์ราษฎรในบทอาศิรวาทสมัยรัชกาลที่ 5 มีทั้งการนำเสนอตามขนบเดิมด้วยการยกย่องว่าทรงบริจาคทานและสร้างสาธารณสถาน แต่พระราชกรณียด้านการสงเคราะห์ประชาชนที่ปรากฏว่าผู้แต่งอาศิรวาทนำเสนออย่างเด่นชัดคือการตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎร ดังปรากฏใน “คำพากย์ถวายพระพรชัยมงคล” ในดุสิตสมิตฉบับพิเศษ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2464

๑ แผ่พระเมตตาบำบุญ	ราชาธิคุณ
อเนกจะนับคณนา	
๑ จำเภาะพุทธศกนี้ปรา	กฎอ้างมีอา
ทิทรงบำรุงการเรียน	
๑ ให้ทวยราษฎรรู้อ่านเขียน	ยินมลากพากเพียร
ในเชิงพิชาชำนาญ	

(ดุสิตสมิต, ฉบับพิเศษ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2464, 2464 : 2-3)

บทอาศิริวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 7 นำเสนอแนวความคิดการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อการสงเคราะห์ประชาชนในลักษณะการช่วยเหลือประชาชนที่ยากลำบากเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้โดยสะดวก ดังตัวอย่างจากบทอาศิริวาท “คำถวายพระพร ในวันเฉลิมพระชนมพรรษา” ใน *ไทยเชชม* ฉบับเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2470

๑ ได้โดยราษฎรข้องลำเค็ญผลพิภัค

ทรงผ่อนประยูติจัด ผดุง

๑ ให้เป็นสรรพสวดกณอาชีวะพยุง

เพื่อเบี่ยงพระบำรุง เจริญ

(ไทยเชชม, พฤศจิกายน 2470 : พิเศษ)

การบำรุงพระพุทธศาสนา

พระราชกรณียกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการบำรุงพระพุทธศาสนาซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยทรงบำเพ็ญอย่างต่อเนื่องด้วยทรงเป็นพุทธศาสนูปถัมภก บทอาศิริวาทสมัยรัชกาลที่ 5 โดยเฉพาะชุดที่อาจารย์ในโรงเรียนต่างๆ แต่งขึ้นเนื่องในการเสด็จฯ พระราชทานผ้าพระกฐินซึ่งลงพิมพ์ใน *วชิรญาณ* และ *วชิรญาณวิเศษ* ให้ความสำคัญกับการนำเสนอพระราชกรณียกิจด้านการศาสนา เช่น การบูรณะปฏิสังขรณ์พระอารามต่างๆ รวมถึงการโปรดเกล้าฯ ให้ชำระพระไตรปิฎกเมื่อ พ.ศ. 2437 ดังปรากฏในบทอาศิริวาทของพระถม อาจารย์โรงเรียนวัดรัชฎาธิฐาน ใน *วชิรญาณ* เล่มที่ 18 ตอนที่ 92 เมื่อ พ.ศ. 2445

๑ พุทธจักรก็ผ่องพัน ราศี

ด้วยเดชพระบารมี โปรดให้

ชำระพระไตรปิฎกกรวบ รวมแฮ

หวังเพื่อสมณได้ ล่วงรู้พระศาสนา ฯ

(วชิรญาณ, 18 (92), 2445 : 458)

บทอาศิริวาทของพระปลัดช้อย วัดโมลีโลกยาราม สรรเสริญพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงประกอบพระราชกรณียกิจด้านการศาสนา โดยโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะพระพุทธรูปสำคัญในพระราชอาณาจักร เช่น พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร พระพุทธชินราช และพระพุทธไตรรัตนนายก วัดพนัญเชิง

๑ สรรเสริญบารเมศเจ้า	จักรี วงษ์เออย
สมโภชพุทธมณีนี	เลิศแล้ว
บำเพ็ญพระบารมี	อเนกเนื่อง หนุนแฮ
สิ่งซึ่งมีผลแผ้ว	เพิ่มไว้ทั่วแขวง
๑ พระแสงสิ่งสุขแท้	ทางปราษฎ์
ทรงปิดทองชินราช	เสร็จได้
หล่อด้วยนวมมาศ	เหมือนรูป เดิมแฮ
เชิญสู่กรุงเทพแท้ไว้	วัดสร้างโบสถ์ถวาย
๑ หลายวันวารเสด็จให้	ปิดทอง
พระพระนางเชิงหมอง	หม่นเศร้า
ปิดมาศใหม่เรื่องรอง	ทองทับ อเนกนา
พระคู่เมืองเรื่องเร้า	เทพให้สาธุการ

(วชิรญาณ, 18 (92), 2436 : 462)

บทอาศிரวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 6 ปรากฏพระราชกรณียกิจด้านการศาสนาโดยตรงน้อยลง แต่ปรากฏว่ามีการกล่าวถึงการตรากฎหมายเพื่อพิทักษ์พระศาสนา เช่น บทอาศிரวาท “กลอนพระราชประวัติประจำปี” ลงพิมพ์ใน *ดุสิตสมิต* ฉบับพิเศษ สำหรับเป็นที่ระฤกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อ พ.ศ. 2463 กล่าวถึงการตราพระราชบัญญัติอิทธิกรณประถมปาราชิก พ.ศ. 2463 ให้ลงโทษภิกษุสามเณรผู้ต้องอิทธิกรณปฐมปาราชิกเนื่องจากประพฤติอนาจารเป็นการภายในคณะสงฆ์ และลงโทษผู้กระทำผิดตามพุทธบัญญัติเท่านั้น ไม่ให้มีโทษฝ่ายอาณาจักรด้วยเพื่อความสะดวกแก่การพิจารณาโทษ (พระราชบัญญัติอิทธิกรณประถมปาราชิก พ.ศ. 2463, 2563 : 81)

๑ โปรดบัญญัติอิทธิกรณปาราชิก	ให้แบ่งเบาลงอีกเป็นหนักหนา
ภิกษุต้องปฐมปาราชิกา	ให้สงฆ์พิจารณาโทษแต่ฝ่ายเดียว
ไม่เกี่ยวข้องต้องโทษอาณาจักร	ผ่อนหนักเป็นเบาไม่หวังเหนียว
พระการุญใหญ่ยิ่งจริงเจียว	อย่าลดเลี้ยวลิ่มพระคุณอตุลย์ทวี

(ดุสิตสมิต, ฉบับพิเศษ สำหรับเป็นที่ระฤกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2463, 2463 : 14)

บทอาศிரวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 7 กล่าวถึงพระราชกรณียกิจด้านการค้าชูพระพุทธศาสนาอย่างไม่เฉพาะเจาะจง กล่าวเพียงแต่ว่าทรงป้องกันภัยอันตรายแก่

พระภิกษุสงฆ์ทุกกลุ่ม ดังปรากฏใน “คำถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระพุทธศักราช 2471” ใน *เสนาศึกษาและแพวทยาศาสตร์ ฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ. 2471*

๑ ภิกษุสมณจารย์	สบสุขพิศาล
บาราศภยันตรราย	
๑ ท้าวหังนนานิกาย	ทุกข์ร้อนเสียมหาย
ด้วยเดชพระองค์ทรงธรรม	
๑ พุทธศาสนูปถัมภ์	เอกอัครสตัมภ์
บรมศาสน์รุ่งเรืองนาม	

(เสนาศึกษาและแพวทยาศาสตร์, ธันวาคม 2471 : พิเศษ)

แนวคิดการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ผู้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ เพื่อประหารราษฎรที่ปรากฏในบทอาศิรวาทยังคงสืบทอดจากแนวคิดในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติและการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดี โดยเฉพาะการสงเคราะห์ประชาชนและคำชูพระพุทธานุชาตยังคงเป็นพระราชกรณียกิจสำคัญที่ปรากฏอย่างสืบเนื่องไม่ขาดสายแต่ก็มีการนำเสนอที่แตกต่างออกไปตามพระราชกรณียกิจที่ทรงบำเพ็ญเฉพาะพระองค์

3) การสรรเสริญพระเกียรติพระมหากษัตริย์ผู้มีพระบุญญาธิการ

บุญญาธิการ หมายถึงบุญที่กระทำไว้มากยิ่ง ในที่นี้หมายถึงรวมถึงผลแห่งบุญบารมีซึ่งทรงประกอบส่งผลให้เกิดเหตุปาฏิหาริย์ขึ้นอย่างมิได้คาดคิด วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติปรากฏการเฉลิมพระเกียรติด้วยพระบุญญาธิการ ดังตัวอย่างจาก *คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง* กล่าวถึงเหตุการณ์เมื่อสมเด็จพระเจ้าปราสาททองทรงหลังทักษิณาทกตั้งพระราชหฤทัยบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานแก่ประชาชน ก็เกิดเหตุการณ์แผ่นดินไหว ท้องฟ้ามืด มีฟ้าร้อง เหล่าสัตว์ต่างส่งเสียงเป็นอัจจรรย

	๑ ด้วยสังฆิฐาน	แผ่นดินดลดาล	หวาดไหวจิจุจล
เดือนดาวดารา	ชระอุ่มอำอน	ธการมัวมล	มัวมีตอัจจรรย
	๑ ร้องก้องนฤนาท	ครั้นเครงไหวหวาด	ดุจสารเมามัน
ไม้ไหล้พุกษา	โยกเยื้องอัจจรรย	ข้างแรดแผดผัน	ทุกแห่งแพ่งกาย

(กรมศิลปากร, 2543 : 106)

บทอาศิริวาทได้รับขนบการเฉลิมพระเกียรติด้วยพระบุญญาธิการมาจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ พบบทอาศิริวาท “แสนเกษม” ของ ชิตรณม์ เปரியัญ สรรเสริญพระบุญญาธิการของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยกล่าวถึงพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อ พ.ศ. 2454 ว่า มีเหตุฝนฟ้าคะนอง อธิบายว่าเป็นมงคลเหตุที่เทวดาแสดงนิมิตว่าจะทรงนำประเทศให้มีความสงบสุข

๑ ควรเสริญมหัศจรรย์	ยามหันต์คะนองสาย
ฟ้าแลบประแปลบปราย	ทศทิศสะท้อนไหว
๑ ฝนทิพย์ก็โสมนัส	ชลอาบไฟทไทย
ธรณีประหนึ่งไหว	สุริยอ่อนนุ่มศรี
๑ คล้าย ๆ จะแยมโอรุ	ประสรรโสถถ์พระบารมี
บุรุษย์รัตน์เกลิงศรี	อยู่ททยาสถาวร
๑ ครั้นคริมกระหิมหวน	พยุป่วนทิมมกร
หากเทพสังห	จรจักรระราชี
๑ ชี้อคมหาราช	ปิยนารถประชาชี
สยามยศโมลี	จะประเทืองไฟทเกษม

(ประดูใหม่, ปีภษที่ 58, 2454 : 403 - 404)

ในสมัยรัชกาลที่ 7 พบบทอาศิริวาท “คำฉันท์สดุดี เฉลิมพระเกียรติในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก” กล่าวเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงเป็นผู้มีบุญญาธิการโดยอาศัยเหตุฝนตกในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเช่นเดียวกัน ดึงเห็นได้จากเหตุการณ์เมื่อทรงรับน้ำมูรธาภิเษกมีฝนตกแม้มิใช่ฤดูกาลที่ฝนตก

๑ สำราษฏร์ก็ซ้องกิติพระคุณ	วรเดชพระราชัน
เห็นปานประดุกษณะวัน	มูรธาภิเษกสนาน
๑ ใ้กาลลวรุณอุทกโปรย	ยลแผกฤตุกาล
เปนศุภนิมิตร์บวรวาร	ดุจส่อพระบุญญา
๑ ฤกษ์เย็นพระปกพศกเย็น	เพราะพระราชเดชา
สำแดงอำนาจพระกรุณา	ก็ประจักษ์ประเจิดพยาน

(ไทยเชชม, มีนาคม, 2468: พิเศษ)

นอกจากนั้นยังมีการสื่อแนวคิดพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระบุญญาธิการด้วยการเชื่อมโยงกับสิ่งอันเป็นมงคลต่าง ๆ ที่ทรงได้รับพุลเกล้าฯ ถวาย เช่น บทอาศิริวาท “ราชสดุดี” ลง

พิมพ์ใน*สมุทรรสาร* เมื่อ พ.ศ. 2459 กล่าวถึง โบราณวัตถุอันเป็นมงคลมาทูลเกล้าฯ ถวาย ได้แก่ พระ
แสงศรกำลังรามมาจากมณฑลนครสวรรค์ ธงพระกระบี่ชูพระครุฑพ่าห์น้อยจากมณฑลนครไชยศรี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

- ๑ เสด็จลี้ภัยลี้ภัยรัฐราชไซ ศววรรษยศแต่ใน
ฉนำอันแรกถนนาน
- ๑ พระเดชพระหากบรรดาดล ได้แสงศรสาร
เศวตธวัชชัยเฉลิม
- ๑ กระบี่ธนูศรทพาท์เผดิม โดยเทพเธอเสริม
พระเกียรติให้เห็นมหัศจรรย์
- ๑ ธงนารายณ์ศรนารายณ์พรายพริ้น พารณพิศมูพันธ์
ก็ผูกเงาะพ้องปี
- ๑ เปนศุภนิมิตรชัยศรี แสดงเดชภูมิ
ปรากฏไปทั่วทิศา

(สมุทรสาร. 3 (25), 2459 : พิเศษ)

เนื้อหาที่แสดงถึงพระบุญญาธิการในลักษณะเหตุการณ์และวัตถุอันเป็นมงคล ปาฏิหาริย์ปรากฏเด่นชัดในบทอาศிரวาทสมัยรัชกาลที่ 6 ถึงรัชกาลที่ 7 โดยเฉพาะช่วงต้นรัชกาล เพื่อแสดงถึงพระบารมีของพระมหากษัตริย์ที่จะมาปกครองประชาชนต่อไป

เนื้อหาซึ่งแสดงแนวคิดเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในบทอาศிரวาทมีความสอดคล้องกับแนวคิดการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีที่มีมาแต่เดิม แนวคิดต่างๆ เหล่านี้ได้รับการนำเสนอทั้งในลักษณะตามขนบเดิม และได้รับการตีความใหม่ให้สอดคล้องกับบริบทสังคม แสดงให้เห็นว่าบทอาศிரวาทซึ่งลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบหนึ่งที่ยังคงสืบทอดขนบการเฉลิมพระเกียรติที่มีมาแต่เดิมอย่างไม่ขาดสาย จึงยังคงยกย่องพระมหากษัตริย์ทั้งตามคติศาสนา ยกย่องว่าทรงพระปรีชาสามารถ บำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประชาราษฎร์ และมีพระบุญญาธิการสูงส่ง อันเป็นเนื้อหาที่ปรากฏในการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีทุกยุคสมัย

3.1.3.3 การสืบทอดเนื้อหาว่าด้วยการชมบ้านเมืองและพระราชพิธี

นอกจากเนื้อหาที่แสดงแนวคิดเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์และการถวายพระพรชัยมงคลที่ได้รับการสืบทอดมาจากขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีแล้ว ยังมีการสืบทอดขนบเนื้อหาว่าด้วยการชมบ้านเมืองและการชมพระราชพิธี อันแสดงถึงพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์

1) การชมบ้านเมือง

ในวรรณคดีไทย โดยเฉพาะในบทประណามพจน์มีการกล่าวชมราชธานีอันงดงามแสดงถึงพระบรมเดชาานุภาพ วรรณคดีที่พบว่าบทประណามพจน์มีเนื้อหาชมเมือง เช่น *โคลงกำสรวล โคลงดั้นปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน และนิราศนรินทร์* ดังตัวอย่างบทประណามพจน์จาก *โคลงกำสรวล* มีเนื้อหาชมกรุงศรีอยุธยา

๑ ศรีสิทธิวิจิตร นครควม ไกรพรหมรังสรรค์ สวรรค์แต่งแต้ม แยมพื้นแผ่นดินสุธา มหาติลกภาพ นพรัตน์ราชธานี บุรีรมย์เมืองมิ่ง แล้วแฮ ราเมศรให้ท้าวตั้ง แต่งเอง

๑ อยุธยาชยงฟ้า	ลงดิน แลฤา
อำนาจบุญพร่งพระ	ก่อเกื้อ
เจดีย์ล่ออินทร	ปราสาท
ในทาบทองแล้วเนื้อ	นอกโสม
๑ พรายพรายพระธาตุเจ้า	จยนจันทร์ แจ่มแฮ
ไตรโลกยเลงคือโคม	คำเช่า
พิหารรบยงบรรพ	รุจิเรข เรืองเฮ
ทุกแห่งห้องพระเจ้า	นั่งเนือง

(กรมศิลปากร, 2511 : 31 - 32)

พบบทอาศรัยบางบทซึ่งเริ่มต้นด้วยการกล่าวชมความเจริญรุ่งเรืองของเมือง แล้วจึงดำเนินเรื่องเฉลิมพระเกียรติด้วยเนื้อหาต่าง ๆ ซึ่งได้รับสืบทอดขนบการแต่งบทประណามพจน์ด้วยบทชมเมือง ดังตัวอย่างจาก “โคลงยอพระเกียรติ แล้วว่าด้วยสี่ลแปดของเก่า” ขึ้นต้นด้วยบทชมเมืองเปรียบเทียบกับประเทศสยามในขณะนั้นว่างามกว่าวิมานเวชยันต์ของพระอินทร์ เป็นดินแดนที่พระพุทธศาสนารุ่งเรือง จำนวน 2 บท ก่อนดำเนินเรื่องกล่าวถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเฉพาะในด้านการศาสนา และกล่าวถึงศิลปวัตถุที่ประชาชนควรยึดถือปฏิบัติ ดังนี้

๑ กรุงสยามเกียรติยศเย้ย	เวชยันต์
กลวิษณุกรรมสรร	ก่อสร้าง
ทรัพย์สมบัติแสนอนันต์	อเนกนับ ปานฤ
แปนปิ่นเฉลิมนครกว้าง	รอบพื้นชมพู

๑ ไตรรัตน์ไฟโรจน์จ้า	จำรูญ
ดั่งพระจันทร์แลสุริย์	ส่องเหล่า
ประจักษ์ราษฏร์ไพบุลย์	ทรัพย์มั่ง มีนา
เสพกุศลทั่วหน้า	ชอบเนื้อเจริญใจ

(วชิรญาณวิเศษ, 5 (42), 2432 : 501)

ในสมัยรัชกาลที่ 6 พบบทอาศิรวาท “เฉลิมขวัญสยามรัฐ” แต่งขึ้นเนื่องในการรับเรือหลวงพระร่วง เริ่มต้นกล่าวชมเมืองว่าประเทศไทยมีอิสรภาพและมีเกียรติมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นการสืบทอดบทประณามพจน์ที่กล่าวชมเมือง แต่สร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับพระราชโบายชาตินิยมและเหตุการณ์ที่เนื่องด้วยการแต่งบทอาศิรวาท

๑ อ้าวัญสันติรัฐแผ้ว	ภูมินาม
อิศระประเทศสยาม	ถิ่นยัง
มาตาบิตรคาม	เขตเกิด
ของชาติชนไทยตั้ง	แต่คุ้มครองนิรันดร์
๑ บรรพกาลเก่าโพ้น	ภูมินาม
วีระชาติไทยชาย	เขตเชื้อ
สืบมาสบหมู่สาย	โลหิต ไทยแฮ
หมายมุ่งพยุ่งแต่เกื้อ	เกียรติฟุ้งฟูเจริญ

(สมุทรสาร, 4 (32), 2460 : พิเศษ)

การชมบ้านเมืองตามขนบการเฉลิมพระเกียรติบางเรื่อง เช่น *โคลงยอพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี* มีการชมเหล่าเสนาอำมาตย์ ข้าราชการบริพารทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายในว่ามีครบถ้วนทุกหมู่เหล่า มีความสามารถ เป็นส่วนหนึ่งของการชมเมืองด้วย บทอาศิรวาท “สิลปาเสียรราชะสตุดีเฉลิมพระเกียรติยศ แลพระราชกริสดาภินิหารย์” ของ กระแสสินธุ์ ลงพิมพ์ใน *สิลปิน* เมื่อ พ.ศ. 2485 นำขนบการเฉลิมพระเกียรติดังกล่าวมาชมนายกรัฐมนตรี ประธานสภา และสมาชิกวุฒิสภา ในรูปแบบการปกครองอย่างใหม่ เพื่อสนองนโยบายสร้างภาพลักษณ์ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

๑ บุญไทยพระได้มุขะอมัจ	วรรัถมนตรี
นายกสภาพิริยะมี	คุณพิสดารญาณ
๑ อีกรหมู่สมาชิกสภา	พิทยาก็เชี่ยวชาญ
ร่วมจิตประภิตะบริหาร	นยะมุ่งผดุงเมือง
๑ ขุนดีและมีมือมีจะดี	นรสรวิไลเรือง
ทวยราสตร์ก็ขาดประทุษะเคือง	สุชะทั่วประเทศไทย

(สิลปิน, 1 (3), 2485 : พิเศษ)

2) การชมพระราชพิธี

ในขบวนการเฉลิมพระเกียรติแต่โบราณ พบการชมพระราชพิธีสำคัญต่าง ๆ ที่พระมหากษัตริย์ทรงจัดขึ้นตามโบราณราชประเพณีเพื่อบำรุงขวัญกำลังใจแก่ประชาชน เช่น คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าปราสาททองว่าทรงพระราชดำริประกอบพิธีลบศักราชเพื่อป้องกันมิให้บ้านเมืองเข้าสู่กลียุค ลิลิตกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคและสถลมารค พรรณนาการกระบวนเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานผ้าพระกฐินของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมถึงโคลงพระราชพิธีโสกันต์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การพรรณนาพระราชพิธีมีนัยยะเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ว่าทรงมีพระราชอำนาจและทรงดำรงอยู่ในแบบแผนปฏิบัติตามพระมหากษัตริย์ในอดีต

การชมพระราชพิธีที่พบมากที่สุด ในบทอาศิรวาทคือการประกอบพระราชพิธีพระราชทานผ้าพระกฐิน เนื่องจากเป็นโอกาสที่ประชาชนจะได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทพระมหากษัตริย์และเป็นพระราชพิธีที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในสมัยรัชกาลที่ 5 บทอาศิรวาท “ถวายไชยมงคลอย่างอิน” ลงพิมพ์ในประตูลูกใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2451 ชมกระบวนเสด็จฯ ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อคราวพระราชทานผ้าพระกฐิน รวมถึงบรรยายภาพประชาชนที่มารับเสด็จฯ

บวรณาพรรษาไสมย	กฐินไททอดอุทิศ
แห่งกระบวนถ้วนชนิด	งามวิจิตรโมเตอร์สลอน
พระทรงครุฑเหิระเห็จ	โดยเสด็จชะโลธร
ดั่งองค์นายน์กรายกร	ออกสู่สมรมภูมิไชย
พวกราษฎร์ทั่วหน้า	ก็ชวนกันมาดูไสว
ทั้งบนน้ำค้ำไป	พระสุริยไสเธออัสดงค์

(ประตูลูกใหม่, 1 (10), 2451: 55)

ในสมัยรัชกาลที่ 6 พบบทอาศิรวาท “ข่าวในพระราชสำนัก” กล่าวถึงการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงประกอบพระราชพิธีพระราชทานผ้าพระกฐิน ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

๑ พระตรัสราชการเสด็จ	เสด็จสู่พระอาราม
สุขวรรณีเวศงาม	สถิตย์ที่เสถาวร
๑ ธจึงทรงถวายผ้า	จำพรรษาประเสริฐพร
พอเสร็จเสด็จจร	พระราชวังดุสิตสวน

(ดุสิตสมัย, 8 (119), 2462 : 2)

นอกจากนี้ ยังพบบทอาศรัยวาท “อภิวัตนฉันทกถา” กล่าวถึงการที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงประกอบพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2472 อันเป็นการสืบทอดโบราณราชประเพณี

๑ การยกเกี้ยวเพื่ออภิรักษ์บิดาคณะและชอบ

เชองเทอดประเทองรอบ

สฤษฏี

๑ โอกาสศรีสุภีธีกระทำทะนุถนุณีดี

เพรงไว้เพระหวังสีท-

จิเสริม

๑ สืบหมายบุรพะประเพณีเนื่องสุภะพะเดิม

ด้วยราชพิธีเฉลิม

พระชนม์

(สุภาพบุรุษ, พุทธศักราช 2472: ข)

3.1.3.4 การถวายพระพรชัยมงคล

การถวายพระพรชัยมงคลเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของการแต่งบทอาศรัยวาท จึงพบว่าในบทอาศรัยวาทที่ศึกษาส่วนใหญ่มีเนื้อหาถวายพระพรชัยมงคลปรากฏต่อเนื่องหลังจากสรรเสริญพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์แล้ว ลักษณะดังกล่าวเป็นการสืบทอดมาจากโครงสร้างเนื้อหาของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติหลายเรื่องซึ่งลำดับเนื้อหาถวายพระพรชัยมงคลไว้ส่วนท้าย เช่น *โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช* หลังจากกวีสรรเสริญพระเกียรติคุณแล้ว จึงขอพรจากเทพเจ้าสำคัญต่าง ๆ ให้อำนวยพรแก่พระองค์ เช่น ขอพรจากพระอิศวรให้พระราชประสงค์สำเร็จ ขอพรจากพระคเณศให้ทรงพ้นจากภัยและอุปสรรคต่าง ๆ เป็นต้น รวมถึงในวรรณคดีประกอบพระราชพิธี เช่น *ฉันทดุขกฐิสังเวยกลองวินิจฉัยภริ* ก็มีเนื้อหาถวายพระพรชัยมงคลเป็นลำดับสุดท้าย ในบทอาศรัยวาทที่ศึกษามีการสืบทอดการถวายพระพรชัยมงคล แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การถวายพระพรแก่พระมหากษัตริย์ และการขออำนาจของพระมหากษัตริย์ดลบันดาลความสวัสดีแก่บ้านเมืองและกวี

1) การถวายพระพรชัยมงคลแก่พระมหากษัตริย์

การถวายพระพรชัยมงคลแก่พระมหากษัตริย์ กวีมีธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดมาจากการถวายพระพรในวรรณคดีโดยจำเป็นต้องกล่าวอ้างอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่กวีเคารพนับถือบันดาลพระพรชัยมงคลประการต่าง ๆ แก่พระมหากษัตริย์ โดยคำถวายพระพรมักมีความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ประธานพรด้วย เช่น ในเรื่อง *โคลงชะลอพระพุทธรูปไสยาสน์* กวีขอพรจากพระพุทธรูปปางมารวิชัยซึ่งแสดงพุทธอิริยาบถเมื่อพระพุทธรูปเจ้าทรงปราบบ่าวสวัตติมาร ประธานพระแก่สมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัวท้าวสรวะให้ทรงสามารถปราบเมืองประเทศราชได้ทั้งหมด ส่วนในบทธาสิรวาทก็ปรากฏลักษณะเดียวกัน เช่น “โคลงถวายไชยมงคล” ลงพิมพ์ใน*วชิรญาณวิเศษ* เมื่อ พ.ศ. 2429 ขอพรจากพระอังคารให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสามารถปราบศัตรูได้สิ้น (*วชิรญาณวิเศษ*, 1 (36), 2429 : 383) สอดคล้องกับอำนาจของพระอังคารซึ่งเป็นเทพเจ้าซึ่งมีอำนาจในการต่อสู้

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญซึ่งกวีอ้างอำนาจเพื่อถวายพระพรชัยมงคลแด่พระมหากษัตริย์ในบทธาสิรวาท เช่น อำนาจพระรัตนตรัย อำนาจเทพเจ้าที่ยิ่งใหญ่ทั้งสามในศาสนาพราหมณ์ รวมถึงอำนาจของบุญบารมีที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ จนกระทั่งในช่วงรัชกาลที่ 6 เป็นต้นมาจึงมีการอ้างอำนาจบารมีของสมเด็จพระบูรพมหากษัตริย์ รวมถึงการกล่าวว่าประชาชนเป็นผู้ร่วมกันถวายพระพรชัยมงคล

ในที่นี้จะกล่าวถึงการถวายพระพรประการต่าง ๆ ที่บทธาสิรวาทได้รับอิทธิพลสืบเนื่องจากขนบการถวายพระพรชัยมงคลในวรรณคดี ดังนี้

ขอให้มิพระชนมายุยิ่งยืนนานและปราศจากโรคาพาธ

การถวายพระพรให้มีพระชนมายุยิ่งยืนนานและปราศจากพระโรคาพาธต่าง ๆ ปรากฏในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติหลายเรื่อง เช่น *โคลงชะลอพระพุทธไสยาสน์* กวีถวายพระพรให้สมเด็จพระเจ้าท้าวสรวะทรงปราศจากโรคาพาธ และเจริญพระชนมพรรษามากกว่าร้อยพรรษา

๑ จงพระแรมโรกร้าง	ในสกนธ
จงพระจำเริญชนม	กว่าร้อย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กรมศิลปากร, 2530 : 63)

บทธาสิรวาทปรากฏเนื้อหาถวายพระพรชัยมงคลในลักษณะเดียวกัน เช่น “ถวายไชยมงคลคำโคลง” ใน*สยามประเวท สุนทโรวาทพิเศษ* เมื่อ พ.ศ. 2441 ถวายพระพรให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเจริญพระชนมายุถึงร้อยพรรษา โดยใช้คำว่า “นับสิบถึงสิบหน” และถวายพระพรให้ครองสิริราชสมบัติถึงรัตนโกสินทร์ศก 200

๑ ขอจงเจริญยิ่งพร้อม	พระชนม์
นับสิบถึงสิบหน	ท่อนแคล้ว
ครอบครองซึ่งมณฑล	ประเทศ สยามเฮย
ถึงศกสองร้อยแล้ว	ล่งล้ำเลิศเฉลิม

(*สยามประเวท สุนทโรวาทพิเศษ*. 1 (12), 2441 : 641)

สมัยรัชกาลที่ 8 “ขอถวายพระพรชัย” ลงพิมพ์ในวรรณคดีสาร เล่มที่ 2 ฉบับที่ 2
ถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ให้เจริญพระชนมายุและมีพระอนามัย
สมบูรณ์

๑ ชมายุพรรณพล นิรมลอนามัย
จำรูญยงโย นิจะเถียรจำเนียรเทอน
(วรรณคดีสาร, 2 (2) : 2)

การถวายพระพรชัยมงคลในหัวข้อดังกล่าวปรากฏต่อเนื่องทั้งในวรรณคดี
เฉลิมพระเกียรติต่อเนื่องมาถึงการถวายพระพรชัยมงคลในบทอาศิรวาททุกยุคสมัย เนื่องจากการที่
พระมหากษัตริย์ทรงพระพลานามัยสมบูรณ์ มีพระชนมายุยืนนาน ย่อมนำมาซึ่งความมั่นคงของ
บ้านเมืองด้วย

ขอให้ทรงพระเกษมสำราญ

การถวายพระพรให้ทรงพระเกษมสำราญ มักปรากฏร่วมกับการถวายพระพร
ให้ทรงปราศจากความทุกข์ ปรากฏในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติหลายเรื่อง เช่น *โคลงสรรเสริญพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์* ถวายพระพรชัยมงคลให้ทรงเป็นสุข ปราศจากความทุกข์
และโทษภัย

ให้พระผ่านไอศวรรย์ เสวยสุข เสมอนา
ดับทุกข์โทษภัยพร้อม สิ่งร้ายมลายสูญ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พระขำนิโวหาร, 2546 : 131)

สมัยรัชกาลที่ 5 บทอาศิรวาทของนายทัต ครูใหญ่โรงเรียนวัดอมรินทร์ ถวาย
พระพรชัยมงคลให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ทรงพระเกษมสำราญทุกเวลา

๑ ขอคุณอดุลย์เดชแก้ว ไตรรัตน์
สามสิ่งดุงเสวตร์ฉัตร เชิดเกล้า
อำนาจศิริพิพัฒน์ พูลเพิ่ม
เสวยสุขทุกค่ำเช้า ขึ้นขึ้นชูกรมล

(วชิรญาณ, 18 (92), 2436 : 463)

“อาเศียรวาท” ลงพิมพ์ใน*วงวรรณคดี* เมื่อ พ.ศ. 2489 ถวายพระพรชัยมงคล แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลให้ทรงพระเกษมสำราญและห่างไกลจากความทุกข์

อาเศียรวาทอภิวันท์
เสวยสุขทุกข์ร้างลี

ถวายปิ่น ไผทพ้อ
ทลือกองค์

(วงวรรณคดี, 1(1), 2489: พิเศษ)

ขอให้เพิ่มพูนพระเกียรติยศ

เกียรติยศ หมายถึง เกียรติโดยฐานะตำแหน่งหน้าที่หรือชาติชั้นวรรณะ การถวายพระพรชัยมงคลให้เพิ่มพูนหรือดำรงพระเกียรติยศจึงหมายถึงการถวายพระพรให้ทรงได้รับการสรรเสริญสดุดี บางครั้งปรากฏว่ากล่าวถึง พระเกียรติและพระยศแยกจากกันก็มี การถวายพระพรเช่นนี้ปรากฏในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ เช่น *เพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว* ถวายพระพรให้ “พระเกียรติยศปรากฏทั่วจักรวาล ดั่งอวดดารผ่านโลกเป็นโจกจอม” (หมื่นพรหมสมพัตสร, 2462 : 38)

บทอาเศียรวาทมีการถวายพระพรชัยมงคลในหัวข้อดังกล่าวเช่นเดียวกัน เช่น “คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคล” ลงพิมพ์ใน*ศัพทไทย* เล่มที่ 2 ฉบับที่ 6 เมื่อ พ.ศ. 2466 ในสมัยรัชกาลที่ 6 ถวายพระพรให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระเดชและพระเกียรติแผ่ไปในโลก ซึ่งสอดคล้องกับพระราชประสงค์ในการนำประเทศสยามให้ได้รับการยอมรับในจากนานาชาติ

๑ เพิ่มพูนเพ็ญพิริยเดชพิโตรกิติกระจาย

ปรากฏเถลิงภายใน
ณโลก

(ศัพทไทย, 2(6), 2466 : จ)

“คำถวายพระพรชัยมงคล” ถวายพระพรชัยมงคลแต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยแยกเป็นขอให้ทรงพระเกียรติแผ่ไพศาล และทรงพระยศยิ่งกว่าในอดีต

๑ พระเกียรติเกริกก้องฟองสกล ต่างด้าวยินยล

สรรเสริญพระคุณโจษจัน

๑ พระยศใหญ่ยิ่งปางบรรพ์ พิเศษมหันต์

อมิตรคิดคร้ามขามใจ

(เสนาศึกษาและแพทยศาสตร์. 13 (11), 2471 : ง)

ขอให้มีผู้มาฟังพระบรมโพธิสมภาร

การถวายพระพรชัยมงคลให้ทรงปราบศัตรูและมีผู้มาฟังพระบรมโพธิสมภาร เป็นการถวายพระพรชัยมงคลซึ่งเนื่องมาจากคติพระมหากษัตริย์นักรบหรือคติวีรกษัตริย์ และคติพระจักรพรรดิราช ซึ่งพระมหากษัตริย์ต้องทรงเพิ่มพูนพระบารมีด้วยการมีประเทศราชเข้ามาสวามิภักดิ์ จึงปรากฏว่าในการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดี นอกจากการสรรเสริญว่าทรงมีประเทศราชต่าง ๆ เข้ามาสวามิภักดิ์แล้ว การถวายพระพรชัยมงคลให้มีผู้มาฟังพระบรมโพธิสมภาร รวมถึงทรงปราบศัตรู ได้ก็เป็นคำถวายพระพรประการหนึ่งที่ปรากฏอย่างต่อเนื่อง เช่น ในเพลงยาวเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ถวายพระพรชัยมงคลให้เจ้าเมืองประเทศราชมาสวามิภักดิ์ มีความซื่อสัตย์ และถวายเครื่องราชบรรณาการ

๑ ให้ท้าวพระยาสามนต์มงคลทวีป มาสรวมชีพใต้บาทภิวาทนอม
ให้ชื่อต่อบพิตรคิดประนอม ให้นำน้อมเครื่องค้ำบมาอภิบาล
(หมื่นพรหมสมพัตสร, 2462 : 38)

แม้บทอาศิรวาทที่ศึกษาจะแต่งขึ้นในช่วงเวลาที่มีการเพิ่มพูนพระบารมีของพระมหากษัตริย์ด้วยการแสวงหาประเทศราชจะลดลงแล้ว แต่การถวายพระพรชัยมงคลให้ทรงปราบศัตรูและมีผู้มาฟังพระบรมโพธิสมภารยังเป็นคำถวายพระพรที่สืบเนื่องมาจากคติเดิม ดังตัวอย่างจากบทอาศิรวาทของนายลำตวน ครูใหญ่โรงเรียนวัดจักรวรรดิราชาวาส

๑ สรวมพระยศยิ่งล้ำ เลอจินตน์
สมพระราชประสงค์ถวิล ท้าวพร้อม
ถวัลย์รชรุ่งเรืองภิญโญ ยศนา
ทวีเทศราชมาน้อม นอบเกล้าถวายเวียง
(วชิรญาณ, 18 (92) : 455)

บทอาศิรวาท “โคลง, ฉันท, กาพย์, กลอน, ยอพระเกียรติเลิกการพนัน” ถวายพระพรชัยมงคลให้มีประเทศราชมาสวามิภักดิ์ฟังพระบารมีพระบารมีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑ ข้าบาทขอถวายพระพรชัย ทรงดำรงอยู่ในราไชยศักดิ์
อธิราชเข้ามาสวามิภักดิ์ จงรักฟังพระบารมี

(ดุสิตสมิต, ฉบับพิเศษ สำหรับแปนที่รภกในงานเฉลิมพระชนมพรรษาพ.ศ. 2461, 2461 : 35)

การถวายพระพรชัยมงคลประการดังกล่าวบางครั้งก็ปรากฏในลักษณะการถวายพระพรให้ทรงปราบศัตรู ดังตัวอย่างจาก “โคลงสรรเสริญบารมี” ลงพิมพ์ใน*วชิรญาณ* เล่มที่ 1 ฉบับที่ 1 ถวายพระพรให้อริราชศัตรูเกรงกลัวพระเดชานุภาพ

๑ ริปูหมุสิกเสี้ยน	สำแลง
จงอย่าหาญคำแหง	ฮึกห้าว
ครร้ายเกียงตีแปลง	มาเปลี่ยน เสียนา
ย่าเดชหยอนทุกด้าว	ดุจเนื้อยาสีห์ ฯ

(วชิรญาณ, 1 (1), 2427 : 4)

ขอให้มียะวระวณะผ่องใส

การถวายพระพรให้มีพระวระวณะผ่องใส เป็นหนึ่งในจตุรพิธพรชัย ในที่นี้หมายถึงรวมถึงการถวายพระพรให้ทรงพระสิริโฉมงดงามด้วย ดังปรากฏในเรื่อง*โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี* กวีถวายพระพรชัยมงคลว่า “ให้พระศรีกายจง อย่าเศร้า” (กรมศิลปากร, 2539 : 293) การถวายพระพรชัยมงคลเช่นนี้ปรากฏในบทอาศิรวาท เช่น บทอาศิรวาทของขุนสารัตถ์ธูรธำรง ลงพิมพ์ใน*ประตู่ใหม่* พ.ศ. 2451

๑ ขอ สมเด็จพระนารายณ์เจ้า	จอมสุรางค์
ทรง ศุภลักษณ์สรรพางค์	เลิศแล้ว
พระ ฉวีสุเบญจางค์	เจดทวิป
เจริญ พระชนม์โชติแพรว	ศุขพร้อมเพ็ญบูรณ์ ฯ

(ประตู่ใหม่, 1 (10), 2451 : 47)

สมัยรัชกาลที่ 7 บทอาศิรวาท “พระพรชัยมงคล” แต่งโดย ท. มังกรพันธุ์ ถวายพระพรชัยมงคลให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระวระวณะผ่องใส

๑ ขอทรงฉวีวรร	ณจะสันต์อร่ามใส
ผุดผ่องละอองใย	บริสุทธิ์ประเสริฐศรี

(The College News, ธันวาคม 2469 : พิเศษ)

การถวายพระพรชัยมงคลแก่พระมหากษัตริย์ประการต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นถ้อยคำถวายพระพรอันเป็นมงคลประเสริฐซึ่งกวีมุ่งถวายแด่พระมหากษัตริย์ มีลักษณะสืบเนื่องจากการถวายพระพรชัยมงคลที่ปรากฏในวรรณคดีก่อนหน้ามาจนถึงบทอาศิรวาท โดยไม่ปรากฏว่ามีถ้อยคำถวายพระพรประการที่แตกต่างจากสมัยก่อนหน้านัก

2) การขออำนาจของพระมหากษัตริย์ตลบันดาลความสวัสดิแก่กวี

นอกจากการถวายพระพรชัยมงคลแด่พระมหากษัตริย์แล้ว ยังมีการอ้างอำนาจของพระมหากษัตริย์ตลบันดาลความสวัสดิแก่บ้านเมืองและกวี อันเนื่องมาจากคติว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ประการหนึ่ง รวมถึงการสรรเสริญพระเกียรติคุณนับเป็นสิ่งมงคลซึ่งตลบันดาลความสวัสดิได้ จึงปรากฏว่าในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมีการอ้างอำนาจของพระมหากษัตริย์และการสรรเสริญพระเกียรติให้บันดาลความสวัสดิแก่กวี เช่น เรื่อง *ยวนพ่ายโคลงตั้ง* กวีขอพรให้แก่ตนเองในตอนก่อนเริ่มเนื้อหาส่วนสูตรสถานี โดยขอให้ปราศจากโรค ปราศจากอุปสรรค และขอให้พบสิ่งประเสริฐตงามต่าง ๆ ด้วยอำนาจของการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ผู้เป็นที่เคารพของกวี

๑ ขอข้าแรมโรคร้อน	อย่ามี หนึ่งเลย
ขอข้ารสายพิณ	นาศม้วย
ขอสี่สิ่งศรีสี่	ศุขสาธุ เสวยแฮ
แรงร้ายศไ้ด้วย	หึ่งรหรรษ
	(กรมศิลปากร, 2540 : 345)

สมัยรัชกาลที่ 5 บทอาศิรวาทของขุนสารัตถ์ธรรธารัง อ้างอำนาจแห่งพระเดชพระคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ป้องกันอันตรายและขอให้ตนมีความเกษมสำราญ

๑ ปวงข้าประตุใหม่	ฤดีไคร่จะอดหนุน
ของเก่ากระวีพูน	ประปฐุประบ่ารุงเจริญ
๑ ขอเดชพระเปนเจ้า	สถิตย์เกล้ากระหม่อมเชอญ
แม่ข้าจะคิดเขอน	พระคุณคุ้มภัยอันตราย
๑ ขอไชโยชัยภ	กระเดื่องชื่อประชันชาย
ไต่ผู้ประทุษฐ์หมาย	มล้างลับมลายพันธุ์
๑ ขอให้ดำรงริน	ประชาชื่นประชุมบร
เืองทั่วทวิวัน	สวัสดิสศวกเทอญ

(ประตุใหม่, ฉบับที่ 26, 2452: 123)

ในสมัยรัชกาลที่ 6 บทอาศิรวาท “คำฉันทเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคล” อ้างอำนาจพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นที่พึ่งของสิ่งพิมพ์รายคาบ *คัพทไทย* ให้สำเร็จสมตามวัตถุประสงค์คือการทำนุกบ่ารุงวงการวรรณคดี

- ๑ อำนวยการมีอำนาจภาพผลเพิ่มเติม
 ตั้งเครื่องประดับเจิม จรุง
 ๑ “ศัพทไทย” พึงมนะพึงพระเดชอนุกุล
 สัมฤทธิกิจจรูร สเถียร
 ๑ โดยหวังวรรณคดีมดุงทพเพราะเพียร
 พึงอยู่โยเยเชียร ฆกาล

(ศัพทไทย, 2 (6), 2466 : จ)

การอ้างอำนาจของพระมหากษัตริย์ให้ลดบันดาลความสวัสดิแก่กวีน่าจะมีที่มาจากคติการแต่งบทประณามพจน์ก่อนดำเนินเนื้อหาวรรณคดี ในบทอาศிரวาทซึ่งมีลักษณะคล้ายกับบทประณามพจน์โดยจัดวางไว้ส่วนต้นของสิ่งพิมพ์รายคาบ จึงสืบทอดขนบด้านเนื้อหาในการขอพรดังกล่าวเพื่อสร้างเสริมความเป็นสิริมงคลแก่การดำเนินกิจการสิ่งพิมพ์รายคาบของตน

3.1.4 การสืบทอดขนบด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์

การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในวรรณคดีใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อนำเสนอพระเกียรติยศอันสูงส่งของพระมหากษัตริย์ กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ปรากฏจึงมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การสรรถ้อยคำสำนวนโวหารที่ประณีตสูงส่งสมพระเกียรติยศ และการใช้วรรณศิลป์เพื่อเร้าอารมณ์ให้ผู้อ่านเกิดสำนึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณ โดยมีกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่มีขนบแบบแผน บทอาศிரวาทสืบทอดขนบด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ดังกล่าวโดยการใช้ความเปรียบ การใช้ถ้อยคำตามแบบแผนของการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีเพื่อแสดงถึงความสูงส่งของบทอาศிரวาทและการลำดับเนื้อหาตามขนบของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ

3.1.4.1 การใช้ถ้อยคำที่มีแบบแผน

การใช้ถ้อยคำในการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีมีแบบแผนถ้อยคำซึ่งปรากฏสืบทอดกัน โดยเฉพาะการขึ้นต้นบทประพันธ์ การใช้ถ้อยคำดังกล่าวปรากฏสืบเนื่องมาจากการแต่งบทอาศிரวาทต่อมา ดังตัวอย่างคำว่า “สรวมชีพ” “ศรีสิทธิ” “ไชยไชย” “แกลงปาง” และ “ขอพระ”

การใช้คำว่า “สรวมชีพ” หมายถึง ขอชีวิต หรือ ขอจงให้ชีวิต ใช้ขึ้นต้นคำกราบบังคมทูลอย่างคำว่า “ขอเดชะ” ปรากฏในวรรณคดีเรื่อง *นิราศพระยามหานุภาพไปเมืองจีน* ซึ่งมีเนื้อหาเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ความว่า

ด้วยภักดีชุติลาบาท

๑ สรวมชีพบังคมบรมนารถ
อภิวาทขอเบื้องพระบารมี
(กรมศิลปากร, 2539 : 369)

ปรากฏคำว่า “สรวมชีพ” ในบทอาศிரวาท “คำฉันท์ถวายพระพรไชยมงคล
พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาภาคที่ 55 ปี 127” เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว

๑ สรวมชีพโผนอินศรีประนต วรบทิธาชินทร์
พระบาทสมเด็จพระปรมิน ทรมหาจุฬาลง
กรณ์, มิ่งมกุฎรัฐสยาม มสิมาสมัยทรง
พระชนม์เจริญจิรดำรง รชนับฉนวนาน
(ประตู่ใหม่, 1 (10), 2451: 48)

บทอาศிரวาท “ราชสดุดี” เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑ สรวมชีพอภิวาทบาทบงส์ พระผู้ดำรง
สยามรัฐฉัตรชัย
(สมุทรสาร, 3 (25), 2459 : พิเศษ)

บทอาศிரวาท “อภิวาทนฉันทกถา” เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

๑ สรวมชีพพรรค “สุภาพบุรุษ” คณะนิพนธ์
ผู้ข้าพระบาทบรร- ณกร
(สุภาพบุรุษ, พฤตศิกายน 2472: ก)

การใช้คำว่า “ศรีลิตี” หมายความว่า ขอความดีงามจงบังเกิด มักใช้ขึ้นต้นคำ
ประพันธ์ ปรากฏในร่ายนำ เรื่องยวนพ่ายโคลงดั้น ความว่า

๑ ศรีลิตีธีสวัสดิ ชยศตุมงคล วิมลวิบูลย์
อดุลยาติเรก เอกภูธรกรกช ทสนัษสมุขลิต วิกสิตสรโรชิตม บรม
นบอภิวาท บาทโรไชพระโคดม
(กรมศิลปากร, 2540 : 345)

ปรากฏการใช้คำว่า “ศรีสิทธิ” ในบทอาศรัยวาท “คำถวายพระพรชัย” เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑ ศรีสิทธิศุภเลิศล้ำ	ฤกษ์ชัย
ชัยฤกษ์บรรพสมัย	ปราศเศร้า
เศร้าปราศเนื่องพิธีใน	ขัตติยราช
ราชขัตติยประชาธิปกเกล้า	ปกป้องชาวสยาม

(The College News, กุมภาพันธ์ 2468 : 498)

การใช้คำว่า “ศรีสิทธิ” ในวรรณคดีแต่เดิมมักพบว่าใช้เป็นคำตันในร่ายนำ แต่ในบทอาศรัยวาทปรับเปลี่ยนนำคำว่า “ศรีสิทธิ” มาใช้เป็นคำตันในคำประพันธ์ประเภทอื่นนอกจากร่ายด้วย

การใช้คำว่า “ไชยไชย” บางครั้งใช้ว่า “ชยชย” หรือ “ชัยชัย” พบในเรื่อง *พ่ายโคลงตั้ง* ความว่า

๑ ชยชยศโยคเจ้า	จักรกรี
ไกรเทพศรีสาคร	เฟื่องหน้า
ชยชยเมื่อพูนศรี	นางนาฏ
ชยบพิตรพันฟ้า	เฟื่องมา ๆ
๑ ชยชยอำนาจ้าว	คือราม
รอนราพล่วงลงกา	แผ่นแผ้ว
ชยชยตั้งติดตาม	มารมรงค์ นั้นฤ
ชยชำนะได้แก้ว	ครอบครอง ๆ

(กรมศิลปากร, 2540 : 383)

ปรากฏการใช้คำว่า “ไชยไชย” ในบทอาศรัยวาท “คำถวายพระพรไชยมงคล” เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑ ไชยไชยสยามไชย	ไชยมไหพหลเพียร
อดุลเดชชिरวิเชียร	จักรพรรดิธรรดล
...	
๑ ไชยไชยถวายไชย	ขอสมใจประชาชี
เจริญพระชนม์ศรี	สวัสดิ์เพิ่มheimถาวร

(จดหมายเหตุแสงอรุณ, 20 (10), 2457: พิเศษ)

การใช้คำว่า “แกลงปาง” ใช้เมื่อกล่าวถึงเหตุการณ์พระราชกรณียกิจ พบใน
เรื่องยวนพ่ายโคลงดั้น ความว่า

๑ แกลงปางจอมโลกยเจ้า	จอมเลื่อง เลิศนา
เสด็จคอบคั่นพลไกร	แต่งไว
แกลงปางแต่งหัวเมือง	ขุนหมื่น ไปนา
เอาสุโขทัยได้	ง่ายงาม

๑ แกลงปางขยงขึ้นเศร้า	ใจพล พรรณนา
เพราะเพื่อฤทรงขาม	ปิ่นเกล้า
แกลงปางล่อลวงกล	ไพริศ เมืองนา
ถึงถึงเข้าตีเข้า	จึงเข้าเขาแพง

(กรมศิลปากร, 2540 : 347)

ในบทอาศிரวาท “ราชสดุดีโคลงดั้น” เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ
เกล้าเจ้าอยู่หัว ปรากฏการใช้คำว่า “แกลงปาง” ก่อนกล่าวถึงพระราชกรณียกิจในการรับพระยศพลเอก
พิเศษแห่งกองทัพอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. 2458

๑ แกลงปางปรมราชเจ้า	จอมชนม์
สยามรัฐฉัตรไชยศรี	สิทธิเกล้า
เฉลิมพระยศนายพล	เอกพิเศษ
ทัพวิลาสพร้อมแล้ว	เลือกถวาย

(สมุทรสาร. 2 (13), 2458 : 194)

บทอาศிரวาท “เห่เรือ” เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ปรากฏการใช้คำว่า “แกลงปาง” ก่อนกล่าวถึงพระราชกรณียกิจในการประพาสมณฑลราชบุรี
เมื่อ พ.ศ. 2452

๑ แกลงปางนรินทร์ธิเบศร์	ประพาสเขตรัสมิามณ
ชลราชบุรีเรียน	ตะนาวศววิเศษยาน

(ประตู่ใหม่, ปักษ์ที่ 31, 2452: 17)

การใช้คำว่า “ขอพระ” ในบทถวายพระพรชัยมงคล ปรากฏในเรื่องโคลง
ชะลอพระพุทธรไสยาสน์ กวีใช้คำว่า “ขอพระ” ที่ตำแหน่งต้นบทโคลงเพื่อกล่าวอ้างอำนาจของสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์อำนาจพรต่าง ๆ แก่พระมหากษัตริย์

๑ ขอพระพุทธรภาคยให้	ไสยา
อสุรินทรจงจินตนา	ไผ่ใผ่
ของจงองค์จักรา	สุรภาพ
เกษมสถานต์บานจิตรเข้า	คำคล้อยนิจกาล

(กรมศิลปากร, 2530 : 61)

ในบทอาศิรวาทมีการสืบทอดการใช้คำว่า “ขอพระ” เป็นคำขึ้นต้นบทโคลง
เช่นเดียวกันแต่ไม่ปรากฏว่าใช้ในการอ้างอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยกวีนำคำว่า “ขอพระ” นำคำกล่าว
ถวายพระพรชัยมงคล ดังตัวอย่างจากบทอาศิรวาทของนายบุญ โรงเรียนวัดเสนาสน์ ลงพิมพ์ใน
วชิรญาณวิเศษ เมื่อ พ.ศ. 2430

๑ ขอพระบาราศไริ่	โรคนัน ตรายเฮย
เสวยสุขเกษมสันต์	สำอางค์
พระชนม์จุงดลพัน	พัสสะเพิ่ม พูนแฮ
อำนาจพระพุทธรเจ้า	เสร็จทั้งธรรมสงฆ์

(วชิรญาณวิเศษ, 3 (13), 2530 : 98)

ทั้งยังมีการใช้คำว่า “ขอพระ” เป็นคำขึ้นต้นโคลงแต่ละบาทเพื่อจำแนกคำ
ถวายพระพรชัยมงคลแต่ละประการ ดังตัวอย่างจาก “โคลงที่นักเรียนโรงเรียนวัดราชบพิธร้อง
สรรเสริญพระบารมี” ลงพิมพ์ในวชิรญาณ เมื่อ พ.ศ. 2436

๑ ขอพระชนม์ยิ่งร้อย	พรรษา แลเอย
ขอพระศิริสวัสดิ์มา	มันได้
ขอพระยศกฤษณา	นุภาพแผ่ ไปแฮ
ขอพระเสวยถวัลย์ได้	ท่างเสี้ยนเค็กโกษย

(วชิรญาณ, 6 (31), 2439 : 3038)

3.1.4.2 การใช้ความเปรียบ

การใช้ความเปรียบเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมี
ขนบการสืบทอดแนวคิด โดยเฉพาะการใช้ความเปรียบแบบอุปมาและอุปไมย โวหารความเปรียบที่

ปรากฏในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติยังมีการสืบทอดมาสู่บทอาศรัยวาท โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความเปรียบเกี่ยวกับองค์พระมหากษัตริย์และความเปรียบเกี่ยวกับพระคุณสมบัติ

1) ความเปรียบเกี่ยวกับองค์พระมหากษัตริย์

เป็นกลวิธีการนำเสนอสถานะของพระมหากษัตริย์อันสูงส่ง โดยเปรียบเทียบพระองค์กับบุคคลหรือวัตถุที่มีความสูงส่งหรือคุณสมบัติพิเศษบางประการ

ความเปรียบพระมหากษัตริย์ว่าเป็นบิดามารดา ปรากฏในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเรื่อง *โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี* กวีใช้ความเปรียบแบบอุปลักษณ์ว่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเป็นบิดามารดาของแผ่นดิน ความว่า

๑ พระเดิวยบุญลากลีเลี้ยง	ประชากร
เปนบิดูรมาตร	ทั่วหล้า
เปนเจ้าและครูสอน	สั่งโลก
เปนสุขทุกถ้วนหน้า	นิกรทั้งชายหญิง

(กรมศิลปากร, 2539 : 289)

บทอาศรัยของนายจิบ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส ยกย่องพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงพระเมตตาต่อประชาชนเหมือนบิดามารดาเลี้ยงบุตร

๑ ทรงอารีรอบถ้วน	ทุกภา ษาเอย
ทรงเมตตากรุณา	ยิ่งล้ำ
ตั้งบิตรและมารดา	เลี้ยงนัด ดนัยเส
ควรกระตัญญูน้ำ	จิตรน้อมในพระคุณ

(วชิรญาณ, 18, (94), 2436 : 32)

บทอาศรัยว่า “คำถวายพระพรชัยมงคล” ยกย่องพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงเปรียบเหมือนพ่อผู้อุปถัมภ์ประชาชนชาวไทยเหมือนบุตร

๑ ปานว่ามหาชนกนา	อุปถัมภ์ด้นัยไทย
ปานว่าพระอาจารย์ไซ	คุณะโทษแก่ศิษย์ผอง

(มหาวิทยาลัย, ธันวาคม 2467: พิเศษ)

ความเปรียบพระมหากษัตริย์ว่าเป็นต้นโพธิ์ อันเป็นที่พึ่งของประชาชน ปรากฏในเรื่อง *ยอพระเกียรติสามรัชกาล* พระยาไชยวิชิต (เผือก) ยกย่องพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงพระเดชานุภาพปกเกล้ากษัตริย์น้อยใหญ่ตั้งร่มโพธิ์ทอง

๑ พระเดชจรมฟ้า	เย็นดิน
คือรศอำมฤตยริน	เรียเกล้า
กระษัตริ์ท้าวธรณินทร์	ในทวีป นีนา
เอาพระเดชปกแผ่	อยู่เพียงโพธิ์ทอง

(พระยาไชยวิชิต (เผือก), 2459 : 2)

บทอาศรัวาท “วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2461” เปรียบพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงเหมือนดั่งร่มโพธิ์ซึ่งเป็นที่พึ่งของประชาชน

๑ ทวยราษฎร์ขาดเซ็นเย็นใจ	พึ่งพระภูวนัย
<u>ดั่งร่มโพธิ์พฤษา</u>	

(ดุสิตสมิต ฉบับพิเศษ สำหรับเป็นที่รอกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2461, 2461: 2)

บทอาศรัวาท “ดุสิตสมิตถวายดอกไม้ธูปเทียน” ใช้กลวิธีการเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ โดยวิกกล่าวเรียกพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงเป็นร่มโพธิ์ทอง

๑ ขอ <u>พระร่มโพธิ์ทอง</u> ครองข้าบาท	จนสิ้นชาตินับกว่าร้อยฉนน้า
ทุกข์ภัยสุขได้เป่นประจำ	ขอพระดำรงสวัสดิ์พัฒนา

(ดุสิตสมิต, 5 (199), 2465: 111)

ความเปรียบพระมหากษัตริ์ว่าเป็นฉัตร ปรากฏในเรื่องยอพระเกียรติสภารัชกาล พระยาไชยวิชิต (เผือก) เปรียบพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชดั่งฉัตรป้องกันแผ่นดิน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

๑ สมเด็จพระเพ็ชัญบรมนารถ	<u>พระบาทดั่งฉัตรขึ้นกั้นหล้า</u>
ทรงมหาอนุภาพได้ปราบดา	เป่นมหาสมมติสุทริวงค์

(พระยาไชยวิชิต (เผือก), 2459 : 28)

บทอาศรัวาท “คำถวายไชยมงคล” เปรียบพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงเหมือนดั่งฉัตรแก้วป้องกันภัยแก่ประชาชน

๑ องค์ไต่บรมเศร์ล้า	เหลือร้า พรรณนา
ทรงอภินิหารล้า	เร็จแผ้ว
ผ่านพิภพสยามคำ	รบสาม
<u>ร่มสั้วดั่งฉัตรแก้ว</u>	<u>กั้นสรพภัย</u>

(จดหมายเหตุแสงอรุณ, 18 (10), 2455: พิเศษ)

บทอาศรัยวาท “คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคล” เปรียบพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าเหมือนดังฉัตรนำความร่มเย็นแก่ประชาชน

๑ อุดมบุญอุบลชัย ประจักษ์ตรีวิเชียร
ณ เบื้องเศศกระจำทาง ประเทืองธรรมะร่มเย็น

(ศัพท์ไทย, 2 (6), 2465: ค)

2) **ความเปรียบเกี่ยวกับพระคุณสมบัติ** เป็นกลวิธีการนำเสนอพระคุณสมบัติให้เห็นได้อย่างชัดเจน โดยเปรียบเทียบพระคุณสมบัติบางประการของพระมหากษัตริย์ว่ามีเสมอด้วยบุคคลหรือวัตถุซึ่งแสดงคุณสมบัตินั้นอย่างชัดเจน

ความเปรียบพระเดชกับพระอาทิตย์ ปรากฏในเรื่อง *ยวนพ่ายโคลงดั้น* กวีเปรียบชัยชนะและพระเดชานุภาพของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถว่ารุ่งเรืองดังพระอาทิตย์ แม้เมืองแห่งเทวดาและคนธรรพ์ก็อยู่ภายใต้พระบารมี

๑ ชยชยานุภาพท้าว ทยมทิน กรแส
เมืองเทพคนธรรพ อยู่ถ้อย
ชยชยพ่องอินทร นุภาพ
บุญเบอกเมืองถ้วนร้อย รอบถวาย ฯ

(กรมศิลปากร, 2540 : 384)

บทอาศรัยวาทของนายเอี่ยม อาจารย์ที่หนึ่ง โรงเรียนวัดกษัตราธิราช เปรียบพระเดชานุภาพของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าเหมือนแสงอาทิตย์ส่องพื้นดิน

๑ พระเกียรติเกริกฟ้า ดินระบือ
พระเดชดุจเืองถ้อย ถ้อยกล้า
พระคุณคู่จันทร์ภา วันผ่อง เพ็ญนา
พระปัญญายิ่งใหญ่ นิกรท้าวทุกสถาน

(วจิรญาณวิเศษ, 3 (12), 2430: 90)

บทอาศรัยวาท “กลอนพระราชประวัติประจำปี” เปรียบพระเดชานุภาพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าเหมือนแสงอาทิตย์ส่องทั่วฟ้า

พระเดชเพียงภาษากรเขจรจรัส ส่องสว่างจังหวัดพระเวหา
พระคุณพระองค์คือคงคา เย็นใจไพร่ฟ้าประชาชี

(ดุสิตสมิต ฉบับพิเศษสำหรับเปนที่ระลึกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2463, 2463 : 13)

บทอาศรัยวาท “คำถวายพระพรชัยมงคล” เปรียบพระเดชานุภาพของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าเปรียบดังพระอาทิตย์ในเวลากลางวันซึ่งจัดเมฆหมอกและความมืด

๑ พระเดชานุภาพพูน ประหนึ่งสุริย์ณกลางวัน
จัดเมฆและหมอกอัน ธารมืดและมัวหมอง

(มหาวิทยาลัย, 4 (8), 2469 : พิเศษ)

ความเปรียบพระมหากษัตริย์คุณกับสายน้ำ ปรากฏในเรื่อง คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราสาททอง กวีเปรียบพระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระเจ้าปราสาททองว่ามากมายจนมหานทีสีทันดรไม่อาจเทียบได้

๑ สรรเสริญคุณพระภูธร เจ็ดสีทันดร
สรุบทบเปรียบเทียบแทน

(กรมศิลปากร, 2543 : 87)

บทอาศรัยวาทของนายน้อยเปรียญ อาจารย์ที่หนึ่งโรงเรียนวัดบพิตรพิมุข ยกย่องพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยเทียบกับห้วงน้ำสร้างความสุขแก่สัตว์ทั้งหลาย

๑ พระคุณพระบาทเจ้า จอมธรรม ธีราชเอย
ยวดยิ่งพันรำพรรณ พจนได้
เอกโอฆอ่าวแห่งอรุ ณพ่าน นองแฮ
สร้งโสรจทรงสวัสดิ์ให้ สุขซ้ำเสพย์เกษม

(วชิรญาณวิเศษ, 3 (12), 2430 : 90)

บทอาศรัยวาท “กลอนพระราชประวัติประจำปี” เปรียบพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าเหมือนแม่น้ำนำความเย็นใจแก่ราษฎร

พระเดชเพียงภาษกรเขจรจรัส ส่องสว่างจังหวัดพระเวหา
พระคุณพระองค์คือคงคา เย็นใจไพร่ฟ้าประชาชี

(ดุสิตสมิต ฉบับพิเศษสำหรับเป็นที่ระลึกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2463, 2463 : 13)

บทอาศรัยวาท “คำถวายพระพรชัยมงคล” เปรียบพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าเปรียบสายน้ำซึ่งแบ่งไปหล่อเลี้ยงแหล่งน้ำทั้งหลาย หล่อเลี้ยงสิ่งมีชีวิตทั้งหลายในแผ่นดิน

๑ ฉะนี้ข้าคะนึ่งใน นทีถึงอุทกธาร	พระคุณไทรเปรียบปาน เฉลียวแหล่งชลาลัย
๑ มนุสส์สรรพสัตว์สิ้น และเลี้ยงสรรพพืชใน	ก็อาบกินสรวยใจ พิภพเพิ่มพิพัฒน์ผล

(มหาวิทยาลัย, 4 (8), 2469: พิเศษ)

ความเปรียบพระชั้นดิตรรมกับแผ่นดิน ปรากฏในเรื่อง *ยวนพ่ายโคลงตั้ง*
กวีเปรียบเทียบอดทนอดกลั้น (กษมา) ของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถและทวีปทั้งสี่

๑ พระทรงธรรมมิศรมแม่ พระแก้วนกลไกรสร พระญาณปางพันแสง พระกษมาเสมอเหล่า	พระธรรม แก้วนกล้า แสงรอบ เรืองแฮ สี่แดน
--	--

(กรมศิลปากร, 2540 : 341)

บทอาศิรวาทของนายภูก อาจารย์ที่หนึ่งโรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส เปรียบ
พระชั้นดิตรรมของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับแผ่นดิน

๑ พระเมตตาปางพัน พระกรุณาเสมอสมุท พระชั้นตยาจุ อำนาจดลอรินทร์กล้า	ภูมพทุ ธางค์เอย หลากเหล่า ธรรณิศ นันแฮ กลับน้อมสนิทสนอง
--	--

(วชิรญาณ, 3 (8), 2430 : 62)

3.1.4.3 การลำดับเนื้อหา

วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติของไทยมีขนบในการลำดับเนื้อหา มีนำเสนอเรื่อง
และดำเนินเรื่องอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งโครงเรื่องออกเป็นส่วนนำเรื่อง ส่วนตัวเรื่อง และส่วนท้ายเรื่อง
โดยส่วนต้นเป็นบทประณามพจน์ ต่อมาดำเนินเนื้อหาด้วยการสรรเสริญพระเกียรติยศหรือยกพระราช
กรณียกิจสำคัญมาแสดงไว้ให้เป็นที่ประจักษ์ แล้วกล่าวถวายพระพรชัยมงคลเป็นลำดับสุดท้าย จนอาจ
กล่าวได้ว่าเป็นขนบการแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่สืบทอดกันต่อมา

บทอาศิรวาทส่วนใหญ่มีโครงสร้างการดำเนินเนื้อหาที่คล้ายกัน กล่าวคือ ส่วน
นำเรื่องกล่าวถึงโอกาสในการแต่งบทอาศิรวาท ส่วนเนื้อเรื่องกล่าวสรรเสริญพระเกียรติยศ และ
ส่วนท้ายกล่าวถวายพระพรชัยมงคล ดังตัวอย่างจาก “ขอถวายพระพรชัยมงคล” ลงพิมพ์ใน *นักเรียน*
เมื่อ พ.ศ. 2466

ส่วนนำเรื่อง

๑ สุภมาสมากรบรรร	ลณวันปฐมตรง
ฉะเพาะในสมัยม่ง	คลราชพิธิตรง
๑ อุปการอุฬารเอก	อดิเรกเจริญผล
สิริเสริมเฉลิมชน	มพิพัฒน์พระพรราช

ส่วนเนื้อเรื่อง

๑ อนุสรพระการุญ	วรคุณอดุลย์งาม
กิติเดชอุดมคาม	ภีรबारมิญาณ
๑ พีรราชพระรามหก	อธิปกประชาปาน
ปิตุเพิ่มผดุงสาน	ติประโยชน์โยยง

ส่วนท้ายเรื่อง

๑ อภิวาทพระบาทสรวม	พรววมประชุมจง
ทนุสิ่งสวัสดีสง	เคราะห์สู่พระภูธร
๑ ชยสิทธิ์ประมวญนำ	ผลทำนุถาวร
ทวรัตต์นรินทร	จิระเทอดเจริญเทอย

(นักเรียน. 2 (31), 2466 : 2)

การลำดับเนื้อหาในบทอาศிரวาทแม้จะไม่ได้สืบทอดโครงสร้างของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติทั้งหมด โดยมีการสร้างสรรค์นำโอกาสในการแต่งบทอาศிரวาทแทนบทประณามพจน์ในส่วนนำเรื่อง แต่ก็ส่งผลให้เป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญของโอกาสในแต่งบทอาศிரวาทแต่ละสำนวน

3.2 การสร้างสรรค์ในบทอาศிரวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8

บทอาศிரวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ไม่เพียงแต่สืบทอดขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไทยหลายประการดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ยังปรากฏการสร้างสรรคใหม่หลายประการ ผลการศึกษาพบว่าบทอาศிரวาทมีการสร้างสรรค์ใหม่ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบ ด้านเนื้อหาและแนวคิด รวมถึงด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ โดยการสร้างสรรค์ต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นผลมาจากรูปแบบการจัดพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบและบริบททางสังคมเป็นสำคัญ

3.2.1 การสร้างสรรค์ด้านรูปแบบ

บทอาศิริวาทมีรูปแบบการประพันธ์ที่ได้รับการสร้างสรรค์จากขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไทย ได้แก่ รูปแบบการประพันธ์ที่ได้รับการสร้างสรรค์และเนื้อหาได้รับการกระชับให้สั้นลง

3.2.1.1 การสร้างสรรค์รูปแบบคำประพันธ์

บทอาศิริวาทไม่จำกัดรูปแบบคำประพันธ์ไว้อย่างชัดเจน แม้บทอาศิริวาทจำนวนมากจะเลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์ตามขนบการแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ แต่ยังมีบทอาศิริวาทจำนวนหนึ่งที่มีการสร้างสรรค์รูปแบบคำประพันธ์ โดยการใช้รูปแบบคำประพันธ์ผสมที่กวีคิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ เพื่อแสดงความสามารถในการแต่งบทอาศิริวาทด้วยรูปแบบคำประพันธ์ที่หลากหลาย โดยการสร้างสรรค์รูปแบบคำประพันธ์ที่ปรากฏในบทอาศิริวาท ได้แก่ รูปแบบคำประพันธ์ผสมโคลง รูปแบบคำประพันธ์ผสมโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และรูปแบบคำประพันธ์โคลงห่อกาพย์

1) รูปแบบคำประพันธ์ผสมโคลง เป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่ประกอบด้วยโคลง 4 ประเภท ได้แก่ โคลงวิชมุขมาลี โคลงสินธุมาลี โคลงจิตรถตา และโคลงสี่สุภาพ ไม่ปรากฏว่ามีกรรย่อยโคลง พบการนำรูปแบบคำประพันธ์เช่นนี้มาแต่งบทอาศิริวาท “ถวายพระพรในการขึ้นพระตำหนัก” ถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสขึ้นพระตำหนักในดุสิตธานี โดยโคลง 3 จาก 4 ประเภท ได้แก่ โคลงวิชมุขมาลี โคลงสินธุมาลี โคลงจิตรถตา เป็นโคลงที่รัชกาลที่ 6 ทรงยกมาเป็นโคลงต้นแบบสำหรับฝึกแต่งโคลงเป็นโคลงต้นแบบสำหรับฝึกแต่งโคลงในเรื่อง *พระบรมราชาธิบายในการประพันธ์*

วิชมุขมาลี

๑ ศุภวารณคาบนี้	ศรีเฉลิม
พระตำหนักน้อยน่าชม	เลิศฟ้า
สำคัญตสมัยเสริม	พระพร้า
เลอพระจอมเจ้าหล้า	ผ่านเสียม

สินธุมาลี

๑ ธประดิษฐ์จิตล้วน	บรรจง
เฉกว่าอินทร์อวยลง	สูให้
งามแมนพิมานทรง	อมเรศ
สมถีนประทับได้	สุขสราญ

จิตรลดา

๑ สมบุรีบุเรศร์แล้ว	ดุสิตา
สมเกียรติชวานาคร	ถิ่นนี้
แคว้นไตพระราชา	ทรงประทับ
บุเรศร์นั้นจักชี้ช่อง	เจริญ

โคลง ๔ สุภาพ

๑ พระประสงค์ทุกสิ่งล้วน	จูงสฤษดี
เหล่าราชปจจามิตร	ระยอบเกล้า
จำเรีญจตุรพิธ	พรยั้ง
ขอพระจอมเจ็ดเกล้า	เลิศล้ำเลอปูนซ์

(ดุสิตสมัย, 6 (68), 2462 : 2)

2) รูปแบบคำประพันธ์ผสมโคลง ฉันท กภาพย์ กลอน เป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่ประกอบด้วยรูปแบบคำประพันธ์ 4 ประเภท คือ โคลง ฉันท กภาพย์ และกลอน อาจมีการร้อยสัมผัสระหว่างรูปแบบคำประพันธ์ พบการนำรูปแบบคำประพันธ์นี้มาแต่งบทอาศรัยวาท เช่น บทอาศรัยวาท “โคลง, ฉันท, กภาพย์, กลอน, ยอพระเกียรติเลิกการพนัน” ของประติสमित ลงพิมพ์ใน *ดุสิตสมัย* ฉบับพิเศษเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2461 แต่งด้วยโคลงสี่สุภาพจำนวน 1 บท วสันตติลกฉันท 14 จำนวน 2 บท กภาพย์ฉับ 16 จำนวน 4 บท และกลอนสุภาพจำนวน 2 บท มีสัมผัสระหว่างคำประพันธ์แต่ละรูปแบบ ซึ่งคล้ายกับรูปแบบคำประพันธ์ “กวีวิจนะ” ซึ่งกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ใช้ในการทรงพระนิพนธ์เรื่อง สามกรุง ซึ่งเป็นการแสดงความสามารถของกวีว่าสามารถแต่งคำประพันธ์ได้หลากหลายรูปแบบ

โคลงสุภาพ

๑ งามองค์ธิดาไซ้	ราม่า
ทรงพระญาณปรีชา	ถ่องแท้
นำชาติสู่ทางอา	รยะสุข
ปวงประชาราษฎร์แล้	ส่งชรวงชโย

วสันตติลกฉันท

๑ ทรงชัยประเสริฐดุจะพระราม	นำสยามดำเนินเกิน
สู่ทางทิวีสริเจริญ	บมิแพ้นครใด

๑ ทรงสอดและส่องทิพยเนตร
บ้านเมืองสยามจะศิวิสัย

กลະเหตุประโยชน์ไทย
ก็เพราะองค์พระทรงธรรม์

ภาพย์ฉบั้ง

๑ ให้เลิกบ่อนเบี้ยการพนัน
สำหรับสยามธานี

เปนสิ่งสำคัญ

๑ ผู้ใดหากินโดยดี
เลยทจริตคิดพาล

มาพลอยปนปี

๑ ขโมยวิวาทอาจหาญ
เดือดร้อนต่อชนทั่วไป

ทำให้เกิดการ

๑ ปลอ่ยให้แจ็กเงินไทย
โดยหาประโยชน์ปมี

ออกจากเมืองไป

กลอน

๑ ฉนี้นับว่าองค์พระทรงศรี
ราษฎรจะสุขทุกวันไป
ข้าบาทขอถวายพระพรชัย
อริราชเข้ามาสวามิภักดิ์

พระคุณยิ่งสุดที่จะเปรียบได้
เพราะจอมไทยประเสริฐเลิศนัก
ทรงดำรงอยู่ในราชัยศักดิ์
จงรักฟิ่งพระบารมี ฯ

(ดุสิตสมิต, ฉบับพิเศษสำหรับเปนที่รึกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2461, 2461 : 35)

การใช้รูปแบบคำประพันธ์ผสมหลายรูปแบบมีทั้งใช้รูปแบบคำประพันธ์ครบทั้ง โคลง ฉันท กภาพย์ และกลอน เช่น “อาศิรพาทคานิงพระไตรรัตนาคิคุณแลคำถวายพระพรชัยมงคล พรารภ เป็นปฐมฤกษ์ในการออกหนังสือพิมพ์นารีนาค” ลงพิมพ์ใน*นารีนาค* เมื่อ พ.ศ. 2474 หรืออาจจาด รูปแบบคำประพันธ์ชนิดใดชนิดหนึ่งไป เช่น “คำถวายพระพรไชยมงคล” ลงพิมพ์ใน*จดหมายเหตุแสงอรุณ* เมื่อ พ.ศ. 2462 ประกอบด้วยกภาพย์ยานี กภาพย์ฉบั้ง โคลงสี่สุภาพ และสัททูลวิกกีฬิตฉันท

3) รูปแบบคำประพันธ์โคลงท่อกภาพย์ เป็นรูปแบบคำประพันธ์ที่พัฒนามา จากกภาพย์ท่อโคลงซึ่งกำหนดให้แต่งกภาพย์ยานีบทหนึ่งตามด้วยโคลงสี่สุภาพอีกบทหนึ่ง โดยเนื้อหาของ กภาพย์และโคลงต้องมีความสอดคล้องกันในแต่ละวรรค เช่น วรรคแรกของกภาพย์ยานีมีเนื้อความตรงกับบาทแรกของโคลงสี่สุภาพ แต่รูปแบบคำประพันธ์โคลงท่อกภาพย์ที่ปรากฏว่านำมาแต่งเป็นบทอาศิรพาท ปรากฏใน “ชโย” ลงพิมพ์ใน*ดุสิตสมิต* เมื่อ พ.ศ. 2461

โคลง

๑ ชโยโห่อีกอื้อ	อวยไชย
ไชยะชำนะใน	เศิกเกล้า
ชโยทหารไทย	ไปปราบ ฮั่นแฮ
ไชยะชำนะอ้า	โอรุร้องเริงรมย์

กาพย์

๑ ชโยโห่อีกอื้อ	คือโห่ช่วยอำนวยชัย
ไชยะชำนะใน	เศิกแขงเกล้าฝ้าสงคราม
ชโยทหารไทย	ไปปราบฮั่นปกครองคร้าม
ไชยะชำนะงาม	ชาวสยามร้องก้องเริงรมย์ ฯ

(ดุสิตสมิต, 1 (1), 2467 : 1)

โคลงห่อกาพย์ที่ปรากฏนี้มีลักษณะมีขึ้นต้นด้วยโคลงสี่สุภาพหนึ่งบทแล้วตามด้วยกาพย์ยานี 2 บท มีเนื้อความสอดคล้องกันในแต่ละบาท โดยกำหนดให้วรรคหน้าของโคลงสี่สุภาพบาทที่ 1 ถึงบาทที่ 3 ใช้คำเดียวกับวรรคที่ 1 และ 3 ของกาพย์ยานีทั้ง 2 บท ยกเว้นวรรคที่ 3 ของกาพย์ยานีบาทที่ 2 ไม่กำหนดให้ใช้คำเดียวกันทั้งวรรค อาจใช้คำขึ้นต้นตรงกันหรือมีเนื้อความสอดคล้องกันก็ได้

การใช้รูปแบบคำประพันธ์ประดิษฐ์ใหม่มาแต่งบทอาศิรวาทแสดงให้เห็นว่าบทอาศิรวาทได้รับการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง ไม่จำกัดว่าจะต้องสืบทอดขนบเป็นสำคัญ รวมทั้งแสดงถึงความเฟื่องฟูของวงวรรณกรรมในสิ่งพิมพ์รายคาบโดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 6 จึงมีการสร้างสรรค์รูปแบบคำประพันธ์อย่างกว้างขวางเพื่อแสดงความสามารถของกวี และเป็นการประชันความสามารถระหว่างสิ่งพิมพ์รายคาบแต่ละฉบับด้วย

3.2.1.2 การกระชับความยาวของบทประพันธ์

บทอาศิรวาทมีขนาดสั้นและย่อให้กระชับกว่าวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติตามขนบ เห็นได้จากบทอาศิรวาทที่ศึกษาส่วนใหญ่มีบทประพันธ์ประมาณ 10 - 30 บท แต่วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่มีมาแต่เดิมมักมีความยาวไม่น้อยกว่า 50 บทขึ้นไป เช่น *ยวนพ่ายโคลงตั้ง* แต่งด้วยร้อย 1 บท แทรกร้อยสั้น ๆ 1 บท และโคลงตั้ง 294 บท *โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช* แต่งด้วยโคลง 4 สุภาพ 78 บท และกลอนเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่งด้วยกลอนสุภาพ 261 บท

การลงพิมพ์บทอาศิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบเป็นเหตุหนึ่งซึ่งทำให้ความยาวของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่นำมาลงพิมพ์ต้องกระชับความยาวลง เนื่องจากในสิ่งพิมพ์ราย

คาบ 1 ฉบับ ต้องมีเนื้อหาหลากหลายและมีพื้นที่พิมพ์เนื้อหาแต่ละเรื่องจำกัด เป็นเหตุให้วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติซึ่งเดิมมีขนาดยาวต้องลดทอนขนาดให้เหมาะสมกับรูปลักษณ์การจัดพิมพ์ของสิ่งพิมพ์รายคาบ

นอกจากนั้นบทอาศรัยวาทยังเกิดขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกับการเกิดกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่เด่นชัดคือกวีนิพนธ์ของครูเทพ (เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี) ซึ่งแต่งขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2456 - 2485 (กิริติ ณะไชย, 2547 : 40) มีลักษณะสำคัญคือบทประพันธ์มีขนาดสั้นแต่ละเรื่องมีความยาวเพียงไม่กี่บท และมุ่งแสดงความรู้สึกหรือความเห็นของกวี ต่างจากวรรณคดีไทยแต่เดิมที่มักแต่งเป็นเรื่องยาว นำเรื่องมาจากนิทานชาดก หากเป็นการแสดงความรู้สึกก็จะพรรณนาโดยละเอียด (สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา, 2556 : 1) กวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่ดังกล่าวมีลักษณะสอดคล้องกับบทอาศรัยวาทด้านรูปแบบและเนื้อหา กล่าวคือ บทประพันธ์มีขนาดสั้น มีการสื่อสารมุมมองความคิดของกวีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ รวมถึงการนำเสนอเนื้อหาที่มักมีการเลือกประเด็นในการสรรเสริญพระมหากษัตริย์เพียงประเด็นเดียวเพื่อให้สามารถสื่อสารเนื้อหาสรรเสริญพระเกียรติอย่างชัดเจน

บทอาศรัยวาทเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบหนึ่งที่น่าเสนอเนื้อหาย่อและกระชับลงกว่าวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติอย่างเต็มรูปแบบ โดยพบบทอาศรัยวาทที่ระบุว่าจะแต่งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติอย่างย่ออาจหมายถึงการย่อให้กระชับขึ้นจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติอย่างเต็มรูปแบบนั่นเอง ดังตัวอย่างจากบทอาศรัยวาท “คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคล” ลงพิมพ์ใน*ศัพท์ไทย* เมื่อ พ.ศ. 2466

๑ อันคำพรรณนาคำนวณ โดยนยะชบวน
 บรมเดชาธิการ
 จุฬาลงกรณ์ไฟจิตรพิสดารลัย ดำริหวิจาร์ณ
 แต่ย่อและพอเพ่งเห็น

(ศัพท์ไทย, 3 (6), 2466 : ค)

บทอาศรัยวาท “คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคล” ลงพิมพ์ใน*ศัพท์ไทย* เมื่อ พ.ศ. 2467 ระบุว่ากรกล่าวขยายความพระราชกรณียกิจทั้งหมดอย่างละเอียดอาจเป็นสิ่งที่ “ยัดเกิน” จึงยกพระราชกรณียกิจมากกล่าวอย่างละน้อย

๑ อื่นอื่นอนันต์อา ทิประการะสำแดง
 แต่ต้นยุบลแจง จะขยายก็ยัดเกิน
 ๑ เอื้อนอัถ์ณัทศน์อ้าง นยะอย่างละน้อยเชิญ
 เปล่งถ้อย “ชโย!” เทอญ และถวายพระพรชัย ฯ

(ศัพท์ไทย, 4 (6), 2467 : ง)

โดยเมื่อเปรียบเทียบวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติและบทอาศิรวาทแล้วอาจพบว่าการวิธีการยกย่องพระเกียรติด้วยการพรรณนาพระราชกรณียกิจแตกต่างกัน กล่าวคือเมื่อพรรณนาพระราชกรณียกิจประการเดียวกันมักพบว่าวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติสามารถให้รายละเอียดได้อย่างชัดเจนกว่าแต่พระราชกรณียกิจเดียวกันในบทอาศิรวาทมักกระชับและย่อเยาะกว่า ดังตัวอย่างจาก *ฉันท์และภาพย์ห่อโคลงของพระองค์เจ้าเพิ่ม* กล่าวถึงการเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศในทวีปยุโรปของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. 2440 เมื่อเปรียบเทียบกับบทอาศิรวาท “คำฉันท์ถวายไชยมงคล” ของขุนบัญญัติวรราช ลงพิมพ์ใน *วชิรญาณ* เมื่อ พ.ศ. 2441 กล่าวถึงพระราชกรณียกิจเดียวกันทั้งยังให้ข้อมูลที่สอดคล้องใกล้เคียงกันด้วยสำนวนที่กระชับกว่า ดังตารางเปรียบเทียบ

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการเปรียบเทียบเนื้อหาฉันท์และภาพย์ห่อโคลงของพระองค์เจ้าเพิ่มและบทอาศิรวาท “คำฉันท์ถวายไชยมงคล” ของขุนบัญญัติวรราชในประเด็นที่สอดคล้องกัน

ประเด็นการเฉลิมพระเกียรติ	ฉันท์และภาพย์ห่อโคลงของพระองค์เจ้าเพิ่ม	“คำฉันท์ถวายไชยมงคล” ของขุนบัญญัติวรราช
ไม่เคยมีพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์ใดในอดีตเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศ	นับกาลนานล่วงเพลา แต่บุราณอยุธยา สถิตเสถียรธานี จนลุกรุงรัตนโกสินทร์ อยุธยบุรีนทร์ เจริญธำรงมณฑล ห้าร้อยห้าสิบปีถกล ในปรัตยุบันดล บัดนี้ก็มีประมาณ แม้จะนับชาติยราชภูมิบาล ทรงราชศฤงคาร สี่ปรีชแลชาติยาพงศ์ ก็สามสิบเก้าพระองค์ ครองพิภพธำรง อาณาเกษตรไพศาล	ผิยั้งคิดก็ยิ่งเห็น พระคุณเปนพยานเฉลย กษัตริย์ก่อนฤห่อนเคย เสด็จยาตราประพาสแดน

	ไม่มีชัตติเยศภูดาธาร องค์หนึ่งใดดาด เสรีจะละราชไอศวรรย์ เสด็จแดนชลมารคเนื่องอรร ณเวศระหว่างกัน ดารร้ายพิลึกกราวี ประพาสทวีปัสตงค์ศรี ยูโรปธานี ประดุจพระเดชนฤบาล	
ทรงพระวิริยะอุตสาหะ เสด็จฯ ทางเรือด้วยความ ยากลำบาก	ดำรงพระวรวงศ์ทรงธัญ ลักษณะประเสริฐสรรพ สถิตสถานชลธิ ฝ่าคลื่นฝนลมมากมี ภัยอเนกพันทวี ทุกข์ทวนพันที่ทรมาน ลงชลขึ้นสถลกันดาร ควรคิดสงสาร พระบาทนฤนาถนาลา	ทูร์ศแรมชลาห้วง ทเลหลวงพิภกแดน มหาภัยพิบัติแคลน คละแคล้วคลาศบออาจเป็ยพ

วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเรื่อง *แหล่งเทศน์มหาชาติ ของพระแก้ว วัดประยุรวงศ์*

เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่โปรดเกล้าฯ หล่อพระพุทธรชินราชจำลอง โดยลำดับเหตุการณ์มีรายละเอียดตั้งแต่ตำนานการสร้างพระพุทธรชินราช การแสวงหาพระพุทธรูปมาเป็นพระประธานวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม การหล่อพระพุทธรชินราชจำลอง และขบวนแห่พระพุทธรชินราชจำลองตั้งแต่เมืองพิษณุโลกมาจนถึงกรุงเทพฯ ในบทธาศิรวาทของพระปลัดช้อยวัดโมฬีโลกยาราม กล่าวยกย่องเหตุการณ์เดียวกันนี้ด้วยโคลงเพียงบทเดียว ดำเนินความอย่างกระชับแต่เล่าเหตุการณ์ครบถ้วนตั้งแต่ปิดทองพระพุทธรชินราชของค์จริง การหล่อพระพุทธรชินราชของค์จำลอง การแห่พระพุทธรชินราช ตลอดจนการสร้างวัดเบญจมบพิตรฯ

๑ พระแสงสังข์ขัท	ทางปราษฎ์
ทรงปิดทองชินราช	เสร็จได้
หล่อด้วยนวมาศ	เหมือนรูป เดิมแะ
เชิญสู่กรุงเทพแห้ไว้	วัดสร้างโบสถ์ถวาย

(วชิรญาณ, 18 (92), 2436: 462)

บทอาศรัวาทที่ศึกษาพบว่ามึเนื้อหากระชับ สามารถใช้ค่าน้อยแต่สื่อความกว้างขวาง ดังตัวอย่างจากบทอาศรัวาทของพระนาค วัดชนะสงคราม สามารถบรรจุเนื้อหาของพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ถึง 8 ด้าน ได้แก่ การบริหารบ้านเมือง การศึกษา การเก็บภาษี การมีช้างเผือกคู่พระบารมี การสื่อสาร เทคโนโลยี การคมนาคม และการยุติธรรม โดยใช้โคลง 4 สุภาพ เพียง 2 บท

๑ เจริญรัฐเรียมร้อย	รังสรรค์ หลากแล
เจริญราษฎร์เรียววรรณ	วิทย์เอื้อ
เจริญรัชฎากรรม	กลสติดัย
เจริญเสวตรคเชนทรเชื้อ	ชาติช้างธวัชสยาม
๑ สุขโสทรโทรศัพทไกล้	เสียงไกล สุขแะ
สุขเนตรศุขทัศน์ัย	แ้วนกล้อง
ศุขกายย้วยานโคล	ชลบก ศุขนอ
ศุขจิตจรุติธรรมป้อง	ปิดเสียนศุขเกษม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (วชิรญาณ, 18 (94), 2436 : 31)

ยังพบการกระชับเนื้อหาของบทอาศรัวาทด้วยการเลือกเนื้อหาเฉลิมพระเกียรติที่สัมพันธ์กับประเภทของสิ่งพิมพ์รายคาบหรือเนื้อหาหลักด้วย เช่น *วชิรญาณพิเศษ* เป็นสิ่งพิมพ์รายคาบของหอพระสมุดวชิรญาณ ลงพิมพ์บทอาศรัวาท “สรรเสริญพระเกียรติ” ของหลวงอุปการโกษาเมื่อ พ.ศ. 2428 มีเนื้อหาหลักกล่าวถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อหอพระสมุดวชิรญาณ

๑ พระ มหากษัตริย์เจ้า	จอมไท
องค์ ปจจุบันไ	ที่ห้า
ทรง พระพินิจฉัย	หอพระ สมุดแะ
คิด เพื่อประโยชน์หน้า	โลกยนั้นสรรเสริญ ฯ

(วชิรญาณพิเศษ. 1 (10), 2428 : 175)

แถลงการศึกษาเทพศิรินทร์ เป็นสิ่งพิมพ์รายคาบของโรงเรียนเทพศิรินทร์ เมื่อ
ลงพิมพ์บทธาสิรวาทก็เลือกพระราชกรณียกิจด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวคิดหลักในการเฉลิมพระเกียรติเพื่อให้สัมพันธ์กับเนื้อหาซึ่งมุ่งนำเสนอข่าวสาร
และกิจการของสถานศึกษา

๑ ครอบครองรัฐสยามลุลความสุวิลาส

จรัสเจริญชาติ

ประชา

๑ การศึกษาพระประสาทประสิทธิ์हितสถา

พรศิลปพิทยา

อุดม

(แถลงการศึกษาเทพศิรินทร์. 1 (1), 2466 : พิเศษ)

การนำเสนอเนื้อหาบทอาศิรวาทอย่างกระชับย่อเพื่อให้เหมาะสมกับ
รูปแบบของสิ่งพิมพ์รายคาบแสดงให้เห็นการพัฒนาของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมาเป็นบทอาศิรวาท
ซึ่งเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่ หากกวีต้องการพรรณนาพระราชกรณียกิจอย่างละเอียด
รอบด้านก็อาจเลือกแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติตามขนบเดิมซึ่งมีความยาวไม่จำกัด แต่บทอาศิรวาท
เปิดโอกาสให้กวีสามารถเลือกรูปแบบวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติแบบใหม่ที่กระชับ สามารถบรรยาย
พระราชกรณียกิจได้หลากหลาย และได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวาง

3.2.2 การสร้างสรรค์ด้านเนื้อหาและแนวคิด

บทอาศิรวาทมีการสร้างสรรค์เนื้อหาและแนวคิด โดยแบ่งออกเป็นการสร้างสรรค์
เนื้อหาซึ่งแสดงถึงแนวคิดในการเฉลิมพระเกียรติที่ได้รับการสร้างสรรค์ให้แตกต่างจากขนบการเฉลิม
พระเกียรติในวรรณคดีไทยเพื่อสอดคล้องกับบริบททางสังคม รวมถึงเนื้อหาที่ได้รับการเพิ่มเติมขึ้นใน
บทอาศิรวาทให้เด่นชัดขึ้นคือการกล่าวถึงโอกาสในการลงพิมพ์บทอาศิรวาท ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบ
ของสิ่งพิมพ์รายคาบที่มีกำหนดออกอย่างชัดเจน

3.2.2.1 การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์

การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ที่สร้างสรรค์ใหม่ในบทอาศิรวาทสมัย
รัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ซึ่งแสดงถึงแนวคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การ
เฉลิมพระเกียรติในฐานะผู้รักษาความสงบสุขของโลก การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้นำ
บ้านเมืองเข้าสู่โลกสมัยใหม่และการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในฐานะพระประมุขของชาติตาม
รัฐธรรมนูญ

1) การเฉลิมพระเกียรติในฐานะผู้รักษาความสงบสุขของโลก

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำประเทศไทยเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 โดยมีพระบรมราชโองการว่าด้วยการสงครามซึ่งมีต่อประเทศเยอรมันและออสเตรียฮังการี ความตอนหนึ่งว่า

“ได้ทรงสังเกตดูตามทางที่สมควรจะเห็นได้ในอาการกิริยาของประเทศท่ามกลางยุโรป คือประเทศเยอรมนี ๑ กับออสเตรียฮังการี ๑ ซึ่งได้กระทำการศึกนั้นแล้ว ก็กระทำให้เชื่อได้เป็นแน่ว่าประเทศทั้งสองนั้นได้กระทำการศึกมาแลยังกระทำอยู่ต่อไปในวิธีการอย่างที่แก่งหมื่นประมาทต่อหัวข้อใจความสำคัญของมนุษยชน แลไม่ได้มีความนับถือต่อประเทศน้อยทั้งหลายเลย แลไม่ถึงไม่ทำอย่างเปิดเผยตามความชอบธรรมและตามสัญญาในระหว่างนานาประเทศหลายทางจนเห็นได้ว่าเป็นสงครามอันหนึ่งซึ่งประเทศทั้งสองนั้นกระทำการศึกต่อการค้าขายของชาติมนุษย และต่อความสงบเรียบร้อยของโลกทั่วไป ... ทรงพระราชดำริเห็นการในที่สุดว่าความเป็นกลางนั้นจะใช้ไม่ได้ต่อไปอีกแล้ว แลเมื่อสงครามมีมาถึงความสงบเรียบร้อยของโลกแล้ว ความเป็นกลางนั้นไม่เป็นอันควรปรารถนาเลย อนึ่ง ย่อมเป็นหน้าที่ของกรุงสยามซึ่งเป็นสมาชิกอยู่ในหมู่ที่ชุมนุมประเทศทั้งปวงนั้น จะต้องรักษาความชอบธรรมทั้งหลายในระหว่างนานาประเทศให้เป็นที่น่าเชื่อถือ ศักดิ์สิทธิ์อยู่เสมอ”

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อ้างถึงใน ชาลี เอี่ยมกระสินธุ์, 2520 : 5-6)

จากพระบรมราชโองการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าฝ่ายมหาอำนาจกลางกระทำการอันไม่เป็นธรรม ก่อให้เกิดความไม่สงบสุขในโลก เป็นเหตุให้ประเทศสยามต้องประกาศสงครามเพื่อรักษาความเป็นธรรมและความสงบสันติของโลก

บทอาศรัยในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 6 พบแนวความคิดเฉลิมพระเกียรติในฐานะผู้รักษาความสงบสุขของโลก ด้วยการประกาศสงครามร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร โดยนำมาเชื่อมโยงกับคติธรรมภราดรภาพ และมีการตีความพระมหากษัตริย์ผู้รักษา “ธรรมะ” ว่าหมายถึงการรักษาความสงบเรียบร้อยในโลก ดังได้ทรงอธิบายคำว่า “ธรรมะ” ไว้ในพระราชนิพนธ์อำนาจคือธรรมว่า

ธรรมะเป็นสิ่งที่บันดาลความสงบและความสุขให้บังเกิดในคณะ
และชาติมนุษย์, เพราะฉะนั้นธรรมะที่ดีและที่เป็นธรรมะแท้ เรา
จึงเข้าใจกันว่าเป็นศัตรูของอำนาจ. คำว่า “อำนาจ” ในที่นี้
หมายความว่ากำลังซึ่งบุคคล หรือคณะ หรือชาติใดๆ ใช้สำหรับ
บารบปราบปรามผู้อื่นให้ต้องทำตามใจ

(รามจิตติ, 2460 : 2)

ใน “โคลงสรรเสริญเกียรติกรุงสยาม” ใน *สมุทรसार* ปีที่ 4 เล่มที่ 32 พ.ศ.
2460 ได้แสดงแนวคิดไว้ในสงครามโลกครั้งที่ 1 นั้น เยอรมนีและออสเตรียเป็นฝ่าย “อธรรม” ที่ก่อ
สงครามและทำลายความสงบสุขของโลก ส่วนฝ่ายสัมพันธมิตร รวมถึงสยาม ซึ่งมีพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นจอมทัพนั้นเป็นฝ่าย “ธรรม”

๑ อัสตรียร่วมมิตรแมน	ขุนमार
ผลาญมิตรผลาญธรรมผลาญ	โลกล้าง
ใช้เรือลอดชลธาร	ทำลายเหล่า เรือนอ
ไปเลือกไพร่ช้าง	ฝ่ายค้าคนกลาง ฯ
๑ มละทางธรรมประเทศถ้วน	ทุกสถาน
พยศยิ่งหยิ่งอหังการ	ก่อร้าย
ไปมีเมตตาผลาญ	มนุษยชาติ
คูหมั่นทั่วถิ่นด้าว	ประเทศน้อยทั้งหลาย ฯ
...	
๑ นฤบาลบรมนาถผู้	นายก
สยามรัฐชาติโลก	เลิศแก้ว
ปกาศิตสำพศก	ทราบทั่ว กันแธ
เผด็จมิตรเยอรมันแล้ว	กับทั้งอัสตรีย ฯ
๑ มิให้เสียศักดิ์สิทธิ์ข้อ	คุณธรรม
ครองโลกโลกธรรมประจำ	เจ็ดหล้า
ผู้ผลาญซึ่งธรรมนำ	พินาศสู่ ตนแล
ประกาศรบเลิกคบค้า	ร่วมผู้อธรรม ฯ

(สมุทรสาร, 4 (32), 2460 : พิเศษ)

แนวคิดเรื่อง “ธรรมะ” ที่ปราบปรามหรือเอาชนะ “อธรรม” ที่เชื่อมโยงกับ
การที่ทรงนำสยามเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 นี้ยังสอดคล้องกับพระราชนิพนธ์ *ธรรมาธรรมะสงคราม*

(อาทิตย์ ชีรวณิชกุล, 2565 : 158) กล่าวถึงธรรมเทวบุตรผู้รักษาความเป็นธรรม คอยสั่งสอนมนุษย์ให้ทำความดี และฝ่ายธรรมเทวบุตรผู้มีประพาศิษฐ์และยังแนะนำให้มนุษย์ทำชั่ว วันหนึ่งเทวบุตรทั้งสองและบริวารมาพบกันกลางอากาศ ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมหลีกเลี่ยงให้แกกัน ธรรมเทวบุตรถือว่ามีกำลังมากกว่าจึงเข้าโจมตีก่อนจนธรรมเทวบุตรเป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำ แต่ธรรมเทวบุตรกลับหน้ามีดพลัดจากรถ ถูกธรณีสูบ ในตอนท้ายเรื่องทรงระบุว่าในอนาคตจะมีผู้ทำลายธรรมะ ทำร้ายมนุษย์ ต้องการครองโลกและไม่ยึดมั่นสัญญา แต่ฝ่ายผู้ที่รักในธรรมะก็จะรวบรวมกำลังและเอาชนะได้ในที่สุด

แนวคิดดังกล่าวปรากฏเฉพาะในบทอาศிரวาทสมัยรัชกาลที่ 6 ในช่วงหลังจากประเทศสยามเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 แล้วเท่านั้น เมื่อพันรัชกาลที่ 6 ก็ไม่พบแนวคิดในลักษณะนี้อีก

2) การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้นำบ้านเมืองสู่ความเป็นสมัยใหม่

ความเป็นสมัยใหม่หมายถึงภาวะที่ผู้คนตระหนักรู้ว่ามีความแตกต่างจากยุคสมัยก่อนหน้า ทั้งด้วยโลกทัศน์ของผู้คนและโครงสร้างทางสังคม (ฉัตรธา ขมะวรรณ, 2540 : 93) การพัฒนาสู่ความเป็นสมัยใหม่ของประเทศในทวีปเอเชียส่วนมากเป็นการพัฒนาไปตามระเบียบสังคมแบบตะวันตก (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2553 : 3)

สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สมัยใหม่ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 และชัดเจนขึ้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินนโยบายปฏิรูปประเทศในด้านต่างๆ ได้แก่ ยกเลิกการปกครองระบบจตุสดมภ์เปลี่ยนเป็นมณฑลเทศาภิบาล สร้างระบบคมนาคมและสาธารณูปโภค ยกเลิกระบบไพร่และทาส ตลอดจนให้การศึกษาประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศไทยมีความเจริญทัดเทียมอารยประเทศ ประเทศจักรวรรดินิยมก็จะไม่สามารถใช้เป็นข้ออ้างในการครอบครองเป็นอาณานิคมได้ (ยุานินทร์ รักรวงศ์วาน, 2009 : 38)

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2553) เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงเป็นสมัยใหม่ของไทยมีลักษณะเด่นแตกต่างจากประเทศอื่นโดยรับเทคโนโลยีและระบบการค้าขายจากตะวันตก แต่รักษารูปแบบของรัฐและวัฒนธรรมแบบจารีตไว้โดยมาก ทั้งการนำพาประเทศไทยให้เป็นสมัยใหม่ยังเป็นภารกิจสำคัญของชนชั้นนำ จึงพบว่าเมื่อกล่าวถึงการพัฒนาสู่ความเป็นสมัยใหม่ของไทยก็มักยกย่องพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้นำของรัฐว่าเป็นผู้นำบ้านเมืองเข้าสู่โลกสมัยใหม่

แนวคิดเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้นำบ้านเมืองเข้าสู่โลกสมัยใหม่ในบทอาศிரวาทมี 3 ลักษณะ ได้แก่ ความเจริญในเชิงวัตถุอย่างเป็นรูปธรรม การสนับสนุนการศึกษา และการนำเสนอว่าประเทศได้รับเกียรติและมีสถานะเทียบเท่าอารยประเทศ ซึ่งสะท้อนสำนึกการเข้าสู่โลกสมัยใหม่ของผู้คนในช่วงเวลาดังกล่าวในรูปแบบหลากหลายและมีพัฒนาการไปโดยลำดับ

ความเป็นสมัยใหม่ในเชิงวัตถุ การคมนาคม และสาธารณูปโภค

การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้นำบ้านเมืองเข้าสู่โลกสมัยใหม่จากบทธาสิรวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบในรัชกาลที่ 5 ให้ความสำคัญกับความเป็นโลกสมัยใหม่ด้านการคมนาคมและสาธารณูปโภค เนื่องจากการพัฒนาจากเดิมอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังสอดคล้องกับชนบเนื้อหาในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติและการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีซึ่งมักมีบทชมเมืองเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ ดังตัวอย่างจากบทธาสิรวาท “โคลงสรรเสริญพระบารมี” แต่งโดยนายทองสุก ครูใหญ่โรงเรียนอนุกรมวิทยาการ วัดสระเกศ ในวชิรญาณ เล่มที่ 18 ตอนที่ 92 เมื่อ พ.ศ. 2445 กล่าวชมบ้านเมืองซึ่งแสดงความเป็นโลกสมัยใหม่ด้วยการชมถนนและอาคารตึก ตลอดจนการรักษาความปลอดภัยในบ้านเมือง

๑ ทุกตำบลเปลี่ยวไร้	ฝูงชน เดินเอย
ทรงตัดเปนถนน	ใหญ่กว้าง
มีฝายรถและคน	เดินต่าง กันแฮ
สองฝั่งฟากก่อสร้าง	ตึกให้ขายของ
๑ ย่ามข้อมามมีดสั้น	สุริย์ฉาย
มีประทีปเรียงราย	สว่างฟ้า
โปลิศอีกตัวนาย	เดินตรวจ ตราแฮ
สำราญรศุขทั่วหน้า	เพราะด้วยบารมี

(วชิรญาณ, 18 (92), 2445 : 457)

ความเป็นสมัยใหม่ด้านการวางระบบการศึกษา

ทั้งยังปรากฏว่าผู้แต่งบทธาสิรวาทให้ความสำคัญกับความเป็นสมัยใหม่ด้านการวางระบบการศึกษา เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อกล่าวถึงการศึกษาในฐานะสิ่งใหม่ ผู้แต่งมักใช้การเปรียบเทียบกับในอดีต เช่น “กาลก่อนบ่ท่อนได้ สดับมา” “ก่อนไฟนฤสมอ” และ “เปนของแปลกปลาตขึ้นกว่าแต่ก่อน” สะท้อนความรู้ของผู้แต่งบทธาสิรวาทซึ่งมองบ้านเมืองในรัชกาลที่ 5 เป็นสมัยใหม่ที่แตกต่างจากในอดีต ดังตัวอย่างจากบทธาสิรวาทของนายศิริ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดคฤหบดี ในวชิรญาณพิเศษ เล่มที่ 3 แผ่นที่ 9 เมื่อ พ.ศ. 2430

๑ โรงเรียนน้อยใหญ่ตั้ง	เต็มมี มากแฮ
ทำนุกทุกเดือนปี	ทั่วหล้า
ครูณชาติทั่วธานี	จบเขตร พระเอย
เจริญรุ่งศิลปศาสตร์กล้า	<u>ก่อนโพ้นฤเสมอ</u> ฯ

(วชิรญาณวิเศษ, 3 (9), 2430 : 66)

ในสมัยรัชกาลที่ 6 พระราชกรณียกิจสำคัญคือการตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 กำหนดให้เด็กที่มีอายุ 7 ปีบริบูรณ์ทุกคนต้องเรียนหนังสือในโรงเรียนประถมศึกษาจนอายุครบ 14 ปีบริบูรณ์โดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน (พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464, 2564 : 248) ดังตัวอย่างจาก “ขอถวายพระพรชัยมงคล” ลงพิมพ์ใน*นักเรียน* เมื่อ พ.ศ. 2465

๑ บัญญัติประถมสิก	ชะและอีกพระกังวล
หวังแต่จะฝึกฝน	กุลະศิษย์ ณ วิชชา
๑ ดัดจิตและนิสัย	พลให้พิบูลย์มา
รวมส่วนประมวลสา	ระตลอดมิเลือกพรรค
๑ หญิงเล็กและเด็กชาย	ผลหมายเสมอกัน
ราโซปลั้มภับัน	ปริจาจะเนื่องไป

(นักเรียน, 1 (8), 2465 : 2)

ความเป็นสมัยใหม่ในด้านความทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ

บทอาศรัยทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 6 ให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบายด้านการปกครองและกฎหมายให้ทัดเทียมอารยประเทศ ส่วนการกล่าวถึงความเจริญด้านคมนาคมและสาธารณูปโภคปรากฏน้อยลง เนื่องจากในรัชกาลของพระองค์มีการตรากฎหมายสำคัญหลายฉบับ อันนำไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ เช่น พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2466 ดังปรากฏใน “คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคล” ใน*ศัพท์ไทย* เล่มที่ 3 ฉบับที่ 6 เมื่อ พ.ศ. 2466

๑ ปกป้องครองรัฐธูอาณา	นาकरะประชา
<u>สยามะชาติชนเจริญ</u>	
๑ เทียบราวดาวตีดำเนิน	<u>เร็วไวไปเดิน</u>
<u>ฐานะอารยะวิถี</u>	

...

- ๑ กฎหมายเก่าใหม่ไม่ทัน กาลเทศเหตุอัน
 อุปถัมภ์จำเพาะเหมาะแปลง
 ๑ จำเลิกเพิกถอนค่อนข้าง ร้ายเพลาเบาแพลง
 และพร้อมก็เพิ่มพอควร

(ศัพท์ไทย, 3 (6), 2466 : ค)

ทั้งยังให้ความสำคัญกับฐานะและการได้รับการยอมรับจากอารยประเทศ ดังปรากฏในบทอาศิริวาทกลุ่มที่ยกย่องพระราชกรณียกิจในการนำประเทศไทยเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 มักกล่าวถึงการได้รับเกียรติที่ทัดเทียมกับอารยประเทศ ดังตัวอย่างจาก “ชัชวาราณูสร” ในดุสิตสมัย วันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2462

- ๑ ทรงธรรมนำไทยสู่ความ ศรีวิไลแหล่งสยาม
 และเกริกด้วยเกียรติกำจร

(ดุสิตสมัย, 8 (119), 2462 : 1)

ในสมัยรัชกาลที่ 7 บทอาศิริวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบยังคงกล่าวถึงความเป็นสมัยใหม่โดยการนำเสนอฐานะของประเทศไทยว่าเทียบเท่าอารยประเทศเหมือนกับสมัยรัชกาลที่ 6 เช่น “คำฉันท์ถวายพระพรชัยมงคล” ของชิต บุรทัต ในไฟแท็กซี่ ฉบับวันที่ 4 พฤศจิกายน 2471

- ๑ เสียมรัฐพิพัฒน์พิพิธมา สุกษณาเคณิงการณ
 เกื้อโสตร์เกษมสุขุมะสาน ดิสภาพสุผลผอง
 ๑ เพียบฐานะอารยะประเทศ พิเคราะห์เหตุประมวณมอง
 เห็นเกินเจริญฤธีระประคอง และประคุด์สรุปรสม

(ไฟแท็กซี่, 4 พฤศจิกายน 2471 : 1)

2) การเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในฐานะพระประมุขของชาติตามรัฐธรรมนูญ

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. 2475 สถานะและบทบาทของพระมหากษัตริย์ลดลงอย่างต่อเนื่อง ดังเห็นได้จากการไม่พบบทอาศิริวาทเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในสิ่งพิมพ์รายคาบตั้งแต่ พ.ศ. 2475 รวมถึงงดเว้นการให้ข้าราชการถวายพระพรไชยมงคลเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ด้วย

ขณะเดียวกันภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง คณะราษฎรพยายามให้ความสำคัญกับการปกครองโดยเน้นย้ำว่ารัฐธรรมนูญเป็นสถาบันหลักของชาติเพิ่มเติมขึ้นอีกสถาบันหนึ่ง ดังปรากฏคำขวัญ “ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ รัฐธรรมนูญ” ยกย่องรัฐธรรมนูญว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ควรเคารพสักการะและรักษาเทิดทูนไว้ ทั้งยังประชาสัมพันธ์ความสำคัญของรัฐธรรมนูญในฐานะความเจริญก้าวหน้าของชาติ (อิทธิพร พระเพ็ชร, 2561 : 96) เป็นเหตุให้รัฐธรรมนูญอยู่ในกระแสความคิดของผู้คนช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองอย่างมาก

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสวยสิริราชสมบัติเป็นช่วงเวลาที่ยังคงได้รับการยกย่องอย่างสูง ผู้แต่งบทอาศิรวาทในสมัยรัชกาลที่ 8 จึงอาจนำแนวคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญมาสร้างสรรค์เป็นแนวคิดเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ในฐานะพระประมุขของชาติตามรัฐธรรมนูญ

สถานะของพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้ในสมัยรัชกาลที่ 8 นอกจากทรงเป็นประมุขซึ่งหมายถึงหัวหน้าของประเทศแล้ว ในมาตราที่ 3 ยังระบุว่า “องค์พระมหากษัตริย์ ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการ ผู้ใดจะละเมิดมิได้” (ประมวลกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475, 2495 : 10)

ขณะเดียวกันจอมพล ป. พิบูลสงครามก็สถาปนาลัทธิ “ผู้นำ” เพื่อสร้างภาพลักษณ์และบารมีในลักษณะใกล้เคียงกับพระมหากษัตริย์ (เซอร์รี เกษมสุขสำราญ, 2555 : 93) ผู้แต่งบทอาศิรวาทอ้างถึงรัฐธรรมนูญซึ่งกำหนดให้พระมหากษัตริย์มีสถานะเป็นพระประมุขของชาติ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ดังปรากฏใน “เขวากษัตริย์สดุดี” ใน *ชีวิตไทย* เล่มที่ 31 เมื่อ พ.ศ. 2484 บทอาศิรวาทดังกล่าวแต่งขึ้นในช่วงเวลาที่สถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์เปลี่ยนแปลงไป จึงแสดงถึงความสำคัญของบทอาศิรวาทในการสร้างความรักภักดีเพื่อธำรงสถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์

๑ ทุกเขตประเทศนิยมะที่	เฉพาะมีกษัตริย์ครอง
คือหมายเสมอประมุขของ	คณะชาติประชาชน
๑ ตามธรรมนูญพระนิติรัฐ	ระบุดัดประชุมคน
ของชาติก็ราษฎรนระสกล	แหละจะถึงคะเน็งถือ
๑ เทอดฐานประธานชนประเทศ	และเพราะเหตุฉะนี้คือ
ควรเราจะเคารพแลถ	บมิหมิ่นละเมิดหยาม

(ชีวิตไทย, 31, 2484 : พิเศษ)

อย่างไรก็ตามการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในฐานะพระประมุขของชาติตามรัฐธรรมนูญยังแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์มีพระราชภารกิจในการทำประโยชน์แก่ชาติรวมถึง

ประชาชน ดังเห็นได้จากผู้แต่งบทอาศிரวาทตั้งความมุ่งหวังไว้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวไม่ปรากฏในบทอาศிரวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบในสมัยก่อนหน้ามาก่อน

๑ โดยหวังกระทั่งพระเจ้ากระทำ ให้นำประโยชน์ผล
เพื่อชาติพระศาสน์พสกชน และพระธรรมนุญนัย
(ชีวิตไทย, 31, 2484 : พิเศษ)

เช่นเดียวกับ “ขอถวายพระพรชัย” ในวรรณคดีสาร เล่มที่ 2 ฉบับที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2486 ผู้แต่งบทอาศிரวาทก็แสดงความมุ่งหวังว่าการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลทรงสำเร็จการศึกษาจะเป็นคุณประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง

๑ สำหรั็ดปริญญา นิตินสาระครบครัน
เพื่อจักสนองพลัน คุนชะชาติประศาสน์กรุง
(วรรณคดีสาร, 2 (2), 2486 : 2)

บทอาศிரวาทแสดงถึงสถานะของพระมหากษัตริย์ในฐานะพระประมุขของชาติ ตามรัฐธรรมนูญ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ รวมทั้งแสดงถึงความมุ่งหวังของประชาชนต่อพระมหากษัตริย์ว่าจะทรงทำประโยชน์แก่บ้านเมืองซึ่งไม่ปรากฏในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติตลอดจนบทอาศிரวาทในช่วงเวลาที่ผ่านมา สอดคล้องกับสุนทรพจน์ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในการเปิดอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เนื่องในวันชาติ พ.ศ. 2483 ซึ่งกล่าวถึงสถานะของพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญไว้ สอดคล้องกับบทอาศிரวาทว่า

... รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้เทอดพระมหากษัตริย์ไว้ใน
ฐานที่ทรงเป็นประมุขของชาติ เป็นที่เคารพสักการะเหนือการล่วง
ละเมิดและเป็นที่ยอมรับของประชาชนชาวไทย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็น
ปัจจัยให้ คนไทยทั้งชาติสมัครสมานสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
เพื่ออนุวรรตน์ตามรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์จึงทรงปฏิบัติ
ในทางอันที่เป็นพระคุณแก่ชาติ

(แปลก พิบูลสงคราม, 2483 : 16 - 17)

3.2.2.2 การกล่าวถึงโอกาสในการลงพิมพ์ทอาศิรวาท

สิ่งพิมพ์รายคาบมีลักษณะสำคัญคือมีกำหนดออกแต่ละฉบับอย่างชัดเจน โดยสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ส่วนมากมีกำหนดออกเป็นรายเดือน จึงมีบางเดือนที่สอดคล้องกับโอกาสสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งมีกำหนดจัดเป็นประจำทุกปี เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันฉัตรมงคล เป็นเหตุให้สิ่งพิมพ์รายคาบสามารถร่วมฉลองโอกาสดังกล่าวด้วยการลงพิมพ์ทอาศิรวาทเนื่องในโอกาสดังกล่าว จึงปรากฏว่าบทอาศิรวาทมีการกล่าวถึงโอกาสในการแต่งหรือลงพิมพ์เป็นส่วนหนึ่งไว้ในเนื้อหาด้วยอย่างชัดเจน แตกต่างจากขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีซึ่งมักไม่ระบุโอกาสในการเฉลิมพระเกียรติอย่างชัดเจน

โอกาสในการลงพิมพ์ทอาศิรวาท มีทั้งโอกาสที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันฉัตรมงคล สิ่งพิมพ์รายคาบบางฉบับยังลงพิมพ์ทอาศิรวาทเนื่องในวันขึ้นปีใหม่ด้วย และโอกาสที่ไม่เกิดขึ้นเป็นประจำ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก การประกาศทรงหมั้น การเสด็จนิวัติพระนคร รวมถึงยังมีบทอาศิรวาทที่ลงพิมพ์ในโอกาสออกสิ่งพิมพ์รายคาบฉบับปฐมฤกษ์ ซึ่งแม้ไม่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์โดยตรง แต่ก็เป็นการสร้างสวัสดิมงคลแก่ผู้ออกสิ่งพิมพ์รายคาบ

1) โอกาสที่เกิดขึ้นเป็นประจำ

ตัวอย่างเนื้อหาบทอาศิรวาทที่กล่าวถึงโอกาสที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ดังนี้

วันเฉลิมพระชนมพรรษา “คำถวายพระพรชัยมงคล” ลงพิมพ์ในวรรณคดีสาร เมื่อ พ.ศ. 2487 กล่าวถึงโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล 20 กันยายน พ.ศ. 2487

๑ พุทธวารีลีบกันยายน พุทธศมาदन

สองสี่แปดเจ็ดจวบวาร

๑ คล้ายอภิสิทธิ์กาล สมภพภูบาล

บรมนรินทร์ปิ่นไทย

(วรรณคดีสาร, 3 (2), 2487 : 1)

วันฉัตรมงคล “ถวายพระพรชัยมงคล ในอภิสิทธิ์สมัยพระราชพิธีฉัตรมงคล” ลงพิมพ์ในยุพราชวิทยาว เมื่อ พ.ศ. 2471 กล่าวถึงโอกาสวันฉัตรมงคลในรัชกาลที่ 7 เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2471

๑ ยี่สิบห้ากุมภมาสเรื่อง รำไพ แฝวเอย

จวบดิถีสัสมไท

เทิดหล้า

เสด็จเถลิงรัฐมไห
เผยพระเดชคู่ฟ้า

สุริยสีบ สันติวงศ์
เฟื่องฟุ้งกรุงศรี ฯ

(ยุพราชวิทยา. 1 (6), 2471 : พิเศษ)

วันขึ้นปีใหม่ “พรปีใหม่” ลงพิมพ์ใน *จดหมายเหตุแสงอรุณ* เมื่อ พ.ศ. 2452 กล่าวถึงโอกาสการลงพิมพ์บทอาศิรวาทเนื่องในวันขึ้นปีใหม่ วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2452 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนจากปีวอกสู่ปีระกา

๑ เมษามาสถินลาศเมฆะฉาย ระกาเอกะศกย้ายนับฉนำ
บรรเลงลักษณะดิเรกฉกฉนำ อำนวยคำทูลเกล้าฯ ถวายพร

(จดหมายเหตุแสงอรุณ. 1 (15), 2452 : พิเศษ)

2) โอกาสพิเศษ

ตัวอย่างเนื้อหาบทอาศิรวาทที่กล่าวถึงโอกาสที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ดังนี้

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก “คำฉันท์สดุดี” ลงพิมพ์ใน *ไทยเชชม* เมื่อ พ.ศ. 2468 แต่งขึ้นเนื่องในโอกาสวันบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2468

๑ คาบนี้ประจวบมหุติฤกษ์ ศุภวาระมงคล
สมเด็จพระปกนิกรชน พระเฉลิมมไหศวรยศ

(ไทยเชชม, มีนาคม 2468 : พิเศษ)

การประกาศทรงหมั้น “สักราวินดี” ลงพิมพ์ใน *ดุสิตสมิต* เมื่อ พ.ศ. 2463 แต่งขึ้นเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงหมั้นพระวรกัญญาพทาน พระองค์เจ้าวัลลภาเทวี เมื่อตุลาคม พ.ศ. 2463

๑ สักราวินดีไม่มีผู้ เมื่อรู้รู้คำข่าวที่กล่าวขาน
ว่าวันเนื่องเบื้องหน้าไม่ช้านาน จะมีการประกาศราชสมรส
พระวัลลภาเทวีบดงาม จะชูนามเชิดหน้าเราปรากฏ
ขอถวายพรองค์พระทรงยศ ทุกทิศทิศกิตติศักดิ์ประจักษ์ เอย ฯ

(ดุสิตสมิต, ฉบับพิเศษเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2463, 2463 : 23)

**การเสด็จนิวัติพระนคร “คำถวายพระพรชัยมงคล” ลงพิมพ์ในสวนกุหลาบ
วิทยา** เมื่อ พ.ศ. 2474 ลงพิมพ์เนื่องในโอกาสพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จนิวัติพระนครหลังจากการเสด็จประพาสสหรัฐอเมริกา
แคนาดา และญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2474

๑ สุรทินที่สิบสร้อย	เกษมী สองแฮ
ตุลมาศตามราสี	ตกต่อง
ศกสองสี่เจ็ดทวิ	สี่เพิ่ม ท้ายนอ
ศุภฤกษ์ปิยราชพ้อง	นิวัตต์แคว้นแดนสยาม ฯ

(สวนกุหลาบวิทยา, 10 (7), 2474 : ก)

การออกสิ่งพิมพ์รายคาบฉบับปฐมฤกษ์ กรมตำรวจ ออกสิ่งพิมพ์รายคาบ
ตำรวจ ฉบับปฐมฤกษ์เมื่อ พ.ศ. 2474 ในฉบับดังกล่าวมีการลงพิมพ์ “คำถวายพระพรชัยมงคล”
กล่าวถึงโอกาสในการถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในการออกสิ่งพิมพ์รายคาบฉบับปฐมฤกษ์

๑ ศุภฤกษ์เบิกนำจ้านง	ข้าบาทประสงค์
สรวมฤทธิ์สิทธิ์ศักดิ์ภูบดี	
๑ เริ่มออกบรรณการสารศรี	ณโอกาสมี
มงคลพิเศษไอฬาร	
๑ “ตำรวจ” อติเรกเอกสาร	เฉลิมเกียรติภูบาล

ในส่วนวิทยาสารพัน

(ตำรวจ, 1 (1), 2474 : ข)

เนื้อหาซึ่งการกล่าวถึงโอกาสในการลงพิมพ์บทอาศิรวาทเป็นการเน้นย้ำ
ความสำคัญของการเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคลว่าตรงกับวาระโอกาสสำคัญของ
สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นเนื้อหาที่ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นให้สอดคล้องกับลักษณะการจัดพิมพ์
สิ่งพิมพ์รายคาบที่มีกำหนดออกอย่างต่อเนื่องชัดเจน

3.2.3 การสร้างสรรค์ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์

การสร้างสรรค์ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ในบทอาศิรวาท ได้แก่ การเล่นคำ การใช้โวหารความเปรียบ และการนำเสนอเนื้อหา

3.2.3.1 การเล่นคำ

การเล่นคำในบทอาศิรวาทที่ปรากฏสร้างสรรค์แตกต่างจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในสมัยก่อนหน้าคือการเล่นคำโดยใช้พระนามของพระมหากษัตริย์ เช่น บทอาศิรวาท “สัตตมราชสดุดี” เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสครองสิริราชสมบัติ กวีนำพระนามทรงกรมก่อนครองราชย์ คือ “กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา” มาขยายความคำว่า “ธรรมราชา” และ “สุโขทัย” โดยเทียบกับพระร่วงในสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี และเล่นคำว่า “ปก” ในพระนาม “ประชาธิปไตย” เพื่อแสดงว่าจะทรงปกครองประเทศให้มีความผาสุก

๑ กรมหลวงเอ็งกิติระปือ	ระบุคือสุโขทัย
สร้อยธรรมะราชะอดิศัย	พิเคราะห์เหตุพิเศษเห็น
๑ เพรงราชพระร่วงพระพิระชัต	ดียวรัชเจริญเพ็ญ
ภียโยสุโขทยะเพราะเปน	บุระราชธานี
๑ ศัพท์ว่าประชาธิปไตย	แหลจะปกประชามี
ความสุขทะนุกเพราะพระบดี	ศรปกพสกปวง
	(ศัพทไทย, 5 (6), 2468: ข)

เช่นเดียวกับ “ดุชดาเศียรระวาท ราชสักกร” นำพระนาม “ประชาธิปไตย” ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มาใช้ในการเล่นคำเพื่อแสดงว่าทรงปกเกล้าประชาชนชาวไทย

๑ พระปกเกล้าธปกเกล้า	สยามเฝ้าพนอนัย
ฉลาดเลอเสมอใจ	ประจักษ์เชิงสเริงขวัญ

(สวนกุหลาบวิทยา, 6 (2), 2469: 67)

3.2.3.2 การใช้ความเปรียบ

ความเปรียบเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในบทอาศิริวาทส่วนใหญ่มีความสืบเนื่องจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ หากแต่ยังพบความเปรียบบางประการที่แตกต่างจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ

1) ความเปรียบพระมหากษัตริย์ว่าทรงเป็นดุษฎีนิมิตร เช่น “คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติแลถวายพระพรชัยมงคล” เปรียบพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าเหมือนกับดุษฎีนิมิตร

๑ ปนดุษฎีนิมิตรปน

ครูปนวรจารย์

ปลุกจิตรและนิสยณฐาน

คติชอบระบอบดี

(ศัพท์ไทย, 1 (6), 2464: พิเศษ)

พระบรมราชาวาทของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวหลายองค์แสดงให้เห็นว่าทรงวางพระองค์ในฐานะดุษฎีนิมิตรผู้มีความปรารถนาดีแก่ราษฎร จึงอาจเป็นเหตุให้มีความเปรียบพระองค์เป็นดุษฎีนิมิตร ดังปรากฏในพระบรมราชาวาทพระราชทานแก่ทหารในโอกาสกลับจากราชการสงครามเมื่อ พ.ศ. 2462

ขอให้หมั่นรำลึกถึงข้อความที่ข้าพเจ้าพูดกับท่านในวันนี้ และขอให้รำลึกถึงข้าพเจ้าผู้เป็นเพื่อนทหาร ... เพราะฉะนั้นขอให้เพื่อนทหารทั้งหลายนึกเชื่อเสียเถิดว่า ถึงท่านจะอยู่ในกลางทะเลก็ดี จะอยู่ในกลางยุทธภูมิก็ดี จะบินอยู่ในอากาศก็ดี ข้าพเจ้าเป็นเพื่อนกับท่านทุกแห่ง

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2514 : 47)

2) ความเปรียบพระมหากษัตริย์ว่าทรงเป็นดุจธงชัย เช่น บทอาศิริวาท “ฉันท – สัตตมราชสดุติ” ปรากฏความเปรียบพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงเป็นดุจธงชัยเฉลิมพลป้องกันศัตรูมิให้หาญกล้าโจมตีพระนคร

๑ อาที่อิกประดุจธงชัยเดิม

ชยะเพิ่มเฉลิมพล

เพื่อหมู่วิบุลิจะผจญ

ก็มีกล้าฉัตรราเห็น

(ศัพท์ไทย, 5 (6), 2468: ก)

และบทอาศிரวาท “เยาวกษัตริยสดุดี” ของชิต บุรทัต กวีเปรียบพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลว่าทรงเป็นดังธงชัยซึ่งเป็นศรีและนำความสุขมาสู่พสกนิกร

๑ โดยเปรียบเทียบประดุจธงชัย ขยะสุดสง่างาม
เป็นศรีทวิคุณะและความ สุชะแก่ประชากร

(ชีวิตไทย, 31, 2484, หน้าพิเศษ)

การใช้ความเปรียบพระมหากษัตริย์ว่าทรงเป็นดุจธงชัยหรือธงชัยเฉลิมพลนี้ คล้ายคลึงกับความเปรียบในเรื่อง กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ ว่าธงชัยเป็นเครื่องหมายแสดงสง่าแห่งรถคว้นเป็นเครื่องหมายแห่งไฟ กษัตริย์เป็นเครื่องหมายแห่งแคว้น และสวามีเป็นเป็นเครื่องหมายแสดงสง่าแห่งภรรยา

๑ ธงไชยอันไพบูลย์ในอง เปนอาภรณ์แห่งรถยาน
ธูมาก็ปรากฏแก่กรานต์ แลเถกิงระเริงแสง
๑ ราชาก็ปรากฏเปนปิ่น นครินทร์เขตรแขวง
สวามีเป็นศรีสวัสดิ์แสดง ศักดิ์สง่าแก่นารี

(สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส, 2533 : 7)

ความเปรียบใน กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ อาจคลี่คลายมาสู่ชุดความเปรียบในบทอาศிரวาทซึ่งกล่าวว่าพระมหากษัตริย์ว่าทรงเป็นดุจธงชัย อีกทั้งยังมีการพระราชทานธงชัยเฉลิมพลแก่กองทหารตั้งแต่ พ.ศ. 2434 ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา

3) ความเปรียบพระเดชเหมือนพระขรรค์ เช่น บทอาศிரวาท “สักระวา (ของปลายใจ)” ใช้ความเปรียบพระเดชของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าเหมือนกับพระขรรค์ ซึ่งความเปรียบเช่นนี้ไม่ปรากฏในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมาก่อน ทั้งนี้อาจมีที่มาจากพระนามแฝงของรัชกาลที่ 6 ซึ่งใช้ในการพระราชนิพนธ์ว่า “พระขรรค์เพชร”

๑ ควรชมรามฤทธิ์เรือง ศักดิ์ดา
เผยแผ่เกียรติลือชา เด่นแผ้ว
ยี่สิบสองกรกฎา ประกาศ ศึกเฮย
เดชดุจพระขรรค์แก้ว ปราบสิ้นแดนไกล

(ดุสิตสมัย, 8 (119), 2462 : 3)

3.2.3.3 การวางเนื้อหาและการดำเนินเรื่องเพื่อสร้างความน่าสนใจ

บทอาศรัยส่วนใหญ่มีโครงสร้างของเนื้อหาคล้ายกัน โดยแบ่งออกเป็นสามเปิด เรื่องกล่าวถึงโอกาสในการเฉลิมพระเกียรติ ส่วนเนื้อเรื่องกล่าวสรรเสริญพระเกียรติคุณ และส่วนถวายพระพรชัยมงคลในตอนท้าย ทั้งนี้ยังมีบทอาศรัยที่มีการวางเนื้อหาและการดำเนินเรื่องเพื่อสร้างความน่าสนใจแตกต่างจากการวางเนื้อหาแบบบทอาศรัยส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์รายคาบที่เน้นเสนอเนื้อหาสร้างสรรค์และสดใหม่ รวมทั้งสิ่งพิมพ์รายคาบโดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 6 เป็นช่องทางการเผยแพร่ผลงานและแสดงความสามารถของกวี จึงพบการสร้างควาสนใจแก่บทอาศรัยด้วยการการวางเนื้อหาและการดำเนินเรื่อง ดังจะได้อธิบายต่อไป

ตัวอย่างการเปิดเรื่องบทอาศรัยที่มีความน่าสนใจ เช่น “ชมประทีปในงานเฉลิมพระชนมพรรษา” ของ “วิภาสสมิต” ลงพิมพ์ใน *ดุสิตสมิต* ฉบับพิเศษเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2461 กวีเปิดเรื่องโดยการชมการประดับตกแต่งบ้านเรือนและถนนด้วยดวงประทีปในวันเฉลิมพระชนมพรรษา แล้วขยายภาพมาชมถนนที่มีแสงไฟประดับสว่างไสวเหมือนสายสังวาลเพื่อสรรเสริญพระเกียรติด้วยการแสดงถึงความเจริญของบ้านเมืองที่เข้าสู่ยุคสมัยใหม่ แล้วจึงเปรียบเทียบว่าดวงใจของประชาชนผู้จงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวงดงามกว่าประทีปเหล่านั้นทั้งหมด

๑ นำชมประทีปโชติ	ชวลิตลอลดา
ซึ่งปวงนิกรนา	ครแด่งคหาสลอน
๑ แลดูถนนหลวง	ฤกษ์ปวงสง่าอน
งามแน่นมะโนหรณ์มหาวิทยาลัย	สุประดิษฐ์ประดับถนน
๑ งามปวงประทีปภา	สระระยับกระแสดล
ราวสายสังวาลย์สน	ธิสุรัตน์สุราภรณ์
๑ งามดวงหทัยภัก	ดิและรักพระภูธร
ผ่องกว่าประทีปสลอน	สิริเลิดฉใจไทย

(ดุสิตสมิต, ฉบับพิเศษ สำหรับเป็นที่รฤกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2461, 2461 : 5)

บทอาศรัย “รฤกขวัญ” ลงพิมพ์ใน *ไทยเชชม* เมื่อ พ.ศ. 2467 มีการดำเนินเรื่องอย่างน่าสนใจ โดยเปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึงพระอาทิตย์เป็นขวัญของท้องฟ้าในเวลากลางวัน พระจันทร์เป็นขวัญของบ้านเมืองในเวลากลางคืน แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นขวัญของประเทศสยามทุกเวลา

๑ ขวัญฟ้าทิวาวัน	รพีพรรณเฉลิมศรี
กลางวันขวัญบุรี	ปวงชนหมั่นสรรหาผล
๑ ขวัญฟ้า ณ ราตรี	เฉลิมศรีจันทร์โสภณ
กลางคืนชื่นกมล	ขวัญบุรีที่คู่ชม
๑ ขวัญสยามทุกยามมี	เฉลิมศรีบรรเจิดสม
ราชาสร้านิยม	ผดุงไทยให้ใหญ่พล

(ไทยเชชม. พฤษภาคม, 2467 : 5)

บทอาศิริวาท “พรพศก” ของ “หมากพญา” แสดงความยินดีในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศหมั้นกับพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวัลลภาเทวี กวีเปิดเรื่องโดยใช้ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติมาประกอบการร่วมถวายพระพร

๑ ฝนฉ่ำน้ำฉ่ำเข้าปลาดก	ผองพศกเอิบอ้อมกระหม่อมจิต
หมดละลอกหมอกมัวทั่วทุกทิศ	ชื่นชีวิตปลิดเหงากำเดาแด
ทิวาวรรณสุริยันผยองหา	รัตยาพร่าดาวพรารแพร่
ระเรื่อแสงจันทร์แจ่มแอร่มแล	อยู่แค่ขอบฟ้าน่าภูมิใจ
ชาวสยามถึงยามเฉลิมนี้	ยินดีพร้อมพรั่งกว่าครั้งไหน
ชลักรวอนไหว้วายชัย	แต่ชมัยมิ่งถวัลย์ขวัญประชา

(ดุสิตสมิต, ฉบับพิเศษ สำหรับเป็นที่ระลึกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2463, 2463 : 7)

ทั้งยังพบบทอาศิริวาทที่ดำเนินเรื่องให้มีความน่าสนใจ ดังตัวอย่างจาก “พลพระราม” ของนายแหม่ม ม่วงดำ ลงพิมพ์ใน *ดุสิตสมิต* กวีชมกONGทหารต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยการเปรียบเทียบกONGทหารแต่ละกองกับพลวานรของพระรามในเรื่อง *รามเกียรติ์* เช่น กONGทหารราบเปรียบเหมือนสุครีพ กONGทหารพรานเปรียบเหมือนองคต (องคต) และ กONGทหารม้าเหมือนหนุมาน

๑ คือหนึ่งเหล่าราบนามขนาน	เครื่องหมายตระการ
สีแดงประกอบคากิ	
๑ เปรียบเป็นเช่นขุนกระบี่	สุครีพฤทธิ
ทหารของพระสี่กร	
๑ กองหนึ่งเหล่าพรานฤทธิรอน	กลั่นกล้ากลางสมร
เขี้ยวตั้งองคตพานรินทร์	

สมัยใหม่เทียบเท่ากับอารยประเทศและผู้มีบุญญาธิการ บทอาศิรวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิตลพบแนวคิดที่ทรงเป็นพระประมุขของชาติตามรัฐธรรมนูญเป็นแนวคิดหลักเนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง นอกจากการสืบทอดแนวคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์แล้ว ยังพบการสืบทอดขนบการชมบ้านเมืองและการชมพระราชพิธีซึ่งแสดงถึงพระเกียรติยศด้วย

ทั้งนี้ด้วยบริบททางสังคมและสื่อที่นำเสนอบทอาศิรวาทมีความเปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุนี้ส่งผลให้บทอาศิรวาทได้รับการสร้างสรรค์ให้มีลักษณะเฉพาะตัว ด้านรูปแบบ มีการนำรูปแบบคำประพันธ์ที่สร้างสรรค์ใหม่มาแต่งบทอาศิรวาท เพื่อแสดงความสามารถของผู้แต่งและสร้างความน่าสนใจแก่บทอาศิรวาท การกระชับเนื้อหาให้สั้นลงจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่มีมาแต่เดิมเพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งพิมพ์รายคาบ มีเนื้อหาซึ่งแสดงแนวคิดใหม่อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมทั้งบทบาทและฐานะของพระมหากษัตริย์ที่เปลี่ยนแปลงไป ได้แก่แนวคิดที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำประเทศสู่ความเป็นสมัยใหม่และทรงเป็นพระประมุขของชาติตามรัฐธรรมนูญ รวมถึงการเพิ่มเติมเนื้อหาว่าด้วยโอกาสในการแต่งบทอาศิรวาทเพื่อเน้นย้ำความสำคัญของการถวายพระพรชัยมงคล ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์มีการเล่นคำโดยนำพระนามของพระมหากษัตริย์มาประกอบการเฉลิมพระเกียรติ การใช้โวหารความเปรียบที่แปลกใหม่ ทั้งยังมีการสร้างสรรค์โดยการวางเนื้อหาและการดำเนินเรื่องของบทอาศิรวาทเพื่อสร้างความน่าสนใจ

การสืบทอดขนบและสร้างสรรค์ดังกล่าวส่งผลให้บทอาศิรวาทเป็น “วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่” ซึ่งดำรงขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไว้ และได้รับการสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมและบริบทของสื่อที่นำเสนอโดยตลอด บทอาศิรวาทจึงได้รับความนิยมอย่างสืบเนื่อง มีความสำคัญยิ่งในหลากหลายด้าน ดังจะได้อธิบายโดยละเอียดในบทถัดไป

บทที่ 4

ความสำคัญของบทอาศรัยในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8

บทอาศรัยในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยกำเนิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 และมีมาอย่างต่อเนื่องในสมัยต่อมา โดยมีลักษณะสืบทอดและสร้างสรรค์จากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติหลายประการดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้ บทอาศรัยมีความสำคัญต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มีความสำคัญต่อการเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ และมีความสำคัญต่อพัฒนาการวรรณคดีไทยซึ่งสัมพันธ์กับการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของสิ่งพิมพ์รายคาบไทยในขณะนั้น ความสำคัญเหล่านี้ส่งผลให้บทอาศรัยได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่องโดยลำดับ

4.1 ความสำคัญต่อการส่งเสริมสถาบันพระมหากษัตริย์

บทอาศรัยมีเนื้อหายกย่องสวดตีพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ด้วยกลวิธีต่าง ๆ เพื่อแสดงพระมหากรุณาธิคุณให้ปรากฏ ทั้งยังลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบซึ่งเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางจึงสามารถสื่อสารกับประชาชนได้ในวงกว้าง สิ่งพิมพ์รายคาบของรัฐบาลซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้นำรวมทั้งสิ่งพิมพ์รายคาบซึ่งสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์จึงนำบทอาศรัยมาเป็นสื่อสำหรับการส่งเสริมสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยปรากฏความสำคัญของบทอาศรัยต่อการส่งเสริมสถาบันพระมหากษัตริย์ 3 ด้าน ได้แก่ การเป็นสื่อแสดงความจงรักภักดี การโน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดความจงรักภักดี และการนำเสนอพระบรมราโชบาย

4.1.1 การเป็นสื่อแสดงความจงรักภักดี

บทอาศรัยมีความสำคัญในฐานะสื่อแสดงถึงความจงรักภักดีของคณะผู้จัดทำสิ่งพิมพ์รายคาบรวมถึงผู้เป็นสมาชิกของสิ่งพิมพ์รายคาบนั้น ๆ ก่อนจะมีบทอาศรัย การแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติแต่เดิมก็มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อแสดงความจงรักภักดี โดยมักปรากฏว่าวีระบุวัตฤประสงค์ของการแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติว่าแต่งขึ้นถวายด้วยความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ เช่น เพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวของนายมีระบุวัตฤประสงค์ในตอนท้ายว่า “สรรวมชีพรจนาสามิภักดี เฉลิมศักดิ์บพิตรอดิศร” (หมื่นพรหมสมพัตสร, 2462 : 38)

บทอาศรัยเป็นสื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ของสมาชิกสิ่งพิมพ์รายคาบ ดังตัวอย่างจากบทอาศรัย “โคลงถวายไชยมงคล จารึกในกระถางเงินใหญ่คู่หนึ่ง”

ลงพิมพ์ใน*วชิรญาณวิเศษ* พระนิพนธ์พระบรมวงศานุวงศ์ 7 พระองค์ ได้แก่ กรมหมื่นอดิศรอุดมเดช กรมหมื่นภูเรศธำรงค์ศักดิ์ กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ พระองค์เจ้าเจ้าเกษมศรีศุภโยค พระองค์เจ้าไชยานุชิต พระองค์เจ้าวัฒนานุวงศ์ และพระองค์เจ้าปรีดา แสดงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วยการกล่าวว่าร้อมร่วมทุกข์ร่วมสุขและคำกล่าวยกย่องทั้งปวงเป็นคำสัตย์ซึ่งกล่าวด้วยความจริงใจ ทั้งนี้ด้วยผู้แต่งเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ใกล้ชิดในราชสำนักซึ่งสามารถรับทราบความเป็นไปขององค์พระมหากษัตริย์ได้อย่างใกล้ชิด การแสดงความจริงใจและร้อมร่วมทุกข์ร่วมสุขในฐานะพระญาติวงศ์และข้าราชการจึงเป็นกลวิธีแสดงความจงรักภักดีประการหนึ่ง

๑ พระสุขาบาทล้วน

ยินดี ด้วยนา

พระทุกข์ข้าบาททวิ

ทุกข์ด้วย

สรวมศรีศุภสวัสดิ์มี

แด่บาท บงส์เทอญ

เป็นที่พึงถึงม้วย

อยู่ใต้ร่มมัลลย์

๑ คำงานจารึกล้วน

จริงใจ

ผจงสัตย์จัดจงใน

สิ่งสร้าง

อำนาจสัตย์คุณไฉน

เชิญส่อ ผลเทอญ

ให้เสร็จสมดังอ้าง

โอษฐ์อ่อนพรถวาย

(วชิรญาณวิเศษ, 5 (3), 2431 : 267)

บทอาศิรวาทยังเป็นสื่อแสดงความจงรักภักดีของคณะผู้จัดทำสิ่งพิมพ์รายคาบ เช่น “คำถวายไชยมงคลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมโภช” ลงพิมพ์ใน*จดหมายเหตุแสงอรุณ* กล่าวแสดงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “เราใฝ่ใจจงรัก สวามิภักดีบรมบาท ปิยมหาราชเรื่องฤทธิ์ ทรงทศพิธราชธรรม ส่ำประชาปรีเปรม เอมกรรมลทุกผู้ รู้พระคุณมหันต์” (จดหมายเหตุแสงอรุณ, 17 (10), 2455 : 446) โดยการแสดงความจงรักภักดีของ*จดหมายเหตุแสงอรุณ* เป็นการกล่าวในนามของโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัยซึ่งได้รับพระราชทานพระมหากษัตริย์คุณจากสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถอย่างต่อเนื่อง เช่น พระราชทานพระราชทรัพย์ 1,600 บาท เมื่อ พ.ศ. 2459 เพื่ออุปถัมภ์การศึกษา บทอาศิรวาทจึงเป็นสื่อแสดงความจงรักภักดีสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถผู้ทรงสนับสนุนกิจการของโรงเรียน และนำมาสู่ความสำนึกจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ด้วย

บทอาศิรวาท “ถวายไชยมงคลคำโคลง” ลงพิมพ์ใน*สยามประเภท สุนทรโวาทพิเศษ* เป็นสื่อแสดงความจงรักภักดีของผู้จัดทำสิ่งพิมพ์รายคาบเนื่องจาก ก.ศ.ร. กุหลาบ ผู้จัดทำสิ่งพิมพ์รายคาบดังกล่าวนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพาดพิงถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่นเรื่อง “พระบรมราช

ประวัติพระเจ้าแผ่นดินรัตนโกสินทร์ 5 รัชกาล” และเรื่อง “ทรัพย์สมบัติสามอย่างต่าง ๆ กัน” กล่าวถึงที่มาของพระราชทรัพย์ว่ามาจากการ “เก็บภาษีอากรขนอนตลาดเป็นต้นทั้งสิ้น” การลงพิมพ์บทอาศรัยจึงมีความสำคัญในการแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์และลดความสงสัยเคลือบแคลงอันเนื่องมาจากการนำเสนอเนื้อหาว่าด้วยพระมหากษัตริย์อย่างต่อเนื่อง

๑ ขอเดชในใต้ฝ่า	ละอองบาท
ขอพระบรมราชวโรกาส	ปกเกล้า
<u>ในคำที่บังอาจ</u>	<u>ออกโอฐ แสดงเอย</u>
<u>ข้าพระพุทธเจ้า</u>	<u>จิตตั้งกตัญญู</u>

๑ ข้าพระพุทธเจ้า	สมญา
กุหลาบชนชาวประชา	ชาติเชื้อ
เป็นผู้นิพนธ์กา	วีเรื่อง ราวเฮย
<u>สยามประเภทล้วนเนื้อ</u>	<u>ชนบเบื้องเบาราม</u>

(สยามประเภท สุนทรโวาทพิเศษ, กันยายน 2441 : 241)

บทอาศรัย “ดุสิตสมิตถวายดอกไม้รูปเทียน” ลงพิมพ์ใน*ดุสิตสมิต* ในนาม “คณะดุสิตสมิต” ปรากฏการแสดง ความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยใช้ดอกไม้รูปเทียนเป็นสัญลักษณ์แทนความจงรักภักดีและยังแสดงให้เห็นถึงความเคารพเทิดทูนพระมหากษัตริย์ การแสดงความจงรักภักดีในสิ่งพิมพ์รายคาบที่พระมหากษัตริย์พระราชทานการสนับสนุนอาจนับเป็นการสื่อสารแสดงความจงรักภักดีของข้าราชการในฐานะผู้จัดพิมพ์โดยตรงต่อพระมหากษัตริย์

๑ พร้อมคณะข้าพระพุทธเจ้า	“ดุสิตสมิต”
นบบาทบรมนาถบพิตร	ปกเกล้าฯ
สิบนิ้วประนมชิด	เหนือเกษ
<u>โดยภักดีต่อพระเจ้า</u>	<u>อยู่เกล้าชาวไทย</u>

๑ อันดอกไม้รูปเทียนทั้งมวลผู้มี	เปนประหนึ่งสักขีแห่งปวงข้า
<u>ว่าภักดีต่อองค์พระจักรา</u>	<u>ทุกเวลารำฤกษ์พระคุณธรรม</u>

(ดุสิตสมิต, เล่มที่ 5, ฉบับที่ 199, 2465, 111)

บทอาศรัยของสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ลงพิมพ์ใน*วงวรรณคดี* แสดงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล โดยกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการออก

สิ่งพิมพ์รายคาบเพื่อเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ สอดคล้องกับที่มาและเนื้อหาของ *วงวรรณคดี* ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยกลุ่มอนุรักษ์นิยมซึ่งต้องการคืนพระราชอำนาจแก่พระมหากษัตริย์จึงลงพิมพ์บทความเผยแพร่พระราชกรณียกิจ พระปรีชาสามารถ และพระราชจริยาวัตรอันงดงามของพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรีสู่สาธารณชน (พัชยาภรณ์ พูลเกต, 2555 : 80) คล้ายกับการแสดงวัตถุประสงค์ของการแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเพื่อแสดงความจงรักภักดีตามขนบ

๑ <u>ปวงข้าบาทที่นเร้า</u>	<u>ททัยทวิ ภัคดีแล</u>
จึงประดิษฐ์วรรณประเดิม	เดชให้
วงวรรณคดีมี	สมยศ นิยมเพื่อ
เทิดพระเกียรติท้าวไฉ	หว่างหัว ฯ

(วงวรรณคดี. 1 (1), 2489 : พิเศษ)

กลวิธีการแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ปรากฏเพียงแต่การกล่าวแสดงความจงรักภักดีเท่านั้น แต่ยังปรากฏการแสดงความจงรักภักดีด้วยการกล่าวแสดงความตั้งใจในการประกอบกิจบางประการเพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณ ในลักษณะ “ราชพลี” ดังตัวอย่างจากบทอาศิรวาทของนายโต๊ะ ครูโรงเรียนวัดมหารธรรมพาราม แสดงความตั้งใจประกอบกิจสนองพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑ <u>พระคุณพระปกเกล้า</u>	เกษ
เหมือนร่วมโพธิ์สาขา	ใหญ่กว้าง
ตูข้าพักพึ่งพา	เย็นร่ม สราญแฮ
<u>ผ่องจิตร์คิดก่อสร้าง</u>	<u>กิจเกื้อกอบแสวง</u>

(วชิรญาณ, 18 (92), 2436 : 459)

บทอาศิรวาท “ราชสดุดี” แต่งขึ้นเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2459 ลงพิมพ์ในหนังสือ *สมุทรรสาร* แสดงความจงรักภักดีโดยการถวายชีวิตเพื่อสนองพระมหากรุณาธิคุณเพื่อเป็นราชพลี

๑ <u>สำข้าประชาไทยทั้งปวง</u>	ภักดีมีดวง
ฤตินิยมชมบุญ	
๑ <u>ขอเอาชีพองสนองคุณ</u>	<u>พระมหากาญ</u>
<u>ล่องพระบาทราชพลี</u>	

(สมุทรรสาร, 5 (มกราคม 2459) : หน้าพิเศษ)

บทอาศிரวาท “พลพระราม” ของนายแฉ่ม ม่วงคำ ลงพิมพ์ใน *ดุสิตสมิต* แสดงความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยการกล่าวถึงความเอิกเขิมและเตรียมพร้อมของทหารและเสือป่าซึ่งเปรียบเหมือนทหารของพระราม นายแฉ่มผู้นี้ น่าจะเป็นข้าราชการสำนักใกล้ชิดพระองค์เนื่องจากพบข้อเขียน “ตามเสด็จประพาสทะเล” ระบุว่าตนได้โดยเสด็จพระราชดำเนินในการเสด็จประพาสหัวเมืองชายทะเลฝั่งตะวันออกใน พ.ศ. 2465 การแสดงความจงรักภักดีเช่นนี้จึงน่าจะเป็นการกล่าวในฐานะตัวแทนกลุ่มทหารว่ามีความจงรักภักดีพร้อมปฏิบัติภารกิจฝึกซ้อมรบ

๑ ทิวะซุ้มยุทธดล	คณะพลอวตาร
ฤจะแนวณสถาน	บมียาตราไฉน
๑ ผิจะซ้องธูระซัด	ก็จะปัดธูระไป
ผิจะเหน้อยก็มิใย	ฤติพรันบมิมิ
...	
๑ ทุกหมู่ทุกหมวดทุกกอง	ล้วนแต่ลำพอง
ปมิจจะคร้ามไพริน	
๑ ทุกคนฝึกฝนกายิน	ด้วยใจจงจันต์
ภักดีต่อองค์ราม	

(ดุสิตสมิต, 3 (111), 2463 : 97 - 98)

ทั้งที่ยืนยันความจงรักภักดีด้วยการอ้างเป็นคำสัตย์ให้ส่งเสริมสิริมงคลแก่ตนเองด้วย

๑ ขอเดชะความซื่อตรง	ภักดีมั่นคง
จงเสริมสิริทุกประการ เทอญ ฯ	

(ดุสิตสมิต, 3 (111), 2463 : 99)

บทอาศிரวาท “บทร้องสำหรับลูกเสือ” ลงพิมพ์ใน *หนังสือพิมพ์นักเรียน* กล่าวแสดงความภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วยการยินดีจะปฏิบัติตามพระราชดำรัสและพร้อมพลีชีวิตถวาย การแต่งบทร้องของลูกเสือเป็นบทอาศிரวาททั้งยังลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบซึ่งมีผู้อ่านเป็น “เด็กนักเรียนชายหญิงและลูกเสือทุกคน” (นักเรียน, 1 มกราคม 2466 : 1) เป็นการปลุกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชนให้มีความจงรักภักดีและปฏิบัติตามพระราชประสงค์ตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณ

๑ ข้าพเจ้าเหล่าลูกเสือเชื้อชาติไทย	มอบชีวิตจิตใจไว้ทั่วหน้า
เฝ้าจงรักภักดีด้วยสัตยา	แต่องค์พระรามาธิบดี
มีพระราชประสงค์ดำรัสสั่ง	ก็จักบังคมรับใส่เกษี
ทำสนองพระเดชพระคุณภูมิ	จักยอมพลีชีพรายหมายมั่นเอย

(นักเรียน, 1 พฤศจิกายน 2468 : 15)

ในสมัยรัชกาลที่ 7 บทอาศิรวาทมีบทบาทในการแสดงความจงรักภักดีด้วยการตั้งใจสนองพระมหากษัตริย์คุณของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น บทอาศิรวาท “คำถวายพระพรชัยมงคล” ลงพิมพ์ใน *เสนาศึกษาและแพทยศาสตร์* ซึ่งมีกรมยุทธศึกษาทหารบกเป็นเจ้าของ การแสดงความตั้งใจสนองพระมหากษัตริย์คุณในบทอาศิรวาทจึงเป็นการกล่าวในนามหน่วยงานเจ้าของสิ่งพิมพ์รายคานั้น หากพิจารณาเนื้อหาจะเห็นว่าปรากฏแนวคิดพลีชีพเพื่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 ทั้งยังสอดคล้องกับภารกิจของทหารซึ่งเป็นเจ้าของสิ่งพิมพ์รายคาบ และในทำยบทอาศิรวาทยังปรากฏการลงนาม “ข้าพระพุทธเจ้า คณะเสนาศึกษาและแพทยศาสตร์” อีกด้วย

๑ ข้าพระพุทธเจ้าจง	จิตต์จ้องประสงค์
ฉลองพระคุณคั่งอวสาน	
๑ ชีพและเลือดเนื้อเจือจาง	พลีเพื่อภูบาล
กับทั้งชาติศาสนา	
๑ มียนย่อต่อประจา	มิตรผองพาลา
จะผจญจนจวบวายปราณ	

(เสนาศึกษาและแพทยศาสตร์, พุศจิกายน 2470 : ข)

เช่นเดียวกับบทอาศิรวาท “คำถวายพระพรชัยมงคล” ลงพิมพ์ใน *หนังสือพิมพ์ตำรวจ ฉบับปฐมฤกษ์* ซึ่งกรมตำรวจภูธรเป็นเจ้าของ จึงปรากฏการแสดงความจริงใจสนองพระมหากษัตริย์คุณตามพระราชประสงค์ในนามหน่วยงานเจ้าของสิ่งพิมพ์รายคาบซึ่งเป็นข้าราชการ สามารถสนองพระมหากษัตริย์คุณได้ตามภารกิจของหน่วยงานของตน

๑ ข้าบาทมนัสตั้ง	ณกตัญญูตาหลาย
ภักดีมีรัฐคลาย	มนพร้อมวจีงาม
๑ มอบชีพถวายราช	สละอาตมมีเชื้อดขาม
เพื่อราชกิจตาม	พระประสงค์เสมอเทียว ๆ

(ตำรวจ, 1 (1), 2474 : ค)

ความสำคัญของบทอาศิรวาทในการเป็นสิ่งแสดงความตั้งใจสนองพระมหากษัตริย์คุณมักปรากฏในบทอาศิรวาทซึ่งผู้แต่งหรือหน่วยงานเจ้าของสิ่งพิมพ์รายคาบมีภารกิจเกี่ยวข้องกับการบริหารราชการของพระมหากษัตริย์ เช่น ครู นักเรียน ทหาร ตำรวจ บทอาศิรวาทจึงมิได้เป็นเพียงการเฉลิมพระเกียรติแต่นับเป็นการแสดงสัตยาบันในการปฏิบัติหน้าที่ของตนสนองพระมหากษัตริย์คุณอย่างเต็มความสามารถด้วย

ตั้งที่ได้กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่า บทอาศிரวาทมีความสำคัญในฐานะสื่อแสดงความรักภักดีของคณะผู้จัดทำและสมาชิกของสิ่งพิมพ์รายคาบ ปรากฏกลวิธีในการแสดงความจงรักภักดีทั้งการกล่าวโดยตรงและการกล่าวว่าจะประกอบกิจสนองพระมหากษัตริย์คุณ การแสดงความจงรักภักดีให้ปรากฏในสื่อนับเป็นช่วยสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ให้มั่นคงถาวรประการหนึ่ง

4.1.2 การโน้มน้าวให้ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์

บทอาศிரวาทไม่เพียงแต่สื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ของคณะผู้จัดทำและสมาชิกของสิ่งพิมพ์รายคาบ แต่ยังมีบทบาทความสำคัญต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ด้วยกลวิธีต่าง ๆ คือ การกล่าวถึงผลดีของสถาบันพระมหากษัตริย์ และการกล่าวถึงผลร้ายเมื่อขาดสถาบันพระมหากษัตริย์

4.1.2.1 การกล่าวถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์

บทอาศிரวาทที่โน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดความจงรักภักดีด้วยการการกล่าวถึงคุณประโยชน์ซึ่งจะได้รับจากสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น บทอาศிரวาท “ความจริง” โดย “ประชาธิปไตย” ลงพิมพ์ใน*ดุสิตสมิต* โน้มน้าวให้ผู้อ่านจงรักภักดี โดยระบุว่าคนที่คนทั้งหลายเกรงกลัวพระราชอาญาเป็นสิ่งเข้าใจผิดเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชหฤทัยเมตตาปราณีกว่าผู้ใด โดยจะลงพระราชอาญาแก่ผู้ทุจริตและขุนบำเหน็จแก่ผู้สุจริต การลงพิมพ์ใน*ดุสิตสมิต* ซึ่งมีกลุ่มผู้อ่านเป็นข้าราชการในราชสำนักและผู้ใกล้ชิด ประกอบกับการออกนามผู้แต่งอย่างชัดเจนว่าเป็นสมเด็จพระอนุชาซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดจึงน่าจะรู้จักพระราชอัธยาศัยเป็นอย่างดี กลวิธีเช่นนี้คล้ายกับในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติซึ่งปรากฏการโน้มน้าวให้เกิดความจงรักภักดีโดยการระบุว่าผู้ภักดีจะได้รับบำเหน็จความชอบ ส่วนผู้ทรยศจะได้รับโทษอย่างหนัก

๑ พระเอยพระจอมปราณ	เจ้าชีวิตจิตสันดานเราทั้งหลาย
ยिनพระนามขามกลั้วระรัวกาย	ทั้งหญิงชายต่างขยาดอาชญา
แต่ความจริงนั้นเขลาเข้าใจผิด	มัวแต่คิดเกรงพระเดชและโทษา
มิรู้ในหฤทัยพระราม	ล้วนปราณีสต์ลากว่าผู้ใด
พระเปนเจ้าจอมปราณผลาญชีวิต	ใคร่ทุจริตเร่งกลั้วระรัวไหว
สุจริตจะบำเหน็จเสร็จสมใจ	จอมปราณไซ้คือชีวาประชา - เอย ฯ

(ดุสิตสมิต, 3 (109), 2463 : 65)

บทอาศิริวาท “จงรักดี” ของสงว วิเศษศิริ ลงพิมพ์ใน *ศัพทไทย* ใช้กลวิธีการโน้มน้าวด้วยการนำเสนอพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงเมตตาประชาชนเสมอกันจึงควรจงรักภักดี และเสนอว่าหากภักดีต่อพระมหากษัตริย์และจะทรงบันดาลให้สำเร็จตามความประสงค์ โดยบทอาศิริวาทนี้ยังระบุชัดเจนว่ากล่าวในนามประชาชนสตรีหรือ “เหล่าสุรางคนารี” จึงเป็นการโน้มน้าวที่มีกลุ่มเป้าหมายชัดเจนต่อกลุ่มสตรีให้เกิดความจงรักภักดีและมุ่งก่อประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง

๑ รามาริราชทรง	คุณะองค์อเนกอนันต์
ทนต์หมู่ประชาสรรพ์	บ่งเพศทั้งหญิงชาย
๑ ควรเราจะตั้งจิต	อุทิศเพื่อบูชาถวาย
แม่ทรงประสงคฺ์กาย	ถดวงจิตชีวิตเรา
๑ มอปปไ้ว ฌ เบื้องบาท	อย่าขยาดด้วยโฉดเขลา
ภักดีมั่นนรินทรเคา	ระพระผู้เพียบการุญ
๑ ไตเปนประโยชน์ชาติ	อย่าประมาทเร่งอดหนุน
สิ่งใดมิเปนคุณ	จงสลัดให้ขาดหาย
๑ แม่หวัง ฌ สิ่งเจริญ	อย่าลวงเกินคณาชาย
อันเราก้สืบสาย	จะบุรุษประดุกกัน
๑ ตั้งจิตภักดีองค์	พระผู้ทรงปราศาสรรพ์
พระองค์จะทรงบรร	ดาลประสิทธิสิ่งประสงคฺ์ ฯ

(ศัพทไทย, 2 (6), 2465 : 156)

สอดคล้องกับบทอาศิริวาท “คำฉันท์ถวายพระพรชัยมงคล” ซึ่งใช้กลวิธีสร้างความจงรักภักดีโดยการกล่าวถึงความเจริญของชาติว่าเทียบเท่ากับอารยประเทศทั้งการบริหารราชการของพระองค์ยังได้รับการยกย่องจากนานาชาติ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าผลดีซึ่งประชาชนจะได้รับจากสถาบันพระมหากษัตริย์คือที่ชาติการยอมรับจากนานาชาติอารยประเทศ

๑ เสียมรัฐพัฒน์พิพิธธมา	สุกะนำคะนึ่งการณ
เกื้อโสสถ์เกษมสุขุมะสาน	ติสภาพสุผลผอง
๑ เพียบฐานะอารยะประเทศ	พิเคราะห์เหตุประมวญมอง
เห็นเกินเจริญถิระประคอง	และประคูปต์สรุปลสม

...

๑ ไตรัญญ์ประศาสนะวิถี	ณ วิถีศีลธรรม
ควรใช้ไฉนก็ทฤษฎี	สุภโกลโลบาย
๑ ปราบกฏพระยศพระกฤดา	ภินิหาระกำจ่าย
แผ่เด่นพระเดชจะปรียาย	นยะล้ำแกล้งไข
๑ ไพรัชประเทศนิยมะธรรม	เพราะพระนำประชาไทย
อ้างอาทิสาระคุณะใน	สุภนามสยามยล

(ภาพโพแทสเซียม, 4 พฤศจิกายน 2471 : หน้าพิเศษ)

สมัยรัชกาลที่ 8 บทอาศิริวาท “เยาวกษัตริย์สดุดี” ของชิต บุรทัต สร้างความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล โดยกล่าวว่าประเทศที่มีกษัตริย์เป็นประมุขจะทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนตามรัฐธรรมนูญจึงสมควรจะดูหมิ่นเหยียดหยาม โดยเปรียบพระมหากษัตริย์เป็นดั่งธงชัยซึ่งเป็นศรีและนำความสุขมาสู่ประชาชน ทั้งกล่าวว่าพระบารมีของพระมหากษัตริย์จะนำเกียรติมาสู่ประเทศไทย

๑ ทุกเขตประเทศนิยมะที่	เฉพาะมีกษัตริย์ครอง
คือหมายเสมอประมุขะของ	คณะชาติประชาชน
๑ ตามธรรมนูญพระนิติรัฐ	ระบุดัดประชุมคน
ของชาติก็ราชภูธรระสกล	แหละจะถึงค้ำนึ่งถือ
๑ เทอดฐานประธานชนประเทศ	และเพราะเหตุฉะนี้คือ
ควรเราจะเคารพและฤ	บมิหมิ่นละเมียดหยาม
๑ โดยเปรียบประเทียประดุงจะรุช	ชยะสุดสง่างาม
เป็นศรีทวิคุณะและความ	สุขแก่ประชาชน
...	
๑ ด้วยราชบารมีกษัตริย์	ดุงจะฉัตรวัชชัย
เขตไทยประเทศประลุพิไล	กิริติเลิศเลิงเสถียร - โสถ์เถอญ

(ชีวิตไทย, เล่มที่ 31, 2484, หน้าพิเศษ)

4.1.2.2 การกล่าวถึงผลร้ายเมื่อขาดสถาบันพระมหากษัตริย์

บทอาศิริวาทที่ใช้กลวิธีกล่าวถึงผลร้ายที่ประเทศจะได้รับหากขาดสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น บทอาศิริวาท “โคลงถวายไชยมงคล จารึกในกระถางเงินใหญ่คู่หนึ่ง” ลงพิมพ์ในวชิรญาณวิเศษ มีกลวิธีโน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดความจงรักภักดีโดยเสนอว่าหากสามารถเลือกผู้ปกครองคนใดก็ได้ก็ไม่เห็นว่าจะมีผู้ใดเหมาะสมยิ่งกว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งยังกล่าวอีกว่า

หากขาดพระองค์ไปแล้วอาจเกิดเหตุวุ่นวายได้ บทอาศிரวาทนี้จารึกในกระถางเงิน พระบรมวงศานุวงศ์
ทูลเกล้าฯ ถวายในการเฉลิมพระที่นั่งเวหาศจำรูญ พระราชวังบางปะอิน แล้วนำมาลงพิมพ์ใน *วชิ
รญาณวิเศษ* แสดงให้เห็นว่านอกจากบทอาศிரวาทนี้จะได้แสดงความจงรักภักดีต่อรัชกาลที่ 5 โดยตรง
แ ล ล ว

ยังเผยแพร่บทอาศிரวาทเพื่อโน้มน้าวผู้อ่าน *วชิรญาณวิเศษ* ให้เกิดความจงรักภักดีอีกด้วย

๑ แม้มัดจัดเลือกผู้	ครองไผท
สุดแต่ชอบใครสมัย	เมื่อนี้
จำเป็นบ่เห็นไหน	ดีกว่า พระเลย
จริงจิตรจำต้องชี้	พระขึ้นเถลิงถวัลย์
๑ แม้นขาดภูวนารณนี้	เร็ววัน แล้วฮา
นำหวาดอยุธยาพลัน	วุ่นกลุ่ม
ไทยสุขเพราะพระบัน	เทาทุกข์ ไทยนา
ขอพระเนนานาคุ่ม	ชีพเลี้ยงเวียงเกษม

(*วชิรญาณวิเศษ*, 5 (23), 2431 : 266)

บทอาศிரวาท “ไทยบรรเทิง” โดย “พระศรี” ลงพิมพ์ใน *ดุสิตสมิต* มีกลวิธีโน้มน้าว
ให้ผู้อ่านเกิดความจงรักภักดีโดยการเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ซึ่งไม่มีสถาบันพระมหากษัตริย์
มีความวุ่นวายต่างจากประเทศไทยที่มีความสุขด้วยพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ
เกล้าเจ้าอยู่หัว

ชาติอื่นอดขบถม้วยชีพพิภพ	ไทยสงบอ้อมอ้วนสำรวลร่า
เพราะใครเล่าเพราะเจ้าเราปรีชา	ขอผ่านฟ้าของไทยขึ้นไซโย

(*ดุสิตสมิต* ฉบับพิเศษ สำหรับเป็นที่รูกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2462, 2462 : 45)

การโน้มน้าวผู้อ่านให้เกิดความจงรักภักดีในบทอาศிரวาททั้งด้วยกลวิธีการ
กล่าวถึงผลดีของการมีสถาบันพระมหากษัตริย์และผลร้ายหากขาดสถาบันพระมหากษัตริย์
เป็นความสำคัญของบทอาศிரวาทซึ่งถ่ายทอดความคิดของผู้สนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏ
เป็นส่วนหนึ่งอยู่ในเนื้อหาอื่น ๆ ของสิ่งพิมพ์รายคาบซึ่งมุ่งสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์
เช่นเดียวกัน เช่นบทความ “การค้าขายของเมืองไทย” พระนิพนธ์กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ลงพิมพ์ใน
ดุสิตสมิต ฉบับพิเศษถวายพระพรชัยมงคล พ.ศ. 2462 กล่าวถึงพระบรมราโชบายในการบรรเทา
ปัญหาเศรษฐกิจของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในช่วงเวลาที่เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1

และโน้มน้าวให้เกิดความจงรักภักดีด้วยการกล่าวถึงผลดีอันเกิดขึ้นจากการมีสถาบันพระมหากษัตริย์
 ความว่า

“อนึ่งบุรุษผู้เป็นหัวหน้าชาติในเวลานี้ ไม่มีใครมีฐานะอย่าง
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงอำนาจสิทธิ์ขาด, พระองค์ทรง
 ใช้อำนาจในทางที่ชอบจึงพาชาติไทยดำเนินไปได้เป็นอย่างดี ใน
 เวลาที่ความซุกซิมมีอยู่ทั่วไปในโลก. บ้านเมืองเราได้รับความคับ
 แค้นน้อยในเวลาที่เมืองอื่นมากด้วยกันได้ความคับแค้นใหญ่, และ
 ปราศจากความระส่ำระสายอันเกิดแล้วแทบจะทั่วไปในนานา
 ประเทศ”

(ดุสิตสมิต ฉบับพิเศษ สำหรับเป็นที่ระลึกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2462, 2462 : 45)

4.1.3 การเผยแพร่พระบรมราโชบายในการปกครองประเทศ

พระมหากษัตริย์ไทยในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ทรงปกครองประเทศตามแนวพระบรม
 ราโชบายของพระองค์ เมื่อประเทศไทยเข้าสู่สมัยใหม่และเกิดการปรับตัวให้เข้ากับปัจจัยภายนอก
 พระมหากษัตริย์ทรงดำเนินแนวนโยบายต่าง ๆ เพื่อสร้างความเจริญมั่นคงแก่ราชอาณาจักร แต่การ
 เผยแพร่พระบรมราโชบายสู่ประชาชนในวงกว้างจำเป็นต้องใช้การสื่อสารให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง เมื่อ
 ประเทศไทยได้รับเทคโนโลยีการพิมพ์ และเกิดสิ่งพิมพ์รายคาบในเวลาต่อมาส่งผลให้การสร้างและเสพ
 วรรณคดีมีความตื่นตัว เนื้อหาของสิ่งพิมพ์รายคาบซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของพระมหากษัตริย์จึงเป็นหนึ่ง
 ในสื่อสำหรับเผยแพร่พระบรมราโชบาย รวมถึงบทอาศิรวาทซึ่งแต่งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติและถวาย
 พระพรก็ได้รับการสอดแทรกเนื้อหาซึ่งนำเสนอและสนับสนุนพระบรมราโชบายในการปกครอง
 ประเทศด้วย

การนำเสนอพระบรมราโชบายที่ปรากฏในบทอาศิรวาทไม่เพียงแต่นำเสนอแนวปฏิบัติที่
 เหมาะสมตามพระบรมราโชบายสำหรับประชาชน แต่ยังนำเสนอผลสำเร็จของการดำเนินพระบรมรา
 โชบายต่าง ๆ เพื่อสร้างความจงรักภักดีแก่ผู้อ่านและเน้นย้ำความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มี
 ต่อประชาชน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงก่อตั้งกองเสือป่าเมื่อ พ.ศ. 2454 มี
 พระราชประสงค์ให้คนไทยจำนวนมากสมัครเข้าเป็นสมาชิกเสือป่าและมีการซ้อมรบเป็นประจำทุกปีโดย
 พร้อมเพรียง (เทพ บุญदानนท์, 2559 : 94, 96) นอกจากนี้จะมีหนังสือแจ้งกำลังพลแล้ว ยังปรากฏบท
 อาศิรวาท “พลพระราม” ของนายแหม่ม ม่วงดำ ซึ่งชมการฝึกซ้อมของสมาชิกเสือป่าว่าเป็นไปด้วย

ความสมัครใจ มีความฮึกเหิม และเป็นการ “ฝึกซ้อมวิชานักรบอย่างลูกผู้ชาย” บทอาศิรวาทจึงเป็น การปลุกใจสมาชิกเสือป่าให้สนองพระบรมราโชบายอีกทางหนึ่ง

๑ ทิวะซ้อมยุระดล	คณะพลอวตาร
ฤจะแนวณสถาน	บมียาตราไฉน
๑ ผิจะซ้องธูระซัด	ก็จะปัดธูระไป
ผิจะเหน้อยก็มีโย	ฤติพรันบมิมิ
...	
๑ ทุกปีทุกเหล่าได้มา	ฝึกซ้อมวิชา
นักรบอย่างลูกผู้ชาย	
๑ สมเปนนทหารนารายณ์	สมศักดิ์กำจาย
ว่า “เสนารักษาพระองค์”	

(ดุสิตสมิต, เล่มที่ 3, ฉบับที่ 111, 2463 : 97, 99)

เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง ประกาศเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร ขณะเดียวกันพระบรมวงศานุวงศ์และคนไทยจำนวนมากมีทัศนคติโน้มเอียงเข้าข้างฝ่ายเยอรมนี จึงต้องทรงดำเนินพระบรมราโชบายโน้มน้าวให้ ประชาชนสนับสนุนฝ่ายสัมพันธมิตรร่วมกับพระองค์ โดยทรงพระราชนิพนธ์เรื่องที่มีเนื้อหาแนะนำเสนอความ เป็นฝ่ายผู้รักษาธรรมแก่ฝ่ายสัมพันธมิตร (เทพ บุญตานนท์, 2559 : 194 - 197) เช่น เรื่อง *คัตริหัท* การสนับสนุนพระบรมราโชบายในการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ปรากฏในบทอาศิรวาทด้วย

บทอาศิรวาท “โคลงสรรเสริญเกียรติกรุงสยาม” ลงพิมพ์ใน *สมุทรวสาร* แสดง ความสำคัญของบทอาศิรวาทในฐานะสื่อแนะนำเสนอพระบรมราโชบาย โดยการแสดงความจำเป็นของ ประเทศไทยที่ต้องเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อรักษาความเป็นธรรม และความจำเป็นในการ ตัดสัมพันธ์ไมตรีกับฝ่ายเยอรมนีด้วยเป็นฝ่ายที่ประพฤติการอันไม่ถูกต้อง เช่น ใช้เรือดำน้ำทำลายเรือ สิ้นค้าที่เป็นกลาง

๑ ยามนี้ทุรยุคร้าย	แรงหาญ
แหล่งโลกราวเพลิงผลาญ	แผดกล้า
สงครามลูกกลามปาน	ประลัยโลก ลงชื่อ
พินาศทรัพย์ดับชีพอ้ำ	อนาถด้าวอัชฌงค์ ฯ
๑ การณรงค์ในระหว่างผู้	สัมพันธมิตร ไทยเพื่อน
ไทยมั่นธรรมสุจริต	อยู่แล้ว

แต่เริ่มยุทธการสถิต	เปนท่าม กลางนา
ฤเพลิงเืองเอนแม่	หนึ่งน้อยมีเอน ฯ
๑ ปันไผทชัยวัชเรื่อง	รามา ธิราชฤ
แผ่พระปรีชาญาณ	หยั่งถ้วน
แน่ตระหนักประจักษ์สา	เหตุเศิก สิ้นแฮ
เห็นว่าเยอรมันล้วน	หยายข้าประดาเสีย ฯ
๑ อ้อสตรียร่วมมิตรแม่น	ขุนมาร
ผลาญมิตรผลาญธรรมผลาญ	โลก้าง
ใช้เรือลวดชลธาร	ทำลายเหล่า เรือนอ
ไปเลือกไพร่ข้าง	ฝ่ายค้ำคนกลาง ฯ
๑ มละทางธรรมประเทศถ้วน	ทุกสถาน
พยศยั้งหยิ่งอหังการ	ก่อราว
ไปมีเมตตาผลาญ	มนุษยชาติ
ดูหมิ่นทั่วถิ่นด้าว	ประเทศน้อยทั้งหลาย ฯ
๑ ความร้ายสองชาติดี้อ	ดิงทำ
สยามประเทศได้ส่งคำ	คัดค้าน
สองมิตรหอนหันสำ	เหนียกเพิก เฉยแฮ
ยอมหมดหนทางต้าน	ตัดทิ้งทางสหาย ฯ
๑ เหตุหมายกำเริบตั้ง	ตัวเปน
เจ้าโลกโลกร้อนเห็น	ชัดแล้ว
ไฉนโลกจักพึงเอ็นดูมิตร	โลกเฮย
โลกยอมถูกรานแ้ว	พินาศเสี้ยนสมพอง ฯ
๑ กองผสมสัมพันธมิตรสู้	สาหัส
ปวงประเทศเปนกลางตัด	มิตรไร้
สยาเมศร์เล็งเหตุชัด	ชาติโหด ร้ายเฮย
ไฉนจักละเว้นไว้	พัคตร์ผู้อันธพาล ฯ
๑ นฤบาลบรมนาถผู้	นายก
สยามรัฐะติลก	เลิศแก้ว

ปกาศิตสำพศก	ทราบทั่ว กั้นแฮ
เผด็จมิตรเยอรมันแล้ว	กับทั้งออสเตรีย ฯ
๑ มิให้เสียศักดิ์สิทธิ์ข้อ	คุณธรรม
ครองโลกโลกธรรมประจำ	เจ็ดหล้า
ผู้ผลาญซึ่งธรรมนำ	พินาศสู่ ตนแล
ประกาศรบเล็กคบค้า	ร่วมผู้ธรรม ฯ

(สมุทรสาร, 4 (32), 2460 : หน้าพิเศษ)

สงครามโลกครั้งที่ 1 สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2461 โดยฝ่ายสัมพันธมิตรได้รับชัยชนะ ประเทศไทยจึงอยู่ในสถานะผู้ชนะสงครามร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร และมีโอกาสแก้ไขสัญญาระหว่างประเทศหลายฉบับให้เป็นประโยชน์กับฝ่ายไทยยิ่งขึ้น การดำเนินพระบรมราโชบายจนกระทั่งได้รับชัยชนะของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวครั้งนี้ได้รับการนำเสนอในบทอาศிரวาทเพื่อเน้นย้ำความสำคัญของการเข้าร่วมสงครามในฐานะผู้ดำรงความเป็นธรรมของโลก ดังตัวอย่างจากบทอาศிரวาท “ชัยวารานุสร” ลงพิมพ์ใน*ดุสิตสมัย* เนื่องในโอกาสครบรอบ 2 ปี การประกาศสงครามเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร

๑ โปรดให้ประกาศสงคราม	สองชาติผู้ทราม
คือออสเตรีย - เยอรมัน	
๑ เข้าร่วมรบด้วยสัมพันธมิตรผู้มั่น	มิตรผู้มั่น
ในอารยธรรมสัมมา	
๑ ฝ่ายพหุลต้นสมุทร์ยุทธนา	บมิได้ช้า
สัตว์ประลัยแหลกลาญ	
๑ ธงไทยเชิดเฉิดฉาน	เผยเกียรติอยู่นาน
ตระหนักนิยมสมคหนึ่ง	

(ดุสิตสมัย, 22 กรกฎาคม 2462: 1)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้ยกเลิกอากรบ่อนเบี้ยและหวย ก ข ตามการออกประกาศยกเลิกอากรหวย เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2459 บทอาศிரวาทที่มีความสำคัญด้วยการสนับสนุนพระบรมราโชบายดังกล่าว ดังปรากฏในบทอาศிரวาท “โคลง, ฉันท, กาพย์, กลอน, ยอพระเกียรติเลิกการพนัน” แสดงความสำคัญของการยกเลิกบ่อนเบี้ยไว้ว่า

๑ ให้เลิกบ่อนเบี้ยการพนัน	เปนสิ่งสำคัญ
สำหรับสยามธานี	

ความสำคัญของบทอาศิริวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ในฐานะบันทึกทางประวัติศาสตร์ของแต่ละรัชกาล ดังนี้

4.2.1 เหตุการณ์ในสมัยรัชกาลที่ 5

ในสมัยรัชกาลที่ 5 เหตุการณ์ที่ได้รับการยกมาประกอบการเฉลิมพระเกียรติในบทอาศิริวาท เช่น การก่อตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎรและการเสด็จฯ เยือนประเทศในทวีปยุโรป โดยบทอาศิริวาทได้บันทึกเหตุการณ์เหล่านี้ในมุมมองของผู้แต่งซึ่งมีประสบการณ์ร่วมอยู่ในเหตุการณ์สำคัญเหล่านี้

4.2.1.1 การตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎร

การก่อตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎรในสมัยรัชกาลที่ 5 ตามทัศนะของผู้แต่งบทอาศิริวาท “คำถวายไชยมงคล ปิจอัฐศก 1248” ซึ่งน่าจะเป็นนักเรียนในโรงเรียนหลวง แต่งขึ้นใน พ.ศ. 2429 ระบุว่า การตั้งโรงเรียนนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างยิ่ง เพราะพระราชทานพระราชทรัพย์จ้างอาจารย์สอน ทั้งยังโปรดเกล้าฯ ให้เรียบเรียงแบบเรียนเป็นกลอนสุภาพ และแสดงให้เห็นว่าการมีอาชีพอาจารย์สอนหนังสือภาษาไทยเป็นสิ่งที่ชาวต่างประเทศชื่นชมอีกด้วย

ท่านตั้งแบบให้เรียนเขียนอักษร	เป็นคำกลอนสุภาพไม่สาบสูญ
ไปเบื้องหน้าที่ได้เรียนตามสกุล	ได้เพิ่มมูลสั่งสอนกันต่อไป
คงเอาแบบอย่างนี้ไปเป็นที่ตั้ง	ได้สอนสั่งเรื่องนี้อย่างไสย
บุญพระบารมีสู้แผ่ไป	ทั้งเหนือใต้ทั่วทิศคิดโปรดปราน
ชาวประเทศเขตร์แดนแคว้นนอก	มาบางกอกรู้แจ้งแถลงสาร
ว่ากรุงศรีอยุธยา มีอาจารย์	ประกอบการเรียนวิชาอักษรไทย
	(วจิรญาณ, 6 (32), 2431 : 3230)

สอดคล้องกับบทอาศิริวาท “สรรเสริญพระเกียรติ” ซึ่งแต่งเป็นรายแสดงทัศนะต่อการจัดการเรียนการสอนในสมัยรัชกาลที่ 5 ว่าเป็นสิ่งที่แตกต่างจากเดิม โดยโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนในพระอารามหลายแห่ง ทั้งยังมีแบบเรียนที่แต่งใหม่ช่วยให้การเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

“ทรงพระกรุณาทั่วไป ในกุมภาพันธ์ เพื่อจะให้มิปัญญาชน
เชี่ยวชาญในหนังสือไทย ทรงอุทิศให้สถาปนารังสอน ให้สภารใน
ราชนิเวศน์หลายตำแหน่งที่ กับให้มีอาจารย์สั่งสอนสวดเรียน เขียน
ชูปใช้ได้ตามสติปัญญา เปนของแปลกปลาตขึ้นกว่าแต่ก่อน แต่บุ
ราณท่านสอนให้อ่านเล่า ว่า ก ข ค เปนของเก่าเล่าเรียนมา สมมติ
เรียกกันว่า ก ข เล็ก ผู้ใหญ่เด็กอ่านเล่าทุกเช้าเย็น ครั้นผันไม้เอก

โทษที่ว่าอ่านยาก ไม่ไวว่องคล่องปากเพราะไม่เคยใช้ เหมือนอ่าน
ความฉลาดไว้ได้แต่ความเขลา อักษรไทยที่จะเรียนเล่าก็ไม่มีครู ที่จะ
ยกเชิดชูให้บังจางาม อักษรไทยจึงได้ทรมานชุดเสื่อมมาช้านาน ครั้น
ถึงในสมัยกาลปัจจุบันนี้ ด้วยอำนาจพระบารมีสมมติเทวราช มีเอก
อรรคนักปราชญ์ปฤชาชาญ แต่งมธรรสพจมาลย์สารเสี่ยมสอน เปนก
ลบทบ่อน ๆ หลายคำภีร์ เชิดชูวิธีตามความฉลาด ดุจพระจันทร์โอ
ภาสงส่องแสงในวันบั้นระส่ำให้สว่างหล้า ฝ่ายครูผู้จะมาสั่งสอนศิษย์ใน
โรงสกุล ก็รู้อุดมสมบูรณ์เพราะคำภีร์ที่แต่งใหม่ สั่งสอนศิษย์ได้โดย
สะดวกดี ให้เล่าความตามวิธีสามสำเนียง เปนค่ากลางสูงต่ำเพียง
กำหนดพอ ว่า ก ข ซ ค ค ห ง พอจำได้”

(วชิรญาณวิเศษ. 1 (8), 2428: 153)

การตั้งโรงเรียนหลวงและโปรดเกล้าฯ ให้เรียบเรียงแบบเรียนสำหรับใช้
ประกอบการเรียนการสอนนี้ สอดคล้องกับ “ประกาศเรื่องโรงเรียน” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้ประกาศเชิญชวนพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการให้
ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนหลวง เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2414 ความว่า

“... การรู้หนังสือนี้ก็เป็นคุณสำคัญข้อใหญ่ เป็น
เหตุจะได้รู้วิชาและขนบธรรมเนียมต่าง ๆ จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้จัดโรงเรียนไว้ที่ในพระบรมมหาราชวัง แล้วจัดคนใน
กรมพระอัครราชมนตรี ตั้งให้เป็นขุนนางพนักงานสำหรับเป็นครูสอน
หนังสือไทย สอนคิดเลข และขนบธรรมเนียมราชการ พระราชทาน
เงินเดือนครูสอนให้สมควรพอใช้สอย ส่วนผู้เรียนหนังสือนั้นก็
พระราชทานเสื้อผ้าถุงห่ม กับเบี้ยเลี้ยงกลางวันเวลาหนึ่งทุกวัน ครู
สอนนั้นจะให้สอนโดยอาการเรียบร้อยไม่ให้ด่าตีหยาบคาย”

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2480 : 2)

เมื่อ พ.ศ. 2428 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้
จัดตั้งโรงเรียนขึ้นตามพระอาราม จึงโปรดเกล้าฯ ให้ออก “ประกาศเรื่องโรงเรียน” อีกฉบับหนึ่งเพื่อให้
ราษฎรส่งบุตรหลานเข้าเรียนหนังสือในโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นใหม่

“...ทรงพระราชดำริจะให้ตั้งโรงเรียนสำหรับให้มีสำหรับพระอาราม
หลวงทุก ๆ พระอาราม เพื่อจะให้บุตรหลานไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินได้

เล่าเรียนโดยสะดวก ไม่ต้องเสียเงินทองอะไรเลย ... พระราชดำริ
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้จัดการ
โรงเรียนทั้งปวงนี้ ก็เพราะทรงพระมหากรุณาแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน
และมีพระประสงค์จะให้วิชาหนังสือไทยรุ่งเรืองแพร่หลายเป็นคุณ
แก่ราชการและเป็นความเจริญแก่บ้านเมืองยิ่งขึ้นไป"

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2480 : 16-17)

ส่วนการที่บทธาศิรวาทกล่าวยกย่องแบบเรียนว่ามีรูปแบบการเรียนการสอน
พยัญชนะไทยแตกต่างจากเดิม น่าจะหมายถึงการสอนเรื่องพยัญชนะในหนังสือ*มูลบทบรรพกิจ* ของ
พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ซึ่งสอนให้อ่านอักษรแยกเป็นสามหมู่ คือ อักษรกลาง
อักษรสูง และอักษรต่ำ ต่างจากตำราเดิมที่ให้นักเรียนท่องคล้ายพยัญชนะวรรคในภาษาบาลี เรียกว่า
“ก ข ใหญ่” และ “ก ข เล็ก” (กรมศิลปากร, 2564 : 51, 63) ทั้งยังมีแบบเรียนที่นำแบบเรียนหลวง
มาแต่งเป็นกลอนสุภาพด้วย คือ *นิตินาสารสัทท* และ *ไวพจน์ประพันธ์*

4.2.1.2 การเสด็จฯ เยือนประเทศในทวีปยุโรป

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ เยือนประเทศในทวีปยุโรป
2 ครั้ง ได้แก่ เมื่อ พ.ศ. 2440 และ พ.ศ. 2450 รายละเอียดการเสด็จประพาสแต่ละครั้งได้รับการ
บันทึกไว้ในหนังสือประเภทพระราชหัตถเลขาถึงบุคคลต่าง ๆ อย่างชัดเจน แต่บทธาศิรวาทมี
ความสำคัญในฐานะบันทึกทางประวัติศาสตร์ซึ่งแสดงทัศนคติของประชาชนต่อการเสด็จฯ แต่ละครั้ง
ดังตัวอย่างจาก บทธาศิรวาทของนายฉันทน์ กรมไปรษณีย์โทรเลข ซึ่งแสดงความรู้อีกว่าการเสด็จฯ
ทวีปยุโรป พ.ศ. 2440 เต็มไปด้วยความยากลำบากในการเดินทาง แต่ด้วยพระเมตตาทำให้ทรงยอมสละ
ความสุขส่วนพระองค์ ซึ่งไม่เคยมีพระมหากษัตริย์พระองค์ใดทรงทำเช่นนี้มาก่อน

๑ หลายสิ่งพระทรงจัด	ทุระรัฐะบรรเทือง
ตั้งเมื่อเสด็จเมือง	คณมิตรอำรุงไม
๑ ตรียอมพยายาม	จรข้ามทะเลโคล
ถึงถิ่นประเทศใน	ทิปทิศประจิมโดย
๑ การุณนิกรราชภูร์	ขณะยাত্রก็ลำโบาย
สู่ละพระศุขโปรย	ศุขให้ประชากร
๑ ไปมีบตีใด	จะประดุจนรินทร
พระเกียรติพระกำจร	อพิเพื่อพระคุณธรรม

(ประตู่ใหม่, ฉบับที่ 10, 2451 : 48)

บทอาศิรวาท “ถวายไชยมงคลอย่างอื่น” ของขุนสารัตถ์ธรรหารัง บันทึกร
เหตุการณ์และความรู้สึกของราษฎรเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ ทวีปยุโรป
ทั้ง 2 ครั้ง เอาไว้ว่า

๑ พระทรงไชยไกลห่าง	เสด็จต่างภารา
สงสารข้าเฝ้าเหล่าประชา	คิดถึงพระบารมี
๑ พอเสด็จกลับรับเสด็จ	เสียงอิงเอ็ดท้าวธานี
ต่างปรีเปรมเกษมศรี	ประชาชีขึ้นบาน
๑ ครั้งที่สองทรงประชวร	เสด็จด่วนโดยสำราญ
ประพาศยุโรปแรมสถาน	จนพระอาการสดวกดี
๑ ในคราวหลังครั้งเดิม	พระชนม์เฉลิมการปี
เหลือแต่ไพร่ฟ้าข้ารัฐ	จัดพิธีกันตามเคย
๑ เสด็จไม่อยู่ดูสด	แสนกำสวดทรงเอย
เห็นพระฉายลักษณ์ประจักษ์เขย	ก็ไม่เสวยเบิกบำเพ็ญ

(ประตู่ใหม่. 1 (10), 2451 : 55)

ความรู้สึกของประชาชนว่าการเสด็จฯ ทวีปยุโรปเป็นความเสียสละอย่างยิ่ง
ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งยังรับทราบว่าการเสด็จฯ เป็นไปด้วยความ
ยากลำบาก นำมาซึ่งความห่วงใยของประชาชนที่ปรากฏในบทอาศิรวาท ก็ปรากฏในเอกสารทาง
ประวัติศาสตร์ด้วย เช่น “คำถวายพระพรของชาวเมืองสมุทรปราการ แลเมืองนครเขื่อนขันธ์” เนื่องใน
การรับเสด็จกลับจากประพาสยุโรปครั้งแรก พ.ศ. 2440 ความว่า

“การเสด็จพระราชดำเนินประเทศยุโรปครั้งนี้ ก็ยอมทราบได้ฝ่า
ละอองธุลีพระบาทแล้วว่าต้องทรงสละพระบรมสุขุทรมานพระองค์
ฝ่าไปด้วยความยากลำบากในมรรคาหาสมุทпенที่ทุรคัณดาร ยัง
ทรงพระราชอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินไป ก็เพื่อจะทรง
ประกอบกรให้เปนคุณประโยชน์แก่กรุงสยาม”

(กรมศิลปากร, 2557 : 6 - 7)

4.2.2 เหตุการณ์ในสมัยรัชกาลที่ 6

เหตุการณ์ในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งได้รับการบันทึกไว้ในบทอาศรัย เช่น การพระราชพิธีบรมราชาภิเษก การได้ช้างเผือกและวัตถุโบราณอันเป็นมงคลมาสู่พระบารมี การรับเรือรบหลวงพระร่วง และเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 1

4.2.2.1 การพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อ พ.ศ. 2454 พบบทอาศรัย “แสนเกษม” ของ ชิตรณ เปรี๊ยะ บันทึกว่าวันประกอบพระราชพิธีเกิดฝนฟ้าคะนอง ซึ่งตามทัศนะของกวีถือเป็นมงคลเหตุที่เกิดขึ้นเนื่องด้วยพระบารมี

๑ ควรเสริญมหัศจรรย์	ยะมหันต์คะนองสาย
ฟ้าแลบประแปลบปราย	ทศทิศสะท้อนไหว
๑ ฝนทิพย์ก็โสมนัส	ชลอาบไฟไทย
ธรณีประหนึ่งไหว	สุริยอ่อนนุ่มศรี
๑ คล้าย ๆ จะแยมโอรุ	ประสรรโสถ์พระบารมี
บุรุษย์รัตน์เกลี้ยงศรี	อุททยาสถาวร
๑ ครั้นครีมีกระหิมหวน	พยุป่วนทิมมกร
หากเทพสังหร	จรจักรราชี
๑ ชี้อคมหาราช	ปิยนารถประชาชี
สยามยศโมลี	จะประเทืองไฟเกษม

(ประตู่ใหม่, ปีที่ 58, 2454 : 403 - 404)

สอดคล้องกับบทอาศรัยของ “รจันรัก” ซึ่งบันทึกเหตุการณ์วันบรมราชาภิเษกว่าท้องฟ้าครีมี ปราศจากแสงอาทิตย์ นับเป็นมงคลเหตุเหมือนท้องฟ้ามาร่วมถวายพระพร

๑ พร้อมเอ๋ยพร้อมสำเนียง	ปีนระฆังแดรสังข์เสียงสะท้อนไหว
พระจอมราชมงกุฎกรุงผดุงไทย	เสด็จในที่สนานผ่านบุรี
ฟ้าพยับอับแสงภาณุมาศ	เหมือนถวายพรราชาภิเษกศรี
ขอพระองค์ภูลพิพัฒน์สวัสดิ	เปนมณีนครไชยของไทยเอ๋ย

(ประตู่ใหม่, ปีที่ 59, 2454 : 430)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบันทึกเหตุการณ์ฝนตกในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกว่าเกิดขึ้นในวันที่ 9 พฤศจิกายน 2453 ในพระราชนิพนธ์ “ประวัติต้นรัชกาลที่ 6” ว่า “ในวันที่ 9 นี้ อากาศอบอุ่นตลอดวัน, จนถึงเวลาหลังเที่ยงฝนจึงได้ตกมาก, ซึ่งร้องกันว่า ‘พระฤกษ์เย็น’” เนื้อหาในบทอาศรัยจึงมีความสำคัญฐานะเป็นบันทึกประสบการณ์ของผู้ร่วมเหตุการณ์นั้น ๆ

4.2.2.2 การได้ช้างเผือกและวัตถุโบราณอันเป็นมงคลมาสู่พระบารมี

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รับการน้อมเกล้าฯ ถวาย พระเศวตวชิรพาหุ ข้างเผือกข้างแรกในรัชกาลจากเมืองนครสวรรค์มาสู่พระบารมีมาสู่พระบารมีเมื่อ พ.ศ. 2454 และมีผู้นำโบราณวัตถุอันเป็นมงคลมาทูลเกล้าฯ ถวาย ได้แก่ พระแสงศรกำลังรามมาจาก มณฑลนครสวรรค์ รัชพระกระบี่ชูพระครุฑพ่าห์น้อยจากมณฑลนครไชยศรี ใน พ.ศ. 2453 ซึ่งเป็น ระยะเวลาปีแรกในรัชกาล บทอาศิริวาทบันทึกเหตุการณ์ดังกล่าวว่าเป็น “ศุภนิมิตร” ซึ่งแสดงพระบุญญาธิ การของพระองค์ สอดคล้องกับพระราชหัตถเลขา ที่มีถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรง ราชานุภาพ ว่า

หม่อมฉันรู้สึกปลื้มอึ้งใจเป็นอย่างยิ่ง รู้สึกว่าคล้าย ๆ ได้ช้างเผือก เปน อันเข้าใจดีว่าพระราชหฤทัยพระราชาธิบดีแต่ก่อน ๆ มาท่านจะทรงรู้สึก อย่างไร เมื่อมีช้างเผือกเพราะรู้ก่อนว่าวันนั้นจะหายากเข้าทุกที ได้โดย นึกเสียดายตะหงิดๆ นี้ก็นับว่าเปนโชคดี เปนบุญนักหนาที่ได้ของ สำคัญๆ เช่น กระบี่ชู ครุฑพ่าห์ และศรโบราณนี้มาภายใน ปีต้นแห่งรัช สมัย นับเปนสวัสดิมงคลแก่ตัวหม่อมฉันและพระราชบรมวงษ์จักรี

(สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 1, 2540 : 174)

บทอาศิริวาท “ราชสดุดี” ลงพิมพ์ใน *สมุทรวาร* เมื่อ พ.ศ. 2459 บันทึกเหตุการณ์ ดังกล่าวสอดคล้องกับพระราชหัตถเลขาว่า

๑ เสด็จถึงถวัลย์รัฐราชไชย ศววรรษแต่ใน

ฉนำอันแรกถนาน

๑ พระเดชพระหากบรรดาลัย ได้แสงศรสาร

เศวตราชชัยเฉลิม

๑ กระบี่ชูครุฑพ่าห์เมติม โดยเทพเธอเสริม

พระเกียรติให้เห็นมหัศจรรย์

๑ ธงนารายณ์ศรนา-rayณ์พรายพรั้น พารณพิศณพันธุ์

ก็ผุดเณาะพ้องปี

๑ เปนศุภนิมิตรชัยศรี แสดงเดชภูมิ

ปรากฏไปทั่วทิศา

(สมุทรวาร. 3 (25), 2459 : พิเศษ)

4.2.2.3 เหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 1

สงครามโลกครั้งที่ 1 อุบัติขึ้นในทวีปยุโรปในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2457 ระหว่างฝ่ายสัมพันธมิตร นำโดยอังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และสหรัฐอเมริกาซึ่งเข้าร่วมในระยะเวลาต่อมา กับฝ่ายมหาอำนาจกลาง ประกอบด้วย เยอรมนี ออสเตรีย ฮังการี บัลแกเรีย และตุรกี ในช่วงแรกประเทศไทยประกาศวางตัวเป็นกลางในระหว่างสงคราม (สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 2, 2524 : 690) อย่างไรก็ตามพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและชนชั้นนำของไทยมีท่าทีสนับสนุนฝ่ายสัมพันธมิตรยิ่งขึ้นโดยลำดับเนื่องจากทรงเคยศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษและทรงคาดหวังว่าหากสยามเข้าร่วมกับฝ่ายอังกฤษ สนธิสัญญาต่างที่ไม่เป็นธรรมต่าง ๆ อันเนื่องมาจากสนธิสัญญาเบาว์ริงจะได้รับการแก้ไข โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์แก่ภรรยาและบุตรธิดาทหารในกรมทหารราบเบาเดอรัม ประเทศอังกฤษที่เสียชีวิตระหว่างสงคราม เป็นเหตุให้พระเจ้าจอร์จที่ 5 พระราชทานยศนายพลเอกพิเศษแห่งกองทัพบกอังกฤษแก่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (เทพ บุญदानนท์, 2559 : 192-200) เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2458 ดังปรากฏในบทอาศิรวาท “ราชสดุดีโคลงดั้น” ลงพิมพ์ใน *สมุทรวาร* เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2458

๑ พุทธศกสองสีห้า	แปดขาด ตัวแสบ
ศุภมาสกันยาเวียน	วากยรู้
ที่ยี่สิบสองราช	โทรเลข ถึงแล
จากพระเจ้ายอร์ชผู้	ผ่านทิวา
๑ เชิญจ่ารงพระยศเรื่อง	ราชฤทธิ์
พลเอกพิเศษปรา	กฎอ้าง
แห่งทัพบกอังกฤษ	ทั้งหมด
สมพระเกียรติเจ้าช้าง	เผือกพงค์
๑ เครื่องทรงยงยุทธแก้ว	กำยำ
หากว่าพระจะทรง	สิทธิ์ไว้
ทหารราบเบาตระรำ	ราชเก่า
คือราบที่ไต่ได้	อดีตครอง
๑ รุ่งวันพลันเทพเจ้า	จอมธรรม์ เรานอง
ตอบราชไมตรีสนอง	เกียรตินั้น
ถวายพระยศสยามอัน	โอภาส
สองราชสองหล้าหมั้น	เหมาะเหลือ

(สมุทรสาร. 2 (13), 2458 : 194-196)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศสงครามต่อฝ่ายมหาอำนาจกลางในวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 โดยทรงชี้แจงเหตุผลว่าเพื่อรักษาความเป็นธรรมและรักษากฎหมายระหว่างประเทศ ดังปรากฏในบทความ “โคลงสรรเสริญเกียรติกรุงสยาม” ลงพิมพ์ใน *สมุทรสาร* เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2460 แสดงถึงที่มาของสงครามและความจำเป็นในการประกาศสงครามว่าเนื่องจากฝ่ายมหาอำนาจกลางละทิ้งความเป็นธรรมเนื่องจากใช้เรือดำน้ำทำลายเรือสินค้า ประเทศสยามจึงออกหนังสือคัดค้านแต่ฝ่ายมหาอำนาจกลางเพิกเฉย จึงเป็นเหตุให้ฝ่ายประเทศสยามประกาศสงคราม พร้อมทั้งจับกุมตัวประชาชนประเทศศัตรูซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้โดยละม่อม

๑ การณรงศ์ในระหว่างผู้ สัมพันธมิตร ไทยเพื่อน
ไทยมั่นธรรมสุจริต อยู่แล้ว
แต่เริ่มยุทธการสถิต เปนท่าม กลางนา
ฤเพ็ลียงเอียงเอนแม่ หนึ่งน้อยมีไฉน ฯ

๑ ปันไผทชัยวัชเรื่อง รามา ธิราชฤ
แผ่พระปรีชาญาณ หยั่งถ้วน
แน่ตระหนักประจักษ์สา เหตุเคิก สิ้นแฮ
เห็นว่าเยอรมันล้วน ทยาบข้าประดาเสีย ฯ

๑ อ้อสเตรียร่วมมิตรแม่น ขุนमार
ผลาญมิตรผลาญธรรมผลาญ โลก้าง
ใช้เรือลอดชลธารทำลายเหล่า เรือนอ
ไปเลือกไพร่ข้าง ฝ่ายค้าคนกลาง ฯ

๑ มละทางธรรมประเทศถ้วน ทุกสถาน
พยศยั้งหยิ่งอหังการ ก่อร้าง
ไปมีเมตตาผลาญ มนุษชาติ
ดูหมิ่นทั่วถิ่นด้าว ประเทศน้อยทั้งหลาย ฯ

๑ ความร้ายสองชาติคือ ดึงทำ
สยามประเทศได้ส่งคำ คัดค้าน
สองมิตรหอนหันสำ เหนียกเพิก เฉยแฮ
ยอมหมดหนทางต้าน ตัดทิ้งทางสหาย ฯ

๑ เหตุหมายกำเริบตั้ง	ตัวแปน
เจ้าโลกโลกร้อนเห็น	ซัดแล้ว
ไฉนโลกจักพึงเอ็น	คูอมิตร โลกเฮย
โลกย่อมลุกรานแล้ว	พินาศเสี้ยนสมพอง ฯ
๑ กองผสมสัมพันธมิตรสู้	สาหัส
ปวงประเทศเปนกลางตัด	มิตรไร้
สยามเมศร์เล็งเหตุซัด	ชาติโหด ร้ายเฮย
ไฉนจักละเว้นไว้	พักตร์ผู้อันธพาล ฯ
๑ นฤบาลบรมนาถผู้	นายก
สยามรัฐะติลก	เลิศแก้ว
ปกาศิตสำพศก	ทราบทั่ว กันแฮ
เผด็จมิตรเยอรมันแล้ว	กับทั้งออสเตรีย ฯ
๑ มิให้เสียศักดิ์สิทธิ์ข้อ	คุณธรรม
ครองโลกโลกธรรมประจำ	เจ็ดหล้า
ผู้ผลาญซึ่งธรรมนำ	พินาศสู่ ตนแล
ประกาศรบเลิกคบค้า	ร่วมผู้อธรรม ฯ
๑ ไทยประจำตำแหน่งเข้า	กุมตน
มวญหมู่ศัตรูชน	ทั่วถ้วน
อันพึงรัฐมณฑล	สยามประเทศ อยู่เนา
ปราศจากเหตุร้ายล้วน	ละม่อมพร้อมพึงชม ฯ

(สมุทรสาร. 4 (32), 2460 : พิเศษ)

4.2.2.4 การรับเรือรบหลวงพระร่วง

เมื่อ พ.ศ. 2457 ข้าราชการและประชาชนกลุ่มหนึ่งเห็นว่าประเทศไทยควรมีเรือรบหลวงที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันชายทะเล จึงจัดตั้งเป็นราชนาวีสยามแห่งกรุงสยามแล้วนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์ เมื่อ พ.ศ. 2459 เพื่อเรียไรเงินจัดซื้อเรือรบหลวงพระร่วง โดยใช้เวลาดำเนินการประมาณ 6 ปี จนถึง พ.ศ. 2463 จึงสามารถซื้อเรือหลวงราเดียนท์ (HMS Radient) ของกองทัพเรืออังกฤษเข้ามายังประเทศไทย โดยเรือรบหลวงพระร่วงมาถึงยังประเทศสยามเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2463 และจัดให้มีการฉลอง

ตั้งแต่วันที่ 8 - 10 ตุลาคม พ.ศ. 2463 การรับเรือหลวงพระร่วงและฉลองปรากฏรายละเอียดใน
 “กลอนพระราชประวัติประจำปี” ลงพิมพ์ใน*ดุสิตสมิต* เมื่อ พ.ศ. 2463

วันที่แปดตุลาคมอุดมฤกษ์	เอิกเกริกทั่วกันด้วยพระราช
เปนวันที่เรือพระร่วงสว่างเข้ามา	ถึงมหานครขจรชัย
เวลาบ่ายฝ่ายองค์พระทรงเดช	เสด็จประเวศริมมหาชลาลัย
ประทับยังพระที่นั่งอันอำไพ	ราชกิจวินิจฉัยวิไลยตา
พระสงฆ์พร้อมซ้องสวดพุทธมนตร์	ประสิทธิชัยมงคลคาถา
เพื่อเจริญศรีสวัสดิ์วัฒนา	แก่นาวาพระร่วงให้ฤกษ์ชัย
วันที่เก้าตุลาคมอุดมดี	เวลาสิ้นาฬิกาหลังเที่ยงได้
สมเด็จพระจอมรินทรปิไผท	เสด็จไปประทับยังฝั่งนที
พระบรมวงศาเสนามาตย์	ทั้งทวยราษฎร์เฝ้าเบื้องบาศรี
จึ่งนายกแห่งราชนาวิ	กราบบังคมทูลคดีในทันใด
ถวายเรือรบพระร่วงเปนหลวงแล้ว	ก็พ้องแ้วปรีดีเปรมเกษมใส
บันลือเสียงไชโยโห่เอาชัย	ถวายใต้บทรช้วนนา
มีพระราชดำรัสตรัสบรรหาร	ทรงขอบใจกรรมการเปนหนักหนา
ตลอดถึงสมาชิกสมาชิกา	ให้พ้องผาศุภสวัสดิ์ก่าจัตถัย
โปรดประสาทพระราชทานตรา	มหาวิกรมมกุฎเปนใหญ่
แก่ท่านเจ้าพระยาอภัย	ราชาได้เปนสมณายก
แห่งราชนาวิสมาคม	เป็นประธาโนดมช่วยป้องปก
จนได้เรือพระร่วงสว่างอุทก	มาอุ้นอกเปนศรีธานีไทย
เวลาค่ำชะอำนอากาศ	โปรดพระราชทานเลี้ยงเปนการใหญ่
พร้อมพระราชวงษาเสนาใน	ที่ศาลาสหทัยสมาคม
วันที่สิบนี้ก็มิจาน	กระทรวงทหารเรือเลี้ยงเยี่ยงคีนปฐุม
ลครหลวงเล่นฉลองสองคีนระดม	ประชาชนชื่นชมมาดูงาน

(ดุสิตสมิต, ฉบับพิเศษ สำหรับเปนที่ระลึกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2463, 2463 : 13-18)

4.2.3 เหตุการณ์ในสมัยรัชกาลที่ 7

ในสมัยรัชกาลที่ 7 เหตุการณ์ซึ่งได้รับการบันทึกไว้ในบทความทศวรรษ เช่น การเสด็จฯ เลียบมณฑลฝ่ายเหนือและมณฑลพายัพ พ.ศ. 2469 และการเสด็จกลับจากการรักษาพระเนตรที่ ประเทศสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2474

4.2.3.1 การเสด็จฯ เลียบมณฑลฝ่ายเหนือและมณฑลพายัพ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จฯ เลียบมณฑลฝ่ายเหนือและมณฑลพายัพ เมื่อ พ.ศ. 2469 บทความทศวรรษ “ถวาย พระพรชัยมงคล” ลงพิมพ์ใน *ยุพราชวิทยา* บันทึกความรู้สึกปลื้มปิติของบุคลากรโรงเรียนยุพราช วิทยาลัยในการเสด็จมาพระราชทานธงลูกเสือ ความว่า

๑ พระผ่านพิภพลีลา	โพนนำ กาลเฮย
เสด็จเลียบสิมานำ	สุขเรื้อง
สู่เขตต์พัยพำ	โดยราช ประสงค์แฮ
เหตุพระหมายปลดเปลื้อง	ทุกข์ข้าฝ้าฐลี
๑ นี่เป็นปฐมราชผู้	เผ่าไผท
บรมราชจักรีไซ	ยศร์หล้า
เสด็จฉนวนนาไทย	เทศถิ่น
แรงพระคุณเจ้าหล้า	หลากลิ้นสรรเสริญ
๑ ธเมลดรณรุ่นลิ้น	ลูกเสือ มากมาย
เผ้าพระบาทเหลือเฟือ	มากหน้า
ระลึกพระคุณเจ้า	เคารพ ท่านแล
พระราชทานผืนผ้า	ธวัชด้วยการุณ
๑ พระคุณยิ่งลิ้น	ฤหา ไตปาน
ประสาทพระโอวา	ทถ้อย
ปวงเหล่าลูกเสือปรา	โมทย์ยิ่ง นัคนา
เพราะธโปรดดรณน้อย	เนตรผู้รักดี

(ยุพราชวิทยา. 1 (4), 2471 : พิเศษ)

ในหนังสือจดหมายเหตุเสด็จพระราชดำเนินเสียบมณฑลฝ่ายเหนือ พระพุทธศักราช 2469 เรียบเรียงโดย รองอำมาตย์ตรีกรม มโนชญากร จำจังหวัดน่าน กล่าวถึงเหตุการณ์เดียวกันนี้ว่า

“เวลา 16.00 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชินี ทรงเครื่องยศปกติทรงรถยนต์พระที่นั่งออกจากที่ประทับ มีรถนายตำรวจภูธรนำเสด็จ เข้าประตูโรงเรียนยุพราชวิทยาลัยทางประตูด้านเหนือ เสด็จขึ้นลับพลายกที่หน้าโรงเรียน เจ้านายข้าราชการเฝ้าตามตำแหน่ง กองลูกเสือมณฑลพายัพตั้งโอบหน้าลับพลารูปพระจันทร์ครึ่งซีก กองเกียรติยศทหารบกราบที่ ๘ ตั้งพลับพลาด้านใต้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาทแก่กองลูกเสือ ... เมื่อพระราชทานพระบรมราโชวาทแล้วจึงประทานธงแก่กองลูกเสือ”

(กมล มโนชญากร, 2474, 114 - 118)

หนังสือจดหมายเหตุและบทอาศิรวาทแสดงให้เห็นรายละเอียดการบันทึกเหตุการณ์ที่แตกต่างกัน เนื่องจากในจดหมายเหตุบรรยายพระราชกรณียกิจโดยมีพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นศูนย์กลาง แต่บทอาศิรวาทเป็นบันทึกซึ่งเล่าในมุมมองของผู้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทและแสดงให้เห็นความรู้สึกปิติยินดี และแสดงให้เห็นความสำคัญของเหตุการณ์ดังกล่าวต่อโรงเรียนยุพราชวิทยาลัยจนกระทั่งได้รับการยกมาเฉลิมพระเกียรติในบทอาศิรวาทเพียงเหตุการณ์เดียวในปีนั้น

4.2.3.2 การเสด็จกลับจากการรักษาพระเนตรที่ประเทศสหรัฐอเมริกา

พ.ศ. 2474 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ กลับจากการรักษาพระเนตรที่ประเทศสหรัฐอเมริกา บทอาศิรวาท “คำถวายพระพรชัยมงคล” ของขุนจงจัดนิสสัย กล่าวถึงความรู้สึกของประชาชนต่อการรับเสด็จคราวนั้นว่า

๑ ความปองเพื่อพบเจ้า	จอมนรา กรเอย
ซึ่งเสด็จจากอเมริกา	ถิ่นโพ้น
บรรจบสัจตมาสมา	คำรบ แล้วแล
บัดเสด็จจากเทศโน้น	สู่แคว้นแดนเดิม

๑ ข้าบาท “สวนกุหลาบ” ปลื้ม	ปรีดี ท้วแฮ
สดับข่าวว่าทรงมี	สุขแล้ว
อีกหนึ่งพระเนตรทวี	กระจ่าง
หายจากมัวมลแผ้ว	พ่องด้วยถนัดดี
๑ จึงมีปิติพร้อม	เพรียงกัน
ปราโมทย์ในข่าวอัน	ประจักษ์นี้
สำแดงเกษมสันต์	ต้อนรับ พระนา
สมตั้งน้ำจิตต์ซี้	ชดได้โดยนิยม

(สวนกุหลาบวิทยา, 10 (7), 2474 : หน้าพิเศษ)

4.2.4 เหตุการณ์ในสมัยรัชกาลที่ 8

เหตุการณ์ในสมัยรัชกาลที่ 8 ซึ่งได้รับการบันทึกไว้ในบทอาศรัยวาท ได้แก่ การเสด็จฯ นิวัติพระนคร พ.ศ. 2481

4.2.4.1 การเสด็จฯ นิวัติพระนคร (พ.ศ. 2481)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จฯ นิวัติพระนครเมื่อ พ.ศ. 2481 ปราบกฏบทธาศรัยวาท “ขอถวายพระพรชัย” บันทึกความรู้สึกประทับใจพระราชจริยาวัตรอันงดงาม และบันทึกเหตุการณ์ครั้งนั้นผ่านสายตาของกวีไว้ว่า

๑ ครั้นหวนระลึกถึง	และรำพึงคณิงยน
ปางเมื่อเสด็จติดน	พระนครบวรเรื่อง
๑ ผู้คนคัคับคั้ง	และประนังคในเมือม
เพื่อชมพระพักตร์มเลือม	และมลังสร้งสี่
๑ ส่องแสงหทัยสา	พระปรานีอารี
เมตตาละไมปรี	ดิกะเสมะเปรมปราน
๑ ท่วงทีสง่างาม	วรรามวิกรมกรานต์
เกรียงภาคะภูมถาน	อิริยาชาสัย

(วรรณคดีสาร, 2 (2), 2486: 1)

เมื่อพิจารณาการอธิบายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในบทอาศรัยวาทจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ โดยแม้จะมีได้นำเสนอรายละเอียดด้านเวลาอย่างชัดเจน แต่มักเป็นเหตุการณ์ซึ่งอยู่ในความทรงจำของกวีและอยู่ในความรู้ของบุคคลร่วมสมัย จึง

แสดงให้เห็นความสำคัญของเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ ทั้งยังให้มุมมองที่ก่อให้เกิดจินตภาพเพื่อให้เกิดความรู้สึกประทับใจและประจักษ์ในความสำคัญของของเหตุการณ์อันเนื่องด้วยพระมหากษัตริย์ นำมาสู่ความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันเป็นจุดประสงค์สำคัญร่วมกันของบทธาสิรวาทและวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ

4.3 ความสำคัญต่อพัฒนาการของสิ่งพิมพ์รายคาบไทย

บทธาสิรวาทมีความสำคัญต่อพัฒนาการของสิ่งพิมพ์รายคาบไทยเนื่องจากก่อให้เกิดคอลัมน์สำหรับลงพิมพ์บทธาสิรวาทซึ่งเป็นบทร้อยกรองที่มีเนื้อหาเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคลในวาระสำคัญต่าง ๆ เป็นพิเศษแตกต่างออกไปจากสิ่งพิมพ์รายคาบของต่างประเทศ ทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงถึงความเฟื่องฟูของวงวรรณกรรมในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 6

4.3.1 การก่อให้เกิดคอลัมน์สำหรับลงพิมพ์บทธาสิรวาท

ในระยะแรกเริ่ม บทธาสิรวาทที่ลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบไม่ได้จัดให้เป็นคอลัมน์ประจำ หรือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ต้องลงพิมพ์บทธาสิรวาทในโอกาสสำคัญ จึงเห็นได้ว่าบทธาสิรวาทในสมัยรัชกาลที่ 5 ใน *วชิรญาณ* และ *วชิรญาณวิเศษ* ลงพิมพ์ในวาระเริ่มออกสิ่งพิมพ์รายคาบฉบับปฐมฤกษ์ และลงพิมพ์บทธาสิรวาทเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาบางปีเท่านั้นที่มีผู้ส่งบทธาสิรวาทมาลงพิมพ์เป็นคราว ๆ ไป เช่น หลวงอินทร์มนตรีแต่ง “โคลงถวายไชยมงคล” มาลงพิมพ์ใน *วชิรญาณวิเศษ* เมื่อ พ.ศ. 2429 โดยระบุมาพร้อมกับคำประพันธ์ว่า “ในเวลานี้ เปนเวรของข้าพเจ้า ๆ จะจัดหาเรื่องอันใดที่เป็นการแปลกปลาดก็ยังไม่ทัน จำเพาะประจวบในรัชกาลเฉลิมพระชนม์พรรษา ข้าพเจ้าจึงได้คิดเปนโคลงกระทู้อถวายไชยมงคลมาโคลงหนึ่ง” (*วชิรญาณวิเศษ*, 1 (36), 2429 : 386) แสดงให้เห็นว่าการลงพิมพ์บทธาสิรวาทยังไม่ใช่งานประจำที่บรรณาธิการต้องจัดหาในโอกาสสำคัญ อาจลงพิมพ์ต่อเมื่อมีผู้ส่งบทธาสิรวาทมาลงพิมพ์ รวมทั้งบทธาสิรวาทใน *วชิรญาณ* และ *วชิรญาณวิเศษ* จำนวนมากยังเป็นกรรวบรวมบทธาสิรวาทที่แต่งขึ้นในโอกาสต่าง ๆ เช่น บทธาสิรวาทที่อาจารย์ตามโรงเรียนต่าง ๆ แต่งถวายในการเสด็จฯ พระราชทานผ้าพระกฐิน เมื่อ พ.ศ. 2430

บทธาสิรวาทเริ่มเป็นคอลัมน์ที่มีอย่างสม่ำเสมอในระยะต่อมา ดังเห็นได้จาก *วัฒนาวิทยาลัย* มีคอลัมน์บทธาสิรวาทเพิ่มเติมจากเนื้อหาปกติในฉบับเดือนมกราคม ซึ่งเป็นเดือนพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ พ.ศ. 2454 - 2461 และ *ดุสิตสมิต* ซึ่งมีการออกฉบับพิเศษในเดือนมกราคมเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2461-2463 ในฉบับพิเศษมีการลงพิมพ์บทธาสิรวาทเป็นเนื้อหาลำดับแรก ในส่วนเนื้อหาหมักกล่าวถึงพระราชกรณียกิจประการต่าง ๆ เพื่อเทิดพระเกียรติ

สิ่งพิมพ์รายคาบอีกหลายฉบับในรัชกาลที่ 6 ถึงรัชกาลที่ 7 มีคอลัมน์บทอาศรัยวางอย่างสม่ำเสมอในเดือนพระบรมราชสมภพของพระมหากษัตริย์ โดยไม่จำกัดว่าเป็นสิ่งพิมพ์รายคาบแนวใด เช่น *นักเรียน* (แนวสาระความรู้) *ไทยเชชม* (แนววรรณกรรม) และ *ตำรวจ* (แนวจดหมายข่าว) จนถึงสมัยรัชกาลที่ 9 มีสิ่งพิมพ์รายคาบที่ลงพิมพ์บทอาศรัยวางอย่างสม่ำเสมอ เช่น *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* *สกุลไทย* และ *ศิลปวัฒนธรรม*

การลงพิมพ์บทอาศรัยวางในสิ่งพิมพ์รายคาบน่าจะเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่บรรณาธิการของสิ่งพิมพ์รายคาบจำเป็นต้องจัดหาเพื่อลงพิมพ์เนื่องในโอกาสสำคัญอย่างสม่ำเสมอ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ดังเห็นได้จากข้อเขียนของหลวงวิจิตรวาทการกล่าวถึงธรรมเนียมการลงพิมพ์บทอาศรัยวางในสิ่งพิมพ์รายคาบว่า “ตามธรรมเนียมหนังสือพิมพ์ทุกฉบับจะต้องเริ่มต้นด้วยคำ ‘ยอพระเกียรติ’ เมื่อหนังสือพิมพ์รายวันงานกาชาดเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง ตามระเบียบจะต้องมีคำนำ เช่นนั้นบ้าง บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ฉบับนี้จึงได้มาขอให้ข้าพเจ้าเขียน ข้าพเจ้าก็ยอมรับ” (หลวงวิจิตรวาทการ, 2505 : ค)

บทอาศรัยวางจึงมีความสำคัญต่อพัฒนาการของสิ่งพิมพ์รายคาบไทยคือการก่อให้เกิดคอลัมน์บทอาศรัยวางสำหรับลงพิมพ์ทร้อยกรองเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ อันเป็นคอลัมน์ที่มีอยู่เฉพาะในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยเท่านั้น ไม่ปรากฏในสิ่งพิมพ์รายคาบของต่างประเทศ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ใกล้ชิดของคนไทยได้เป็นอย่างดี

4.3.2 ความสำคัญต่อความเฟื่องฟูของกวีนิพนธ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบ

วงวรรณกรรมในสมัยรัชกาลที่ 6 เฟื่องฟูเป็นอย่างมากด้วยทั้งด้วยจากพระมหากษัตริย์ทรงสนับสนุนการกวีและทรงอุปถัมภ์กวี และมีสิ่งพิมพ์รายคาบเป็นช่องทางในการเผยแพร่ผลงานวรรณกรรม โดยเฉพาะสิ่งพิมพ์รายคาบแนววรรณกรรม อย่างไรก็ตามสิ่งที่สิ่งพิมพ์รายคาบทุกประเภทมีการลงพิมพ์บทอาศรัยวางอย่างต่อเนื่องในฐานะประเภทวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติประเภทใหม่ซึ่งใช้ภาษาอย่างประณีตบรรจง เป็นหนึ่งในปัจจัยก่อให้เกิดความเฟื่องฟูของกวีนิพนธ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 6

การกำเนิดขึ้นของบทอาศรัยวางซึ่งมีจุดประสงค์ในการเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพร เป็นเนื้อหาสำคัญหนึ่งของสิ่งพิมพ์รายคาบ ด้วยก่อให้เกิดการแสดงฝีมือของกวีผู้แต่งบทอาศรัยวางเนื่องจากบทอาศรัยวางส่วนมากลงพิมพ์เนื่องในวาระโอกาสสำคัญของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ บรรณาธิการสิ่งพิมพ์รายคาบจึงต้องจัดหาบทอาศรัยวางสำหรับโอกาสต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง กวีจึงมีโอกาสสร้างผลงานในสิ่งพิมพ์รายคาบ โดยเฉพาะสิ่งพิมพ์รายคาบแนววรรณกรรมที่พบการลง

พิมพ์บทธาจิรวาทมากที่สุดเนื่องจากเป็นโอกาสที่จะได้แสดงฝีมือกวีและประชันความสามารถในการแต่งบทธาจิรวาท จึงอาจมีการลงพิมพ์บทธาจิรวาทมากกว่า 1 ส่วนวน ในสิ่งพิมพ์รายคาบ 1 ฉบับ และด้วยบทธาจิรวาทมีรูปแบบและเนื้อหาใกล้เคียงและสืบทอดจากขนบการเฉลิมพระเกียรติ ในวรรณคดีซึ่งกวีสามารถใช้ภาษาอย่างประณีตงดงาม แสดงฝีมือได้อย่างเต็มที่เพื่อแสดงความยกย่องพระมหากษัตริย์อย่างสูงสุด

กวีสามารถแสดงฝีมือในการแต่งบทธาจิรวาทอย่างเต็มที่ จึงปรากฏว่ามีบทธาจิรวาทซึ่งแต่งขึ้นอย่างประณีตงดงาม ใช้ภาษาพิเศษกว่าการแต่งกวีนิพนธ์ทั่วไป ดังตัวอย่างจากบทธาจิรวาท “คำถวายพระพรไชยมงคลในมงคลสมัยเฉลิมพระชนม์พรรษา” ของ “แก้วก่องศรี” แต่งด้วยวสันตดิถีฉันท 14 และโคลงสี่สุภาพ ลงพิมพ์ใน*ประตูลิณี* ฉบับเดือนมกราคม พ.ศ. 2453 ดังนี้

๑ ขอเดชพระจอมจุฬารโอง	ภพเทพกรุงศรี
แดนด้าวสยามรัฐบุรี	บริรักษ์ประชาชุม
๑ ข้าน้อยประณตศิริภาวน์	วรบาทพระจอมจุม
พลเนกสุรินทรกรกุม	วชิราวุธธาร
๑ กาลนี้แหละเป็นสมยอม	คลราชนริศร
ขอมวญสวัสดิ์ศิริบวร	อดิเรกเนื่องนันต์
๑ จูงมีแต่องค์ปรมิน	ทรมเหศร์พระธรรม
ปวงสิ่งประเสริฐคุณมหัน	ตมบุษย์ประสงค้มาน
๑ มีความเจริญทฤฆกา	ยุและศุขเกษมสานต์
อีกทั้งนฤทุกขภัยพาล	นฤโรคกไชยสุญ
๑ เปนอาทิสั่งขิตสุภา	พรไชยเพิ่มพุล
แห่งองคองค้ันรณกุล	อภิราชนาธา
๑ ด้วยเดชพระไตรรัตนจุง	ผดุงป้องภิบาลบา
ไท่ท้าวธำรงศิริตมา	ทิพรัตีกาลเทอญ

(โคลงสี่สุภาพ)

๑ ข้าน้อยอันชื่อแก้ว	ก่องศรี
มานมนันศกตเวที	ต่อไท่
ขอยอฝำธูลี	บัวบาท
ย่ำกระหม่อมพุลไว้	หว่างเกล้ากรวมผม

๑ อัญชยมนบบาทเป็อง	บทศรี
ขอเพิ่มเสริมสรรวจี	สตั๋อ้าง
ประพันธ์เต็มต่อวาที	ฉันทพากย์ พุ้นแฮ
ถวาทพระเจ้าข้าง	เอ๋อเอื้อนผสารเสียง
๑ จอมเวียงบรมราชเจ้า	ควรเสริญ บัญเฮย
ขอพระชนม์พระเจริญ	จวบร้อย
ไภยพาลอย่าพรเอิญ	เบียดบาท ยุคလာ
ใครนีกุชยาน้อย	หนึ่งให้ทัศน
๑ พุทธานุภาพทั้ง	ธรรมสงฆ์
เป็นที่สรณมง	คเลศล้ำ
จงให้พระบาททรง	เกษมสุข เสถียรเทอญ
ปวงหมู่ภัยพาลกล้า	ปลาตสิ้นมลายสูญ ๗

(ประตุใหม่, ปีคัที่ 55, 2453 : 371 - 372)

เมื่อพิจารณาบทอาศรวาทข้างต้นจะพบว่ากวีได้แสดงความสามารถของตนในบทอาศรวาทหลายประการ โดยเฉพาะการใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ ดังเห็นได้จากการเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ เช่น เล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ /ป/ /ส/ ในบทประพันธ์ว่า “*ปวงสิ่งประเสริฐคุณมหัน ตมนุชย์ประสงค์มาน*” การเล่นคำว่า “*นฤ*” ในบทประพันธ์ว่า “*อีกทั้งนฤทุกภัยพาล นฤโรคภัยขยสูญ*” พบการใช้อุปมาโวหารว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปรียบเหมือนเทวดาผู้เป็นใหญ่ซึ่งทรงวชิราวุธ (พระอินทร์) ปรากฏการหลากคำและการสร้างคำซึ่งมีความหมายถึงพระมหากษัตริย์ ได้แก่ พระจอมจุฬรรโลงภพ พระจอมจุมพล นริศร ปรมินทร องคัณรรณกุล อภิราชนาถา ไทท้าวธำรงศิริตมา พระเจ้าข้าง และจอมเวียงบรมราช การใช้คำภาษาบาลีสันสกฤตและเขมร เช่น ทฤทกาญ (อายุยืนยาว) ไภษย (สิ้นไป) ทิพริตคาล (เวลากลางวันและกลางคืน) อาทิสัจจิตสุภาพร (พรอันดีงามโดยย่อเพียงเป็องต้น) กรวม (เหนือ) อัญชยม (ข้าพเจ้า) รวมทั้งการใช้ศัพท์โบราณ เช่น พรเอิญ จง บัวบาท ทั้งยังสอดแทรกชื่อผู้แต่งไว้ในคำประพันธ์ด้วยแสดงให้เห็นว่าบทอาศรวาทสามารถเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่กวีสามารถนำเสนอชื่อและความสามารถของตนสู่ผู้อ่านสิ่งพิมพ์รายคาบได้ จึงพบว่ามิกวีสำคัญที่มีผลงานแต่งบทอาศรวาทอย่างต่อเนื่อง เช่น พระยาศรีสุนทรโวหาร (กมล สาลักษณ) ขุนสารัตถ์ธูธธำรง (วอน) และชิต บุรทัต

บทอาศิริวาทจึงมีความสำคัญต่อความเฟื่องฟูของกวีนิพนธ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบ ด้วยเป็นรูปแบบวรรณคดีที่ใช้ภาษาอย่างประณีตบรรจง มีโอกาสให้แต่งขึ้นใหม่อย่างต่อเนื่อง ทั้งยังสามารถลงชื่อผู้แต่งเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และสร้างชื่อเสียงให้ปรากฏด้วย

4.4 ความสำคัญต่อพัฒนาการของวรรณคดีไทย

บทอาศิริวาทมีความสำคัญต่อพัฒนาการของวรรณคดีไทย เนื่องจากเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่ที่ต่อยอดมาจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติตามขนบที่มีมาแต่เดิม และยิ่งก่อให้เกิดขนบการสร้างวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในชั้นหลังให้มีความสัมพันธ์กับโอกาสสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์

4.4.1 การเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่

ดังที่ได้อภิปรายเรื่องการสืบทอดขนบและสร้างสรรค์ของบทอาศิริวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 จากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติซึ่งเป็นประเภทวรรณคดีที่สำคัญของไทย ทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหาและแนวคิด ตลอดจนกลวิธีทางวรรณศิลป์แล้วโดยละเอียดในบทที่ 3 จึงอาจกล่าวได้ว่าบทอาศิริวาทเป็น “วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่” ที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการของวรรณคดีไทย

วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมีอยู่อย่างต่อเนื่องมาโดยลำดับตั้งแต่สมัยสุโขทัย มุ่งสรรเสริญพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์ให้เป็นที่ประจักษ์ อาจเกิดแรงบันดาลใจจากพระปรีชาสามารถและความร่มเย็นเป็นสุขของบ้านเมือง หรือผู้แต่งเป็นผู้ใกล้ชิดพระยุคลบาทจึงแต่งขึ้นเพื่อประดับพระบารมี (เสาวณิต วิงวอน, 2530 : 7) เช่น นายสวนมหาดเล็กแต่งโคลงยอพระเกียรติสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทูลเกล้าฯ ถวาย หรือเจ้าฟ้าพรแต่งโคลงชะลอพระพุทธรูปไสยาสน์ถวายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระผู้เป็นสมเด็จพระเชษฐา ทั้งยังมีการแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเพื่อแสดงความปรารถน้าย้ายตำแหน่งราชการ คือ นายมีแต่งเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยระบุในตอนท้ายเรื่องว่าต้องการย้ายหน้าที่จากช่างเขียนเป็นอาลักษณ์ จึงอาจกล่าวได้ว่าวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติส่วนใหญ่แต่งขึ้นโดยผู้รับใช้ใกล้ชิดหรือกวีราชสำนัก มีการแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติอย่างต่อเนื่องมาโดยลำดับ

ในสมัยรัชกาลที่ 5 กิจการสิ่งพิมพ์รายคาบไทยเริ่มเฟื่องฟูขึ้นอย่างมากเนื่องจากการพัฒนาเทคโนโลยีการพิมพ์ มีการลงพิมพ์วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่ได้รับการสร้างสรรค์ลักษณะใหม่ให้สอดคล้องกับสิ่งพิมพ์รายคาบ คือ มีค่าประพันธ์ขนาดสั้นกว่าวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่มีมาแต่เดิม มีเนื้อหาส่วนหนึ่งกล่าวถึงโอกาสในการเฉลิมพระเกียรติเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการจัดพิมพ์ของสิ่งพิมพ์รายคาบซึ่งมักออกเป็นรายเดือน รวมทั้งเป็นการเน้นย้ำความสำคัญของ

การแต่งบทอาศรัยเฉลิมพระเกียรติว่ามีความสัมพันธ์เนื่องกับโอกาสสำคัญของพระมหากษัตริย์ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันฉัตรมงคล หรือโอกาสสำคัญของสิ่งพิมพ์รายคาบ เช่น การออกฉบับปฐมฤกษ์

บทอาศรัยซึ่งเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่นี้ มีการตอบสนองความต้องการและวัตถุประสงค์ในการแต่งทั้งที่สอดคล้องและแตกต่างจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเดิม กล่าวคือ เป็นวรรณคดีที่แสดงความประทับใจในพระปรีชาสามารถ พระราชกรณียกิจ ตลอดจนพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อประชาราษฎร์ การลงพิมพ์บทอาศรัยในสิ่งพิมพ์รายคาบที่พระมหากษัตริย์พระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ เช่น *ดุสิตสมิต* *สมุทรสาร* และ*คัพพัฏฐ* ก็สอดคล้องกับวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติแต่เดิมที่ผู้ใกล้ชิดพระยุคลบาทแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติขึ้นฉลองพระเดชพระคุณ และแสดงความจงรักภักดี ขณะเดียวกัน เนื่องจากบทอาศรัยหลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบ จึงได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวางด้วยความนิยมอ่านสิ่งพิมพ์รายคาบ บทอาศรัยจึงมีวัตถุประสงค์เพิ่มเติมจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ ได้แก่ การเป็นสื่อเผยแพร่พระบรมราโชบาย สามารถเผยแพร่พระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์ได้ในวงกว้าง รวมทั้งเป็นรูปแบบวรรณคดีที่มีการแต่งขึ้นอย่างต่อเนื่องในสิ่งพิมพ์รายคาบโดยเฉพาะในโอกาสสำคัญ ส่งผลให้ผู้แต่งบทอาศรัยสามารถแสดงความสามารถในการแต่งบทอาศรัยเฉลิมพระเกียรติให้เป็นที่ประจักษ์ด้วย

บทอาศรัยจึงมีความสำคัญต่อพัฒนาการของวรรณคดีไทย ด้วยเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะและวัตถุประสงค์ในการแต่งแตกต่างหลากหลายขึ้นจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่มีมาแต่เดิม มีการแต่งอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

4.4.2 การก่อให้เกิดขนบการสร้างวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่สัมพันธ์กับโอกาส

วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่มีมาแต่เดิมส่วนมากไม่ได้แต่งขึ้นโดยเนื่องในโอกาสสำคัญ อาจสรรเสริญพระเกียรติโดยกล่าวถึงพระราชพิธีหรือเหตุการณ์สำคัญในรัชกาล เช่น *โคลงดั้นปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน* กล่าวสรรเสริญพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในการโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม แต่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงพระนิพนธ์เรื่องนี้ภายหลังการปฏิสังขรณ์มากกว่า 10 ปี (ยุพธ แสงทักษิณ, 2537 : 231)

จนกระทั่งเกิดบทอาศรัยขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของบทอาศรัยคือแต่งขึ้นเนื่องในโอกาสสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมักกล่าวถึงโอกาสในการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ไว้อย่างชัดเจนในส่วนต้นของบทอาศรัย (ดูเพิ่มเติมในหัวข้อ 3.2.2.2 การกล่าวถึงโอกาสในการลงพิมพ์บทอาศรัย) ทั้งนี้เพื่อให้การเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคลในบทอาศรัยมีความสำคัญชัดเจนยิ่งขึ้น

เป็นที่น่าสังเกตว่าวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติซึ่งแต่งขึ้นใหม่ตั้งแต่รัชกาลที่ 6 เป็นต้นมา โดยเฉพาะในรัชกาลที่ 9 ต่างแต่งขึ้นเนื่องในโอกาสสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งสิ้น ดังตัวอย่างจากตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงตัวอย่างวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่แต่งขึ้นเนื่องในโอกาสสำคัญ

ปีที่แต่ง (พ.ศ.)	วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ	โอกาสในการเฉลิมพระเกียรติ
2465	ลิลิตสุภาพสดุดีพระราชบัญญัติประถมศึกษา	การตราพระราชบัญญัติ ประถมศึกษา พ.ศ. 2464
2469	โคลงลิลิตสุภาพพระบรมราชาภิเษก สัปตมราชมหাজักรวีวงศ์	พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พ.ศ. 2468
2514	บทอาศรัยวาทราชสดุดี (นายวงศ์ เซาณะกวี)	พระราชพิธีรัชดาภิเษก พ.ศ. 2514
2515	เพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติพระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชของ (เกื้อ ณ นคร)	พระราชพิธีรัชดาภิเษก พ.ศ. 2514
2525	เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา)	สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2525

วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่ตั้งยกตัวอย่างมาแล้วล้วนแต่แต่งขึ้นโดยมีความสัมพันธ์กับโอกาสสำคัญทั้งสิ้น เห็นได้จากการที่มีระบุโอกาสสำคัญในแตงวรรณคดีไว้ในส่วนต้นของเรื่อง เช่น *โคลงลิลิตสุภาพพระบรมราชาภิเษก* ระบุโอกาสในการเฉลิมพระเกียรติว่า “สัปตมราชมหাজักรวีวงศ์ อวยอาเศียรวาทวิศิษฏ์ จึ่งผูกลิลิตสดุดี เย็นราชชะพะลิบทะเลมัลย์ งานพระบรมราชาภิเษก” (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์, 2472 : 1) ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญที่ปรากฏในบทอาศรัยวาทจำนวนมาก

การสร้างวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติอย่างเต็มรูปแบบจึงน่าจะสัมพันธ์กับการเกิดขึ้นของบทอาศรัยวาท เนื่องจากบทอาศรัยวาทเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่ซึ่งเริ่มอ้างถึงโอกาสสำคัญในการเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคล และมีความสำคัญต่อพัฒนาการของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่มักอ้างถึงโอกาสสำคัญของการแต่งในช่วงต้นของวรรณคดีเช่นกันในเวลาต่อมา

4.5 สรุป

บทอาศิริวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 มีความสำคัญหลายประการ ได้แก่ ความสำคัญต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยเป็นสื่อซึ่งสามารถแสดงความจงรักภักดีของพระบรมวงศานุวงศ์ คณะผู้จัดทำสิ่งพิมพ์รายคาบ และประชาชนผ่านการแต่งบทอาศิริวาทถวาย โดยพบการแสดงความจงรักภักดีโดยการกล่าวหาว่าสามารถถวายชีวิตเป็นราชพลีและแสดงความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มกำลังความสามารถในลักษณะการตั้งสัตยาบัน มีบทบาทในการโน้มน้าวความคิดของผู้อ่านให้เกิดความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ด้วยการกล่าวถึงผลดีของการมีสถาบันพระมหากษัตริย์และแสดงผลร้ายหากขาดสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งในสมัยรัชกาลที่ 6 บทอาศิริวาทยังมีบทบาทในการเป็นสื่อเผยแพร่พระบรมราโชบายในการปกครองประเทศด้วยการแสดงความสำคัญยกย่อง และแสดงผลสัมฤทธิ์ของพระบรมราโชบาย เช่น การประกาศเข้าร่วมสงครามโลกร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร การประกาศยกเลิกอากรหยวน บทอาศิริวาทมีบทบาทต่อการเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ โดยได้บันทึกเหตุการณ์สำคัญระหว่างรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ไว้หลายเหตุการณ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสอบเทียบยืนยันสร้างความคิดที่ชัดเจน และเข้าใจความคิดของผู้คนในอดีตผ่านมุมมองของกวี บทอาศิริวาทมีความสำคัญต่อพัฒนาการของสิ่งพิมพ์รายคาบ ด้วยก่อให้เกิดคอสม์สำหรับลงพิมพ์บทร้อยกรองเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคลเพิ่มเติมจากรูปลักษณ์ของสิ่งพิมพ์รายคาบที่รับอิทธิพลมาจากตะวันตกอันเป็นเอกลักษณ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบไทย รวมทั้งยังมีความสำคัญต่อพัฒนาการของวรรณคดีไทย ด้วยเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะเด่น และมีวัตถุประสงค์ในการแต่งหลากหลายมากขึ้นจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่มีมาแต่เดิม ทั้งยังส่งอิทธิพลการแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในชั้นหลังต่อไปด้วย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “บทอาศிரวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 : วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในสื่อสิ่งพิมพ์สมัยใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทอาศிரวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 จากสิ่งพิมพ์รายคาบ 28 ชื่อเรื่อง จำนวน 247 สำนวน ว่ามีการสืบทอดขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีและมีการสร้างสรรค์ใหม่ ตลอดจนศึกษาว่า บทบาทความสำคัญ โดยมีสมมติฐานว่าบทอาศிரวาทเหล่านี้สืบทอดขนบจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติและการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไทยทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหาและแนวคิด รวมถึงกลวิธีทางวรรณศิลป์ รวมทั้งมีการสร้างสรรค์ใหม่ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการนำเสนอของสิ่งพิมพ์และบริบทของยุคสมัย ทั้งยังมีความสำคัญต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ มีความสำคัญต่อสิ่งพิมพ์รายคาบและพัฒนาการวรรณคดีไทย

บทอาศிரวาทที่ศึกษาจำนวน 247 สำนวน แบ่งออกเป็นบทอาศிரวาทสมัยรัชกาลที่ 5 จำนวน 154 สำนวน บทอาศிரวาทสมัยรัชกาลที่ 6 จำนวน 56 สำนวน บทอาศிரวาทสมัยรัชกาลที่ 7 จำนวน 30 สำนวน และบทอาศிரวาทสมัยรัชกาลที่ 8 จำนวน 7 สำนวน จากสิ่งพิมพ์รายคาบจำนวน 28 ชื่อเรื่อง ในจำนวนนี้เป็นสิ่งพิมพ์รายคาบแนววรรณกรรมจำนวนมากที่สุด 10 ชื่อเรื่อง เช่น *ดุสิตสมิต ประตูลิขิต* และ *สมาคมนวนคดี* พบในสิ่งพิมพ์รายคาบของสถานศึกษาหรือสำหรับผู้่านที่เป็นนักเรียนจำนวน 9 ชื่อเรื่อง เช่น *จดหมายเหตุแสงอรุณ มหาวิทยาลัย และนักเรียน* และพบในสิ่งพิมพ์รายคาบประเภทจดหมายข่าวหรือหนังสือพิมพ์ จำนวน 5 ชื่อเรื่อง เช่น *ดุสิตสมัย สารานุกรม และศรีกรุง* ลำดับสิ่งพิมพ์รายคาบที่พบบทอาศிரวาทจำนวนมาก ได้แก่ *วชิรญาณ* จำนวน 67 สำนวน *ประตูลิขิต* จำนวน 57 สำนวน *วชิรญาณพิเศษ* จำนวน 33 สำนวน และ *ดุสิตสมิต* จำนวน 17 สำนวน

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษามหาวิทยาลัยในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 พบว่าบทอาศிரวาทหมายถึงบทประพันธ์ที่แต่งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคลพระมหากษัตริย์รวมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์เป็นบทร้อยกรองขนาดสั้น มักแต่งขึ้นเนื่องในโอกาสสำคัญ

บทอาศிரวาทพระมหากษัตริย์ในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยดังกล่าวสืบทอดขนบจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติและการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไทย ซึ่งอาจเรียกโดยรวมว่า “ขนบการเฉลิมพระ

เกียรติในวรรณคดีไทย” ทั้งยังได้รับการสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับรูปลักษณะของสิ่งพิมพ์รายคาบและบริบททางสังคม การสืบทอดขนบและสร้างสรรค์แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบ ด้านเนื้อหา และแนวคิด ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์

บทอาศรัยทาสีบทอดขนบด้านรูปแบบคำประพันธ์ โดยใช้รูปแบบคำประพันธ์ตามขนบนิยมในการประพันธ์วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้แก่ โคลงสี่สุภาพ โคลงฉันท์ และกลอน ใช้รูปแบบคำประพันธ์ฉันทลักษณ์และกาพย์ซึ่งนิยมนำมาแต่งเป็นบทประณามพจน์เพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่กวีเคารพ รวมถึงพระมหากษัตริย์ด้วย ทั้งยังใช้รูปแบบคำประพันธ์ผสมตามรูปแบบวรรณคดี ได้แก่ คำฉันท์ และ ลิลิต ซึ่งได้รับการแต่งเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติมาก่อนหน้าการสืบทอดขนบการใช้รูปแบบคำประพันธ์จากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในบทอาศรัยทาสีแสดงถึงความสำคัญของบทอาศรัยทาสีว่าแม้จะมีขนาดสั้นกว่าวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติตามขนบ แต่เป็นรูปแบบวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติประเภทหนึ่งที่อยู่ภายใต้ขนบการประพันธ์เดียวกันกับขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดีไทย และเป็นการยืนยันสถานะอันศักดิ์สิทธิ์สูงส่งของบทอาศรัยทาสีในฐานะวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติประเภทใหม่ว่ามีสถานะไม่ต่างจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่มีมาแต่เดิม

บทอาศรัยทาสีมีการสร้างสรรค์ด้านรูปแบบ โดยใช้คำประพันธ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ได้แก่ รูปแบบคำประพันธ์ผสมโคลง ประกอบด้วยโคลง 4 ประเภท ได้แก่ โคลงวิษุมาลี โคลงสินธุมาลี โคลงจิตรลดา และโคลงสี่สุภาพ รูปแบบคำประพันธ์ผสมโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และรูปแบบคำประพันธ์โคลงห่อกาพย์ แสดงให้เห็นว่าบทอาศรัยทาสีได้รับการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง แสดงถึงความเฟื่องฟูของวงวรรณกรรมในสิ่งพิมพ์รายคาบ จึงมีการสร้างสรรค์รูปแบบคำประพันธ์อย่างหลากหลายเพื่อแสดงความสามารถของกวี รวมถึงมีการกระชับความยาวของบทประพันธ์ด้วยการกระชับและเลือกประเด็นสำคัญในการเฉลิมพระเกียรติเพื่อให้เหมาะสมกับรูปลักษณะของสิ่งพิมพ์รายคาบซึ่งมีพื้นที่จำกัด สรุปการสืบทอดและสร้างสรรค์ด้านรูปแบบตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงการสืบทอดและสร้างสรรค์ด้านรูปแบบของบทอาศิรวาท

การสืบทอด	การสร้างสรรค์
รูปแบบคำประพันธ์เดี่ยว	รูปแบบคำประพันธ์ผสมขึ้นใหม่
โคลงสี่สุภาพ (รัชกาลที่ 5)	รูปแบบคำประพันธ์ผสมโคลง
โคลงฉันท์	รูปแบบคำประพันธ์ผสมโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน
กลอนสุภาพ	รูปแบบคำประพันธ์โคลงห่อกาพย์
กาพย์	การกระชับความยาวของบทประพันธ์
ฉันท์ (รัชกาลที่ 6)	
รูปแบบคำประพันธ์ผสม	
คำฉันท์ (รัชกาลที่ 6)	
ลิลิต	

โดยรวมแล้วบทอาศิรวาทมักสืบทอดการใช้รูปแบบคำประพันธ์ตามวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่มีมาแต่เดิม ในรัชกาลที่ 5 พบว่าใช้รูปแบบคำประพันธ์โคลงมากที่สุด ส่วนในรัชกาลที่ 6 ถึงรัชกาลที่ 8 เปลี่ยนมานิยมใช้รูปแบบคำประพันธ์คำฉันท์ สืบเนื่องมาจากพระราชานิยมแต่งวรรณคดีประเภทคำฉันท์ในสมัยรัชกาลที่ 6 ส่วนการสร้างสรรค์ด้านรูปแบบคำประพันธ์พบมากที่สุดในสมัยรัชกาลที่ 6 เนื่องจากเป็นเวลาที่วรรณคดีในสิ่งพิมพ์รายคาบเฟื่องฟูขึ้น

การสืบทอดขนบด้านเนื้อหาและแนวคิด พบว่าบทอาศิรวาทมีเนื้อหาซึ่งแสดงแนวคิดเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ตามขนบการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ โดยยกย่องพระมหากษัตริย์ทั้งตามคติพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ ได้แก่ คติธรรมิกราชา ยกย่องว่าพระมหากษัตริย์ทรงราชธรรมข้อต่าง ๆ แต่มีการตีความธรรมะที่ทรงดำรงหมายถึงความปกติสุขเรียบร้อยในสังคม เพื่อเชื่อมโยงกับการที่สยามประกาศร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร และตีความว่าการทรงธรรมะของพระมหากษัตริย์คือการดำรงความสงบสุขในบ้านเมืองด้วยการตรากฎหมาย คติโพธิสัตว์ราชาปรากฏเด่นชัดในสมัยรัชกาลที่ 5 ยกย่องว่าทรงบำเพ็ญโพธิสัตว์จรยา โดยเฉพาะบทอาศิรวาทชุดที่อาจารย์ตามโรงเรียนในพระอารามต่าง ๆ แต่งถวายเมื่อเสด็จพระราชทานผ้าพระกฐิน อันเป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลสำคัญ คติจักรพรรดิราชา พบการกล่าววาทรงเป็นพระจักรพรรดิราชา หรือผู้ปราบได้ทั้งจักรวาล มีการเปรียบเทียบว่าพระมหากษัตริย์กับเทพเจ้าในบทอาศิรวาทสมัยรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งสมัยรัชกาลที่ 6 คติเทวราชาจึงเฟื่องฟูโดยพบการยกย่องว่าทรงเป็นอวตารปางหนึ่งของพระ

นารายณ์ สอดคล้องกับการเปลี่ยนพระปรมาภิไธยเป็น “พระรามาธิบดี” ตามพระนามของพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาซึ่งมีที่มาจากพระราม อวตารปางหนึ่งของพระนารายณ์ บทอาศิรวาทยังสรรเสริญพระมหากษัตริย์ว่าทรงพระปรีชาสามารถด้านการปกครองและทรงรอบรู้ศาสตร์ต่าง ๆ บางสำนวนมีการกล่าวถึงพระอัจฉริยภาพส่วนพระองค์ เช่น กวีนิพนธ์หรือการดนตรีนาฏศิลป์ มีการสรรเสริญพระเกียรติพระมหากษัตริย์ว่าทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประชาราษฎร์ โดยการยกย่องว่าทรงสงเคราะห์ราษฎร ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และทรงมีบุญญาธิการ นอกจากนี้ยังมีการสืบทอดขนบเนื้อหาว่าด้วยการชมบ้านเมืองและพระราชพิธีซึ่งแสดงถึงพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ บทอาศิรวาทยังมีเนื้อหาถวายพระพรชัยมงคลทั้งถวายพระพรแก่พระมหากษัตริย์และขอความสวัสดิมงคลแก่กวีและคณะผู้จัดพิมพ์บทอาศิรวาท เนื้อหาและแนวคิดดังกล่าวล้วนแล้วแต่เป็นขนบการเฉลิมพระเกียรติและขนบนิยมในการแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ แสดงให้เห็นว่าบทอาศิรวาทเป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่ดำเนินเนื้อหาตามขนบหลายประการ แต่ก็พบการตีความคติแนวคิดตามบริบททางสังคมในหลายยุคสมัยด้วยกัน

การสร้างสรรคดีานเนื้อหาและแนวคิด พบการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้รักษาความสงบสุขของโลก อันเนื่องมาจากการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำประเทศสยามเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 การสรรเสริญพระเกียรติในฐานะผู้นำบ้านเมืองสู่ความเป็นสมัยใหม่ซึ่งเด่นชัดในสมัยรัชกาลที่ 5 มีทั้งการกล่าวถึงความเจริญในเชิงวัตถุ การคมนาคม และสาธารณูปโภค การวางระบบการศึกษา และความมีเกียรติศักดิ์เทียบเท่ากับนานาประเทศ รวมถึงแนวคิดพระมหากษัตริย์ในฐานะพระประมุขของชาติตามรัฐธรรมนูญโดยการอ้างอิงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ซึ่งพบอย่างเด่นชัดในสมัยรัชกาลที่ 8 แนวคิดดังกล่าวได้รับการสร้างสรรค์ในบทอาศิรวาทเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสังคมโลกาภิวัตน์และสถานะของพระมหากษัตริย์ที่เปลี่ยนแปลงไป ยังมีเนื้อหาของบทอาศิรวาทที่กล่าวถึงโอกาสในการลงพิมพ์บทอาศิรวาท ทั้งโอกาสประจำ ได้แก่ วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันฉัตรมงคล วันขึ้นปีใหม่ และโอกาสพิเศษ ได้แก่ พระราชพิธีบรมราชาภิเษก การประกาศทรงหมั้น การเสด็จนิวัติพระนคร รวมถึงโอกาสออกสิ่งพิมพ์รายคาบฉบับปฐมฤกษ์ เนื้อหาที่กล่าวถึงโอกาสมักจัดวางไว้ส่วนต้นของบทอาศิรวาทเพื่อเป็นการเน้นย้ำความสำคัญของการเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคลว่าตรงกับวาระโอกาสสำคัญ และสอดคล้องกับลักษณะการจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์รายคาบที่มีกำหนดออกอย่างต่อเนื่องชัดเจน

การสืบทอดและสร้างสรรค์ด้านเนื้อหาสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้
 ตารางที่ 4 แสดงการสืบทอดและสร้างสรรค์ด้านเนื้อหาและแนวคิดของบทอาศிரาวท

การสืบทอด	การสร้างสรรค์
แนวคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์	
ธรรมิกราชา (รัชกาลที่ 5)	แนวคิดผู้รักษาความสงบสุขของโลก (รัชกาลที่ 6)
โพธิสัตว์ราชา (รัชกาลที่ 5)	แนวคิดผู้นำบ้านเมืองสู่ความเป็นสมัยใหม่ (รัชกาลที่ 5)
จักรพรรดิราชา (รัชกาลที่ 5)	แนวคิดพระประมุขของชาติตามรัฐธรรมนูญ (รัชกาลที่ 8)
เทวราชา (รัชกาลที่ 6)	
แนวคิดผู้รักษาความสันติสุขในโลก (รัชกาลที่ 6)	
แนวคิดพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชาสามารถ (รัชกาลที่ 6 ถึงรัชกาลที่ 7)	
แนวคิดพระมหากษัตริย์ผู้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจฯ (รัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 6)	
เนื้อหาว่าด้วยการชมบ้านเมือง พระราชพิธี เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับองค์พระมหากษัตริย์	
เนื้อหาถวายพระพรชัยมงคล	

การสืบทอดด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ บทอาศிரาวทใช้ถ้อยคำซึ่งมีแบบแผนตามขนบการเฉลิมพระเกียรติในวรรณคดี โดยเฉพาะการขึ้นต้นบทประพันธ์ ดังตัวอย่างคำว่า “สรรวมชีพ” “ศรีสีหิ” “ไชยไชย” “แกลงปาง” และ “ขอพระ” มีการสืบทอดชุดความเปรียบ ทั้งความเปรียบเกี่ยวกับองค์พระมหากษัตริย์ว่าทรงเป็นเสมือนบิดามารดา ต้นโพธิ์ ฉัตร และความเปรียบเกี่ยวกับพระคุณสมบัติ เช่น มีพระเดชเหมือนพระอาทิตย์ มีพระมหากรุณาธิคุณเหมือนสายน้ำ มีพระขันติธรรมหนักแน่นเหมือนแผ่นดิน ทั้งยังมีการกลวิธีการลำดับเนื้อหาตามขนบวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติโดยแบ่งออกเป็น ส่วนนำเรื่อง ส่วนเนื้อหาสรรเสริญพระเกียรติคุณประการต่าง ๆ และส่วนท้ายมักเป็นการถวายพระพรชัยมงคล แสดงให้เห็นว่ากลวิธีแต่งบทอาศிரาวทนำกลวิธีทางวรรณศิลป์จากขนบการเฉลิมพระเกียรติใน

วรรณคดีมาใช้ในการแต่งบทอาศรัวาทหลายประการ เพื่อประโยชน์ในการเน้นย้ำความสูงส่งของบทอาศรัวาทในฐานะวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่อีกทางหนึ่ง

การสร้างสรรคดีด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ ได้แก่ การเล่นคำโดยนำพระนามของพระมหากษัตริย์มาประกอบกรสรรเสริญพระเกียรติคุณ การใช้ความเปรียบว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นกัลยาณมิตร เป็นเหมือนธงชัย และเปรียบพระเดชเหมือนพระขรรค์ ทั้งยังมีการสร้างสรรคดีลำดับเนื้อหาเพื่อสร้างความน่าสนใจแก่บทอาศรัวาท เช่น การชมความงามของบ้านเมือง ความสมบูรณ์ของธรรมชาติ แล้วจึงกล่าวเฉลิมพระเกียรติเป็นส่วนต่อมา เป็นลักษณะที่พบมากในบทอาศรัวาทสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งสะท้อนความเฟื่องฟูของกวีนิพนธ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบ กลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ได้รับการสร้างสรรค์ในบทอาศรัวาท แสดงความคิดสร้างสรรค์ของกวีในการแต่งบทอาศรัวาทและการมุ่งโน้มน้าวให้ประชาชนซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณและก่อให้เกิดความจงรักภักดี

การสืบทอดและสร้างสรรค์ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้
ตารางที่ 5 แสดงการสืบทอดและสร้างสรรค์ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ในบทอาศรัวาท

การสืบทอด	การสร้างสรรคดี
การใช้ถ้อยคำที่มีแบบแผน	การเล่นคำด้วยพระนามของพระมหากษัตริย์
การสืบทอดความเปรียบ	การสร้างสรรคดีความเปรียบ
การสืบทอดลำดับเนื้อหา	การสร้างสรรคดีลำดับเนื้อหาให้มีความน่าสนใจ

บทอาศรัวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 มีความสำคัญหลายประการ กล่าวคือ มีความสำคัญต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เนื่องจากเป็นสื่อสำหรับถ่ายทอดความจงรักภักดีของประชาชน ด้วยการกล่าวแสดงความตั้งใจกระทำการสิ่งตอบแทนพระมหากรุณาธิคุณ ทั้งการถวายชีวิตเป็นราชพลีและการทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มกำลังความสามารถ เป็นสื่อที่ช่วยโน้มน้าวให้ประชาชนทิวความจงรักภักดีและตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ด้วยการกล่าวถึงประโยชน์และกล่าวถึงผลร้ายหากขาดสถาบันพระมหากษัตริย์ ขณะเดียวกันในสิ่งพิมพ์รายคาบที่พระมหากษัตริย์ทรงมีส่วนร่วมก็พบว่ามีการใช้บทอาศรัวาทเป็นสื่อสร้างความเข้าใจและแสดงผลสัมฤทธิ์ของพระบรมราโชบาย เช่น การออกกฎหมายต่าง ๆ ปรากฏชัดในบทอาศรัวาทสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งลงพิมพ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้การอุปถัมภ์ ได้แก่ *ดุสิตสมิต* *สมุทรสาร* และ*ศัพท์ไทย*

บทอาศิริวาทที่ศึกษาสรรเสริญพระมหากษัตริย์โดยใช้พระราชกรณียกิจและเหตุการณ์สำคัญที่เนื่องด้วยองค์พระมหากษัตริย์มาประกอบการเฉลิมพระเกียรติ จึงมีบทบาทต่อการเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ระหว่างรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ได้แก่ การตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎร การเสด็จฯ เยือนประเทศในทวีปยุโรป ในสมัยรัชกาลที่ 5 การพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พ.ศ. 2454 การได้ช้างเผือกและวัตถุโบราณอันเป็นมงคลมาสู่พระบารมี การรับเรือรบหลวงพระร่วง การประกาศเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 1 ร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร พ.ศ. 2460 ในสมัยรัชกาลที่ 6 การเสด็จฯ เลียบมณฑลฝ่ายเหนือและมณฑลพายัพ พ.ศ. 2469 การเสด็จกลับจากการรักษาพระเนตรที่ประเทศสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2474 ในสมัยรัชกาลที่ 7 การเสด็จฯ นิวัติพระนคร พ.ศ. 2481 ในสมัยรัชกาลที่ 8 การเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ของบทอาศิริวาทช่วยสอบเทียบยืนยันสร้างความชัดเจนแก่เหตุการณ์ในอดีต รวมถึงช่วยให้เข้าใจความคิดของผู้คนในอดีตต่อเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัย

บทอาศิริวาทมีความสำคัญต่อพัฒนาการของสิ่งพิมพ์รายคาบเนื่องจากเมื่อบทอาศิริวาทได้รับการลงพิมพ์อย่างสม่ำเสมอจนกระทั่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของบรรณาธิการต้องจัดทำบทอาศิริวาทมาลงพิมพ์ ส่งผลให้สิ่งพิมพ์รายคาบไทยหลายประเภทมีคอลัมน์สำหรับบทอาศิริวาทเพิ่มเติมจากเนื้อหาเฉพาะของตน อันเป็นเอกลักษณ์ของสิ่งพิมพ์รายคาบไทย ทั้งยังมีความสำคัญต่อความเฟื่องฟูของกวีนิพนธ์ในสิ่งพิมพ์รายคาบไทยเนื่องจากเป็นรูปแบบวรรณคดีที่ประณีตงดงาม มีการแต่งขึ้นใหม่อย่างต่อเนื่อง

บทอาศิริวาทยังมีความสำคัญต่อพัฒนาการของวรรณคดีไทย ด้วยการเป็น “วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่” ที่มีลักษณะที่แตกต่างและมีวัตถุประสงค์ในการแต่งหลากหลายมากขึ้นจากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่มีมาแต่เดิม นอกจากนั้นขนบนิยมในการแต่งบทอาศิริวาทเนื่องในโอกาสสำคัญยังส่งอิทธิพลต่อวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติร่วมสมัยกับบทอาศิริวาทและวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในชั้นหลัง จึงปรากฏว่ามักแต่งขึ้นเนื่องในโอกาสสำคัญและระบุโอกาสในการแต่งวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติไว้ในส่วนต้นตามลักษณะของบทอาศิริวาท

5.2 อภิปรายผล

วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเป็นประเภทวรรณคดีที่สำคัญของไทย ที่ผ่านมามีการศึกษาเกี่ยวกับวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติอย่างกว้างขวางในหลากหลายประเด็น ทั้งในภาพรวม เช่น วิทยานิพนธ์ “การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมยอพระเกียรติ” ของเสาวณิต วิงวอน (2530) การศึกษาการสืบทอดและส่งอิทธิพลในวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเฉพาะเรื่อง เช่น วิทยานิพนธ์ “ยวนพ่ายโคลงตัน : ความสำคัญที่มีต่อการสร้างขนบและพัฒนาการของวรรณคดีประเภทยอพระเกียรติของไทย” ของ ปัทมา ทัชประเสริฐกุล (2556) และการศึกษาวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในประเด็นต่าง ๆ

โดยเฉพาะเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง “ลักษณะเด่นของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ของศักดิ์ชัย ตระกูลเลิศงาม (2557) การศึกษาบทอาศிரวาทในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ครั้งนี้ เป็นการต่อยอดผลการศึกษาเกี่ยวกับวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติเพื่อแสดงให้เห็นว่าบทอาศிரวาทมีการสืบทอดขนบด้านรูปแบบเนื้อหาและแนวคิด ตลอดจนกลวิธีทางวรรณศิลป์ จากวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติที่มีมาแต่เดิม แต่ขณะเดียวกันก็มีการสร้างสรรค์จนกระทั่งมีลักษณะเฉพาะตัว และอาจกล่าวได้ว่าเป็น “วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติรูปแบบใหม่” ทั้งยังมีส่วนช่วยเติมเต็มความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติในรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ให้กว้างขวางและครอบคลุมยิ่งขึ้น

ขณะเดียวกัน การศึกษาบทอาศிரวาทที่ผ่านมาโดยมากศึกษาบทอาศிரวาทที่แต่งขึ้นในรัชกาลที่ 9 โดยมีทั้งการศึกษาในประเด็นแนวคิดและกลวิธีสื่อสารแนวคิดในบทอาศிரวาท เช่น วิทยานิพนธ์ “บทอาศிரวาทเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช: ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์และกลวิธีการนำเสนอ” ของวิเชษฐชาย กมลสัจจะ (2561) และการศึกษาในประเด็นคุณค่าและบทบาทของบทอาศிரวาท เช่น วิทยานิพนธ์ “คุณค่าและบทบาทของบทอาศிரวาทพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช” ของปราโมทย์ สกุศลรักความสุข (2561) การศึกษาบทอาศிரวาทสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ครั้งนี้ เป็นการขยายความรู้เกี่ยวกับบทอาศிரวาทให้ครอบคลุมถึงลักษณะของบทอาศிரวาทก่อนรัชกาลที่ 9 ว่ามีลักษณะสอดคล้องกับบทอาศிரวาทสมัยรัชกาลที่ 9 ที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วหลายประการ ทั้งในด้านรูปแบบคำประพันธ์ บทประพันธ์ มีขนาดสั้น ทั้งยังแนวคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ที่ตรงกันหลายประการ เช่น ธรรมิกราชา พระมหากษัตริย์ผู้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประชาราษฎร์ และพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชาสามารถ รวมถึงกลวิธีทางวรรณศิลป์ซึ่งพบว่าบทอาศிரวาทใช้ภาษาอย่างประณีตก็เป็นลักษณะที่พบอย่างต่อเนื่องในบทอาศிரวาททุกยุคสมัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาบทอาศிரวาทพระมหากษัตริย์ระหว่างรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 ยังมีบทอาศிரวาทพระบรมวงศานุวงศ์อื่น ๆ ทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายใน เช่น สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ลงพิมพ์อยู่ในสิ่งพิมพ์รายคาบที่ศึกษาเป็นจำนวนมาก บทอาศிரวาทเหล่านี้เป็นวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติพระบรมวงศานุวงศ์ซึ่งเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา

2. ยังมีบทร้อยกรองถวายพระพรชัยมงคลและอำนวยการเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ขึ้นปีใหม่ และวันวิสาขบูชา ซึ่งผนึกลงในบัตรอวยพร เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 เก็บรักษาไว้ในหอจดหมายเหตุแห่งชาติอีกเป็นจำนวนมาก อาจมีการศึกษาบทร้อยกรองในบัตรอวยพรเหล่านี้ในแง่วรรณคดีสำหรับการอวยพรโดยเฉพาะซึ่งมีความสัมพันธ์กับการถวายพระพรชัยมงคลในบทอาศิรวาท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ก.ศ.ร. กุหลาบ (นามแฝง). (2442). ถวายไชยมงคลคำโคลง. สยามประเพณี สุนทโรวาทพิเศษ. 2 (24).
- กมล มโนชญากร. (2474). จดหมายเหตุเสด็จพระราชดำเนินเลียบมณฑลฝ่ายเหนือ พระพุทธศักราช 2469. พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- กรมศิลปากร. (2510). ลิลิตพระลอ. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์.
- กรมศิลปากร. (2530). วรรณคดีสมัยอยุธยา เล่ม 2. กรุงเทพฯ: กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์.
- กรมศิลปากร. (2539). วรรณกรรมสมัยธนบุรี เล่ม 1. กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.
- กรมศิลปากร. (2540a). บทละครเรื่องรามเกียรติ์ : พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ.
- กรมศิลปากร. (2540b). วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กรมศิลปากร. (2543). คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงปราวาสาททอง. กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.
- กรมศิลปากร. (2555). ไตรภูมิภูมิกถา ฉบับลดทอนความ. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.
- กรมศิลปากร. (2557a). จดหมายเหตุเรื่องรับเสด็จแลสมโภช พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อเสด็จกลับจากยุโรปคราวแรกใน พ.ศ. 2440. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.
- กรมศิลปากร. (2557b). ประชุมนิราศต่างประเทศ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.
- กรมศิลปากร. (2558). จินตตามณี เล่ม 1 และจินตตามณี ฉบับใหญ่ปรับปรุง. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร. (2560). โสมสรวงศิริธรรมาวศ์ วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติสมัยอยุธยาตอนต้น. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.
- กวีพจน์ปรีชา, กรมหมื่น. (2463). กลอนพระราชประวัติประจำปี. ดุสิตสมิต (ฉบับพิเศษ สำหรับเปนที่ระลึกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2463).
- กาญจนา ธรรมเมธี. (2518). วิเคราะห์วรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พ.ศ. 2325 - 2411. (ปริญญาามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
- เก้ แดงสกุล. (2556). กวีนิพนธ์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี : แนวคิด และกลวิธีการสร้างวรรณศิลป์. (ปริญญาามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

- ขจร สุขพานิช. (2508). ก้าวแรกของหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย. พระนคร: บริษัทไทยพานิชยการ.
- ขอมถวายพระพรชัย. (2486). วรรณคดีสาร. 2 (2) : 1-2.
- ขอมถวายพระพรชัยมงคล. (2465). นักเรียน. 1 (7) : 2.
- ขอมถวายพระพรชัยมงคล. (2466). นักเรียน. 2 (31) : 2.
- คณะกรรมการประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย. (2549). สยามพิมพ์การ : ประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มติชน.
- คณะกรรมการประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย. (2565). สยามพิมพ์การ : ประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพฯ: มติชน.
- คณะหนังสือพิมพ์ดุสิตสมัย. (2462a). ชัยวารานุกร. ดุสิตสมัย. 8 (119) : 1.
- คณะหนังสือพิมพ์ดุสิตสมัย. (2462b). ถวายพระพรในการขึ้นพระตำหนัก. ดุสิตสมัย. 6 (68) : 1.
- คณะหนังสือพิมพ์ดุสิตสมิต. (2462). คำพากย์ถวายพระพรชัยมงคล. ดุสิตสมิต. (ฉบับพิเศษ สำหรับเปนที่ระฤกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2464).
- คณะหนังสือพิมพ์ศัพทไทย. (2464). คำฉันทเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคลในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา. In ศัพทไทย. 1 (6) : 5-8.
- คณะหนังสือศัพทไทย. (2465). คำฉันทเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคลในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา. In ศัพทไทย. 2 (6) : 5 - 8.
- คณะหนังสือศัพทไทย. (2466). คำฉันทเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคลในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา. In ศัพทไทย. 3 (6) : ก - จ.
- คณะหนังสือศัพทไทย. (2467). คำฉันทเฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรชัยมงคลในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา. In ศัพทไทย. 4 (6) : ก - จ.
- คณิตา หอมทรัพย์. (2556). กลวิธีการเล่าเรื่องและกลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อนำเสนอภาพพระโพธิสัตว์ในมหาชาติคำหลวง กัณฑ์ที่ 8 - 13. (ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คุรุโรงเรียน. (2453). ถวายไชยมงคล. ประตูใหม่. 55 : 374-375.
- คำโคลงที่เด็กนักเรียนในโรงเรียนวัดเทพศิรินทราวาสร้องถวายในวันเสด็จพระราชทานพระกฐิน วันที่ 27 ตุลาคม ร.ศ. 115. (2439). วชิรญาณ. 28 (มกราคม 2439) : 2815-2816.
- คำโคลงที่นักเรียนร้องถวายในเวลาเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานพระกฐิน ร.ศ. 121 รวมทั้งวัดในกรุงและหัวเมือง. (2445b). วชิรญาณ. 92 (พฤษภาคม 2445) : 455-472.
- คำฉันทถวายชัยมงคล. (2466). In แถลงการศึกษาเทพศิรินทร์. 1 (1) : พิเศษ.
- คำฉันทถวายพระพรชัยมงคล. (2470). สารานุกรม. 2 (11), พิเศษ..
- คำฉันทสดุดี เฉลิมพระเกียรติในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก. (2468). ไทยเกษม. มีนาคม 2468 : พิเศษ
- คำถวายไชยมงคลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมโภช. (2454). In

จดหมายเหตุแสงอรุณ. 17 (10) : 445-447.

คำถวายพระพรชัยในมหาศุภมงคลสมัยงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก. (2468). The College News.

กุมภาพันธ์, 2468 : 498.

คำถวายพระพรชัยมงคล. (2469). มหาวิทยาลัย. 4 (11) : พิเศษ.

คำถวายพระพรชัยมงคล. (2474). ตำรวจ. 1 (1) : ก-ค.

คำถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระพุทธศักราช 2471. (2471).

เสนาศึกษาและแพทยศาสตร์. 13 (11) : ก-ง.

คำถวายพระพรไชย. (2455). จดหมายเหตุแสงอรุณ. 18 (10) : พิเศษ.

คำถวายพระพรไชยมงคล. (2452). ประตูใหม่. 25 (10) : พิเศษ.

คำถวายพระพรไชยมงคล. (2457). จดหมายเหตุแสงอรุณ. 9 (45) : 529.

คำถวายพระพรไชยมงคล ปีจออัฐศก 1248. (2440). วชิรญาณ. 32 (พฤษภาคม 2440) : 3229-3233.

คำถวายพระพรในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2470. (2470). ไทยเชชม. พุศจิกายน : พิเศษ.

คำโคลงที่นักเรียนร้องถวายในเวลาเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานพระกฐิน ร.ศ. 121 รวมทั้งวัดใน
กรุงและหัวเมือง. (2445a). วชิรญาณ. 92 (กรกฎาคม) : 22-34.

โคลงถวายไชยมงคล อาจารย์โรงเรียนตามพระอารามแต่งทูลเกล้าถวายเมื่อเวลาเสด็จพระราชดำเนิน
พระราชทานพระกฐิน. (2430b). วชิรญาณพิเศษ. 3 (8) : 62.

โคลงถวายไชยมงคล อาจารย์โรงเรียนตามพระอารามแต่งทูลเกล้าถวายเมื่อเวลาเสด็จพระราชดำเนิน
พระราชทานพระกฐิน. (2430a). วชิรญาณพิเศษ. 3 (12) : 90.

โคลงสรรเสริญเกียรติกรุงสยาม. (2460). สมุทรสาร. 4 (32) : พิเศษ.

โคลงสรรเสริญบารมี. (2427). วชิรญาณ. 1,1 (เดือนสิบสอง) : พิเศษ.

จงจัดนิสสัย, ขุน. (2474). คำถวายพระพรชัยมงคล. สวนกุหลาบวิทยา. 10 (7) : ก-ข.

จตุพร มีสกุล. (2556). การศึกษา "วรรณคดีไศกาลัย" ในฐานะวรรณคดีเฉพาะประเภท. (ปริญญาคุษฎี
บัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

จารุมาลย์. (2473). อาเศียรพาทราชสดุติ ในอภิถักขิตสมัยพระราชพิธีเฉลิมฉัตรรัชชพรรษา พุทธศักราช
2573. นารีนารถ. 1 (2) : พิเศษ.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. กรุงเทพฯ: วิสดอม.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ และ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2514).

พระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ
เกล้าเจ้าอยู่หัว. สามมิตร.

จุลจักรพงษ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า. (2514). เจ้าชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 3 ed.). พระนคร: คลังวิทยา.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2553). การเป็นสมัยใหม่ของไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 36.

- ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต. (2538). คติเรื่องพุทธราชาในวรรณคดีไทย. In วรรณกรรม-ศิลปะ สดุดี. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชลดา ศิริวิทย์เจริญ. (2519). การศึกษาลิลิตตะเลงพ่ายในแนวสุนทรียศาสตร์. (ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- ชะอุ่ม โชติทอง. (2547). การเขียนบทอาศรัวาท. ไทยทรรศน์. 7 (กรกฎาคม) : 13-22.
- ชัยรัตน์ พลมุข. (2552). วรรณคดีประกอบพระราชพิธีสมัยรัตนโกสินทร์ : แนวคิดธรรมราชากับกลวิธีทางวรรณศิลป์. (ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- ชาลี เอี่ยมกระสินธุ์. (2520). พระมงกุฎเกล้าฯ กับสงครามโลกครั้งแรก. นนทบุรี: ประพันธ์สาร.
- ชำนาญโวหาร, พระ. (2546). โคลงสรรเสริญพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- ชิต บุรทัต. (2468). ฉันท - สัตตมราชสดุดี. ศัพท์ไทย. 5 (6) : ก-ง.
- ชิต บุรทัต. (2471). คำฉันท์ถวายไชยมงคล. โพแท้กซ์. 4 พฤศจิกายน : พิเศษ.
- ชิต บุรทัต. (2472). อภิวัตน์ฉันทกถา. สุภาพบุรุษ. 1 พฤศจิกายน : ก-ง.
- ชิต บุรทัต. (2484). เยาวกษัตริย์สดุดี. ชีวิตไทย. 17 กันยายน : พิเศษ.
- ชิตธรรม เปரிய. (2453). แสนเกษม. ประตูใหม่. 58 : 403.
- ชีรวณิษฐ์กุล, อาทิตย์. (2565). ชาดกกับวัฒนธรรมวรรณศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศักดิ์ สุกรนันท์. (2545) วิเคราะห์บทร้อยกรองเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในโอกาสพระราชพิธีกาญจนาภิเษก จากวารสารและนิตยสาร. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 20, 2 : 1-23.
- ชูศักดิ์ สุกรนันท์. (2558). หลักการนิพนธ์บทอาศรัวาทและบทเฉลิมพระเกียรติ. มหาสารคาม: อภิชาดิการพิมพ์.
- เซอร์รี่ เกษมสุขสำราญ. (2555). วรรณคดีสารกับการสร้างภาพลักษณ์และบารมีของผู้นำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม. วารสารมนุษยศาสตร์. 19 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2555).
- ไชยวิจิต (เผือก), พระยา. (2518). ยอพระเกียรติสามรัชกาล. กรุงเทพฯ: บางกระบือการพิมพ์.
- ญาณินทร์ รักษวงศ์วาน. (2009). บริบทที่แตกต่างของความเป็นสมัยใหม่ในประเทศไทย. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล. 9 (January - June 2009).
- ดร.โณวาท. (2512). พระนคร: โรงพิมพ์แพร่การช่าง.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2480). ประวัติสังเขปแห่งการจัดการศึกษาปรดิยุบันแห่งประเทศสยาม ภาคที่ 1 (พ.ศ. 2414-2434). ม.ป.ท.
- ดุสิตสมิตถาวรดอกไม้รูปเทียน. (2465). ดุสิตสมิต. 15 (199) : 111.

- ตรัง, พระยา. (2547). วรรณกรรมพระยาตรัง. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- ถวายพระพรชัยมงคล. (2467). ยุพราชวิทยา. 1 (1) : พิเศษ.
- ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสกษัตริย์พระราชพิธีฉัตรมงคล. (2471). ยุพราชวิทยา. 1 (6) : พิเศษ.
- เทพ บุญตานนท์. (2559). การเมืองในการทหารไทย ในสมัยรัชกาลที่ 6. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ชนพงศ์ จิตต์สง่า. (2552). "วชิรญาณ" กับการแสวงหาความรู้ของชนชั้นนำของสยาม พ.ศ. 2427-2448. (ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- ธรรมศักดิ์มนตรี, พระยา. (2458). ราชสดุดีโคลงดั้น. สมุทรสาร. 2 (13) : 194-196.
- ธานีรัตน์ จัตุหะศรี. (2547). บทอาศรัยทูลเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ : ภาพของพระราชินีในอุดมคติ. วารสารภาษาและวรรณคดีไทย, 21 (ธันวาคม 2547).
- ธานีรัตน์ จัตุหะศรี. (2555). ลิลิตกระบวนพยุหยาตราสถลมารคและชลมารค : จากพระราชพิธีสู่วรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ. วารสารมนุษยศาสตร์. 19 (มกราคม-มิถุนายน 2555).
- นครเขตรเกษมศรี, ขุน. (2428). สรรเสริญพระเกียรติ. วชิรญาณวิเศษ. 1 (8) : 150-153.
- นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. (2469). ดุขญาเศียรระวาทราชสักกร. สวนกุหลาบวิทยา. 6 (2) : 66-70.
- นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ. (2472). โคลงลิลิตสุภาพ ตำรับพระบรมราชาภิเษก สัปตมะราชมหากักรังศ์ เมื่อพุทธศก 2468. พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ.
(ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในมหุรติมงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา คำรบตรีจุลจักรแห่งทวารสันักษัตริระฉนำ ณ ปีมเสงพุทธศก 2472 ศุภมัสดุ).
- นิคม รัตนปริชาชัย. (2554). การศึกษาเชิงวิเคราะห์การใช้ภาษาและเนื้อหาบทอาศรัยทูลที่สะท้อนภาพลักษณ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ (ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิตยา แก้วคัลณา. (2542). ภาพสะท้อนเกี่ยวกับสถานการณ์ของกษัตริย์ในวรรณกรรมไทย. ธรรมศาสตร์. 25(มกราคม - เมษายน 2542).
- บุญเตือน ศรีวรพจน์. (2564). อธิบายจินตตามณี และ จินตตามณี ฉบับนายมหาใจภักดี ฉบับพญาธิเบศ. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- โบราณราชธานินทร์, พระยา. (2508). ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 63 เรื่องกรุงเก่า (พิมพ์ครั้งที่ 3 ed.). กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ปรมาณูชิตชิโนรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระ. (2533). คำถุขฉุ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ "ทุนสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า" ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ประคอง นิมมานเหมินท์. (2542). ภาพของพระมหากษัตริย์ในวรรณคดีของพระเกียรติ. วารสารภาษา

และวรรณคดีไทย, 16 (ธันวาคม 2542).

ประติสมิต. (2461). โคลง, ฉันท, กาพย์, กลอน, ยอพระเกียรติเล็การพนัน. ดุสิตสมิต. ฉบับพิเศษ

สำหรับเปนที่รูกในงานเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2461 : 35.

ปราโมทย์ สุกุรักความสุข. (2554). ความเปรียบเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในวรรณคดียอพระเกียรติสมัย

กรุงศรีอยุธยาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น. (ปริญญาหมาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ.

ปราโมทย์ สุกุรักความสุข. (2561a). คุณค่าและบทบาทของบทอาศิรวาท พระบาทสมเด็จพระปรมินทร

มหาภูมิพลอดุลยเดช. (ปริญญาคุชฎีบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปราโมทย์ สุกุรักความสุข. (2561b). บทอาศิรวาทพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชใน

ฐานะบัณฑิตประวัติศาสตร์. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 15 (มกราคม -
เมษายน 2561).

ปัทมา ฑิฆประเสริฐกุล. (2547). ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ไทยในวรรณคดีสมัยอยุธยา. (ปริญญา

หมบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปัทมา ฑิฆประเสริฐกุล. (2556). ยวนพ่ายโคลงฉัน : ความสำคัญที่มีต่อการสร้างชนบและพัฒนาการของ

วรรณคดีประเภทยอพระเกียรติของไทย. (ปริญญาคุชฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปุ่นนก (พุ่ม), เจ้าอธิการ. (2430). คำฉันท์สวดุติพระเกียรติ. วชิรญาณวิเศษ. 3 (10) : 74-75.

แปลก พิบูลสงคราม. (2483). ประมวลรัฐธรรมนูญและคำปราศรัยของนายกรัฐมนตรี ในรอบปี พุทธศักราช

2482. พระนคร: โรงพิมพ์เจริญลาภ.

ผดุงศุลกกฤตย์, พระ. (2427). โคลงสรรเสริญพระบารมี. วชิรญาณ. 1, 4 (เดือนสาม) : 353.

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม ฉบับราชบัณฑิตยสภา. (2552). กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2552). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ภาคฉันท์ลักษณะ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2550). กรุงเทพฯ:

ราชบัณฑิตยสถาน.

พรปีใหม่. (2452). จดหมายเหตุแสงอรุณ. 1 (15) : พิเศษ.

พรหมสมพัตสร (มี), หมื่น. (2462). กลอนเพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติ นายมีมหาดเล็กแต่งถวาย. พระ

นคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.

พระคลัง (หน), เจ้าพระยา. (2507). ราชาธิราช. พระนคร: ศิลปาบรรณาการ.

พระบรมราชโองการประกาศเฉลิมพระปรมาภิไธย. (2459). ราชกิจจานุเบกษา. 33 (11 พฤศจิกายน) :

212-217.

พระศรี. (2462). ไทยบรรเทิง. ดุสิตสมิต. ฉบับพิเศษถวายพระพรชัยมงคล พ.ศ. 2462 : 45.

พัชยากรณ์ พูลเกต. (2555). วารสารวรรณคดีกับการฟื้นฟูตัวของกลุ่มอนุรักษ์นิยมหลังสงครามโลกครั้งที่

2. วารสารมนุษยศาสตร์. 19 (มกราคม-มิถุนายน 2555).
- พันทิพา สังข์เจริญ. (2528). วิเคราะห์บทร้อยกรองเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
- ภัทรเวช ฟุ้งเฟื่อง. (2566). “ทศมินทรราชสดุดี” สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวชวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร “พระผู้ทรงเป็นความหวังของพสกนิกร” บทอาศิรวาทเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสวันคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษา 28 กรกฎาคม 2560. Retrieved <https://www.academia.edu/35874604/>
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2459). พระชนนาคำหลวง. พระนคร: โรงพิมพ์ไทย.
- แช่ม ม่วงดำ. (2463). พลพระราม. ดุสิตสมิต. ฉบับพิเศษถวายพระพรชัยมงคล พ.ศ. 2462 : 45.
- ยุพร แสงทักษิณ. (2537). วรรณคดียอพระเกียรติ. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- ระวีวรรณ ประกอบผล. (2530). นิตยสารไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ราชสดุดี เฉลิมพระชนมพรรษา. (2459). สมุทสร. 3 (25) : พิเศษ.
- รินฤทัย สัจจพันธ์. (2552). จากเก่าสู่ใหม่ วรรณศิลป์ไทยไม่สิ้นสูญ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณธิดา วิระวรรณ. (2557). ประณามบทในวรรณคดีไทย. (ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- รวริช. (2462). ข่าวในพระราชสำนัก. ดุสิตสมิต. 8 (119) : 2.
- วรางคนาง ศรีกำเหนิด. (2558). โคลงต้นเรื่องปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน : จากบันทึกประวัติศาสตร์สู่การสร้างสรรควรรณกรรมยอพระเกียรติ. วรรณวิทัศน์. 15 (ฉบับพิเศษ 2558).
- วิจิตวาการ, หลวง. (2505). ความนำ. In ว.ช. ประสังสิต (Ed.), แผ่นดินสมเด็จพระปกเกล้า. พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสาสน์.
- วิเชษฐชาย กมลสัจจะ. (2561). บทอาศิรวาทเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช: ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์และกลวิธีการนำเสนอ. (ปริญญามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- วิลเลขา บุรณศิริ. (2542). ประวัติศาสตร์ไทย 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิศรุต บวงสรวง. (2564). สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เพิ่งสร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2453 - 2468. Thammasat Journal of History. 8 (มกราคม-มิถุนายน 2564).
- ศรีมโหสถ, พระ. (2561). โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โคลงนิราศนครสวรรค์ ภาพยนตร์โคลง โคลงอักษรสาม. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

- ศักดิ์ชัย ตรีสกุลเลิศงาม. (2557). ลักษณะเด่นของวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา. (2489). อาเศียรวาท. วงวรรณคดี. 1 (1) : พิเศษ.
 สรจักรานุกิจ, หลวง. (2428). โคลงยอพระเกียรติ. วชิรญาณวิเศษ. 1 (12) : 194.
 สวง วิเศษสิริ. (2465). จงภักดี. ศัพท์ไทย. 2 (6) : 156.
 สันติภาพ ชำรัมย์. (2560). ความเปรียบเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในกวีนิพนธ์เฉลิมพระเกียรติเรื่อง 70
สัมพัจฉรฉนงรัชธรรมราชา. วิจิตรวรรณสาร. 1(พฤษภาคม-สิงหาคม 2560).
 สารประเสริฐ (น้อย), หลวง. (2427). วชิรญาณ. 1, (1), (เดือนสิบสอง) : 86.
 สารัตถ์ธรรมากร, ชุน. (2451). ถวายชัยมงคลอย่างอื่น. ประตู่ใหม่. 1 (10) : 47-48.
 สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เล่ม 1 ก-ม. (2524). กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
 สำราญ กัลยาณมิตร. (2472). ลิลิตยอพระเกียรติ. มหาวิทยาลัย. 4 (15) : 523-525.
 สัจจิตต์ วงษ์เทศ. (2566). ชนบอาศีรวาท "พิทักษ์" กับ "พัฒนา". Retrieved
http://www.thai poet.net/index.php?lay=boardshow&ac=webboard_show&WBntype=1&No=1366772
 สัจจิรา จงสถิตย์วัฒนา. (2558). เจิมจันทน์กัสดาล ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ:
โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 สุธิญา พูนเอียด. (2556). กลวิธีการเล่าเรื่องและกลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อนำเสนอภาพพระโพธิสัตว์ใน
มหานาคาคำหลวง กัณฑ์ที่ 1-7. (ปริญญามหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 สุปานี พัดทอง. (2552). "เรือ" ในวรรณคดีนิราศ : มโนทัศน์กับการสร้างวรรณศิลป์. (ปริญญาดุขฎี
 บัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 สุรีย์ ทวีอุดมทรัพย์. (2531). คติความเชื่อเกี่ยวกับสถานภาพกษัตริย์ : ภาพสะท้อนจากวรรณคดีสมัย
อยุธยา. วารสารอักษรศาสตร์, 11(มกราคม-มิถุนายน 2531).
 เสมียนอารีย์. (2550). ศรีกรุงกับการปฏิวัติ 2475. ศิลปวัฒนธรรม. 28, 8 (มิถุนายน), 68-71.
 เสาวณิต วิงวอน. (2530). การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมยอพระเกียรติ. (ปริญญาดุขฎีบัณฑิต), จุฬาลง
 กรณ์มหาวิทยาลัย,
 เสาวณิต วิงวอน. (2538). เทวราชาและธรรมราชาในวรรณกรรมยอพระเกียรติ. In วรรณกรรม-ศิลปะ
สุดดี. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
 เท่เรือ. (2452). ประตู่ใหม่. 31 : 17-19.
 อติศรอุดมเดช, พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น. (2429). โคลงถวายไชยมงคลในการเฉลิมพระชนมพรรษา
 ปี 1248 ผ.ศ., วชิรญาณวิเศษ. 1 (36) : 382.
 อติศรอุดมเดช, พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่น, และอื่น ๆ,. (2432). โคลงถวายพระพรไชยมงคล จารึกใน

- กระถางเงินใหญ่คู่หนึ่ง. วชิรญาณวิเศษ. 5 (23) : 266.
- อภิรักษ์ณั เกษมผลกุล. (2560). "ผู้นำสยาม" ในอุดมคติ : ภาพสะท้อนจากวรรณคดีไทยพระพุทธศาสนา
ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น. In กรมศิลปากร (Ed.), โสมสรวงศิรธิราชค์ วรรณคดีเฉลิมพระ
เกียรติสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์.
- อรุณนิภาคุณากร, พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพระ. (2439). สำเนาโคลงแลฉันทที่นักเรียนวัดราชบพิธ
ร้องสรรเสริญ. วชิรญาณ. 30 (มีนาคม) : 3037-3039.
- อินทร์มนตรี, หลวง. (2429). โคลงถวายไชยมงคล. วชิรญาณวิเศษ. 1 (36) : 386.

ภาษาอังกฤษ

- Agarwal, S. K. (2008). *Towards Improving Governance*. New Delhi: Academic Foundation.
- Joan M. Reitz. (2004). *Dictionary for library and information science*. Westport, Conn:
Libraries Unlimited.
- Monier-Williams, Monier, Sir,. (1899). *A Sanskrit-English dictionary, etymologically and
philologically arranged, with special reference to cognate Indo-European
languages*. London: Oxford University Press.

ตารางแสดงรายชื่อบทอาศรัยในสิ่งพิมพ์รายคาบสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 (พ.ศ. 2427 - 2489)

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทอาศรัย (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบค่าประพันธ์ (บท)	
วชิรญาณ	2427	โคลงสรรเสริญบารมี	ฉบับปฐมฤกษ์	โคลงสี่สุภาพ (5)	
		โคลงสรรเสริญพระบารมี (หลวงสารประเสริฐ)	ฉบับปฐมฤกษ์	โคลงสี่สุภาพ (12)	
		โคลงสรรเสริญบารมี	-	โคลงสี่สุภาพ (4)	
		โคลงสรรเสริญบารมี (พระมดุงศุกกฤตย์)	-	โคลงสี่สุภาพ (5)	
		โคลงยอพระเกียรติ	จบเล่มที่ 1	โคลงสี่สุภาพ (4)	
	2428	ยอพระเกียรติ (หม่อมราชวงศ์เนตร)	-	โคลงสี่สุภาพ (4)	
		ยอพระเกียรติ (หม่อมราโชทัย)	-	โคลงสี่สุภาพ (3)	
		คำโคลง (สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร)	วันฉัตรมงคล	โคลงสี่สุภาพ (3)	
		2429	คำฉันท์ยอพระเกียรติในการพระราชพิธีราชาภิเษก (ขุนบัญญัติวรภาพ)	พระราชพิธีราชาภิเษก	โคลงสี่สุภาพ (1)
				อินทรวชิรฉัตร (16)	
2431	คำถวายเขมงคล ปัจจัตถุศก 1248	-	กถอนสุภาพ 13 ส่วนวม (64)		

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทอาศிரวาท (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)
	2436	คำโคลงที่นักเรียนร้องถวายในเวลาเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานพระกฐิน ร.ศ. 121 รวมทั้งวัดในกรุงเทพฯ และหัวเมือง	การเสด็จฯ พระราชทานผ้าพระกฐิน	โคลงสี่สุภาพ 30 ส่วน (148)
	2439	คาถาที่เด็กนักเรียนในมหามกุฏราชวิทยาลัยร้องถวายในวันเสด็จพระราชทานพระกฐิน ณ วัดบวรนิเวศวิหาร วันที่ 26 ตุลาคม ร.ศ. 115 (หม่อมราชวงศ์พระเชื่น)	การเสด็จฯ พระราชทานผ้าพระกฐิน	ปัฐยาวัตรฉันทน์ (5) วสันตติลกฉันทน์ (6)
		คาถาที่ภิกษุสามเณรในมหามกุฏราชวิทยาลัยสวดถวายในวันเสด็จพระราชทานพระกฐิน ณ วัดบวรนิเวศวิหาร วันที่ 26 ตุลาคม ร.ศ. 115 (พระเจ้านั่งยองาเธอ กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส)	การเสด็จฯ พระราชทานผ้าพระกฐิน	ปัฐยาวัตรฉันทน์ (5) วสันตติลกฉันทน์ (8)
		คาถาที่เด็กนักเรียนในโรงเรียนซึ่งเป็นสาขาของมหามกุฏราชวิทยาลัยขับถวาย ในวันเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานพระกฐิน ณ วัดพิชัยญาติการาม วันที่ 30 ตุลาคม ร.ศ. 115 (สามเณรวิม)	การเสด็จฯ พระราชทานผ้าพระกฐิน	อินทริเชียรฉันทน์ (12)
	2439	สำเนาโคลงแลฉันทน์ที่นักเรียนวัดราชพิพิธรังสรรค์เสริญ (พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพระอรุณนิภาคุณากร)	-	โคลงสี่สุภาพ (12)

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทอาศรัยวาท (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)
	2441	คำฉันท์ถวายไชยมงคล (ขุนบัญญัติวรราช (รัตน))	งานแพนซึ่งวังบูรพา	ภุชงค์ประยาตฉันทน์ (13)
วชิรญาณวิเศษ	2428	สรรเสริญพระเกียรติ (ขุนนครเขตรเกษมศรี)	-	รายสุภาพ
		สรรเสริญพระเกียรติ (หลวงอุปการโกษา)	-	โคลงสี่สุภาพ (1)
		โคลงยอพระเกียรติ (หลวงสรจิกรานุกิจ)	-	กาพย์สุรางคนางค์ (5)
		โคลงยอพระเกียรติ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวรวงศ์กัศดาพิศาล)	-	โคลงสี่สุภาพ (10)
		โคลงถวายไชยมงคล (หลวงอินทร์มนตรี)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (13)
		โคลงถวายไชยมงคล ในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ปี 1248 (พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นอดิศรอุดมเดช)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (13)
	2430	โคลงถวายไชยมงคล อาจารย์โรงเรียนตามพระอารามแต่ง	การเสด็จฯ พระราชทาน	โคลงสี่สุภาพ 22 ส่วนวน

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทอาศรัยวาท (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)
		พูดกล่าวถวายเมื่อเวลาเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานพระกาะฐิน	ผ้าพระกฐิน	(110)
		คำฉันท์สดุดีพระเกียรติ (เจ้าอธิการบุญฉนง (พุทธม))	-	ฉันท์ไม่ทราบชนิด (9)
	2431	โคลงถวายไชยมงคล จารึกในกระถางเงินใหญ่คู่หนึ่ง (พระเจ้าทองเอก กรมหมื่นอดิศรอุดมเดช และคณะ)	การเฉลิมพระที่นั่งเวหาศจำรูญ พระราชวังบางปะอิน	โคลงสี่สุภาพ (10)
		คำถวายพระพรไชยมงคล พระยวงศนถวิบูลย์	การเฉลิมพระที่นั่งเวหาศจำรูญ พระราชวังบางปะอิน	โคลงสี่สุภาพ (1)
	2432	โคลงขอพระเกียรติแล้วด้วยดีลบลดของเก่า	-	โคลงสี่สุภาพ (20)
	2437	คำสรรเสริญพระบารมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	-	โคลงสี่สุภาพ (1) กลอนสุภาพ (8)
สยามประเวศ สุนทรโวราพิเศษ	2440	คำถวายไชยมงคลกลอนร้อย	เสด็จฯ นิวัติพระนคร	ร้อยสุภาพ
	2441	ถวายไชยมงคลคำโคลง (ก.ศ.ร. กุหลาบ)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (8)
ประตู่ใหม่	2451	ข้าบาทประคมบาท... (ขุนสภารัตต์ธรรมาจารย์)	ออกฉบับปฐมฤกษ์	กาพย์ยานี (7)
		คำฉันท์ถวายไชยมงคล (ฉันท์ กรมไปรษณีย์โทรเลข)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	วสันตดิถีฉันท (3)

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทอาศிரวาท (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)
				ภาพยี่ฉบับ (4)
		ถวายไชยมงคลอย่างอิน (ขุนสารถีธรรมาจารย์)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	ภาพยี่ฉบับ (30)
		โคลงกระทู้ ขอ - ทรง - พระ - เจริญ	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ 51 จำนวน (54)
		พระทรงผดุงแดน...	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	อินทรวชิรฉัตร (6)
2452		โคลงไชยขึ้นปีใหม่ (พราหมณ์หงส์)	วันขึ้นปีใหม่	โคลงสี่สุภาพ (4)
		คำถวายไชยมงคล	วันขึ้นปีใหม่	ภาพยี่ฉบับ (20)
		เห่เรือ	-	ภาพยี่ฉบับ (21)
2453		คำถวายพระพรในวันเถลิงศกปีใหม่ วันที่ 15 เมษายน ร.ศ. 129 (เอกชน)	วันขึ้นปีใหม่	วสันตดิถีฉัตร (9)
		ถวายไชยมงคลในเถลิงศกสมัยปัจฉิมศก จุฬจักราช 1272 (พ.ช. (สุรินทร) เปรียญ)	วันขึ้นปีใหม่	โคลงสี่สุภาพ (1) อินทรวชิรฉัตร (8)
		คำถวายพระพรไชโยในมงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา ปีจอ โทศก จุฬจักราช 1272 (แก้วก่องศรี)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	วสันตดิถีฉัตร (7) โคลงสี่สุภาพ (4)
		ถวายไชยมงคลในการฉลองและเฉลิมพระชนมพรรษา ((ชู	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (7)

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทความ (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)
		ศักดิ์ ม.ส.)		
		ถวายไชยมงคล (ครูโรงเรียน)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กาพย์ยานี (10)
		ดอกสร้อยรางวัลที่ 1 (ยิ้ม บ้านริมน้ำพิชัยญาติการาม)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กลอนดอกลีลาวดี (1)
		รางวัลที่ 2 (ถ,น,ม,ล)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กลอนดอกลีลาวดี (1)
		แสนเกษม (จิตรณ เปரியู)	พระราชพิธีบรมราชาภิเษก	อินทรวชิษัยรฉันท (28)
		ถวายไชยมงคลในวันราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 (เอกชน)	พระราชพิธีบรมราชาภิเษก	อินทรวชิษัยรฉันท (6) โคลงสี่สุภาพ (1) วสันตดิถีฉันท (7)
จดหมายเหตุแสงอรุณ	2452	พรปีใหม่	วันขึ้นปีใหม่	กลอนสุภาพ (6)
	2454	คำถวายไชยมงคลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมโภช	พระราชพิธีบรมราชาภิเษก สมโภช	อินทรวชิษัยรฉันท (14) รายสุภาพ
	2455	คำถวายพระพรไชย	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (12)
	2456	คำถวายไชยมงคล	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (4)

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทความ (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)
				กลอนเพลงยาว (4)
	2456	พรสำหรับปีใหม่	วันขึ้นปีใหม่	โคลงสี่สุภาพ (4)
	2457	คำถวายไชยมงคล	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (4)
	2458	คำถวายไชยมงคล	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (4)
	2459	คำถวายไชยมงคล	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (8) กาพย์ยานี (6) กลอนสุภาพ (5)
	2460	คำถวายไชยมงคล	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (3)
	2461	ทรงพระเจริญ	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (5)
	2462	คำถวายพระพรไชยมงคล	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กาพย์ยานี (9) กาพย์ฉบัง (11) สัททูลวิกิภิทัศน์ (4) โคลงสี่สุภาพ (6)
สมุทรสาร	2459	ราชสดุดี เฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2459	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กาพย์ฉบัง (29)

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทอาศிரวาท (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)
		ราชสดุดีโคลงตั้ง (พระยาศรีธรรมศักรคัมภีร์)	การรับพระยศพลเอกพิเศษแห่งกองทัพอังกฤษ	โคลงตั้งบาทกัญชกร (12)
	2460	โคลงสรรเสริญเกียรติกรุงสยาม	การประกาศรวมสงครามโลกครั้งที่ 1	ร้อยสุภาพ โคลงสี่สุภาพ (16)
	2463	เฉลิมขวัญสยามรัฐ (ชิต บุรทัต)	การรับเรือหลวงพระร่วง	โคลงสี่สุภาพ (21)
ดุสิตสมัย	2462	ถวายพระพรในการขึ้นพระตำหนัก	การฉลองพระตำหนักในดุสิตธานี	โคลงวิหขุมาลี (1) โคลงลินทมาลี (1) โคลงจิตรลดา (1) โคลงสี่สุภาพ (1)
		ข่าวในพระราชสำนัก (วรวิช)	การเสด็จฯ พระราชทานผ้าพระกฐิน	ภุชงคประยาตฉันท (4)
		สักรวา (ปลายใจ)	ครบรอบวันประกาศรวมสงครามโลกครั้งที่ 1	กลอนสักวา (1) โคลงสี่สุภาพ (2) โคลงสองสุภาพ (2)
	ชัชวาราณูสร		ครบรอบวันประกาศรวม	ภาพยัณบัง (13)

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทอาศிரวาท (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)
ดุสิตสมิต	2461	ชโย วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2461 ชมประทับในงานเฉลิมพระชนมพรรษา (วิภาสสมิต) โคลง, ฉันท, กภาพ, กลอน, ยอพระเกียรติเลิกการพนัน (ประติสมิต)	สงครามโลกครั้งที่ 1	
			ออกฉบับปฐมฤกษ์	โคลงทอภาพ :- โคลงสี่สุภาพ (6) กภาพยยานี (12)
			วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กภาพยฉบ่ง (14) อินทรวชิรฉันท (10)
			วันเฉลิมพระชนมพรรษา	อินทรวชิรฉันท (4)
			วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (1) วสันตติลกฉันท (2) กภาพยฉบ่ง (4) กลอนสุภาพ (2)
			วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (1) วสันตติลกฉันท (2) กภาพยฉบ่ง (4) กลอนสุภาพ (2)
			วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (1) วสันตติลกฉันท (2) กภาพยฉบ่ง (4) กลอนสุภาพ (2)
			วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (1) วสันตติลกฉันท (2) กภาพยฉบ่ง (4) กลอนสุภาพ (2)
			วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (1) วสันตติลกฉันท (2) กภาพยฉบ่ง (4) กลอนสุภาพ (2)
			วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (1) วสันตติลกฉันท (2) กภาพยฉบ่ง (4) กลอนสุภาพ (2)
2462	คำถวายพระพรชัยมงคล วันที่ 1 มกราคม พระพุทธศักราช 2462	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (1) วสันตติลกฉันท (2) กภาพยฉบ่ง (4) กลอนสุภาพ (2)	

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทความ (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)	
		ไทยบรรเทิง (พระศรี)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กลอนสุภาพ (2)	
		ความจริง (ประชาธิปไตย)	-	กลอนสุภาพ (3)	
	2463	ลิลิตสุดฤทธิ์เรืองทองพระร่วง	การรับเรือหลวงพระร่วง	รายสุภาพ โคลงสี่สุภาพ (6)	
		พลพระราม (แฉ่ม ม่วงคำ)	การซ่อมรบเสือป่า	โศลกฉันท (3) กาพย์ฉบบัง (20)	
		คำถวายพระพรชัยมงคล วันที่ 1 มกราคม พระพุทธศักราช 2463	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กาพย์ฉบบัง (19)	
		พรพศก (หมากพญา)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กลอนสุภาพ (4)	
		กลอนพระราชประวัติประจำปี (พระราชวงศ์เธอ กรมหมื่นกวี พจน์สุปรีชา)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กลอนสุภาพ (52)	
		คำแปลภาษาจีนถวายพระพรชัยมงคล (พระเจ้าเงินอินอักษร)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	อินทรวีเชียรฉันท (4)	
		สักกรายินดี (น.ม.ส.)		การประกาศทรงหมั้น	กลอนสี่กา (1)

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทอาศிரวาท (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)
ศัพท์ไทย	2464	คำพากย์ถวายพระพรชัยมงคล วันที่ 1 มกราคม พระพุทธศักราช 2464	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กาพย์ฉบัง (27)
		พระวิสุทธิธำมัญญ์ (พระยาอนุศาสน์จิตรกร)	งานแพนซี	อินทรวชิรฉัตร (12)
	2465	ดุสิตสมิตถวายดอกไม้ธูปเทียน	-	โคลงสี่สุภาพ (1) กลอนสุภาพ (3)
	2464	คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคลในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	วสันตดิถีฉัตร (17) อินทรวชิรฉัตร (12)
		2465	คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคลในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา	วันเฉลิมพระชนมพรรษา
	จงรักดี (สว่าง วิเศษศิริ)		วันเฉลิมพระชนมพรรษา	อินทรวชิรฉัตร (7)
2466	คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคลในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	ภุชงค์ประยาตฉัตร (15) กาพย์ฉบัง (21)	
		ศัพท์ไทย	ศัพท์ไทย	ศัพท์ไทย (16)

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทอาศรัยวาท (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)
นักเรียน	2467	คำฉันท์เฉลิมพระเกียรติถวายพระพรชัยมงคลในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กาพย์ฉบัง (25) วสันตดิถีฉันทน์ (9) อินทรวชิรฉันทน์ (17)
			การเฉลิมฉลองวสันตดิถี	วสันตดิถีฉันทน์ (32)
	2468	ฉันทน์ - สัตตมราชาสดุคฺติ (ชิต บุรทัต)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	อินทรวชิรฉันทน์ (9)
	2465	ขอถวายพระพรชัยมงคล	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กมลฉันทน์ (8)
	2466	ขอถวายพระพรชัยมงคล	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	สัพทลวิกกีฬิตฉันทน์ (8)
	2467	คำฉันท์ถวายพระพรชัยมงคล	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กลอนสุภาพ (2)
แถลงการศึกษาเทพศิรินทร์	2468	บทร้องส้าหรับลูกเสือ	-	อินทรวชิรฉันทน์ (7)
			พระราชพิธีบรมราชาภิเษก	อินทรวชิรฉันทน์ (7)
เบญจมาศุสาน์	2466	คำฉันท์ถวายชัยมงคล	ออกฉบับปฐมฤกษ์	สัพทลวิกกีฬิตฉันทน์ (6)
			คำถวายพระพรชัยมงคล	สัพทลวิกกีฬิตฉันทน์ (14)
	2467	คำถวายพระพรชัยมงคล	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	อินทวสฉันทน์ (8)
			วันเฉลิมพระชนมพรรษา	วันฉัตรมงคล
2468	คำถวายพระพรชัยมงคล	วันฉัตรมงคล	สัพทลวิกกีฬิตฉันทน์ (8)	
2470	คำถวายพระพรชัยมงคล ณ สมัยวารคฤหาศพิณฉัตรมงคล	วันฉัตรมงคล	สัพทลวิกกีฬิตฉันทน์ (8)	

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทอาศிரวาท (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)
		พระพุทธศักราช 2470		
มหาวิทยาลัย	2467	คำถวายพระพรชัยมงคลในวันเฉลิมพระชนมพรรษา	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	วสันตดิถีฉันทน์ (13)
	2469	คำถวายพระพรชัยมงคล	วันฉัตรมงคล	โคลงสี่สุภาพ (6)
		คำถวายพระพรชัยมงคล ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	ภูซงคประยาดฉันทน์ (13) ภาพยฉบง (9)
	2471	คำถวายพระพรชัยมงคล	วันฉัตรมงคล	สัพทลวิกกีฬิตฉันทน์ (9) วสันตดิถีฉันทน์ (13)
	2472	ลิลิตยอพระเกียรติ (สำราญ กัลยาณมิตร)	-	ร่ายสุภาพ โคลงสองสุภาพ (7) โคลงสามสุภาพ (1) โคลงสี่สุภาพ (7)
ไทยเกษม	2467	โคลงถวายพระพรไชย	วันขึ้นปีใหม่	โคลงวิษุมาลี (2)
		รภกชวัญ	วันขึ้นปีใหม่	ภาพยฉานี (5)

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทอาศிரวาท (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)
		ถวายพระพรชัยในงานเฉลิมพระชนม์พรรษา พระพุทธศักราช 2467	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	วสันตดิถีกฉันท์ (17)
	2468	คำฉันท์สดุดี เฉลิมพระเกียรติในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก	พระราชพิธีบรมราชาภิเษก	วสันตดิถีกฉันท์ (8) อินทวงส์ฉันท์ (8)
	2470	คำถวายพระพร ในวันเฉลิมพระชนม์พรรษา พ.ศ. 2470	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	สัททฤวิกกีฬิตฉันท์ (18)
	2471	คำถวายพระพรชัย ในโอกาสกษัตริย์เสด็จเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. 2471	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	วสันตดิถีกฉันท์ (10)
	2473	นานาอเนกภาพพิธีการ...	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	วสันตดิถีกฉันท์ (9)
	2474	คำถวายพระพร ในงานเฉลิมพระชนม์พรรษา พ.ศ. 2474	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	อินทวงส์ฉันท์ (10)
เสนาศึกษาและมหาวิทยาลัยศรี	2469	คำถวายพระพรชัยมงคล ณ สมัยวารคฤปิพระราชนิพนธ์มรดก พระพุทธศักราช 2469	วันฉัตรมงคล	วสันตดิถีกฉันท์ (8)
	2470	คำถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในพระราชพิธีเฉลิมพระชนม์ พรรษา พ.ศ. 2470	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กาพย์ฉบัง (7) ร่ายยาวประยาดฉันท์ (9)
	2471	คำถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในพระราชพิธีเฉลิมพระชนม์	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	กาพย์ฉบัง (40)

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทความ (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)
		พรรษา พระพุทธศักราช 2471		
The College News	2468	คำถวายพระพรชัยในมหาศกมงคลสมัยงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก	พระราชพิธีบรมราชาภิเษก	โคลงสี่สุภาพ (3)
	2469	พระพรชัยมงคล (ท. มังกรพันธุ์)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	อินทรวีเชียรฉันท (8)
สวนกุหลาบวิทยา	2469	ดุขญาตีระวาท ราชสักกร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์)	วันฉัตรมงคล	ภุชงคประยาตฉันท (30)
	2474	คำถวายพระพรชัยมงคล (ขุนจงจินตนิสัย)	การเสด็จนิวัติพระนคร	โคลงสี่สุภาพ (7)
อัสสัมชัญอุโฆษสมัย	2469	ถวายชัยมงคล	พระราชพิธีบรมราชาภิเษก	วสันตดิถีฉันท (15)
สารานุกรม	2470	คำฉันท์ถวายพระพรชัยมงคล	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	ภุชงคประยาตฉันท (10)
	2471	เฉลิมศรีศกฤกษ์เจ้า...	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	โคลงสี่สุภาพ (1)
โฟแท็กซ์	2471	คำฉันท์ถวายไทยมงคล (ชิต บุรทัต)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	วสันตดิถีฉันท (21) ศัพท์โลกกวีพิตฉันท (8)
ยุพราชวิทยา	2471	ถวายพระพรชัยมงคล	ออกฉบบัปฐมฤกษ์	วสันตดิถีฉันท (7)

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทอาศிரวาท (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)
		ฉันท์ราชสดุติ ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสกษัตริย์พระราชาธิบดี ฉัตรมงคล	วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันฉัตรมงคล	วสันตดิถีฉันทน์ (6) โคลงสี่สุภาพ (8)
สุภาพบุรุษ	2472	อภิวัตน์นันทกถา (จิต บุรทัต) ฉัตรมงคลอาศிரวาท	ออกฉบบปฐมฤกษ์ วันฉัตรมงคล	สัททฤวิกกีฬิตฉันทน์ (18) ภชงคประยาดฉันทน์ (11) อินทรวชิรฉันทน์ (12)
นารีนาถ	2473	อาเศียรพาทราชสดุติ ในโอกาสกษัตริย์พระราชาธิบดีเฉลิมฉัตร รัชชพรรษา พระพุทธศักราช 2473 (จารุมาลย์)	วันฉัตรมงคล	โตฎกฉันทน์ (4) กาพย์ฉบัง (23)
	2474	อาศிரวาทคำนึงพระไตรรัตนาคัญแลคำถวายพระพรชัย มงคล ปรารภเป็นปฐมฤกษ์ในการออกหนังสือพิมพ์นารีนาถ	ออกฉบบปฐมฤกษ์	กาพย์ยานี (8) กลอนสุภาพ (9) โคลงสี่สุภาพ (7) สัททฤวิกกีฬิตฉันทน์ (24)
ตำราวจ	2474	คำถวายพระพรชัยมงคล	ออกฉบบปฐมฤกษ์	ภชงคประยาดฉันทน์ (8)

ชื่อสิ่งพิมพ์รายคาบ	ปีที่พิมพ์ (พ.ศ.)	ชื่อบทอาศรัยวาท (ผู้แต่ง)	โอกาส	รูปแบบคำประพันธ์ (บท)
				ภาพย์ฉบับัง (15) อินทรวชิรฉันท์ (5)
ชีวิตไทย	2484	เยาภษตรียสตุติ (ชิต บุรทัต)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	วสันตติลกฉันท์ (10)
ศรีกรุง	2484	ภษตรียสตุติฉันท์	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	สัททลวิกกีฬิตฉันท์ (15)
ลีลป็น	2485	ลีลปาลียร ราชะสตุติเฉลิมพระเกียรติยส แลพระรราชกริสตาภินิหารย (กระแเสสินธุ์)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	วสันตติลกฉันท์ (15)
วรรณคดีสาร	2485	คำถายพระพรชัยมงคลในวันเฉลิมพระชนมพรรษา (ว. สีวะสรียานนท์)	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	ภาพย์ฉบับัง (5) วสันตติลกฉันท์ (7)
	2486	ขอถายพระพรชัย	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	อินทรวชิรฉันท์ (12)
	2487	คำถายพระพรชัยมงคล	วันเฉลิมพระชนมพรรษา	ภาพย์ฉบับัง (4) อินทรวชิรฉันท์ (7)
วางวรรณคดี	2489	อาเศียรวาท (สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา)	ออกฉบับปฐมฤกษ์	โคลงสี่ด้นบาทกฤษุร (6)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ปารเมศ อภัยฤทธิรงค์
วัน เดือน ปี เกิด	7 ธันวาคม 2539
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง (2559) อักษรศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) สาขาวิชาภาษาไทย คณะ อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2562) อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2566) ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่งนักอักษรศาสตร์ปฏิบัติการ สำนักวรรณกรรม และประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	6/1 ซอยสามัคคี 60/10 ถนนสามัคคี ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000